

ATKAL ESI DARTĪJUSI  
PĒC SAVA PRĀTA!  
SKATIES, KĀ  
CITI DARA!



LATVIJAS PSR ŽURNĀLISTU SAVIENĪBA

# D A D Z I S — 8 6

RĪGA «AVOTS» 1985

NEŠKATIES UZ  
CITIEM! VAI TEV  
SAVA PRĀTA  
NEMAZ NAV?!



Выпущено по заказу Союза журналистов Латвийской ССР

В юмористическом календаре 1986 года помещены обширный литературный материал и карикатуры. Издание предназначено для широкого круга читателей.

Sastādītājs J ā z e p s J a u n z e m s

Imanta Melgaiļa mākslinieciskais iekārtojums

Vāku zīmējis Edgars Ozoliņš

Mēnešu titullapas zīmējis Uģis Mežavilks

Draudzīgo šaržu autori Uģis Mežavilks un Gūnārs Vīndedzis

Literāros materiālus ilustrējuši Imants Melgailis, Uģis Mežavilks,  
Edgars Ozoliņš, Tamāra Sergijenko un Gunārs Vīndedzis

Izdots pēc Latvijas PSR Žurnālistu savienības pasūtījuma

# LAIKA SKAITĪŠANA LATVIJAS PSR



Latvijas PSR, tāpat kā visa PSRS rietumu daļa (uz rietumiem no  $37^{\circ}30'$  austrumu meridiāna), ietilpst 2. laika joslā. Šīs joslas vidējais Saules laiks ir par divām stundām priekšā t. s. pasaules laikam. Par p a s a u l e s l a i k u pieņemts uzskatīt tā meridiāna laiku, kas iet caur veco Griničas observatoriju Londonā. No šī t. s. nulles meridiāna sāk skaitīt ģeogrāfisko garumu.

Saskaņā ar PSRS Tautas Komisāru Padomes īpašu dekrētu, lai pilnīgāk izmantotu dienasgaismu, 1930. gadā visā Padomju Savienībā pulksteņi tika pagriezti par vienu stundu uz priekšu. Tātad mūsu valstī 2. laika joslā laiku faktiski skaita pēc 3. joslas (t. i., pēc  $45^{\circ}$  meridiāna), 3. joslā — pēc 4. joslas utt. Šādu laiku, kam pieskaitīta viena stunda, sauc par attiecīgās joslas d e k r ē t a l a i k u.

Sākot ar 1981. gadu, pavasarī un vasarā visā Padomju Savienībā lieto t. s. v a s a r a s l a i k u, kad pulksteņu rādītājus pagriež vēl par vienu stundu uz priekšu. Vasaras laiks ir spēkā

no marta pēdējās svētdienas līdz septembra pēdējai svētdienai. Līdz ar to šajā laika posmā 2. joslā pulksteņi faktiski rāda 4. joslas (t. i., 60° meridiāna) laiku, 3. joslā — 5. joslas laiku utt. Vasaras laiks ieviests ekonomisku apsvērumu dēļ — lai vēl vairāk izmantotu dienasgaismu un taupītu elektroenerģiju.

Runājot par kādas konkrētas joslas dekrēta laiku vai vasaras laiku, saīsināšanas dēļ vārdus «dekrēta» un «vasaras» parasti izlaiž (ja nevar rasties pārpratums). Tā, piemēram, par Maskavas laiku ziemā sauc 2. joslas dekrēta laiku (resp. — faktiski 3. joslas laiku), bet vasaras laika lietošanas periodā — 2. joslas vasaras laiku (resp. — 4. joslas laiku). Tālāk uz austrumiem — 3. joslā un tālākās joslās — t. s. vietējie laiki īstenībā ir attiecīgo joslu dekrēta un vasaras laiki.

Kalendārā laika apzīmējumi doti saskaņā ar tikko minēto nosacījumu — t. i., dekrēta laikā no oktobra līdz martam, bet vasaras laikā — no marta pēdējās svētdienas līdz septembra pēdējai svētdienai.

Saules un Mēness lēkta un rieta momenti aprēķināti Rīgai. Tie rāda Saules un Mēness augšējās malas redzamo lēkta un rieta momentu, ievērojot gaismas laušanu (refrakciju) Zemes atmosfērā. Mēnesim ievērota arī paralakse — leņķis starp skata virzienu uz Mēnesi no Zemes centra un no novērošanas vietas (t. i., Rīgas).

### GADALAIKI 1986. GADĀ

Pavasara sākums	—	21. martā pl. 1 03
Vasaras	"	— 21. jūnijā pl. 20 30 (vasaras laiks)
Rudens	"	— 23. septembrī pl. 11 59 (vasaras laiks)
Ziemas	"	— 22. decembrī pl. 7 02

Gadalaiku sākumu nosaka Saules atrašanās noteiktās ekliptikas vietās — pavasara punktā, vasaras saulgriežu

punktā, rudens punktā un ziemas saulgriežu punktā. Gada-laiku atkārtotāšanās periods ir t. s. tropiskais gads, kas ilgst vidēji 365 dienas 5 stundas 48 minūtes 46 sekundes. 1986. gada tropiskā gada sākuma moments ir 1985. gada 31. decembrī pl. 18 24.

Zeme atrodas perihēlijā (vistuvāk Saulei) 2. janvārī pl. 8 — attālums apm. 147 miljoni kilometru.

Zeme atrodas afēlijā (vistālāk no Saules) 5. jūlijā pl. 14 — attālums apmēram 152 miljoni kilometru.

### APTUMSUMI 1986. GADĀ

1986. gadā būs divi Saules un divi Mēness aptumsumi.

1. Daļējs Saules aptumsums 9. aprīlī — redzams Antarktīdā, Austrālijā, Jaunzēlandē un Jaungvinejā, kā arī Klusajā un Indijas okeānā. Latvijā nav redzams.

2. Pilns Mēness aptumsums 24. aprīlī — redzams Āzijas austrumu daļā, Austrālijā, Jaunzēlandē, Antarktīdā un Klusajā okeānā; aptumsuma sākums redzams arī Amerikas rietumu daļā, bet beigas — arī Indijas okeānā. Latvijā nav redzams.

3. Gredzenveida pilns Saules aptumsums 3. oktobrī — redzams Ziemeļamerikā, Dienvidamerikas ziemeļu daļā, Grenlandē, Čukču pussalā, Ziemeļu Ledus okeānā, Atlantijas un Klusajā okeānā. Latvijā nav redzams.

4. Pilns Mēness aptumsums 17., 18. oktobrī — redzams Eiropā, Āzijā, Āfrikā, Austrālijā, arī Indijas un Ziemeļu Ledus okeānā. Aptumsuma sākums redzams Jaunzēlandē un Antarktīdā, bet beigas — Grenlandē, Atlantijas okeānā un Dienvidamerikas austrumu daļā. Aptumsums labi novērojams arī Latvijā. Tā gaita ir šāda:

daļēja aptumsuma sākums	—	17. oktobrī pl.	20 29,3
pilna aptumsuma sākums	"	"	" 21 40,8
vislielākās fāzes moments	"	"	" 22 18,0

pilna aptumsuma beigas — 17. oktobrī pl. 22 55,2  
daļēja aptumsuma beigas — 18. " " 0 06,7

Aptumsuma vislielākā fāze (Mēness redzamā diametra vienībās) ir 1,250. Aptumsuma laikā Mēness atrodas debess dienvidaustrumu daļā.

### MĒNESS FĀZES

- ☉ jauns Mēness
- ☾ pirmais ceturksnis
- ☽ pilns Mēness
- ☾ pēdējais ceturksnis



Bez vārdiem.

A. Liepiņš







— Jā, raksturojumu man izsniedza!

E. Rusmanis

# Pirms loogadiem

## NO IEKŠZEMES

**Terbata.** Kāds turienes ārsts, kā «Oleviks» raksta, vietīgā Vācu avīzē izrēķinājis, ka Terbatā ikdienas apēdot pa 21,096 silķu. Silķe esot ļoti veselīga pārtika un tadēļ varot spriest, ka Terbatas darba ļaužu stāvoklis pārtikas ziņā esot ļoti labs. Avīze tam piezīme: «Daudz labāki būtu, ka ārsta kungs pa to laiku, ko nokavejis, silķes skaitot, būtu apmeklējis nabagu ļaužu dzīvokļus un apskatījis, kāda viņu pārtika, tad viņš tiešam dziedātu citadaku dziesmu.»

«Baltijas Vēstnesis», 1886. gada 9. janvāri

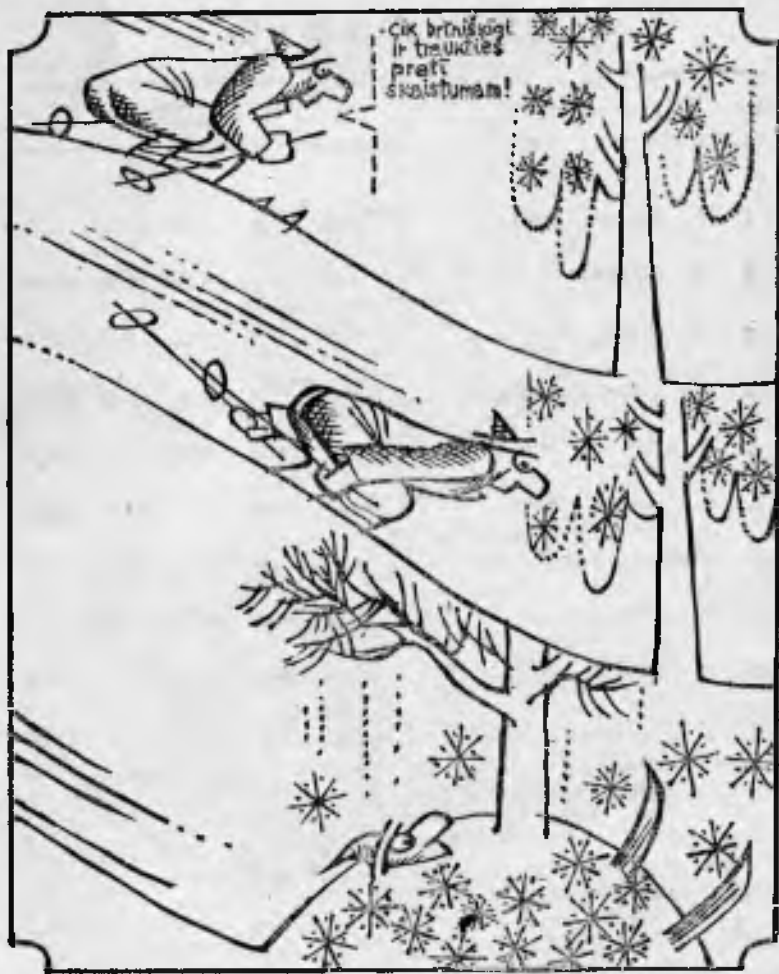
## IZ RIGAS



**Blēdība.** Rīgas tirgotājs Vilhelms Kerkovius paziņoja policijai, ka 18. janvārī ap pulksten 8 vakarā viņa magazinā Šķūņu ielā Nr. 2 ienācis kāds vīrs un apstallejis 20 mārciņu stearina sveču piecu rubļu vērtībā; sveces paņēmis un uz bufetes savu cepuri līdz ar kādu pakuņu pametis, tas izgājis uz ielas ar svecēm, sacīdams, ka tās aizsūlišot uz pienācīgo vietu ar ekspresu, bet pats atnākšot tūlīn atpakaļ un samaksašot pienācīgo naudu. Pagāja ilgaks laiks, bet minētais

cilvēks neieradās, pēc kam Kerkovius atsauca policiju un pakuņu atfīnot izrādījās, ka tanī bija tikai prasfs ķieģelis, aplīts ar iznesatu nēzdogu.

«Mājas Viesis», 1886. gada 25. janvārī





E. Ois

- Tas nozīmē, ka uz ceļa ir lopis.  
— Bet kāpēc uzzīmēta govš?

E. Ois

# Pirms 100 gadiem

## KĀDAI SIEVIEŠU SIRDEI VAJAG BŪT, UN KĀDAI VIŅAI NEVAJAG BŪT

Sieviešu sirdei vajag būt kā kapsētai, kura no visiem, kas tur dus, stāsta tikai mīlestību un labu; bet sirdei nebūs līdzināties kapsētai un ļaut nezālēm augt uz dārgo aizgājušu trūdiem. Sieviešu sirdei vajag būt kā zvanam, kas saskaņu atrod līdzcilveku priekos un bēdās; bet tai nebūs līdzināties zvanam un no katra likteņa spēriena zaudēt savu skaņu. Sieviešu sirdei vajag būt kā kuģam; kad dzīves auka plosās, tai vajaga savu dzīvības laiviņu griezt uz augšu, uz debesīm; bet sirdei nebūs līdzināties kuģam, kas bez mērķa peld un maldās. Sieviešu sirdei vajag būt kā kādam daiļam radījumam, kura pievilcīgās krāsas teika zobs padarījis bātakas un patīkamakas, bet tai nebūs līdzināties daiļnieka mākslas radījumam. Sieviešu sirdei vajag būt kā austerei, t. i., vienreiz atdarīties un mīlestības rasu ievilkāt, un tad šo dārgo pērli visu mūžu uzglabāt; bet sirdei nebūs līdzināties austerei, kas paliek nepārvēršama un cieta. Sieviešu sirdei vajaga būt kā kalendaram, kurā visas debess zīmes atrodās; bet tai nebūs līdzināties kalendaram un tik daudz vārda dienu svēti.

«Baltijas Vēstnesis», 1886. gada 1. februārī

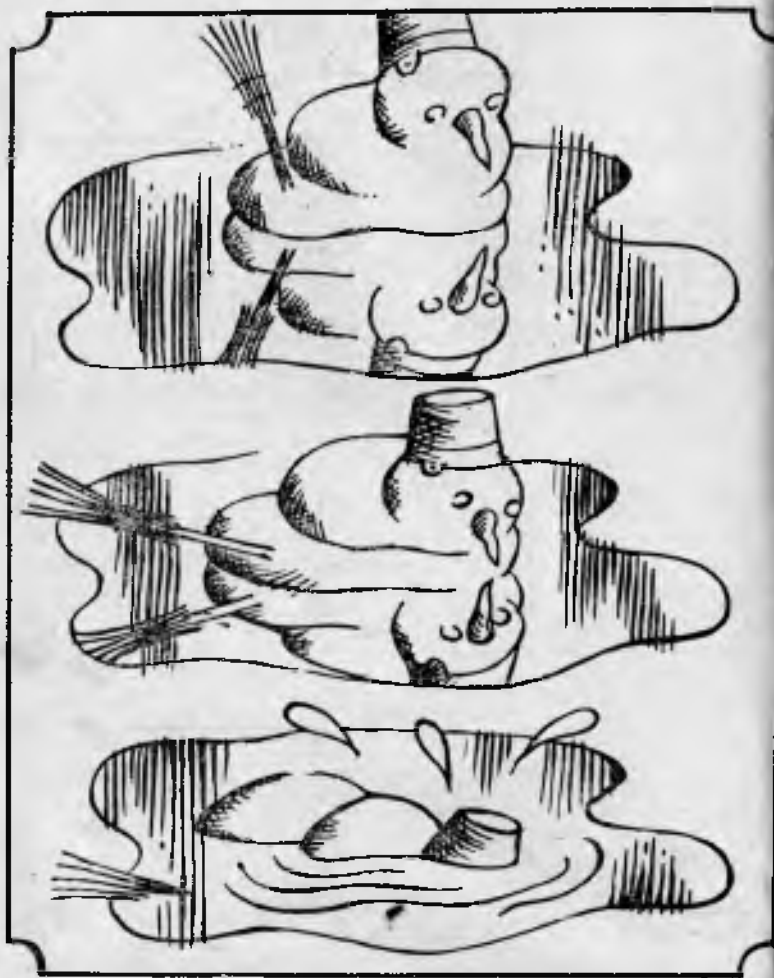
## IZ RIGAS

Pilsētas vēlēšanas sākās vakar plkst. 10 priekpusdienā un beidzās plkst. 3 pēcpusdienā. Tika nodotas pa visam 857 vēlēšanas zīmes. Par kontrolieriem bij



klāt: advokāts A. v. Radeki, tirgonis G. v. Senbuh, L. Duļčovs un V. Libeks. Starp vēletajiem ieradies arī kāds kungs V., ar vēletāju zīmi un pilnvaru, kam nemaz nebijis vēlēšanas tiesības. Uz kontrolieru pagērejumu par šo lietu ticis protokols uzņemts. Šo atgādījumu apliecina arī «Rīšk. Vestņiks», stāstīdams, ka kāds A. Š. V. nodevis balsi priekš sava nomirušā tēva S. J. V. un kā savu vēlēšanas zīmi viņš dabūjis nevis gildes namā, bet caur kādu Rīgas-Dinaburgas dzelzsceļa ierēdni. Vēlēšanas sapulcēs priekšnieks ticis iemesto vēlēšanas zīmi izņemt. Bet kā gan varējis zināt, kura nepareizi iemestā zīme bijuse?

«Baltijas Vēstnesis», 1886. gada 11. februārī





— Manējam otrā jaunība sākās tad, kad pirmā  
vēl nebija beigusies.

D. Breikšs



Bez vārdiem.

D. Breikšs



# Pirms loogadiem

## NO IEKŠZEMES



**No Tukuma.** Jocīgi traģisks atgadījums pajautrināja mūsus pagājušā laika, — baudījums, kādu pat Adolfs Allunana kgs mums nepasniezta. Kāds zellis bija apnicis sava vecā, godīgā meistara maizi un darbu un kluslīņam aizīmaucis pie kaimiņa algā. Bet mūsu meistars, sapīcis par tādu nedzirdētu savvaļību, sameklē kādā tirgus dienā pāre labi iesilušus kārtības spēkus un dodās bēgļam pakal. Un, kad tas ar labu nenāk atpakaļ, ņem un — ko gan domājiel? Bāž lo ar varu un sparū maisā un pārnes bezbēdi tiešam atpakaļ pie sava vecā meistara. Tā noticis Tukumā 1886. gadā. Traģiski šis «stājšis» beidzies tik priekš pašiem nesajiem, kas nu atsvabināti no katras tālākas gādības par mūsu drošību, kur tiem zinams vairs nenāksies nedz mierīgos pilsoņus apsargat, nedz nepaklausīgos rozgaļu zeļļus maisā bāztl!

—s.

«Baltijas Vēstnesis», 1886. gada 3. martā

**No Baldones.** Dažu gadu atpakaļ mūsu novadu apceļoja pāris vīru, naudu priekš kapsētas vārtu būves diņģedami. Kad jau vairāk nekā 100 rubļu lādā vīzē bija savākuši, mācītāja kungs salīga mūrnieku meistarū, kādu ārzemnieku, kurš par 60 rbļ. algas apņēmas projektēto vārtu būvi izdarīt. Nu tika pievesti akmeņi, ķieģeļi, kaļķi, grants, māli un citi vajadzīgs materiāls. Bet ar vārtu būvi veicās ļoti vāji, jo mūrnieks lielāko darba laiku mīleja pavadīt tuvejā kroģelī pie alus kausa; pagasta sūtiite liecinieki (darbinieki) dažu dienu nostaigāja veltīgi, mūrnieka meistara niekledami. Beidzot uz rudens pusi kapsēta tomēr tika galava un izskatījās it gliiti. Vārti bija torņa vīzē būvēti un torņa galā zvans ierīkots. Bet kādu dienu staltais, lepnaīs tornis bij pārvērties drupu kaudzē. Mūrnieku meistars savu darba algū jau sen bij izņēmis un aizīmaucis projām.

«Baltijas Vēstnesis», 1886. gada 7. martā





Bez vārdiem.

A. Muļāns



— Vai santehniķi izsaucāt?

A. Muļāns

# Pirms 100 gadiem

## NO IEKŠZEMES

Mēs ticam lūgti uzņemt šādu rakstienu: «Cien. red.! Man nav tas gods skaitīties pie «Latviešu Avizes» lasītāju pulka, bet pāri reizes Jūsu cienītā lapa bija lasāms, ka «Latviešu Avize» Jums pārmet, ka Jūs iz viņas izņēmuši ziņojumus, nepiezīmejojot, kur tie ņemti. Tādēļ būtu gan jādoma, ka «Latviešu Avize» pate sargasies iz citām avizēm, īpaši iz «Balt. Vēstneša», izņemt rakstus, avotu nepiezīmejojot; bet tā nebūt nav. Kādas nedomas atpakaļ man gadījās ieskatīties kādā šāgada «Latviešu Avizes» numurā (vairs neatceros, kurā) un tur ieraudzīju, ka viņa manu rakstu «Krievijas bagatnieki» iz pagājušā gada «Baltijas Vēstneša» 276. num. vārdu pa vārdam nodrukajuse (tikai vārdu kārtību kādā retā vietā pēc savas vīzes sagrozidama) un nebūt nebija piezīmejusi, ka tas ņemts iz «Baltijas Vēstneša». Te nu bija! Ko «Latviešu Avize» citiem pārmet, to viņa pate droši dara.»

Lappas Mārtiņš.

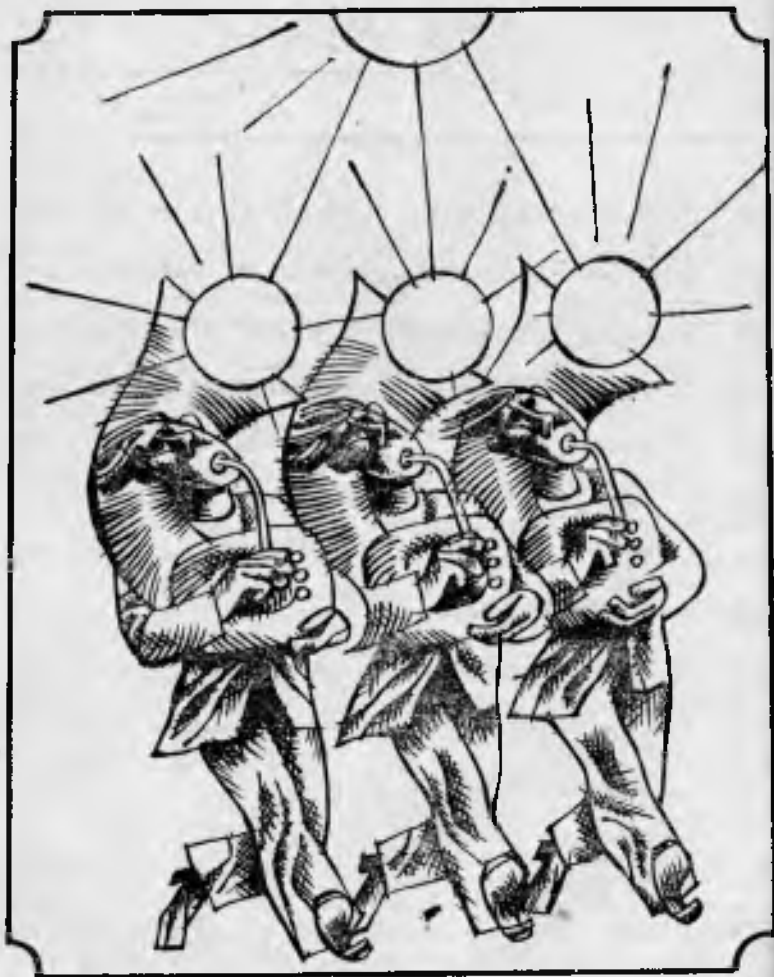
«Baltijas Vēstnesis», 1886. gada 1. aprīlī

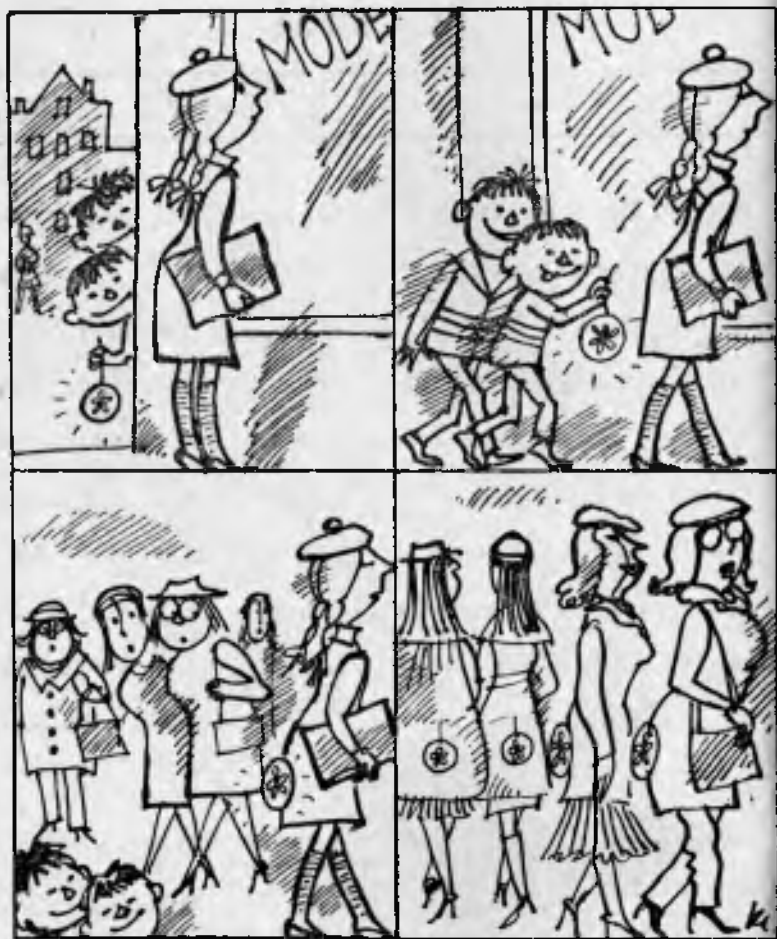


## IEKŠZEMES ZIŅAS

**Uzbrukums.** Rīgas cunfft-oklādists J. B. paziņoja, ka tas 19. aprīlī š. g., ap puiksten 7 vakarā netāl no pilsētas tvaikoņu pieturas vietas sastapis Rīgas cunfft-oklādistu L. St. ar viņa sievu; kad tiem piegājis klāt, gribēdams ar viņiem apsveicināties, tad St. tam sitis ar nūju pa galvu. B. sāka tureties pretim, bet St. izrāva iz kabatas revolveri un šāva uz viņu, tomēr to ne-ievainoja.

«Mājas Viesis»,  
1886. gada 26. aprīlī





Bez vārdiem.

K. Liede

# Pirms 100 gadiem

## TIK MIERS VĒL KAPĀ

Man sirds ir krūfīs salauzīta,  
Man sērojot pēc mīlākās,  
Man visa laime izpostīta;  
Jo atstāts es no mīlākās.

Sirdsmīlākā man' atstājuse,  
Tā citu sirdi slēguse,  
To roku, ko man solījuse,  
Nu citam ir atdevuse.

Ak zilactiņa, rožvaidzīte,  
Kamdēļ tu man' atstājuse!  
Tu mana rota, sirdspukīte,  
Kamdēļ man kapu rakuse!

Vairs ilgāk sērot nespēju,  
Nāc, nāve, ved man' kapiņā!  
Lai neredzu, ko mīlējis biju,  
Lai izzūd tā iz prātiņa.

Putniņu Kristis

«Mājas Viesis»,  
1886. gada 3. maijā

## IEKŠZEMES ZIŅAS

Iz Nigrandas raksta «Latv.»:  
6. māja vakarā šejienes muižas



policija apcietināja Piķeļu miestīņa valdes uzdevumā kādu no kara dienesta atvaļinātu, šo darbā atrodošos A. S. B. iz mineta miestīņa, kurš tiek apvainots daudz-sievības pēc. Viņš esot trīs reizes laulāts (un visas trīs sievas esot dzīvas), proti, pirmo reizi Kaunā, otro reizi Viļņā, trešo reizi kādā no šejienes attālā Leišu miestīņā, un priekš nedaudz dienām Piķeļu miestīņā atkal saderināts. Apvainoto apcietināja un ielika drošā vietā, lai sievas savā starpā par tam krietni izstrīdas, kurai viņš lai piederētu.

«Mājas Viesis»,  
1886. gada 31. maijā







Bez vārdiem.

A. Liepiņš



Bez vārdiem.

A. Liepiņš

# Pirms 100 gadiem

## NO IEKŠZEMES



**No Liel-Gramzdes.** Pagājušā ziemā te kādās mājās puisis ar savu saimnieku sader uz pusstopu brandvīna un 12 butelēm alus, ka viņš (puisis) noskries basām kājām līdz baznīcas krogam, kas veselu versti no mājām atrodās, — un tiešām to izpildījis. Otru reizi minētais puisis salīgst ar saimnieku, ka izdzeršot pusstopu trāna, — un arī to izdara. Tā vēl reizi minētie prefinieki sader uz labām maģaričām, ka puisis atnesīs no rījas vienā reizē 4 pūri rudzu, kur rīja labu gabalu no mājām. Bet nu puisim neizdevās; līdz pie sētas vārtiem noticis, te ar visu maisu gar zemi. Puisis dabuja izgufet vairak kā mēnesi slim. Vaj tā nav muļķība, tā savu veselību postīt!

«Ballijas Vēstnesis», 1886. gada 6. jūnijā

## VAĻĒJAS VĒSTULES

L. J. — S. — Ar svešu palīdzību uz kājām tapt, saprotams, ir daudz vieglāki un patīkamāki, nekā ar paša pūliņiem uzslīeties. Bet tāds, kas tikai ar svešu palīdzību prot dzīvot, nekad īsts vīrs netaps, — viņš paliks mūžīgi gļēvulis. Tadēļ labāki «līdzies pats, tad arī Dievs tev līdzēs»!

Red.

«Ballijas Vēstnesis», 1886. gada 11. jūnijā





Bez vārdiem.

M. Ramana



— Gribēju atdzesēt pudeli — nevaru atgriezt krānu . . .

M. Ramana

# Pirms 100 gadiem

## NO IEKŠZEMES



[Iesūtījums.] Kā nereti pieredzets, tad daži šejienes namu puisi jeb dvorņiki, ielas aplaistot, ar špricēm rīkojās ļoti vienaldzīgi un nebēdīgi, caur ko garamgājejiem radās lielas nepatīkšanas, jo kad neatļop vien ļābi izvairīties un tiem ceļu pagriezt, tad var it nejaūsi tapt ar ūdeni apšļacīts no kājām līdz galvai. Tā par piem. vakar redzeju, kur Jekaba ielā kāds kungs, caur špricetāja neuzmanību tika it krietni aplaistīts un kad viņš tadēļ vīru sāka brīdināt, tad šis it prasīd vīzē atbildeja, ka nemaz neesot vainīgs pie tam, kad paši neapskatoties un tur vajozajoties, kur tiek špricēts; beidzot tas vēl zobodams piebilda, ka arī nemaz neesot tik liela nelaime, kad īpaši tagad, tādā karstā laikā, tiekot druscīņ ar vēsu ūdeni apšļacīts! Vajadzētu gan tādus pārgalvjus saukt pie stingrakas atbildības.

Ms.

«Baltijas Vēstnesis», 1886. gada 12. jūlijā

**No Zādzenešiem.** Pērnajā gadā jūlija mēnesī 3. Rīgas draudzestiesas šejienes pagasta priekšnieku un magazīnas uzraugu J. Mačernieka kgu pagaidam atcēla no augšējiem pagasta amatiem. Viņa vietā pagaidam iecēla A. Markovska kgu. Mačernieka atcelšanas lieta augstākā vietā vēl nav galīgi izšķirta. Tomēr Mačernieks pēc tam, kad viņa vietniekam Markovskim šogad bij jāpiedzīvo pagaidu atcelšana no minētiem amatiem, atkal tika ievēlēts un no draudzes tiesas arī apstiprināts kā Markovska pagaidu vietnieks. Tā tad nu Mačernieks ir pagaidu vietnieks savam pagaidu vietniekam — jeb īstenāki — pats sevim.

Kudijevs.

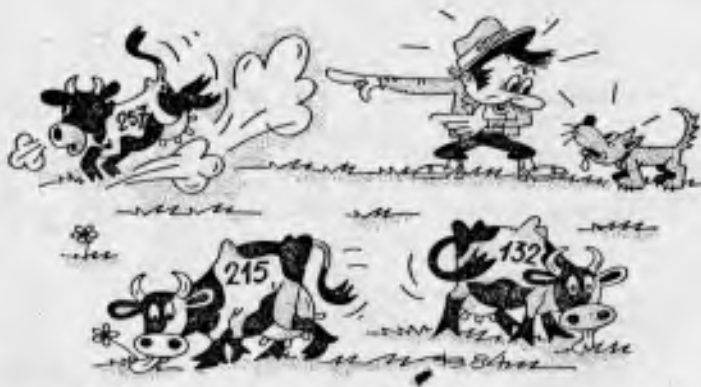
«Baltijas Vēstnesis», 1886. gada 25. jūlijā





- Sunelis būtu tiri glīts, tikai kājas par Tsām!
- Toties visas četras sniedzas taisni līdz zemei!

G. Bērziņš



- Kādēļ es tevi sūtīju suņu skolā, ja tu neproti pat ciparus atšķirt?

G. Bērziņš

# Pirmš loogadiem

## IZ RIGAS



**Ceribas biedrība.** Vakar 3. augustā zaļumu biedrībām bija neizdevīga diena, jo lietus neļāva zaļumu ciēnitajiem iet klajā. Jedomā, ka visas biedrības, kas vakar ko izrīkojušas, ar iztrūkumiem savus darbus būs beigušas. Ceribas biedrība Altenavā, kā par laimi, bija savadi rīkojusēs; tā bija atdevuse savu košo, zaļo dārzu ekonomam un zāli kādam māksleniekam. Pēdeja is izrādīja savu izveicību par mazu antreju, ekonoms turpreti bija atvēris dārzu katram viesim par brīvu, kur viesiem par laika pakavešanu baloni tika laisti gaisā. Te katrs viesis vāreja mācīties balona uzlaišanu gaisā, jo balons tapa priekš visu acīm uzcelts un ar

gaisu pildīts, kas caur aizdedzinātu spirtu notikās. Balons pats bij ievērojami liels, jo, pēc acu mēra, likās vairak nekā 10 pēdu augstumā.

«Baltijas Vēstnesis», 1886. gada 4. augustā

## SLUDINAJUMI

Augstu laimi un pērkondimdošu urrā  
Purriņu Olgas jkdzei  
vārda dienā, 11. augustā

izsauc

Peters, sen.

Laime lai Tev allaž smejās,  
Tā kā daba ziedonī,  
Un lai skaistu puķu lejās  
Dzīve zied Tev priecīgi!

Lai Tev jauki, labi klājās  
Katrā mūža brīnīnā,  
Un lai sirdī paglabājās  
Tev no manis piemiņa!

«Mājas Viesis», 1886. gada 9. augustā







Bez vārdiem.

L. Bufikina

# Pirms loogadiem

## IEKŠZEMES ZIŅAS

Kāds vārds no Preiļu puses. 16. augustā man atkal vajadzēja Preiļos tikt, kur pašā sestdienas vakarā, tumsai meloties, kāds savads stīķis tur atgadijās, kas manu ievērošanu uz sevīm grieza. Kad vakarā, no melderā Demant kunga iedams, pašu laiku tuvojos tur būdamam baznīcas krogam, kur līgotājs Kröger kgt. dzīvo, kas arī šo krogu uz renti tura, tad redzeju, ka 4 vīri vienos vāgos iesēdusies un grībeja ar visiem vāgiem pa kroga lielajām durvīm iebrūkt kroģā iekšā; bet zirgs iekš ilksim un stāva loka iejūgts, atrazdamš mazaku caurumu savā priekšā, sāka braucejiem pretoties, lai gan šie no pakalās tam karstu pirti kurī nāja. Kad nu krodzīnieks, tādu negēlību nevarēdams ciest, aizstājās šiem braucējiem priekšā un, zirgu atgaidīdams, pats iegāja kroģā iekšā, tad šie tam devās pakal. Bet kroģā nevarēdami neko izdarīt, lai gan viens no tiem bija raudzījies pie bufetes naudas šķīti, tie drīz vien griezās atpakaļ, kur nu ar akmeņiem bufetes logus izdauzījuši un pie lampas un butelēm skādi padarījuši, tie ar zaķapastalām laidās lapās.

«Mājas Viesis» 1886. gada 6. septembrī

## IZ RIGAS

Ziņas iz Rīgas tiesām. Krapes muižas policija sūdz pret pagasta priekšsēdētāju Andreju Bērziņu, ka šis Vasilisas kroģā troksni sacēlis jeb troksni veicinājis. Vasilisas krodzīnieks atsauc muižas policiju, lai kādus trokšņa cēļus iz kroģa izraidot. Bet policijai tas neizdevās — trokšņa cēļus izraidīt un, proti, tapēc, ka pagasta priekšsēdētājs Andrejs Bērziņš hedzās kroģu atstāt un tamdē trokšņa cēļus paskubināja nepaklausī policijas nosacījumiem. Kad Bērziņš vairāk reizu tika uzaicināts, lai kroģu atstājot, un viņš šim uzaicinājumam nepaklausīja, tad viņš ar divu muižas ūžu palīgu tika iz kroģa izvests. Cēsu zemes tiesā piesprieda pagasta priekšsēdētājam Andrejam Bērziņam, tapēc ka bijis nepaklausīgs pret muižas policiju, naudas strāpi no 5 rubliem.

«Baltijas Vēstnesis» 1886. gada 20. septembrī







Bez vārdiem.

T. Sergijenko

# Pirms 100 gadiem

## IEKŠZEMES ZIŅAS



**No Ergļiem.** Mūsu pagasts līdz šim nav vis daudz apmeklēts no nelūgtiem nakts-viesiem — gar-pirkšķiem. Tik tagad 24. augustā, plkst. pusdivos naktī vietīgo mācītāju A. Zuntes kungu iztraucejis; jo pārdrošais viesis logu uz-lauzis un ielēdis bez pieteik-šanas līdz viņa guļamai istabai. Mācītājs no trokšņa uzmodies un, apbruņodamies ar revolveru, uztaisījis uguni un atvēris dur-vis, pie kam ciemiņu neganti iz-traucejis, ka bijis jalaizās lapās. Mācītājs, zagļu bailes vēl pavai-rodams, kādas pāra reizes izšāvis.

Rītā atraduši pie tuvejās sētas viņa ceļa-spieķi. Varbūt dēļ šā nedzīva liecinieka izklaūšanašanas varetu kaut cik tuvoties zagļa pēdām.

Maizeniešu Kārlis.

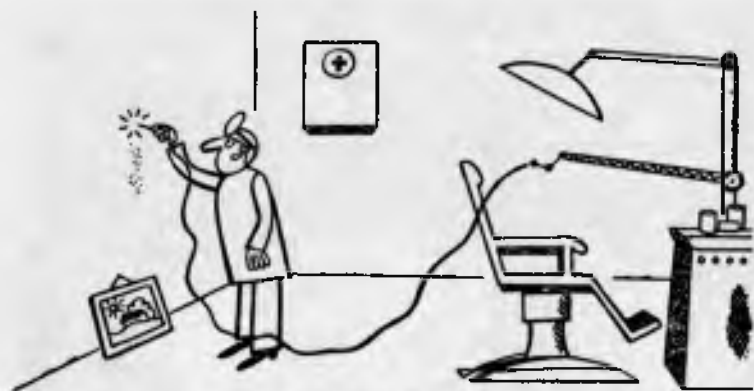
«Ballijas Vēstnesis», 1886. gada 4. oktobrī

## IZ RIGAS

**Ziņas iz Rīgas tiesām.** Mālderis Vasilijs Maksimovs Paparinskis tiek no apvainojumu atsvabināts, ka viņš 30. jūnijā uz vecčicībnieku kapsētas mēģinājis trīs beņķus nozagt, bet par vainīgu atzīts, ka viņš dienu pēc tam turpat dēli vērtībā no 13 k. paņēmis, par ko viņam piesprieda 2 mēnešus cietuma strāpi.

«Mājas Viesis», 1886. gada 25. oktobrī





Bez vārdiem.

J. Melgailis



Bez vārdiem.

J. Melgailis



# Pirms 100 gadiem

## SLUDINAJUMI

### Jakts-suns

{kuce} ir ieradies Jaun-Piebalgas baznīcas krogā un turpat pret izdošanas atlīdzināšanu 1 mēn. laikā saņemams.

«Mājas Viesis», 1886. gada 8. novembrī

## JAUNĀKĀS ZIŅAS

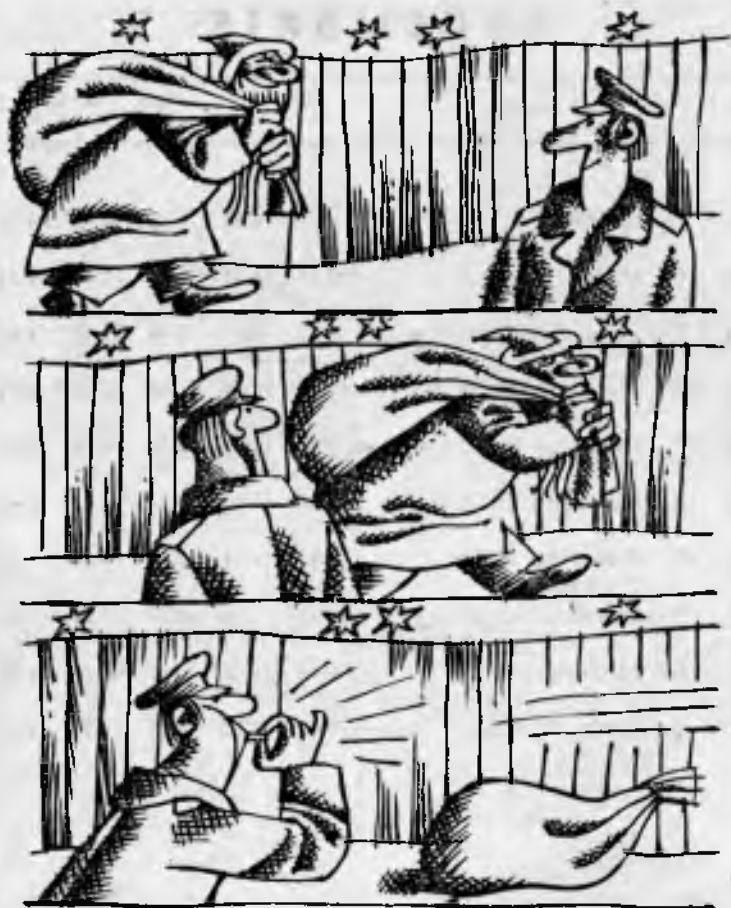


**No Smiltenešiem.** Jav daudzreiz esam dzirdejuši, ka Ciganietes protot meitām brūnganus pieburt, un tas jav nav nekāds brīnums, jo tas jav viņu veikals; bet tagad gribu pastāstīt, ka arī dažas mūsu lauku zeltēnītes prot šo mākslu izmēģināt. Lieta ir šī: kāda krodzēniece meita pamācījusi savai draudzenei pagatavot kādu brūnu šķidrumu un teikusi, lai to iedzerot, tad tai puīši tā pielipšot kā mušas pie medus bļoda. Si pati to esot izprovejusi, papriekš gan tāda padurna palikuse, bet par to nekās nekaitot, panākums bijis labs.

Draudzene, mājā pārnākusi, tomēr nav iedrošinājusies brūnuma zāles pati pirmā brūket, bet devusi no tām papriekšu kādai turpat mājās dzīvodamai vecenītei. Bet te bijis visam jokam gals. Vecene sākusī negudrus darbus strādat. Papriekš gan iegulusies gultā, bet drīz lēkusi no gultas ārā, uzsedusies uz beņķīša un jādelejusi pa istabu apkārt, tad atkal novilkusi sev visas drēbes, līdz beidzot bijis pie gultas jāpiesien. Tā vaktejuši visu nakti, līdz beidzot caur vēšanu palicis vecenei labaki. Tagad, kā dzird, esot mierīgaka un varbūt mīlestības dullums pāriešot.

«Mājas Viesis», 1886. gada 29. novembrī





Bez vārdiem.

U. Mežavilks

# Pirms 100 gadiem

## IEKŠZEMES ZIŅAS



**No Sērpils.** 28. oktobra tirgus dienas vakarā Sērpils P. māju saimniekam, tuvejā B. krogā vēlaki paliecot, kā «B.» ziņo, zirgs tika nozagts ar visu aizjūgu un vāģiem; skādi rēķina pie 100 rubļiem. Tā nu nebūtu nekāda ievērojama lieta, jo gandrīz katrā avīžu numurā top izsolītas pateicības algas par zagto zirgu uzrādīšanu. Bet uz kādu vīzi minētais saimnieks savu zirgu cereja atdabūt, tas gan nav dzirdēts. Jo patiešām jābrīnās, ka starp ļaudīm šāda māņutība uzglabājusies. Otrā dienā saimnieks uzmekle kādu zīlnieku, un tas viņam pareģo, ka zirgs nāksot atpakaļ, ja tik nebūšot pār

ūdeni gājis. Tai vietā, kur zirgs bijis piesiets, zemē tika iedurtas mēslu dakšas. Tur savu zīlēšanas darbu izdarījis, zīlnieks pavēl, ka uzmanīgi vajagot sargāt, jo triju dienu laikā zaglim vajagot zirgu pie tā paša staba piesiet, no kura to atraisījis. Nu trīs dienas dienā un naktī uzmanīgi vakteja, bet mūsu saimniekam par lielu nepatīksanu, vēl dažadas piezobozšanas dzirdot, zaglis kā nebrauca tā nebrauca atpakaļ un laikam arī caur zīlēšanas mākslu neatgrieziesies.

«Mājas Viesis» 1886. gada 6. decembrī

## IZ RIGAS

**Ziņas iz Rīgas tiesām.** Pie Dikļiem pierakstītais fūrmanis Peteris Valdus bij apsūdzēts, ka viņš 22. augustā Suvorova ielā pārlietu ātri braucis un, tā braukdam, saskrējis ar otru fūrmani, kam ratus apskādejis, par to viņam, Peterim Valdum piespriedi 15 rbj. naudas strāpes jeb 3 dienas cietuma strāpes, ja nespētu maksāt.

«Mājas Viesis», 1886. gada 20. decembrī

16.

JANVĀRIS

**PAIET 125 GADI,  
KOPS DZIMIS (1861)  
DOKU ATIS, LATVIEŠU  
RAKSTNIEKS.  
MIRIS 1903. GADĀ.**



#### PAR DOKU ATI

So rakstnieku lasītājs pazīst kā vienu no pirmajiem redzamākajiem stāstniekiem un satīriskās dzejas pārstāvjiem latviešu literatūrā.

Doku Atis dzimis 1861. gada 16. janvārī Cēsu apriņķī Dzelzavas pagasta Muceniekos. Mācījies trīs ziemas Dzelzavas pagastskolā un trīs ziemas Cesvaines draudzeskolā, kur arī sācis interesēties par literatūru. Pirmie dzejoliši — nodevas pseidotautiskajam romantismam — par puķītēm, par sirds ilgošanos.

Arvīds Grīgulis Doku Ati «Izases» [1963] priekšvārdā rakstījis: «Latviešu literatūras tālākā attīstība septiņdesmito gadu beigās un astoņdesmito gadu sākumā paglābj Doku Ati talantu no pilnīgas nogrimšanas pseidotautiskajā banalitātes purvā. Rodas paraugi, uz kuriem viņš jau daudz spēcīgāk var atbalstīties savos meklējumos. Pats galvenais nopelns te ir brājiem Kaudzītēm un viņu romānam «Mērnīeku laiki».»

No brāļu Kaudzīšu «Mērnīeku laikiem» Doku Atis mācās izprast satīras nozīmi daiļradē, kā arī valodu. Taču patstāvīgām studijām Doku Atim trūkst laika. Pēc Cesvaines skolas beigšanas viņu gaida smags fizisks darbs tēva saimniecībā. Pēc tam — deviņi gadi Dzelzavas skolā skolotāja palīga amatā. Divus gadus viņš strādā par skolotāju Ropažu draudzeskolā.

Ropažu periodam Doku Ata dzīvē ir svarīga nozīme, jo te brīva laika ir vairāk un samērā ērtā satiksme ar Rīgu ļauj tuvāk iepazīties ar kultūras dzīvi un citiem rakstniekiem. Periodiskajā presē arvien biežāk sāk parādīties viņa humoristiskie dzejoļi ar parakstu «Švurksts». Tur tiek uzrakstīts arī bērnu dienu tēlojums «Mans dzīves rīts», kas ir viens no levērojamākajiem sacerējumiem bērniem ne vien Doku Ata daiļradē, bet arī latviešu literatūrā vispār. Šajā laikā Doku Atis iepazīstas ar Raini — «Dienas Lapas» redaktoru, un starp viņiem nodibinās draudzīgas attiecības. Kādā vēstulē Doku Atis raksta: «Ar redaktoru Pliekšāna kungu tagad pat sarakstāties. Viņš saka: šim mans humors gauži patīkot, bet nevarot galvot, vai cenzoram arī patīkšot...»

No 1894. gada līdz mūža galam — 1903. gadam — Doku Atis strādā Inčukalna muižā par rakstvedi.

Inčukalnā Doku Atis raksta galvenokārt neliela apjoma sacerējumus — humoristiskus un satīriskus dzejoļus. Viņš sadraudzējas ar R. Blaumani, Ā. Alunānu, Zvārguli, Saulieti un citiem rakstniekiem.

Augošā revolucionārā kustība, kurā aktīvi iesaistās rakstnieka brālis Pēteris, Doku Atim tomēr paliek sveša.

Smagie dzīves apstākļi sagrauj rakstnieka veselību. 1903. gadā tuberkuloze piespiež Doku Ati pārtraukt darbu un atgriezties Muceniekos, kur tā paša gada decembrī 43 gadu vecumā noslēdzas rakstnieka mūžs.

DOKU ATIS

## MANS DZĪVES RĪTS

Fragments

Pie šitās pošas reizes varu pieminēt, ka ar bildēm man izgāja briesmīgi slikti. Lai dievs gan nedod nevienam cilvēkam to izredzēt, ko es bilžu dēļ esmu izcietis! Divi tādi notikumi ar bildēm, tie man paliks prātā līdz kapa malai. Pirmais ir šitāds: Tēvs iebruca no Rīgas mājā. Visi mājas ļaudis kā spārnos! No gultas laukā; cits meklē spičku un skalū, cits jau palīdz tēvam kažoku novilkt. Mēs, bērni, bucojam tēvam rokas un prasām klijņerus.

Viss būšot, viss būšot, lai tik sanesot mantas istabā. Kalps, zirgu nojūdzis, sāk pircienus sanest iekšā. Tur ziepes, tur cukurs, tur siļķes, tur vilnas suseklīši, tur mammaiņai kurpes, tur meitām lakati, tur kristīvēņam tabaka; tur izkaptis, tur vecmātei «under drapes», tur lāpsta, tur zāģītis, tur vīles; tur vilnas maiss, tai maisā tukšie sviesta spoņi, tur cepures: tēvam pašam viena, kristīvēņam viena, man viena. Bet tur vienā spainī — klijņeri un grāmatas.

Sadeva kļiņģerus — lielajiem pa vienam, mums, bērniem, pa diviem katram. Bet nu lūkot, kas tās par grāmatām. Kalendars. Kalendaru es pazinu, lai ir raksta nepratu. Tas ir tas kalendars, kam «laimes māte» uz vāka. Vēlākos laikos es dabūju zināt, ka tas ir «Vidzemes kalendars». Tagad parasts šo grāmatu saukt par «Hekera kalendaru», un viens rakstnieks bij kādam grāmatu tirgotājam, kas braucis ar Hekera kalendaru vezumu no Rīgas uz māju, devis tādu padomu, lai sagāžot šos kalendarus Daugavā, šis aizmaksāot tik, cik viņi pa iepirkumam maksājo. Es domāju, tā tik tāda izlielība. Lūk, lai tiek, ko avīzēs rakstīt. Protams, es šo joku avīzē lasīju, tas bij tā priekš gadiem trim—četriem. Bet es gribu apgalvot, ka minētām avīžu rakstniekam toreiz nebij tik daudz iemeslu Hekera kalendaru gāzt Daugavā — kā man, viņu izņēmumam no kļiņģeru spaiņa un ieraudzījušām briesmīgo bildi. Es gribu galvot, ka nekad Hekera kalendārā nav bijusi tik šausalīga bilde iekšā, kā tad, kad mans tēvs viņu ar kļiņģeru spaini no Rīgas atveda. Bilde ieraugot, man kalendars izkrita no rokām, visa miesa — protams, sirdi ar' līdzrēķinot — drebēja kā ar drudzi. Es ieskrēju citu mājas ļaužu pulkā un, cik vien varēdams, skatījos uz uguns skatu, kas sprāustuvē dega, lai nebūtu jāpagriež acis uz kaktiem. Bet, kolīdz misējās un acis uz kaktiem pagriezās, tad tūlīt šausalainā bilde man nīrgājās pretim. Vai tavu bailu, kādas es toreiz izcietu! Ne nakti gulēt, ne vakaros uz kaktiem skatīties; tik vienīgi pa to dienas baltumu bij miers. Nu, tu mīlais draugs, kas šos manus uzzīmējumus lasīsi, vari spriest, vai man nebij vairāk iemesla Hekera kalendaru Daugavā gāzt, nekā tur tam rakstniekam, par ko augšā minēju. Es varu teikt: viss šis gads bij man ļoti grūts gads, un tikai riebīgās bildes dēļ. Kolīdz kāds kalendaru ņēma rokā, jau man tūlīt visa sirds trīsēja, vai tik nejaušām neuzšķirsies bilde. Bet nu man jāsaka, kāda šī šausmainā bilde bij: Ir tāda kā būt' istaba; kungi sēd pie galda, bet tas viens ir nupat, kā var prast, pietrūcies kājās un kādam otram kungam nazi iegrūdis krūtīs līdz pašai spalai. Tas viss bildē gaiši redzams. Aizdurtam kungam mute izplēsta, acis pārgrieztas, rokas un pirksti kā krampja sarauti. Es neko nezināju šausalaināku, nekā šis skats! Vēlāk lielie cilvēki visi zināja, ka man no šīs bildes bail. Bet Kristīņa — ai, ļaunais bērns! — izlietoja šo manu bailību sev par labu. Viņas prasījumi auga augumā, un man viņus visus vajadzēja izpildīt. Bet, ja es liedzos, tad viņai bij dzineklis zināms, ar ko mani padarīt paklausīgu: — pa, pa, ku' tas kalendējs, es pajādīšu jazbainiekus. Neko darīt — piesalūgdamies izpildīju Kristīņas gribu, lai i tas man dažreiz vai diezin cik grūti nācās.



25.

JANVĀRIS

PAIET 75 GADI,  
KOPS DZIMIS (1911)  
KĀRLIS SAUSNĪTIS  
(PĒTERIS ĒTERIS),  
LATVIEŠU PADOMJU  
FELETONISTS.



PĒTERIS ĒTERIS

## MĪKSTU KRIŠANU!

Nelāga niķis pēdējā laikā piemeties avižniekiem un dakteriem. Tiklīdz kļāt ziema un birdina sniedzīņš, šie tūlītīņ krīt krāgt mums, sētniekiem. Par ko? Mēs, rau, kārtīgi neapkopjot namu priekšas. Cilvēki krītot augšpēdus, satricinot smadzenes, laužot rokas un mežģījot kājas. Kaulu stīķēšanas punktus katru gadu ievēdot lērumu ļautiņu. Un kur tad vēl tie, kas paši aizkūnkurojot uz poliklīnikām un slimnīcām!

Nesaprotu, kālab tik lielu brēku celt! Cietušos taču mūsu valstī ārstē bez maksas!

Reizē gan jāizsaka paldies rakstiņu sacerētājiem, ka visi ļaužu priekšā mūs neapkauno, tas ir, nenosauc vainīgos vārdā, bet godprātīgi piebilst: «daži sētnieki», «atsevišķas amatpersonas» un tā tālāk, un tā joprojām. Un



pareizi dara. Visi jau nav vainojami. Es, piemēram, esmu uzņēmies divas sēt-nieku šepetes. Mana sieva tāpat. Meitai, tai gan tikai viena slodzīte. Bet vai mani sievieši ņem sniega šķūri rokā? Ne velti! Viss lielais placis, visas pie-cas slodzes man keklā. Vai tas ir cilvēka spēkos? Es tikai knapi paspēju ātro palīdzību izsaukt un piepalīdzēt dakteriem iedabūt automobiļos ļautiņus, kas manā teritorijā pakrituši un savus locekļus sabendējuši.

No manis lai vairāk neprasal

Bez tam DZER (ne jau dzeršanas, bet dzīvokļu ekspluatācijas rajons), sabiedriskās organizācijas, milicija un mūsu priekšniecība neprot atmodināt un pāraudzināt. Ko? Nu, manu sirdsapziņu. Piemēram, es paņemu lāpstu, grasos pašķūrēt sniegu, bet sirdsapziņa uzreiz mani norāj:

«Paskaties, kāda iela Miķēlim!»

«Uz tiem leduskalniem nav ko skatīties,» es saku. «Tas slīpķis jau neņem lāpstu rokā.»

«Bet alga? Kādu algu saņem Miķēlis?»

«Tādu pašu kā es.»

«Re nu! Ko tad tu tā pūlies...»

Pēc tādas aprunāšanās ar sirdsapziņu es visu kārtīgi pārdomāju, lieku lāpstu šķūnītī un guļu nost.

Drīz vien mani apciemo DZER pārstāvis.

«Sašņ,» viņš saka, «pakusties, pašķūrē sniedzīņus!»

«Tukšas runas. Nav ko klausīt,» sirdsapziņa čukst.

Un es neklausu.

Klāt milicis.

«Saša! Ielā netīra. Grībi, lai soda?»

«Nebēdā!» sirdsapziņa smejas. «Darba cilvēku tik viegli sodīt nevar. Mūsu likumi ir humāni.»

Milicis klāt otro reizi. Liek parakstīties, ka tieku brīdināts.

«Paraksti, paraksti, nav jau vekselis!» sirdsapziņa mudina. «Un guli tālāk. Ko viņš tev...»

Un tā ir. Ja vajag, es vēl varu parakstīt arī otro un trešo papīriņu.

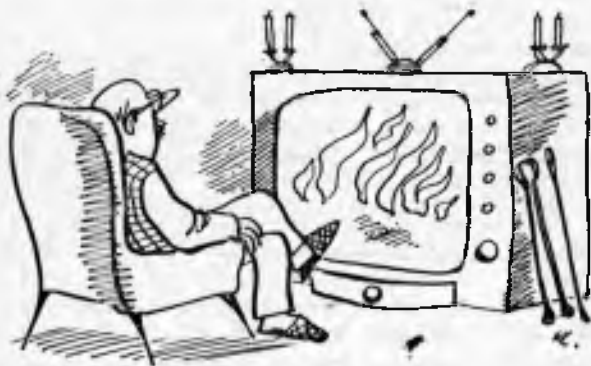
Beidzot mani pie sevis aicina administratīvās komisijas onkuļi un tantes.

«Neej!» sirdsapziņa pamāca. «Saki, ka sāp vēders. Viņi vēderā ielīst ne-var.»

Un es neeju. Esmu slims. Sāp vēders...

Tā cikstoties, pavasaris klāt, sniegs nokusis, ledus izčākstējis, un es varu svilpot reizē ar strazdiem. Arī sirdsapziņa priecājas. Un tālab gribu jums, mīļie gājēji, dot pāris labu padomiņu. Kādus? Nu, kā no krišanas un locekļu gandēšanas izvairīties. Vispirms ieteicu visiem sēdēt mierīgi mājās, nevis klenderēt pa ielām. It īpaši pensionāri, kas pašvakāki uz kājām, lai to liek aiz auss. Viņi var auklēt mazbērņus vai laika tīsināšanas nolūkā sacerēt sūdzības par sniega pilnajām pilsētas ielām. Tādi literāri sacerējumi nevienam nav kaitīgi. Bet, ja nu akurāt nevar bez apkārt bizošanas iztikt, tad jāuzsien uz krustiem gultas spilvens vai vismaz dīvāna spilventiņš. No mājas laukā ejot, jāņem līdzī grants un tā jākaisa sev priekšā gluži tāpat, kā mūsu senči sēja auzas un miežus. Īpaši slidenās vietās ieteicams turēties ar rokām pie namu sienām un palodām. Bet, ja tad vēl gadās zaudēt pamatu zem kājām, tad papūlieties iekrist mikstajos sniega blāķos, kas speciāli jūsu kaulu sargāšanai sašķūrēti gar ietvju malām.

Nu tad — lai jums mīksta krišana, mīļie gājēji!



Bez vārdiem.

K. Liede

29.

JANVĀRIS

**PAIET 120 GADI,  
KOPŠ DZIMIS (1866)  
ROMĒNS ROLĀNS,  
IEVĒROJAMĀIS FRANČU  
RAKSTNIEKS.  
MIRIS 1944. GADĀ.**



ROMĒNS ROLĀNS

## BRĒVAS KIRĒ

(Fragments no grāmatas «Kolā Brinjons»)

Runādamiem nonācām galā.

Brēva, likās, gulēja. Ceļmalā esošās mājas žāvājās ar atvērtajām durvīm, raudzīdamās uz pavasara sauli un garāmgājējiem. Vienīgā cilvēciskā seja bija kāda puisēļa dibentiņš, mazulis, grāvja malā tupēdams, atvēsinājās un nolaida ūdeni. Kamēr mēs ar Paijāru, rokās saķērušies, devāmies uz pilsētiņas centru pa salmiem un govju mēsliem nokaisītu ceļu, mums pretī cēlās tāda kā nokaītinātu bišu dūkoņa. Un, kad mēs nonācām baznīcas laukumā, ieraudzījām, ka tas ir pilns ļaužu, kuri vicināja rokas, klaigāja un bļāustījās. Vidū, uz mācītājmājas dārza pavērto vārtniņu sliekšņa stāvēdams, Šamaijs, sarkans no dusmām, bļāva un rādīja dūres saviem draudzes locekļiem. Mēs mēģinājām kaut ko saprast, bet dzirdējām tikai balsu jūkti:

— Tārpi un kāpuri . . . Kukaiņi un peles . . . Cum spirito tuo . . . \*

\* Ar tavu garu. (Latīn.)

Un Šamajš kļiedza:

— Nē, nē, es neiešu!

Un pūlis pretī:

— Dievs sodi! Vai tu esi mūsu mācītājs? Atbildi — jā vai nē? Ja tu esi fas (un tu tas esi), tad tev ir mums jākalpo.

Un Šamajš:

— Stulbeni! Es kalpoju dievam, nevis jums! . . .

Troksnis bija liels. Šamajš, lai beigtu traci, aizcirta durvis savu avju degunu priekšā; cauri sētas režģim vēl varēja redzēt paceļamies viņa rokas, no kurām viena pēc paraduma dievbijīgi izlēja pār savu tautu svētīšanas lietu, bet otra sūtīja uz zemi lāstu pārkonus. Vēl pēdējo reizi mājas logā parādījās viņa apaļais vēders un platā, stūrainā seja; nevarēdams pārkliegt pūļa aurošanu, viņš tam parādīja garu degunu. Pēc tam slēgi aizvērās un bija redzami tikai koka dēļi. Kļiedzēji nogura; laukums pamazām kļuva tukšs; un mēs, lavīdamies aiz mugurām nedaudzajiem slaišiem, beidzot varējām piekļauvēt pie Šamajša durvīm.

Mēs klauvējām ilgi. Stūrgalvīgais lops negribēja atvērt.

— Ē, mācītāja kungs! . . .

Varējām saukt, cik patīk (lai pajokotu, bijām pārvērtuši balsis):

— Metr Šamajš, vai jūs esat mājās?

— Pie velna! Manis nav.

Un, tā kā mēs neatlaidāmies, viņš uzbjāva:

— Pazūdiēt no šejienes! Ja jūs neaizvāksieties no manām durvīm, es jūs, suņa bērni, tūlīt kārtīgi nokristīšu!

Viņš gandrīz mums uzgāza virsū veselu spaini ūdens. Mēs ieklieodzāmies:

— Šamajš, aplaisti vismaz ar vīnu!

Pie šiem vārdiem, kā par brīnumu, negaiss norima. Sarkana kā saule pa logu izliecās, priekā starodama, Šamajša labsirdīgā seja.

— Mīļais Jēzu! Brīnjon, Pajār, tie esat jūs? Es jau taisījos jums pamatīgi uzgāzt! Ak, sasodītie jokupēteri! Kāpēc jūs neko neteicāt?

Un viņš noskrēja lejā pa kāpnēm.

— Iekšā! Iekšā! Esiet svētīti! Ļaujiet, lai es jūs apkampju! Mīļie, labie, ar kādu prieku es redzu cilvēka seju pēc tiem pērtiķiem! Vai jūs redzējāt, kādu žandālu viņi bija sarīkojuši? Lai viņi lēkā, cik patīk, es no šejienes nekustēšos. Nāciet augšā, mēs tūlīt iedzēsim! Jūs noteikti esat sakarsuši. Prasīt, lai es eju ārā ar svēto sakramentul! Tūlīt būs lietus, mēs izmirktu, mīļais dievs un es, caur un cauri. Vai

mēs esam viņu sulaini? Vai es esmu viņu algādzis? Izturēties pret dieva kalpu kā pret kaut kādu neaptēstu lauki! Nelieši! Mans pienākums rūpēties par viņu dvēselēm, nevis viņu tūrumiem.

— Ko tu mums te dziedi? — mēs jautājām. — Kas, velns lai parau, tevi tā ir nokaitinājis?

— Nāciet, nāciet, — viņš teica. — Augšā mums būs labāk. Bet vispirms ir jāiedzer. Es vairs nevaru, es smoku nost! . . . Ko jūs sakāt par šo vīniņu? Skaidra lieta, nav no slīktākajiem. Vai jūs, mani draugi, varat iedomāties, šie lopi bija nosprieduši, ka man pēc Lieldienām katru dienu jāiet krusta gājienā ar lūgšanām, lai dievs dod svētību viņu laukiem . . . Un kāpēc gan ne no Trejkungu dienas līdz Apgraizīšanai? . . . Un tas viss kukaiņu dēļ!

— Kukaiņu? — mēs iesaucāmies. — Ar tevi noteikti kaut kas nav kārtībā. Tu murgo, Šamai!

— Es nebūt nemurgoju! — viņš sašutis iekliedzās. — Nu, tas ir par daudz! Mani vajā ar visādām trakām iedomām un iznāk, ka es esmu fraks!

— Tad pastāsti kā prātīgs cilvēks.

— Jūs mani droši vien nosodīsiet, — viņš teica, svīzdams aiz niknuma un sašutuma. — Man būtu jāstāv rāmam, kad mums neliek mieru, man un dievam, dievam un man, visu svētdienu, lai mēs piekrtām viņu nejēdzīgajām iedomām! . . . Tad ziniet (uī, es tūlīt nosmakšu!), ka šie pagāni, kuriem mūžīgā dzīvošana nav ne graša vērtā, kuri nešķīstī savas dvēseles tāpat kā nemazgā kājas, prasa no sava mācītāja lietu un jauku laiku. Man ir jāpavēl saulei un mēnesim: «Mazliet siltuma; mazliet ūdens; pietiek; nevajaga par daudz; saulīti, ne pārāk karstu, maigu, ar mākonīšiem; vieglu vējiņu; salnas nekādā ziņā; vēl vienu laistījumu, Kungs, manam vīna dārzam; stājies, gana čurāts! Tagad man vajag vēl mazliet ugunīņas . . .» Kad paklausās šos dienaszagļus, var domāt, ka dievam, viņu lūgšanu dzītam, ir jāklūst par ēzeli, kas, piesiets pie dzirnavu rata, sūknē augšā ūdeni. Turklāt (un tas ir visjaukākais!) viņi nevar savā starpā vienoties: viens grib lietu, kad otram vajadzīga saule. Un, lūk, viņi jau aicina talkā svētos! Tur augšā viņi ir trīsdesmit septiņi, kuri gādā ūdeni. Pašā priekšā ar šķēpu rokā ir svētais Medārs, lielais slapinātājs. Otrā pusē ir tikai divi: svētais Reimons un svētais Djē, kuri klievē mākonus. Bet viņiem palīgā nāk svētais Blēzs, vēju dzenātājs, Kristofs, krusas vairītājs, Vale-riēns, vētru rijējs, Orelēns, pārkonu šķēlējs, un svētais Klērs,

kurš gādā par skaidru laiku. Debesīs ceļas nesaskaņas. Svētie apmainās dunkām. Un, lūk, svētās Suzanna, Elēna un Sholastika jau klūp cita citai matos. Mīļais dievs vairs nezina, pie kura svētā lai griežas pēc palīdzības. Un ja dievs neko nezina, ko var zināt viņa mācītājs? Nābaga mācītājs! . . . Beigu beigās tā nav mana darīšana. Es esmu šeit, tikai lai nodotu tālāk lūgšanas. To izpilde ir saimnieka darīšana . . . Tāpēc es neko neteiktu (lai gan šāda elku kalpība, starp mums runājot, man ir pretīga . . . Mīļais Jēzu, vai tu esi velti miris?), ja šie blēži kaut vai nemēģinātu mani iejaukt debesu strīdos. Bet (viņi ir kļuvuši traki!) viņi katrā ziņā grib izmantot mani un krustu kā talismanu pret visiem kaitēkļiem, kas iznīcina ražu tīrumos. Vienreiz tās ir žurkas, kuras aprij graudus šķūņos. Procesija, velna izdzīšana, lūgšanas svētajam Nikēzam. Stindzinoša decembra diena, sniegs gandrīz līdz padusēm; es dabūju dūrējus krastos . . . Pēc tam tie ir kāpuri. Lūgšanas svētajai Ģertrūdei, procesija. Tas notiek martā: krusa, kūstošs sniegs, ledains lietus; es saķeru rīkles aizsmakumu, es vēl tagad klepoju . . . Šodien tie ir kukaiņi. Atkal procesijai Man būtu jāapstaigā viņu sakņu dārzi (saule kā izkausēts svins, mākoņi uzbīdījuši un zili melni kā mušas, velkas negaiss, es pārņāktu ar jauku saaukstēšanos) un jādzied psalms: «Ibi ceciderunt, kuri darīja jaunu, atque expulsi sunt\* un nevarēja stare\*\* . . .» Bet neviens cits, tikai es pats tikšu izdzīts! . . .

«Ibi cecidit\*\*\* Šamajis Batists, saukts par Saldo, mācītājs.» Nē, nē, nē, liels paldies! Es nesteidzos. Beigu beigās apnīk arī vislabākie joki. Vai tad man, lūdzu, jāšargā viņu tīrumi no kukaiņiem? Ja kukaiņi viņus traucē, lai viņi paši tiek no tiem vaļā, dīkdieņi! Palīdzī sev pats, tad arī dievs tev palīdzēs. Ļoti ērti jau būtu salikt rokas uz vēdera un izriķot mācītāju: «Dari to, dari šol!» Es darīšu to, kas patīk dievam un man: es dzeru. Es dzeru. Dariet tāpat . . . Bet viņi, ja grib, lai mani aplenk! Man par to, draugi, ir maza bēda, un es zvēru, ka drīzāk viņi beigs aplenkt manu māju nekā es piecelšos no šī krēslā. Dzersim!

\* Tur krituši . . . un ir izdzīti .

\*\* . . . apstāties . . .

\*\*\* Tur krita . . . (Latīn.)

8.

FEBRUĀRIS

**PAIET 50 GADI,  
KOPS DZIMIS (1936)  
AIVARS FREIMANIS,  
LATVIEŠU PADOMJU  
KINOREŽISORS UN  
SCENĀRISTS.**



AIVARS FREIMANIS

## CEĻOJUMS AR BURKU

Kad es kaut kur ieraugu lieliem zirga burtiem veidotu aicinājumu izmantot Aeroflotes pakalpojumus, es allaž atceros Šūru.

Jūs tādu nepazīstat? Pats par sevi saprotams, jo jūs taču nestrādājat kinostudijā. Ja tomēr jūs mūsu filmfabrikai nejauši ejat garām un pēkšņi redzat ap vissagrabējušāko žiguli grozāmiēs visresnākā vēdera īpašnieku, kurš visskaļākajā balsī sūta sveicienus vai lāstus kādam noģītim otrā vai trešā stāva neatvērtajā logā, tad ziniet: tas ir mākslas filmu operators Šūrs.

Jau minētajām tīri ārējām Šūra īpašībām jāpievieno vēl viena, uzreiz nepamanāma, tikai daudzos kopīga darba gados iepazīstama un katrā ziņā arī pati svarīgākā: Šūrs kinostudijā ir vizizpalīdzīgākais.



Tāpēc mēs nepavisam nebrīnījāties, kad reiz, braucot komandējumā uz Maskavu, Šūrs ātrvilciena vagonā ieradās beidzamajā brīdī elsdams un pūzdams ar tīkliņā iestūkētu trīslītru burku. Tajā esot alicu ievārījums, un to mūsu studijas Klaudija Abramovna lūgusi nodot «Mosfilm» studijās Bellai Josifovnai. Vai Šūrs varēja atteikties paņemt dažus liekus bagāžas kilogramus un nākamajā dienā izmest papildu likumiņu pa mūsu valsts galvaspilsētu, ja viņu turklāt bija lūgusi dāma?

Komandējums izrādījās ļoti veiksmīgs: i kārtojamās lietas šķirtin pašķīrās, i Maskavas draugi bija sagādājuši patīkamu pārsteigumu — biļetes uz koncertu. Kad mēs viesnīcas numurā jau dušojāties, skuvāmies un gludinājāties, Šūrs nolēma no muzikālajiem priekiem atteikties. Studijā viņš Bellu Josifovnu neesot satīcis, tāpēc aizvedīšot to burku uz mājām, adrese viņam esot, jābraucot ar metro līdz galam un tad kādu gabaliņu ar trolejbusu.

Kad pēc koncerta atgriezāties viesnīcā, Šūra vēl nebija. Viņš pārrādās ap pusnakti — noguris, nosalis, nomocījies un ar visu burku. Dzīvoklī neviens neesot bijis, vēltīgi spaidījies zvana pogu. Nams atrodoties jaunā masīvē kaut kur starp Maskavas centru un Veļikije Lukiem. Piedevām, kad viņš braucis atpakaļ pārpildītā trolejbusā, tīkliņš ar burku palicis aizvērtu durvju ārpusē, tādējādi gandrīz trāpīdams pa galvu milicijas darbiniekam, kurš par to gribējis sastādīt protokolu, bet, izdzirdējis, ka burkas īpašnieks ir pazīstamais VDR sportists Šūrs, aprobežojies ar draudzīgu aizrādījumu.

Nākamajā dienā, kad pēc lietu nokārtošanas skrējām uz Pikaso izstādi Puškina muzejā, mūsu pakalpīgais kolēģis vēlreiz devās ceļojumā uz «Mosfilm» studiju, lai īpaši beidzot sastaptu Bellu Josifovnu un faktu vaļā no burkas. Bet atklājās, ka viņa aizbraukusi atvaļinājumā un neviens cits burku piepatūrēt nav gribējis. Tā nu nabaga Šūrs atkal ar visu ievārījumu atradās viesnīcā,



kur pašlaik spriedām, ka varam mēģināt tikt atpakaļ uz Rīgu jau šovakar, jo komandējuma uzdevumi laimīgā kārtā bija jau izpildīti. Nolēmām lēkt taksi un drāzties uz dzelzceļa staciju. Šūrs tam nepiekrīta. Kāpēc mums vajagot veselu nakti kralīties grabošā kastē un ostīf smirdošas zeķes, ja ... Un viņš parādīja milzīgu sarkana neona uzrakstu, kurš pa burtam iedegās un pēc diēnas izsaukuma zīmes izliesmošanas nodzisa, lai atkal un atkal atkārtotu:

## IZMANTOJIET AEROFLOTES PAKALPOJUMUS!

Sēdēdams uz palodzes blakus savai burkai, Šūrs piebilda: mēs vilcienā vēl nebūšot paguvuši atrīnāt guļamdekus, kad viņš jau nolaidīšoties Rīgā. No rīta viņš mūs studijā sagaidīšot.

Kad otrā dienā ap pusdienas laiku ieradāmie kinostudijā, no Šūra tur nebija ne vēsts. Ap diviem, nejausi paskatījušies pa logu, ieraudzījām starp augstām kupenām pa celiņu velkamies ļoti pazīstamu stāvu. Pie vienas rokas smagi karājās tiklīņš. Tas, protams, bija Šūrs. Viņš izskatījās tik sagumzīts un apvārtīts, it kā to būtu norijusi un pēc tam atvēmusi atpakaļ valzivs, acis — sarkanas un iekaisušas, vaigi — bārdas rugājiem noauguši kā pēdējam saulesbrālim.

Pēc fases karstas kafijas kolēģis kļuva žingtāks un sāka runāt. Bijis tā. Ieradies lidostā, brīnumainā kārtā dabūjis biļeti. Tad skaļrunī paziņots, ka reiss tiekot atlikts par trim, stundām, jo Rīgā plosoties snieggputenis. Pēc bezgalīgi garām stundām tā pati maigā balss Rīgas braucējus iepriecinājusi ar ziņu, ka izlidošana atkal tiekot atlikta, šoreiz gan tikai uz divām stundām. Atkal sēdējis, burku klēpī auklēdams un uzgaidāmās zāles uzrakstus no otra gala burtodams, jo kādai jēdzīgākai laika pavadīšanai vairs nav bijis naudas. Beidzot gaisa laineris zēlīgi uzņēmis jau novārgušos pasažierus un pacēlies naktis debesīs. Kad pēc ne pārāk ilga laiciņa atkal parādījušās skrejceļa uguntiņas, Šūrs nodomājis, ka tomēr bijis vērts gaidīt un viņš Rīgā tik un tā nokļuvis pirmais. Bet pēkšņi stjuarte paskaidrojusi, ka sakarā ar sliktajiem laika apstākļiem lidmašīna nolaidīsies Tallinā, uz Rīgu pilsoņus pasažierus aizvedīšot autobuss, turklāt par velti. Nu visi salīduši busā. Kamēr Šūrs raudzījies drošāk iegrozīt burku uz bagāžas plauktiņa, sēdvietas jau bijušas aizņemtas, nācies samierināties ar atvāzamu papildvie-

tiņu. Uz tās viņš ar piespiešanos varējis novietot tikai trešdaļu no sava tipiski latviskā dibena. Tomēr, būdams noguris, drīz vien aizmidzis. Sapnī redzējis, ka viņš nezina kā un nezina kāpēc nokļuvis tropu mežā, tup uz baobaba zara, zars liecas un krakšķ, bet apakšā — upe, pilna ar krokodiliem. Tad zars, tas ir, papildvietas sēdekļlīstis, lūzis, un Šūrs nogāzies uz



grīdas, turklāt gāzdamies tā iebļāvies, ka atmodies gan pats, gan visi pārējie pasažieri, bet šoferis nobremzējis un iesaucies: «Sumasetsi, sto lišt!» Tas noticis kaut kur ap Pērnavu. Pie Ainažiem visi atkal bija iekrituši tādā kā letargiskā miegā, izņemot Šūru, kurš tupējās autobusā uz grīdas, jo sēdēt kur citur vairs nav bijis vietas. Pēkšņi kāda sieviete sākusi kliegt, lai dodot gaismu, lai apturot mašīnu, lai izsaucot miliciju. Šūrs pacēlis acis augšup un šausmās ieraudzījis, ka burkai, kas sāniski uzlikta uz bagāžas plauktna, atsprādzis vāciņš un alicu ievārijums sēdošajai dāmai krīt uz galvas un klēpi. «Kamu prinatlesit eta pankā?» šoferis mēģinājis noskaidrot. Šūrs nospriedis, ka pieteikties par burkas īpašnieku tik dramatiskā brīdī nebūtu pareizi, jo paliesībā tā taču piederēja Klaudijai Abramovnai, un tādēļ klusējis. Šoferis kaut ko teicis igauņiski, daudzkārt minēdams kurratas vārdu, tad atmetis ar roku un atkal sēdies pie stūres. Kad iebraukuši Rīgā, visi pa galvu pa kaklu no autobusa metušies ārā, lai ātrāk tiktu mājās un gulētā. Meklēt burkas īpašnieku nevienam vairs nav bijis prātā.

Šūrs savu ceļojuma tēlojumu bija beidzis. Mēs, līdzjūtībā klusēdami, skatījāmies uz pustukšo burku; viņš to bija nolīcis uz krēsla netālu no durvīm. Pēkšņi kabinetā iedrāzās režisora asistente, lai, kā vēlāk noskaidrojās, radošajai grupai paziņotu, ka ēdnīcā var dabūt īvasi siļķes, aizķera krēslu, burka — plokš! — nokrita uz grīdas un saplīsa.

— Ak kāpēc tā nevarēja saplīst agrāk! — Šūrs tikai noteica.

24.

FEBRUĀRIS

PAIET 200 GADI,  
KOPŠ DZIMIS (1786)  
VILHELMS GRIMMS,  
IEVĒROJAMĀIS VĀCU  
VALODNIEKS UN  
PASAKU KĀRTOTĀJS.  
MIRIS 1859. GADĀ.



## RUNCIS UN LAPSA

Reiz Runcis, sastapis Lapsu, domā: «Lapsai kaut kas ir aizādas. Stāsta, viņa esot ļoti viltīga un pasauli ļabi pazīstot. Būs man ar viņu jāiepazīstas, visādas mākslas no viņas jāiemācās.» Viņš piegāja pie Lapsas, paklanījās līdz zemei un teica:

— Labdien, Lapsas kundze! Kā klājas šais grūtajos laikos?

Bet Lapsa bija ļoti lepna; viņa apskatīja Runci no galvas līdz ķepām, nodomāja: «Vai maz vērts ar viņu runāt,» — un beidzot teica:

— Ak tu, peļu junkuris, podu laiža tāds! Kā tu iedrošinājies nākt man klāt un ar mani runāt? Nu, cik gudrs tu esi, ko saproti, ko esi mācījies?

— Es protu tikai vienu mākslu, Lapsas kundze, — Runcis paze-mīgi atbildēja.

— Nu, runā — kas tā ir par mākslu?

— Kad suņi man dzenas pakal, es protu no viņiem uzbēgt kokā.

— Tad ta māksla — un tik vien! — Lapsa viņam teica. — Es protu vairāk nekā simts mākslas kā savus četrus pirkstus, turklāt man vēl pilna soma stiķu un niķu... Bet lai jau, lai, iesim abi kopā; aiz zēlastības es tev iemācīšu, kā īsti vajag no suņiem izvairīties.

Tikko Lapsa to bija izteikusi, te, kur radušies, kur ne, parādījās suņi, bet aiz viņiem arī mednieki. Runčis — viens — divi kokāl — noslēpās lapās un no turienes kliedz:

— Lapsas kundze! Atdari ātrāk somu! Ātrāk ņem laukā stiķus no somas, citādi tev klāsies slikti!

Bet kur nu! — Runcis nepaspēja ne pabeigt, — jau Lapsa suņiem zobos.

— E, — Runcis bilda, — kā rādās, tad ar simts mākslām nav viegli tikt galā. Labāk būtu, ja tu, Lapsa, vienu mākslu prastu tā, kā nākas, — pēc manām domām, rāpties kokā, — tad tu tagad nebūtu suņiem zobos!

No krājuma «Brāļu Grimmu pasakas»



Bez vārdiem.

J. Briņķis

30.

MARTS

PAIET 240 GADI,  
KOPŠ DZIMĪS (1746)  
FRANSISKO HOSE  
GOJA,  
IZCILAIS SPĀŅU  
GLEZNOTĀJS.  
MIRIS 1828. GADĀ.



## PAR FRANSISKO HOSE GOJU

Fransisko Goja ir viens no izcilākajiem visu laiku gleznotājiem un grafiķiem. Viņa divi simti četrdesmitais dzimšanas gads «Dadža» kalendārā atzīmējams tādej, ka viņš radījis grafisko darbu ciklu ar nosaukumu «Caprichos». Daudzas lapas šajā ciklā ir satīriskas, groteskas.

Spāņu karaļa galma greznajā mūdienī tērptais mākslinieks vērsās pret netaisnību, ļaunumu, stulbumu, cietsirdību, muļķību, ākstību un citiem netikumiem. Ar satriecošu skaudrumu viņš nabaga skrandaini pretstatīja aptaukojušāmius buržuā zīmējumā «Vēli brēcieni». Citā grafikas lapā ēzelis pēta savus ciltsrakstus. Nākamajā — ēzelis māca mazo ēzelēnu, un mēs skaidri saprotam, cik vērtā šāda gudrība. Lūk, zem ēzeļu svara salikuši vīri nes augstdzimušus pavēlniekus, nomocīto nesēju pamudināšanai ēzelim pie pakaļkājas jātnieka piesis.



F. Goja. Tu, kurš vairs nespēj panest

Goja dzīvoja inkvizīcijas laikā. Vēl tika sadedzinātas pēdējās raganas, ar īpašiem moku rīkiem žņaugti ķecerī. Droši vien tādēļ Gojas darbos gadās alegoriski sižeti, kurl šodien šķiet mīklaini un nesaprotami.



F Goja. Sejas ar zvēriskiem vaibstiem.  
Zīmējums

Mākslinieku piemeklēja smaga slimība — viņš zaudēja dzirdi, taču vēl nebija izteicis visu, ko redzējis un piedzīvojis. Spāņi cīnījās pret franču okupantiem; Goja strādāja pie grafiku cikla «Kara šausmas». Pirmajā lapā ieraksts: «Sērīgas nojautas par to, kam jānotiek.» Attēlos redzami kaili, gabalos sacirsti augumi. Šajos zīmējumos galvenais apsūdzētais ir — karš. Kādā citā lapā tas tēlots kā riebīgs nezvērs, kas aprij cilvēkus.

E. Rusmanis

7.

MAIJS

PAIET 125 GADI,  
KOPŠ DZIMIS [1861]  
RABINDRANATS  
TAGORE,  
IZCILAIS INDIJAS  
RAKSTINIEKS, FILOZOFŠ  
UN SABIEDRISKAIS  
DARBINIEKS.  
MIRIS 1941. GADĀ.



RABINDRANATS TAGORE

## MANA DAIĻĀ KAIMIŅIENE

Manas jūtas pret jauno afraitni, kura dzīvoja blakus namā, varēja apzīmēt par dievināšanu; vismaz tā es teicu pats sev. Pat mans labākais draugs Nabins nezināja nekā par manas dvēseles patiesajiem pārdzīvojumiem. Es zināmā mērā pat lepojos, ka jūtas varēju saglabāt neaptraipītas, noslēpdamš tās savas sirds dziļumos. Viņa bija kā rāsas apbērts s e p h a l i zieds, kas nelaikā nokļuvis zemes virsū. Pārāk sfarojoša un svēta būdama ziediem greznotai lautības gultai, viņa bija lemta debesīm.

Bet kaisle ir kā kalnu strauts, ko grūti iesprostot tā izcelšanās vietā; tas allaž meklē noteku. Tālab es mēģināju savas jūtas izteikt dzejā, bet mana nepaklausīgā spalva liedzās apgānīt manas dievināšanas priekšmetu.

Dīvainā kārtā gadījās, ka tai pašā laikā arī manu draugu Nabinu bija pārņēmis dzejošanas neprāts. Tas viņam uzbruka kā zemestrīce. Tā nabaga zēnam bija pirmā lākme, un viņš bija pilnīgi nesagatavojies atskaņām un ritmam. Tomēr viņš nevarēja atturēties, jo pakļāvās šai burvībai kā atraitnis otrai sievai.

Nabins sāka meklēt palīdzību pie manis. Viņa dzejoļu objekts bija vecu vecais, kas tomēr arvien ir jauns: visa dzeja bija veltīta iemīlotajai. Es jokojot viegli uzsitu viņam pa muguru un teicu: «Labi, labi, vecais draugs, bet kas viņa ir?»

Nabins pasmējās un atbildēja: «Tā, ko neesmu vēl atradis!»

Atzīstos, ka, izpalīdzēdamš savam draugam, pats jutu tādu kā iepriecinājumu. Kā vista, kas perē pīļu olas, es visu savu apvaldītās

kaisles tviksmi izšķiedu Nabina labā. Viņa vājos sacerējumus es tik spartīgi laboju un pārrakstīju, ka gandrīz katrs dzejolis kļuva tikpat kā mans sacerējums.

Nabaga izbrīnījies Nabins mēdza teikt: «Tas ir tieši tas, ko es gribēju pateikt, bet nevarēju. Kur tev, ratā, laimējies sadabūt tik maigus vārdus?»

Kā jau daždien dzejnieks, es atbildēju: «To man dod iedvesma. Jo, kā jau zini, patiesās sajūtas allaž klusē, vienīgi fantāzija rada daiļrunību. Tiesāmība līdzīgi klintij apspiež jūtu plūsmu, bet fantāzija sev izlauz ceļu.»

Un nabaga samulsušais Nabins sacīja: «Jā-ā, redzu, jā, protams.» Vai, mazliet padomājis, murmināja: «Jā, jā, tev ir taisnība!»

Kā jau teicu, manis paša mīlestībai piemita godbijīga smalkjūtība, kas liedza to iefērpt vārdos. Bet, kad biju ieguvis Nabinu kā aizsegu, nekas vairs nevarēja kavēt manu spalvu, tā viegli tecēja, un patiesu jūtu kvēle nu ieplūda šais cita vārdā rakstītajos dzejoļos. Savos gaišākajos brīžos Nabins mēdza teikt: «Bet tie taču ir tavi dzejoļi! Ļauj man tos iespiest ar tavu vārdu.»

«Blēnas!» es atbildēju. «Tie ir tavi, mīļo zēn! Es tikai šur tur mazliet pielīku roku.»

Un Nabins pamazām sāka tam ticēt.

Negribu liegties, ne vienreiz vien, kā debesu spīdekļus vērojošs zvaigžņu tulks un lādu pašu sajūtu pārņemts, es vērsu savu skatienu uz blakus nama logu. Un paliesība arī tā, ka šad tad mani slepus skatieni kā atlīdzību tur uztvēra kādu tēlu, un šī starojošā tēla pazibējums noklusināja un apskaidroja visu, kas manī virmoja trauksmīgs un necienīgs.

Bet tad kādu dienu biju ļoti pārsteigts. Vai varēju ticēt savām acīm? Bija tveicīga vasaras pēcpusdiena. No ziemeļaustrumiem tuvojās negaiss. Pie debesīm jau blīvējās melni mākoņi, un uz šā neparastā, baigā fona parādījās mana daiļā kaimiņiene, raudzīdamās kaut kur projām tukšumā. Cik bezcerīgu ilgu pilnu pasauli es ieraudzīju viņas spulgo, tumšo acu skatienā! Vai varbūt šajā mēness rāmajā starojumā vēl arvien bija kāds neizdzisis vulkāns? Ai, šis bezgalīgo ilgu pilnais skatiens, kas kā draužs putns ar spārniem lauza ceļu mākoņos, droši vien nemeklēja debesis, bet apmēšanās vietu kāda cilvēka sirdī.

Redzēdams šo neizsakāmi kvēlo skatienu, es tikko savaldījos. Mani vairs neapmierināja nepareizu dzejoļu labošana. Visa mana



būtne tvīka izpausties kādā lielā darbā. Pēdīgi nolēmu izcīnīt atļauju atraitnēm otrreiz precēties. Es biju sagatavojies ne vien rakstīt par to, bet šo cīņu pabalstīt arī ar materiāliem līdzekļiem.

Nabins man nepiekrita. «Pastāvīga atraitnība,» viņš teica «glabā sevī neizsakāmu šķīstību un mieru, tā ir rāms, kapsētas klusajam mieram līdzīgs daiļums, kas vāji mirgo mēneša vienpadsmitās nakts bālajā gaismā. Vai iespēja otrreiz doties laulībā neiznīcinās šo dievišķo skaistumu?»

Šāda izrunāšanās mani allaž kaitināja. Ja bada gadā kāds, kas ir labi paēdis, nicinoši izteiktos par dienišķo maizi un badā mirējam iefektu remdināt izsalkumu ar puķu smaržu un puķu dziesmām, ko jūs par tādu domātu? Tālab es, mazliet iekaisis, sacīju: «Klausies, Nabin, māksliniekam drupas var likties skaistas, taču ēkas necel, lai māksliniekam būtu par ko pajūsmot, bet gan lai tajās varētu dzīvot! Tālab, lai cik lielu māksliniecisku baudu var sniegt drupas, ēkas arvien jātur labā stāvoklī. Ir jau viegli pa gabalu idealizēt atraitnību, bet nedrīkst aizmirst, ka arī atraitnei ir jūtīga cilvēciska sirds, kas trīs sāpēs un ilgās.»

Man likās, ka pārliecināt Nabinu nebūs viegli, un tālab varbūt biju drusku vairāk iekarsis, nekā vajadzētu. Tādēļ biju mazliet pārsteigts, savas īšās runas beigās redzēdams, ka Nabins, dziļdomīgi nopūties, man pilnīgi piekrita. Pat iecerētais pārliecinošās runas nobeigums vairs nebija vajadzīgs!

Pēc nedēļas Nabins ieradās pie manis un teica, ka viņš, ja vien es palīdzētu, būtu ar mieru rādīt priekšzīmi un apprecēt atraitni.

Es kļuvu pavisam līkums. Es viņu apkampu un apsoltīju dot naudu, ja tā šīs lietas dēļ būtu vajadzīga. Tad Nabins man visu izstāstīja. Es dabūju zināt, ka Nabina iemīļotā nav nekāda izdomāta būtne. Izrādījās, ka arī Nabins jau sen iztālēm dievina kādu atraitni, bet par savām jūtām nav runājis ne ar vienu dzīvu dvēseli. Tomēr tie žurnāli, kuros iespieda Nabina jeb, pareizāk, manus dzejoļus, bija nonākuši viņas rokās, un dzejoļi nebija palikuši bez iespaida.

Tā nav, ka Nabins jau iepriekš būtu nodomājis — kā viņš pats izteicās — šādā kārtā uzsākt savu mīlas dēku. Patiesībā, tā viņš bilda, viņam nebijis ne jēgas, vai atraitne maz protot lasīt. Viņš tikai nosūtījis žurnālus atraitnes brālim pa pastu, neuzrādīdams pat savu vārdu.

Tā bijusi tikai tāda iedoma, mierinājums viņa bezcerību sapnim.

Tā bijusi tikai tāda ziedu viju nešana uz kādas dievības altāra, un turklāt tā neesot pielūdzēja darīšana, vai dieve viņu pazīstot vai ne, vai pieņemot viņa veltījumu vai ne.

Un Nabins neatlaidīgi centās man ieskaidrot, ka viņam nav bijis nekāda noteikta nolūka, kad viņš, dažādi aizbildinoties, meklējis un panācis iepazīšanos ar atraitnes brāli.

Tam sekoja garš stāsts, kā brāļa slimība atraitni un Nabinu pēdīgi savedusi kopā. Dzejnieka klātbūtne itin dabiski vispirms pagriežusi sarunas uz dzejoļu pārspriešanu; pēc tam nav bijis nekādas vajadzības aprobežoties vienīgi ar to tematu, ar ko saruna sākusies.

Nemot vērā manus nesenos aprādījumus, Nabins sadūsojies un atraitni bildinājis. Sākumā viņš nav varējis dabūt piekrišanu. Bet, kad atcerējies manus daiļskanīgos vārdus un papildinājis tos vēl ar vienu vai divām paša asarām, daiļava bez tālākām ierunām padevusies. Un tagad nu bruņiniekam būtu vajadzīga nauda, lai visu novestu līdz galam.

«Aizņemies no manis,» es piedāvāju.

«Bet tu zini,» Nabins sacīja, «paies daži mēneši, kamēr izdosies apvārdot tēvu, lai izsniedz manu kabatas naudu. No kā lai mēs pa to laiku iztiekam?»

Ne vārda neteicis, es izrakstīju čeku un piebildu: «Nu, tagad pasaki, kas viņa ir. Tev nevajag mani uzlūkot kā savu varbūtēju sāncensi, jo apsolu tev, ka nedomāju viņai rakstīt dzejoļus; un, ja es to darītu, tad nesūtītu tos viņas brālim, bet tev.»

«Nerunā blēņas,» Nabins teica, «ne jau tālab slēpju viņas vārdu, ka baidītos no tevis kā sava sāncenša! Lieta ir tāda, ka viņa bija ļoti satraukta, sperdama tādu visai neparastu soli, un lūdza mani, lai to nestāstu saviem draugiem. Bet nu tam vairs nav nekādas nozīmes, jo viss jau tik jauki nokārtots. Viņa dzīvo namā, kas atrodas blakus tavējam.»

Būtu mana sirds tvaika katls, ir tad tā pārsprāgtu.

«Tātad viņai nav nekās pretim otrreiz apprecēties?» es tikai pavaicāju.

«Tagad vairs ne,» Nabins smaidīdams atbildēja.

«Vai tiešām pietika dažu dzejoļu, lai veiktu šo brīnumu?»

«Nu tu saproti, ka mani dzejoļi nemaz nebija slikti,» Nabins atbildēja. «Vai ne?»

Es klustībā pie sevis lādējos. Bet ko man bija lādēt? Viņu? Sevi? Likteni? Vienalga, ko, bet es nolādēju.

5.

JULIJS

PAIET 110 GADI,  
KOPŠ DZIMIS (1876)  
JĀNIS GREŠTE,  
LATVIEŠU PADOMJU  
RAKSTNIEKS UN  
KULTŪRAS DARBINIEKS.  
MIRIS 1951. GADĀ.



### PAR JĀNI GREŠTI

1977. gadā «Liesmas» apgādā iznāca Jāņa Greštes autobiogrāfisku tēlojumu krājums «... Kā dzeņa vēders», ko sastādījusi Līvija Volkova. Šie tēlojumi sarakstīti laikā no 1946. līdz 1951. gadam. Tātad — mūža pēdējos piecos gados.

Jāņa Greštes galvenais darbības lauks bija pedagoģija, ķīmija un ģeoloģija, muzeju organizēšana un kolekciju vākšana tiem. Pats viņš, vērtēdams savu dzīvi, rakstījis:

«Un tomēr beigu beigās galvenais: kolekcionārs, uzskatāmības paudējs, muzejnieks.»

Ar daiļliteratūru J. Grešte nodarbojies visai maz.

1906. gada janvārī, vairīdamies no soda ekspedīcijas, viņš bēg uz Pleskavu pie sava brālēna, veterinārārsta Rūdolfa Goldberga. Ar brālēna starpniecību viņš grib nokļūt trako namā, jo uzskata, ka tur viņam, aktīvam Piektdā gada revolūcijas dalībniekam, pagaidām būtu visdrošākā vieta. Tas viņam arī izdodas, un šai likteņa pabērnu mītnē Jānis Grešte uzturas divus mēnešus.

Šo J. Greštes dzīves epizodi pleminu tāpēc, ka tai ir sakars ar pievēršanos rakstniecībai.

«Līdz tam laikam es ar rakstīšanu nenodarbojos,» tēlojumā «Kā Blaumanis mani par dzejnieku taisīja» Jānis Grešte atceras. «Vienmēr bija kas prātīgāks, ko darīt. Ar trako namu tas iesākās. Tur bija vaļas domāt. Tad sāku rakstīt un Blaumanim sūtīt. Blaumanis iespieda un sūtīja man naudu. Vēlāk lika tulkot. Un beidzot lika dzejot.»

Tēlojumā «Mihi ipsi scripsi» viņš vēlreiz izsaka savas domas par rakstīšanu:

«Līdz piecdesmitajam mūža gadam man likās, ka esmu tik nevarīgs, nemākulīgs, neizglītots, ka labāk netaisīt sev kaunu, nerādīt vērtīgiem cilvēkiem savu uzrakstītu teikumu. Viņiem ir cēla valoda, skaisti vārdi, gleznas, viņi prot izdomāt, tur fantāzija lido. Man fantāzijas nav. Izdomāt nevaru. Esmu vidējs fotogrāfs. Mēģinu aprakstīt.

Bet, kad man bija piecdesmit gadi, tad Brigadere man iestāstīja sakarā ar Blaumaņa piemiņas krājumu: «Neļaujiet nevienam likt pirkstu klāt savam stīlam. Jums ir sava īpatnība.» Un, kad kaut kas ir iespiests, tad es arī redzu, ka tik slikti nav. Nav tā kā citiem — kārtīgiem cilvēkiem, bet lasīt var.

Man vajadzēja agrāk sākt — no Blaumaņa laikiem. Viņš mani mudināja — neklausīju. Es varētu rakstīt, ja būtu vingrinājies. Tas būtu es — šķībs vai greizs, bet es pats. Skolas man maz devušas. Ja kas ir, tad paša, nevis iedresēts.»

Taču, lai cik pieticīgās domās par savu literāro darbību ir pats Jānis Greste, mums jāatzīst, ka viņa autobiogrāfiskie tēlojumi «... Kā dzeņa vēders» ir labā literārā līmenī. Vēl vairāk: viņa asprātīgais, humora bagātais stāstījums šo grāmatu ierindo līdzās citiem labākajiem šāda žanra sacerējumiem latviešu literatūrā.

Tāpēc, atzīmējot šogad Latvijas PSR Nopelniem bagātā kultūras darbinieka Jāņa Grestes 110. dzimšanas dienu, pārlasīsim viņa atmiņas, arī šeit — no minētās grāmatas pārpublicēto tēlojumu «Manas aktiera gaitas». Un paturēsim prātā jubilāra optimistisko dzīves gudrību: «Nekad ne par ko negaudot!»

JĀNIS GRESTE

## MANAS AKTIERA GAITAS

Esmu spēlējis uz skatuves Edgaru, baronu lugā «Zeme». Tas arī ir viss. Esmu režijas vadītājs vairāk nekā pats spēlējis. Un tad man apgalvo, ka arī dzīvē es esot aktieris, īpaši uz runātāju katedra. Labāk jau runāšu par maniem režisoriem — Blaumani, Mierlauku, Daci Akmentiņu. Esmu vienā reizē bijis visu triju māceklis. Tas bija Valmierā. Blaumanis dzīvoja pie manis diviem lāgiem — 1904. un 1905. gadā. Tad es savervēju trupu lugām «Ugunī» un «Indrāni».

«Ugunī» piedalījās: Mēvenšterns — Blaumanis, Horsta madāma — Emīlija Dēkena, Kristīne — Dace Akmentiņa, Edgars — mana loma, Sutka — Kārlis Dēkens, Alders — Pēteris Dēkens, Akmentiņš — Ādols Greste. Dekorācijas lugai pagatavoja Aleksandrs Štrāls.

Abas izrādes bija tādas, ka Blaumanis gribēja vest trupu uz Rīgu rādīt Rīgas publikai.

«I ndrānos» man nebija grūti. Blaumanis un Mierlauks rādīja, es pūlējos izdarīt. Bet «Ugunī» es dabūju velnu redzēt. Tur man vajadzēja Kristīni, tas ir, Daci Akmentiņu, ķert, nēsāt, bucot. Jāatzīstas, ka es nevaru lepoties ar to mākslu. Toreiz man bija ļoti maza vai pat nekāda prakse. Nu, vēlāk — tāpat mūžā jau šīs tas atgadās, bet ko nu ar to plāfīsies. Varbūt tā uz trīs ar mīnusu... Bet toreiz Dace bija no sākuma stipri nemierā.

— Nu, nu, es jau nesabirzīšu. Ņem kā trauslu stiklu. Vai tā vīrietis ņemt Vai tad jūs nekad?... — Viņa palika pusvārdā. Vai tad dīkstēju atzīties, ka nekad neesmu ne tā ķēris, ne tā bucojis. Nodomās mani par Antiņu.

Ak tad stingrāk jāpieķer? To mēs varam. Un tad es viņu saņēmu. Sāka apīrināties, žēloties par saviem kauliņiem. Taustīja rības. Es jau neko sliktu negribēju. Tad man bija žēl (un kauns arī), ka neesmu iepraktizējies agrāk.

— Nu, bucojiet taķ! Jums tak jābuco! Ūja, ūja, kas tā buco? Izskatās, it kā jūs taisītos man kost. Palaiž, palaiž mani drusku brīvāk, man elpu raun ciet! Tur nu droši būs zilumi. Saņem kā spīlēs — tā jau var nospīest. Atļaujiet tak man pretī turēties arī. Nu, vēlreiz no sākumal

Un tad man bija jāker no jauna, jānes un atkal jātaisa tā bučošanas procedūra. Tad es nodomāju, ja tā lieta — tā bučošana — ir tik smaga lieta un ja visi meitīši tik izvēlīgi, tad vai nu jāizņem kāds kurss cauri, vai arī jāatzīstas kā dejojot: «Lūdzu, atvainojiet, es slikti dejuju. To reinlenderi, to es varu, to kreicpolku, bet tie citi man neiet.»

Un tad saņemt plauku! Jā gan, vienreiz mūžā es esmu saņēmis plauku — no Kristīnes. Tā tur Blaumanis lugā ir iekārtojies.

Visi mani skolotāji — režisori — jau sen apgūlušies. Vispirms Blaumanis, tad Akmentiņa un, beidzot, Mierlauks. Bet kaut ko viņi man ir devuši — jēgu par skatuves mākslu, par režiju, par inscenēšanu, par aktiera stāju, valodu.

Ko prasīja Blaumanis?

1. Skatuves iekārtaļ vajadzēja būt tuvu īstenībai. Mazs piemērs: «I ndrānos» pie loga piekārtis kalendārs. Nevis kaut kāds un kaut kā, bet Hekera kalendārs ar to eņģelīti augšgalā un puķu vītni. Tāds kalendārs toreiz bija modē. Un piekārt vajadzēja tā: izņemt kalendāram cauri sarkanu dzīparu un uz kalendāra muguras sasiet. Tad uzkārt nagliņā acu augstumā.

2. Blaumanis prasīja, lai uz skatuves nerāda «dzīvās bildes». Jārūnā, ne tikai jāmurkš kaut kur zem deguna. Bet, ja tu nespēj parunāt tā, lai tevi dzird, tad nekāp uz skatuves. Jārūnā ne tikai diktī, bet arī skaidri.

Ak vai, vajag paklausīties mūsu teātru izrādēs — pat Rīgā, Drāmas teātrī, — tur ļogās, kust, rāda sevi no visiem galiem, bet cik no tā visa var saprast? Jeb to publika arī neprasa? Visi taisa gudrus ģīmījus, it kā viņi ko saprastu. Nevienam nav dūšas atzīties, sak, es tikai pusi no tā saprotu, ko viņi tur runā.

3. «Kur tu skrien, vai tev traks suns pakaļ dzenas?!» — tā mūs rāja Blaumanis. Bet to mēs esam piesavinājušies no skolas laika: jo ātrāk, jo labāk — noskaitīt, nobērt un ar to parādīt, cik labi es tekstu zinu.

Te nu Blaumanis-mācīja citādi: «Neskrej — iemācies klusēt! Pauze īstā vietā ir skaistāka un ķer dziļāk dvēseles stīgas nekā tavi vārdi.» Zināms, tikai lieli mākslinieki prot šo mēmo spēli ar mīmiku, žestiem, stāju. Citi aprobežojas ar veiklu deklamāciju. Blaumanis rādīja, kā runā rokas, pirksti, galva, ķermenis. To varēja Blaumanis, to prasīja no mums.

Un tas ir mans lepnums, ka Mierlauks mani mācīja, Blaumanis skolāja, Dace Akmentiņa dīdīja.



Bez vārdiem.

E. Ozoliņš

18.

JŪLIJS

PAIET 175 GADI,  
KOPS DZIMIS [1811]  
VILJAMS TEKERIJS,  
IEVĒROJAMĀIS  
ANĢĻU  
RAKSTNIEKS.  
MIRIS 1863. GADĀ.



#### PAR VILJAMU TEKERIJU

Ievērojamā anġļu reālistu satīriķa nozīmīgākais darbs «Liekulības tirgus» publicēts 1848. gadā, laikā, kad Francijā, valstī aiz Lamanša, tika pasludināta republika, Vācijā notika revolūcija un pašā Anġlijā arvien skaļāk skanēja čārtistu balsis, prasot brīvību un sociālos pārkārtojumus. Tāpēc likumsakarīgi, ka Tekerija romāns veltīts buržuāziskās sabiedrības satrunējušās morāles atmaskošanai, pārlicinoši parādīts privātpašnieciskās iekārtas liekulīgums, parazitiskums un savtīgums. Šim darbam autors devis apakšvirsrakstu «Romāns bez varoņiem». Taču par romāna galveno varoni varētu nosaukt naudu. Nauda ir sižeta galvenais virzošais spēks.

«Par vecās dāmas izcilajām īpašībām jau leminējāties. Viņas īpašumā skaitījās septiņdesmit tūkstoši mārciņu...» raksta Tekerijs. Vai citur: «Man zināms pat tāds gadījums, kad plecu mārciņu zīme nostājas starp diviem brāļiem un galu galā izārda savstarpējo mīlestību...» Un vēl: «Ticu, ka ar pieciem tūkstošiem gada ienākumu arī es spētu kļūt kārtīga sieviete...» Naudas — cilvēku likteņu lēmējas vadmotīvs vijas cauri visam romānam.

«Liekulības tirgus» Tekerijam sagādājis pasaules slavu. Taču pazīstami arī citi romāni — «Snobu grāmata» [1847], «Pendeniss» [1850], «Nūkomi» [1855], «Henrijs Esmonds» [1857] un «Virdžīnieši» [1859].

K. Marks, pieminēdams ievērojamos anġļu rakstniecības reālistus Č. Dikensu, V. Tekeriju, Š. Brontē, E. Gaskelu, nosauca viņus par «mūsdienu lielisko Anġlijas romānistu plejādi, kuras uzskatāmie un izteiksmīgie darbi atklājuši pasaulei vairāk politisko un sociālo patiesību nekā visi šī perioda politiķi, publicisti un morālisti.»

## LIEKULĪBAS TIRGUS

(F r a g m e n t s)

Ja mīs Rebeka Šarpa sirds dziļumos bija nolēmusi gūt uzvaru pār drukno kavalieri, es nedomāju, manas dāmas, ka mums būtu tiesības viņu par to nosodīt; kaut gan līgavaņu medības jaunās dāmas parasti kautrīgi uzfīc savām māmiņām, atcerieties, ka mīs Sarpai nebija tādas mīlestības pilnas būtnes, kas varētu uzņemties šā delikātā darījuma nokārtošanu, un, ja viņa saviem spēkiem netiktu pie vīra, tad neviens pats visā plašajā pasaulē nenoveltu šīs rūpes no viņas pleciem. Kas gan cits spiež jaunavas «iziet sabiedrībā», ja ne cildenā vēlēšanās iegūt laulātu draugu? Kas gan viņas dzen pulcēties peldvietās? Kas liek griezties dejā līdz pieciem rītā visu garo, nogurdinošo sezonu? Kas gan viņas spiež pūlēties ap klavieru sonātēm un iemācīties vismaz četras dziesmas pie populāra maestro par gineju stundā vai arī spēlēt arfu, ja viņām ir skaistas rokas un glīti elkoņi, kā arī valkāt spilgti zaļas Linkolnas cepurītes? Kas gan cits, ja ne cerība ar šiem nāvējošiem lokiem un bultām liek satriekt kādu iekārojamu jaunu cilvēku? Kas spiež cienījamus vecākus novākt paklājus, sagriezt visu māju ar kājām gaisā un izdot veselu piektdaļu no gada ienākumiem par ballēm ar vakariņām un šampanieti ledū? Vai tiešām tikai vistrāka mīlestība pret saviem tuvākajiem un nesavtīga vēlēšanās, lai jaunie ļaudis izprieccātos un izdejotos? Blēņas! Viņi grib izprecināt savas meitas; un, kā labsirdīgā mīsis Sedlija savas maigās sirds dziļumos jau bija iecerējusi dažu labu plānu, kā iekārtot Amēlijas nākotni, tā arī mūsu jaukā, taču neviena neaizsargātā Rebeka nolēma neželot spēkus, lai nodrošinātu sev vīru, kas viņai gan bija daudzkārt vairāk nepieciešams nekā draudzenei. Viņai piemita ļoti dzīva iztēle, starp citu, viņa bija lasījusi «Tūkstoš un vienas nakts pasakas» un Gutrija «Ģeogrāfiju»; tādēļ arī, izjautājusi Amēliju par brāļa bagātību, Rebeka, pārgērbdamās pusdienām, jau sāka fantāzijā celt viskrāsīgākās gaisa pilis, kurās viņa bija pavēlniece, bet vīrs palika kaut kur dibenplānā (viņa vēl to nebija redzējusi, tādēļ arī vīra tēls vēl nerādījās visai noteikts); viņa bija tērpusies neskaitāmās greznās šallēs, turbānos un dimanta rotās un, atskatot «Zilbārža» marša skaņām, kāpa mugurā zilonim, lai dotos svīnīgā vizītē pie Lielmogula. Ak burvīgie Alnašara sapņi! Laimīgā jaunības priekšrocība radīt jūs; Rebeka Šarpa nav ne pirmā, ne pēdējā — daži labs jauns fantasts nodevies šiem brīnīšķajiem nomoda sapņiem!



28.

AUGUSTS

PAIET 60 GADI,  
KOPŠ DZIMIS (1926)  
VIKTORS LAGZDIŅŠ,  
LATVIEŠU PADOMJU  
RAKSTNIEKS.



V LAGZDIŅŠ

## CŪKGANS

(Pēc H. K. Andersena)

Reiz dzīvoja princis, kurš gribēja apprecēties. Viņš nolēma bildināt ķēniņa meitu. Dāvanu veikalā nopirka brīnišķīgu odekolonu, palūdza to iesaiņot celofānā un aizsūtīja princesei.

Ieraudzījusi dāvanu, princese sāka plaukšķināt rokas.

— Kaut tur būtu neilona veļas komplekts! — viņa teica. Bet izrādījās, ka tur ir odekolons.

— Cik burvīgi smaržo! — iesaucās ķēniņš un galma dāmas.

Princese, pudelīti aplūkojusi, bija tuvu raudām. — Pū, tēt, — viņa saīga, — odekolons nav importa, tas ir mūsu pašu ražojums!

— Pū! — sauca visas galma dāmas. — Tas nav imports!

— Izlejiēt to ārā! — princese pavēlēja.

Bet princis neļāvās atbaidīties. Viņš pārgērbās par jūrnieku, pieklauvēja un jautāja, vai pilī nevarot dabūt kādu darbu.

— Nevaru neko apsolīt, — ķēniņš teica. — Pie gadījuma es tevi atcerēšos. Ak tā, man vajadzīgs cūku fermas pārzinis.

Princis kļuva par cūkkopi. Viņš apmetās viesnīcā un vakarā uz radiolas uzlika plati. Atskanēja vecvecā dziesmiņa:

«Cao, čao, bambino!»

Garām gāja princese ar galma dāmām. Viņa kļuva priecīga un teica:

— Ārzemju jūrnieks spēlē importa plati! Ej pavaicā, cik viņš par to grib!

Galma dāma atgriezās un paziņoja, ka cūkkopis no princeses prasot desmit bučiņas.

— Nekaunā! Man liekas, viņš ir traks, — princese teica, bet tad apstājās. — Māksta būtu jāpabalsta. Ejiet uz pili, es uziešu pie viņa. Bet tā ka turiet muti!

— Pats par sevi saprotams, — galma dāmas sacīja.

No rīta ķēniņš pamanīja, ka princeses nav mājās, un gāja to meklēt. Viņš atrada meitu viesnīcā un svieda viņai ar tupeli taisni tai brīdī, kad tā cūkkopim deva pēdējo bučiņu.

— Ārāt — sauca ķēniņš un izraidīja abus no pilsētas.

Nu princese stāvēja vaimanādama:

— Ak, ko es iesāksu, kaut būtu gājusi pie skaistā prinča!

Cūku fermas pārzinis noslaucīja grimu, pārgērbās un teica:

— Tagad es tevi nicinu. Nu tu dabūji mācību!

Viņš aizcirta trolejbusa durvis viņai deguna priekšā un aizbrauca uz savu valsti. Bet princese nu varēja stāvēt ārā un dziedāt:

«Cao, čao, bambino ...»



Bez vārdiem.

D. Breikis

1.

OKTOBRIS

PAIET 125 GADI,  
KOPŠ DZIMUSI (1861)  
ANNA BRIGADERE,  
LATVIEŠU RAKSTNIECE,  
DZEJNIECE UN  
DRAMATURĢE.  
MIRUSI 1933. GADĀ.



#### PAR ANNU BRIGADERI

Anna Brigadere plaši pazīstama kā «Trilōģijas» un pasaku lugu autore. Mazāk — ar komēdijām «Kad sievas spēkojas», «Lietlais loms», «Sievu karl ar Belcebulu», «Pie latviešu miljonāra» un viencēlonu «Čaukstenes».

Pavisam piemirsts ir A. Brigaderes ieguldījums humora un satīras laukā, vadot laikraksta «Latvija» literāro pielikumu no 1908. līdz 1909. gadam. Feļetonos un humoristiskos tēlojumos viņa vērsās pret nebūšanām sava laika dzīvē — pret lišķību, divkosību, mantkārību, alkoholismu, gara kūrību, diletantismu.

Sevišķi neieciefga A. Brigadere bija pret alkohola lietotājiem. Viņiem adresēti tēlojumi rakstīti gan dzejā, gan prozā, tiem raksturīga ironija un viegls humors, ar ko bagāti arī vēlāk radītie rakstnieces lielie prozas darbi.

1920. gadā A. Brigadere, atsaukdamās uz aktuālām sabiedrības problēmām, publicēja vairākus rakstus, piemēram, «Latvija dzer», «Takts». Rakstā «Takts» rakstniece vērsusies pret sīkkriticismu, iestājusies par savstarpējas iecietības un takta nepieciešamību cilvēku attiecībās.

Viņa parakstījusies ar pseidonīmiem Mežmeiņa, Tēsējs, Ziņotājs no Olimpa, Niekkalbis, Ēvelētājs u. c.

## VIENOTIEM SPĒKIEM

«Nu ņem to labi vērā un omā:  
Mēs tiksīm brīvi no veciem grēkiem,  
Ja strādāsim kopā vienotiem spēkiem.» —  
«Es nezinu, kā tu īsti to domā?» —  
«Nu, es tik gādāšu, ka tu skani,  
Un slavēšu tevi, bet tu — atkal mani.»

1909

## PĀRĀKUMA SMAIDS

Pie lielā Zeva ieradās reiz kāds nabaga pintiķis un žēlojās, ka viņam esot pārāk maz piešķirts gara dāvanu. Tādā kārtā viņš pasaulē, kur viens otru allaž cenšoties pārspēt, nevarot nekā iesākt.

Zevs apjucis kasīja pakausi. Bet pēc ilgas pārdomāšanas piepeši prieka stars apgaismoja viņa seju, un viņš teica:

«Jā, mans draugs, gara dāvanas jau nav uz svariem nosveramas. Un es arī esmu it visas jau starp cilvēkiem izdalījis. Bet es tomēr tev gribu līdzēt. Es došu tev to, kā taisni trūkst visiem garā bagātājiem. Tu varēsi smaidīt, tā — visiem pāri, tā — it kā tu visu labāk zinātu. Vai tu esi ar mieru?»

Un apdāvinātais lepnī pacēla galvu un smaidīja — tā, it kā viņš visu labāk zinātu. Un viņš bija ļoti ar mieru.

1909

2.

OKTOBRIS

PAIET 120 GADI,  
KOPŠ DZIMIS (1866)  
EDVARDS TREIMANIS-  
ZVĀRGULIS, LATVIEŠU  
DZEJNIEKS.  
MIRIS 1950. GADĀ.



## PAR EDVARDU TREIMANI-ZVĀRGULI

«Esmu dzimis pīrtī. Pēc tam audzis krogū. Pusotra gada vecumā taisījies mirt. Lai mani nezaudētu, māte atsauca ārstu [. . .] Es aizvēris acis un stājies elpot. Mani ietērpuši miroņa kreklā, noguldījuši uz galda, aplikuši ar puķēm, atsaukuši ķesteri un sākuši dziedāt [. . .] Te es sakustējies un plati atvēris acis.»

Tā savu nākšanu pasaulē un pirmos dzīves gadus autobiogrāfijā aprakstījis Edvards Treimanis-Zvārgulis. Par spīti visam, viņš nodzīvoja ilgu mūžu, literatūrai veltīdams septiņus gadu desmitus.

Būdams Priekuļu pagasta furīga saimnieka dēls, viņš pēc nesaskaņām ar tēvu tomēr aizgāja no mājām un palūnāja sev iztikā, strādādams par ierēdni dažādās iestādēs Cēsīs, vēlāk Rīgā. Treimanis ar atzīstamu veiksmi darbojies arī kā aktieris, īpaši — komiķis lomās.

Agrīnajos Treimaņa dzejoļos atspoguļota vienkāršo darba darītāju ikdiena, rūpes par maizes kumosu. Viņam nav sveši jaundrāvnieku centieni. Dzejnieks rakstījis arī kupleju un epigrammu krājumus. To, ka tā bija sociāli dzelīga un trāpīga satīra, liecina daudzie cariskās cenzūras svītrojumi.

Savus dzejoļus un kuplejas viņš pats deklamēja un dziedāja dažādos sarīkojumos un pulcēšanās vietās. Vērbūt šī iemaste, kā arī plašiem tautas slāņiem tuvā, saprotamā saturs un vienkāršās intonācijas dēļ E. Treimanis bija viens no pašiem populārākajiem dzejniekiem gadsimtu mijā. Viņa teksti nereti tika komponēti, vairāki ir folklorizējušies. Tie bieži skanēja strādnieku mītiņos 1905. gadā.

Zvārgulis sarakstīja vēl ne mazums dzejoļu grāmatu [arī lugas un viencēllenus], kurās dominē pārsprēdumi par cilvēka gaisti, sentimentāla caurvīta dabas un jūtu lirika. Taču daiļrades posms līdz pirmajam pasaules karam tā arī paliek augstākā virsotne viņa radošajā biogrāfijā. Izdodams un rediģējams «Zvārguja Zobgala kalendāru» (1900—1912, 1927—1928), kā arī pāris gadu vadīdams «Pēterburgas Avižu» satīrisko pielikumu «Purva Malā», Zvārgulis bija padomdevējs un literārais skolotājs daudziem tālaika satīrikiem. Viņš sakārtojis krājumu «Uz karšiem ķieģeļiem» (1904), kuru var uzskatīt par pirmo latviešu satīriskās dzejas antoloģiju. Tajā atrodami J. Raiņa, V. Plūdoņa, R. Blaumaņa, K. Skalbes un citu autoru darbi.

Publicējam dažas no E. Treimaņa-Zvārguja epigrammām, tādējādi atgādinot šo diemžēl piemirsto dzejas paveidu mūsdienu satīrikiem.

EDVARDS TREIMANIS-ZVĀRGULIS

## EPIGRAMMAS

### CIK BRINIŠKI...

Cik briniški tas atgadas —  
Prof Plekšīts piecas valodas,  
Un tomēr viņu netur cieņā —:  
Viņš neprot klusēt — it ne vienā...

### HUMORISTS TABACIŅŠ

Ik dienas sieva izper humoristu Tabaciņu,  
Bet tādēļ vēl nav iemesla daudz žēloties par viņu,  
Jo vienā ziņā tas nemaz nav slikti —:  
Pēc pēriena tam lamāšanās veicas dikti...

### «TĀLES...»

Ne dzīvs, ne miris dzejnieks Jēkabs apkārt staigā,  
Spīd bezgalīgas sāpes viņa bālā vaigā,  
Ne ēdiens viņam iet pie sirds, ne palīdz zāles —  
Kas vainīgs tur! Tās simboliskās «tāles»,  
Kur redaktoru kungļ bārgām sejām  
Spriež nāves sodu visām viņa — dzejām.

### PĒC GRAMATIKAS...

Kad valodniekam Strautam slepkavs šīsū bruka:  
«Ču tūlīņ mirīsi, ja neādosi naudas maka —»,  
Pār apdraudētā lūpām īgnis sauciens spruka:  
«Pēc gramatikas nevis «nī rī s i», bet «mī r s i» saka.»

12.

OKTOBRIS

PAIET 80 GADI, KOPŠ DZIMIS (1906)  
ARVĪDS ORIGULIS, LATVIJAS PSR  
TAUTAS RAKSTNIEKS.



Cik ilgi cilvēks var ciest, ja viņu izsmej?

Tas acīmredzot ir atkarīgs no cilvēka rakstura un tiem apstākļiem, kur un kā tas noticis. Ja cilvēks izsmej cilvēku, tad pacietības mērs ir vismazāks. Cītreiz tas var būt manāmi lielāks. Iespējams arī, ka izsmieklis nodzen cilvēku izmisumā un apātijā.

Tajās lauku mājās, kur es augu, bija veca ķēve Berta. Ja ar Bertu brauca pieauguši vīrieši, ķēve gāja, kā ķēvei pieklājas. Brīžiem rikšiem, brīžiem soļos. Nevienš nekad nesūdzējās. Bet vajadzēja tikai iesēsties ratos kādam sievišķim un paņemt rokās grožus — un Berta sāka vilkties kā gliemezis. Pātagai nebija nekādas nozīmes. Gluži otrādi. Ja sievišķim ienāca prātā ar to rīkoties pārāk dedzīgi, Berta apstājās pavisam un, pagriežusi galvu atpakaļ, — smējās. Patiešām gan — smējās. Šie smieklī bija lasāmi viņas acīs. Tās raudzījās viltīgi un ironiski. Ja ceļa gabals bija garāks, tad parasti sievišķis pārbrauca mājās pilnīgā izmisumā. Droši vien domāja, ja jau zirgs par tevi smejas, tad nederi nekam.

Bet ne jau par Bertu gribēju šoreiz stāstīt. Tā tikai tāda maza atkāpe piemēra dēļ par izsmieklis spēku.

Var par cilvēku smielies arī citādi. Piemēram, tā. Vai tad tas nav izsmieklis, ja ezermalā sēž makšķernieks, zivis lēkā visapkārt, to tik daudz, ka pat niēdres kust. Bet neķeras neviena. Makšķernieks nosēž no saules līdz saulei, un nav tik daudz, kā kaķim ko aiznest. Kas tas ir, ja ne izsmieklis? Bet vēl trakāk ir tad, ja turpat blakām sēž otrs makšķernieks un tas velk laukā citu pēc citas. Arī tad nervozāks cilvēks var nonākt izmisumā.





Bet arī tas tikai piemēra dēļ. Mans stāstāmais šoreiz ir pavisam konkrēts gadījums ar manu draugu Jaunjelgavnieku un viņa drauga draugu Gubeni. Notika tas tajos senajos laikos, kad es vēl gāju vidusskolā.

Manam draugam Pēterim Jaunjelgavniekam piemita vairākas savādības. Pirmkārt — viņš bija piedzimis Vidzemē un nekad nebija redzējis pat Jelgavu, kur nu vēl Jaunjelgavu. Kur viņam tāds vārds radies, tur pētniekiem būtu ko papētīt.

Otrkārt — viņš dzīvoja viens pats, turklāt māja atradās dziļi mežā, uz Mežezera krasta. Kādreiz viņš tur dzīvoja kopā ar māti, bet, kad māte nomira, tad Jaunjelgavnieku Pēteris palika viens pats. — Kādēļ neņem sievas? — cilvēki dzirnavās jautāja. — Sievieši daudz ēd un iznāk dārgi, tad jau labāk es pats slaucu to govi un vāru ēdienu, — atteica Pēteris.

Citi zināja stāstīt kaut ko par nelaimīgu mīlestību.

Bet notika tā, ka Jaunjelgavnieku Pēteris tomēr dabūja līdzdzīvotāju.

Kādu vasaras pēcpusdienu pa grambām izbrauktu meža ceļu Pētera mājas virzienā soļoja cilvēks. Rokā šim cilvēkam bija turpat mežā griezts spieķis un pār plecu neliels sainītis. Gāja šis cilvēks nesteidzīgi, laiku pa laikam paceldams skatu te uz vienu, te otru pusi. Tā pilsētā pa ielu staigā adreses meklētājs, kurš pārbauda māju numurus.

Šis gājējs patiesi bija no pilsētas, un viņš patiešām meklēja adresi — Jaunjelgavnieku Pētera adresi.

Pēteris sēdēja uz mājas sliekšņa un raudzījās, kā pa Mežezera virsu skraida zilgani vilnīši. Tā viņš bija nosēdējis vairākas stundas, savā nodabā pētīdams vēja rotaļu. Dažreiz viņš tā varēja nosēdēt augām dienām. Laikam pēc sava rakstura bija dabaspētnieks. Viena otra ļauna mēle melsa, ka Jaunjelgavnieku Pēteris gluži vienkārši esot sliņķis. Bet ko gan dažkārt nemēdz sarunāt pat par vislabākajiem cilvēkiem? Uz to jau nevar klausīties.

Saule slīdēja uz apvāršņa pusi, kad Pēteris izdzirda, ka dun zeme. Viņam bija laba dzirde. Dažreiz viņš naktīs ar ļaunu smīnu klausījās, kā mežacūkas otru ezeru plucina Zemdega kartupeļu lauku. Pēteris Zemdegu necieta, jo tas viņu saukāja par dikdieni, — Zemdegs nebija spējīgs pat vienu minūti nosēdēt uz vietas un vērot vai nu viņu rotaļu, vai to, kā burkāniem laksti dīgst. Zemdegs uzmanīja kalpus, kuri rausa viņam naudu. Tāpēc Pēteris vienmēr ar labpatīku klausījās mežacūku posta darbus Zemdega tīrumos otru ezeru.



Soreiz Pēteris tūlīn saprata, kāpēc dun zeme. Pa meža ceļu kāds nāca. Pēteris pacietīgi gaidīja. Ja uz šo pusi nāk, nekur jau nepaliks.

Un nepalika arī. Sakustējās lazdas zars, kas lika pāri faciņai, un pagalmā ienāca cilvēks ar nastiņu plecos.

— Labdien, — atnācējs teica.

— Labdien, labdien, — Pēteris atteica un pavirzījās uz sliekšņa, lai atnācējam būtu kur piesēst.

Atnācējs nolika nastiņu uz žagaru blūka, pieslēja spieķi pie mājas sienas un apsēdās Pēterim blakus. Labu brīdi neviens nekā neteica.

— Tad te tu dzīvo, — beidzot atnācējs teica.

— Jā, te es dzīvoju.

— Vai ilgi jau?

— Kopš dzimšanas.

— Tad ilgi gan.

— Sešdesmit trešais.

— Pārāk ilgi tas nav. — Tad viņš paskatījās gaisā un ievaicājās: — Kas tā par vārnu, kas tur lido virs meža?

— Tā nav vārna, — Pēteris pamācīja.

— Kas tad?

— Vanags.

— Re, kādi ērmi pie tevis dzīvo! Turpmāk arī es te dzīvošu.

Pēteris drusku paškielēja uz atnācēja pusi, bet uzreiz nekā neteica. Laikam nodomāja — var jau būt, ka dzīvos arī, pasaulē viss iespējams.

— Ko tad tu te darīsi?

— Dzīvošu.

- Un vairāk neko.
- Vairāk neko.
- Ko tad tu te ēdīsi?
- Brokastīs mīļu uzēst pelnos ceptu sīpolu.
- Un citās reizēs?
- Šo un to.
- Kur tad tu ņemsi to šo un to?
- Pirkšu.
- Nauda tev ir?
- Man ir pensija.
- Par ko tad tev pensija?
- Par vēstuļu iznēsāšanu.
- Pastā?
- Pastā.
- Rīgā?
- Rīgā.
- Ilgi?
- Cetrdesmit septiņus gadus.
- Tad jau ķeizarlaikā sāki?
- Ķeizarlaikā gan.
- Tas ir ilgi.
- Ilgi gan.
- Pailgi, — Pēteris palabojā sacīto.

Abi vīri labu brīdi vēroja vanagu, kurš mierīgi planēja virs egļu galotnēm.

- Kā tad tu sadomāji pārnākt dzīvot pie manis uz mežu?
- Plaušas vairs netur pilsētas gaisu.
- Kā atradi ceļu?
- Tev ir draugs Rīgā, un es atkal esmu tava drauga draugs. Viņš man par tevi un tavām mājām pastāstīja.
- Man Rīgā nav neviena pazīstama cilvēka.
- Ir gan. Bomju Juris. Brauc par smago fūrmani.
- Neatceros.
- Tad es tev atgādināšu. Silakrogu zini?
- Zinu. Desmit kilometru uz jūras pusi.

— Nu re — astoņus gadus atpakaļ Silakrodziniekam bija kāzas.

— Jā, ar Lielkaņmildu.

— Izdzēra krogu sausu, un pietrūka dzeramā.

— Jā, piektā dienā.

— Smagais fūrmanis — Bomju Juris pieteicās braukt uz miestu pēc šņabja. Apalojās un naktī iebrauca tavā ezerā. Ledus ielūza, un Juris sāka slīkt.

— Tagad atceros. Bija iekūlies Mazupītes galā, kur ledus vienmēr plāns. Bļāva jau gan pēc nelabā.

— Tu aizskrēji un viņu izglābi.

— Arī zirgu un ragavas izglābu.

— Nu re — un tad tavās mājās Juris sildījās un jūs sadzērāt mūžīgu draudzību.

— Jā, tā laikam bija gan.

— Nu re — un viņš man pateica, ka tu dzīvojot viens ar māti.

— Mātes vairs nav.

— Tad jau telpu pietiks?

— Ko nu par to.

Tā Gubeņu Jānis norunāja dzīvot pie Pētera un mierīgi ezera krastā pavadīt savas vecuma dienas, jo plaušas vairs nevarēja izturēt pilsētas gaisu.

Labu brīdi vēl pasēdējuši uz sliekšņa, vīri piecēlās, un Pēteris sāka īrniekam izrādīt saimniecību.

Ejot gar malkas grēdu, Gubeņu Jānis ieraudzīja uz grēdas noliktu garu šķeistu.

— Laikam makšķere?

— Bonka.

— Ko tas nozīmē?

— Tā mūsu pusē sauc īdakmakšķeri.

— Tu makšķerē?

— Paretam.

— Grūti iemācīties?

— Ko tad?

— Makšķerēt lidakas.

— Kas tur ko mācīlies. Svied iekšā un velc ārā.

— Un ķeras?

— Paretam ķeras.

Pēterim ienāca prātā izpatikt īrniekam. Viņš paņēma makšķeri. Ar tikliņķeseli no bedres mājas galā izvilka raudeli, un abi nokāpa piecpadsmit soļu lejāk līdz ezeram. Pēteris uzsprauda raudeli uz āķa un, uzgājis uz ūdens smeļamās laipas, iemeta makšķeri. — Še, makšķerē! Man jāiet ievest govi.

Bijušais pastnieks Gubenis uzsāka savas makšķernieka gaitas. Viņš gan piemirsa paprasīt, kā īsti var zināt, vai zivs pieķērusies vai ne, bet kaut kāda nojauta, kā kuram katram saprātīgam cilvēkam, viņam par makšķerēšanu bija.

Pēteris vēl nebija paspējis uzkāpt piecpadsmito kāpienu, kad aiz muguras atskanēja skaļš kliedziens. Kaut kas lūza. Atskatījies viņš redzēja šādu ainu: laipas galā pārlauzts gulēja viņa tēva grieztais un gadu gadiem lietotais makšķeres kāts. Īrnieks gulēja kaut kam virsū, kas spārdījās, un spārdījās arī īrnieks. Kad cīņa bija galā, izrādījās, ka Gubeņu Jānis pirmajā sviedienā izvilcis lielumu lielu līdaku.

— Tā jau tu man izvilksi tukšu visu ezeru, — Pēteris noteica, atgriezies notikuma vietā.

— Desmit kilogramu būs .. — jaunais makšķernieks aizelsies izdvesa, turēdams abām rokām nomocīto līdaku.

Pēteris paņēma līdaku rokā, pacilāja un noteica:

— Trīs kilo divdesmit pieci grami — un ne kripatas vairāk.

— Tik vien?

— Arī tas sākumā jau tā kā par daudz.



Gubeņu Jānis patiešām bija iegājis jaunā dzīvē. Te tak bija paradīze. Velc, cep un ēd... velc, cep un ēd... Visu nakti, gulot uz kūtsaugšās sienā, viņam rādījās milzīgas līdakas uz milzīgām pannām.

Otrā dienā viņš labi izpētīja salauzto makšķerkātu, aizgāja uz mežu, sameklēja tādu pašu slaidi noaugušu bērziņu, nomizoja un, pat nenocieties, lai dažas dienas apkalst, pārsēja no vecās makšķeres auklu un sāka gaidīt otro līdaku. Ja jau pirmā metienā uzreiz tāda laime, vai tad nu tālāk neies vismaz ciešami.

Bet notika dīvainas lietas. Gubenis nostāvēja uz laipas visu dienu, un nevienai zivij pat neienāca prātā nogaršot mājgala bedrē sasmelto ēsmas raudeli.

— Ko nu nīksti uz laipas, — vakarā pamācīja Pēteris. — Ezers ir plašums, un zivis ir jāmeklē.

Bijušais pastnieks Gubeņu Jānis sāka meklēt zivis. Ar gaismu viņš jau uzsāka makšķernieka gaitas. Saule norīdēja, un, kājas vilkdams, tukšo ēsmas zivtiņu spaini grabinādams, viņš atgriezās mājās. Trīs kilometrus garo ezeru apstaigāja apkārt neskaitāmas reizes. Pagāja vasara, pagāja rudens. Ezers aukstajos rītos sāka pārklāties ar ledus vižņiem. Gubeņu Jānis tikai makšķerēja un makšķerēja. Nevienai, itin nevienai līdakai neienāca prātā pieskarties makšķerei.

Tikai tad, kad ezers pilnīgi aizsala, Gubeņu Jānis uzsvieda šķeisti uz malkas grēdas un trīs reizes nospļāvās. Tā laikam bija zīme, ka viņš uzdod.

Viņš arī uzdeva un, nodzīvojis Pētera mājās līdz nāves stundai, vairs makšķerei nepieskārs.

Cūkas bērēs Pēteris izbrūvēja alu un kurošas krāsns priekšā ar trnieku sadzēra pa zarakannai apīņu dziras, ieklausoties, kā ārā gaudo pirmais putenis, pārrunāja neveiksmīgās makšķernieka gaitas. Gubeņu Jānis ievaicājās:

— Bet vai nevar būt tā?

— Kas?

— Ka par mani nīrgājas?

— Līdakas, vai?

— Nu tās pašas...

— Kāpēc nevar būt? Var būt. Pasaulē nīfiek vēl trakākas lietas, — Pēteris noteica un, izņēmis no krāsns ogli, dāncināja to raupjainajā plaukstā, līdz nodzīsušā piņe atkal sāka mest dūmu grīstis.

23.

OKTOBRIS

PAIET 100 GADI,  
KOPŠ DZIMIS (1886)  
ARVEDS MIHELSONS  
[RUTKU TĒVS],  
LATVIEŠU PADOMJU  
AKTIERIS UN  
RAKSTNIEKS.  
MIRIS 1961. GADĀ.



RUTKU TĒVS

## LATVIEŠU TEĀTRIS ANEKDOTOS

### VELS KULBĀ

1872. gadā, aizgājis no Rīgas Latviešu biedrības teātra, Ā. Alunāns savāca savus aktierus un atkal rīkoja izrādes Latvijas mazajās pilsētās un dzīvākajos lauku centros.

Un tā nu pasta rālī vai kulbā vadāja Ādolfu Alunānu no viena Latvijas kakta uz otru. Reizēm viņš uzstājās tikai kā kupleju dziedātājs, reizēm uzņemdamies arī režiju kādā vietā, kur bija radušies jau savi aktieri.

Reiz pa ceļam no Kokneses uz Piebalgu pagadījās vientiesīgs pasta puisis — ļoti runīgs un mānīcīgs. Kad tas norādīja ar pātagu uz kādu vietu, kur rādoties spoki, Alunānam iešāvās prātā: «Pag, es tev tūlīt parādīšu spokus!»

Kamēr pasta puisis, pagriezis muguru, uzšāva zirgiem ar pātagu, Alunāns izvilka no somas gaišu parūku un uzmauca to savā tumšcirtainajā galvā. Kad pasta puisis atskatījās, tas pamanīja pārvērtību un negribēja lāgā ticēt savām acīm: zem cepures malām taču nupat vēl vijās tumšas cirtas, kā tās tagad izskatās tik gaišas? Bet vēl pā gabaliņu ieraudzīja, ka viņa kungs ir pārvērties sirmgalvī...

Teātra frizieris, ko Alunāns sev veda līdzī, arī bija atvēris savu somu. Aizdedzinājis spirta lampiņu, uz kuras parasti karsēja matu sprogojamās šķēres, viņš cepināja desas. Pasniedza vienu arī puisim uz bukas. Tas pastiepa pirkstus un — iebļāvās nelabā balsī: kur saltā ziemas dienā kulbā varēja rasties cepta desa?

— Nelabais! — viņš bailēs izdvesa un trieca savus zirgus kā negudrs, it kā gribēdams izbēgt no saviem pasažieriem. Kulba aizsāvās kā bulta uz Piebalgas pusi.

Nu puisis likās sapratis, kas ir aktieris: ja tas nav pats nelabais, tad katrā ziņā tam, tāpat kā raganām un vilkačiem, ir sakari ar elles lielkungu...

### NETAISĪET KĪŅKĒZIŅUS!

Ā. Alunāns ar aktieri K. Neilandu apstaigā Jelgavas veikalus, iepirkdamies un jokodami ar pārdevējiem. Jau viss sapirkts, vēl tik jāparauga manšetes, apkaklītes, krūtis.

— Iesim uz Katoļu ielu pie tās nīprās, balamutīgās meičas, — Neilands vedina savu direktoru. — Nemsim to pārdevēju mazliet uz zoba.

— Nu, brātiņ, tai tu muti neaizbāzīsi! — Ādolfs — laikam pēc paša piedzīvojumiem — spriež.

— Aizbāzīšu. Gan redzēsi. Iesim!

Ieiet šie veikalā.

— Sakiet man, jaunkundz, — vai jums ir mīkstas krūtis? — Neilands sper vaļā kā no lielgabala un, smaidīdams kā fauns, acīm urbjas meičas brošā.





Šī patiesi uz dažām sekundēm apstulbst, bet tad apķeras, nostājas lepmi un iespiež rokas sānos.

— Apraugiet!

To nu neviens nebija gaidījis. Tagad apjūk Neilands.

— Nē, nē, es domāju krāga krūtīs, tā saukto elšķinu...

Nu meiča, gan mazliet piesarkusi, tomēr zina, ko atbildēt:

— Ja tā, tad netaisiet ķiņķēziņus, bet sakiet skaidri un gaiši, kas jums vajadzīgs!

— Jā, pareizi! — Ādolfs piebalso. — Ķiņķēziņus ar skuķiem neder taisīt, ja nevari tiem mutes aizbāzt.

### ĪSTAS REKVIZĪTES

Aleksandrs Freimanis un Jūlija Skaidrīte reiz Tukumā viesojās Alunāna lugā «Kas tie tādi, kas dziedāja». Freimanis režisēja un spēlēja Konrādu, Skaidrīte — Skaidrīti.

Laiks sākt izrādi, bet skatuves meistars, vietējais teātra draugs, pazudis. Lietus gāz kā spaiņiem, un neviens nezina, kur šis palicis.

Gaida. Pēc brītiņa skatuves meistars ierodas salijis, nokusis.

— Atvainojiet, Freimaņa kungs, bet tā gan bija skriešana un meklēšana.

— Ko ta jūs meklējāt?

— Tās pašas rekvizītes. Visu jau sadabāju ap pusdienas laiku, tikai ģifiti nekur nevarēju dabūt. Mūsu aptiekā nedod. Tad bija jālaižas uz miestīņu. Te nu ir — vesela pudelīte. Tā jānodod Skaidrītes kundzei.

— Pag, pag, — režisors viņu attura. — Kas jums tajā pudelītē?

— Ģifts. Ciānkālijs.

— Priekš kam tā?

— Nu, Skaidrītei — ko nozāļoties. Man rekvizītu sarakstā tā atzīmēts.

Freimanim izspiežas auksti sviedri uz pieres.

— Jums... tur... īsta ģifts?



— Īsta, kā tad, īsta! — skatuves meistars lepni atbild.

Tā, lūk, tikai aizkavēšanās izglāba mūsu cienījamo aktrisi no nozāfošanās, jo, ja rekvizīte laikā būtu savā vietā, nezin vai vienišķīgais skatuves meistars būtu apķēries izsist nāves zāles dzērējai no rokām.

### NELĀGA AKTIERI

Reiz kādā teātra izrādē aktieri nemācējuši lomas. Sullieris, gribēdams tos glābt, teicis stiprā balsī priekšā. Kāds čigāns piegājis pie sullierkastes un uzbļāvis:

— Vai tu, draņķi, neturēsī muti ciet? Dabūsi ar džindžalu pa kaklu! Kad man sacīs priekšā, es tādu pašu feijāteri nospēlešu.

### NELABOJAMI

Rīgas Jaunajā teātrī Mierlaukam bija bēdu dienas ar Gustavu Žibaltu «Mērnieku laikos». Ķencis mūžīgi krita cauri gultas rāmim!

Vienreiz režisors nodomāja darīt tam gaļu, lika skatuves strādniekiem rāmi pie gultas pienaglot, pašam pārliecinoties, ka nu caurkrišana nav iespējama.

Izrādē viņš nostājas aiz kulisēm un smaidīdams saka:

— Nu redzēs, ko šis tagad darīs!

Pienāk kļūmīgais brīdis — brācs! — Žibalts atkal cauri!

Mierlauks sastingst vaļēju muti. Tad atmet ar roku un saka:

— Tie abi nav vairs labojami: i gulta, i Žibalts!



## KAD MIRUŠAIS APLAIZĀS

Rīgas Jaunajā teātrī dažreiz gadījās, ka neiznāca laika pat pašt pusdienas. Aktieri bija paraduši ģērbistabās starpcēlienos cept desas uz ātru roku un iekost.

Iet «Vilhelms Tells». Ceturtā cēliena otrais skats, kur vocais Atinghauzens mirst.

Ģērbistabā A. Kokalis, Teodors Amfmanis, V. Segliņš ņemas ap krāsniņu ar desām. Ieskrien inspicients un sauc ātri uz skatuvi, jo tūlīt būs galavārds. Aktieri pamet desas un uzsteidzas pēdējā brīdī.

Mierlauks — Atinghauzens miris. Visi sapulcējas ap līķi. Liela, svinīga pauze. Bet Teodoram Amfmanim prātā krāsniņa, un viņš nemierīgi pačukst blakus stāvošajam:

— Klau, Segliņ, vai tev tikai tās desas nepiedegs?

— M-m-ņm-ņm, — Segliņš pilnu muti vēl mierina.

Tas ir tik kairinoši, ka mirušais Atinghauzens nenociešas un — aplaizās, ko, protams, manījuši tikai apkārtstāvošie.

Vēlāk kārdinātāji saņem kārtīgu rājienu.

## PEC TRIM GADIEM

Rakstnieks Jākobsonu Kārlis ļoti vēlējās, lai viņa lugu izrāda Jaunais teātris. Redzēdams, ka feātra direkcija vilcinās ar šīs lugas pieņemšanu, Jākobsons par to žēlojās teātra aktieriem.

— Redzi, tavu lugu varēs uz mūsu skatuves spēlēt tikai pēc trim gadiem, — paskaidroja aktieris Žibalts.

— Na nu? — brīnījās Jākobsons.

— Tavā lugā uz skatuves ir redzama smēde. Bet, lai šī kalēja smēde atstātu uz publiku īstu iespaidu, pie smēdes ir jāpiesien zirgs. Saki nu pats — kā lai mēs to zirgu dabūjam uz skatuves, ja skatuve neatrodas vis apakšējā stāvā, bet gan augstu kā tornī? Un te nu man ienāca galvā laba ideja, kā tavā lugā to zirgu dabūt iekšā.

— Kā tad?

— Mēs uznesīsim pa trepēm kumeliņu, novietosim to skatuvei

līdzās dekorāciju telpā, un, kad pēc trim gadiem kumeļš būs liels zirgs, tavu lugu varēs spēlēt.

Klātesošie, domādami, ka Jākobsons sapratis Žibalta jokus, gaidīja dzejnieka dusmas. Bet Jākobsons bija ņēmis Žibaltu nopietni un tālab vaicāja:

— Vai nevarētu to lietu veikt ātrāk, jo zirgs jau pa diviem gadiem izaug diezgan prāvs?

— Redzēsim. Varbūt varēsim tavu lugu spēlēt jau pēc diviem gadiem.

Klausītāji smiedamies izklīda un vēl ilgi sprieda, kā šie stiepsot pa trepēm augšā jauno aktieri-kumeļu.

### DUNCĪTIS BIKSĒS

Pirmā latvju opera Jurjānu Pāvula vadībā Kazino teātrī. Karmeni tēlo Malvīne Vīgnere-Grīnberga, donu Hozē — K. Paeglītis. Pēdējā cēlienā Karmene dzied:

Nu tad nonāvē mani  
vai laid mani garām!

Hozē ķeras pie naža. Bet — kāda nelaime! — Paeglītis grābstās gar jostu, tak duncīša nav, tas aizslīdējis aiz jostas un slīd jau gar bikšu stilbu. Viņš uztraucas, viņam jādzied:

Nu tad, tad mirsti!

Bet bailēs viņš tikai izdveš:

— Duncītis biksēs!

Tā bija vienīgā «Karmenes» izrāde Latvijā, kur Karmene mirusi ar sirdstrieku, bet «duncītis biksēs» bija vēl ilgus gadus vislielāko nelaimi izteicošais vārds uz operas skatuves.



16.

DECEMBRIS

PAIET 100 GADI,  
KOPŠ DZIMIS (1886)  
EDVARDS VULFS,  
LATVIEŠU RAKSTNIEKS.  
MIRIS 1919. GADĀ.



#### PAR EDVARDU VULFU

«Krietns biedrs, teicams draugs, vienmēr izpalīdzīgs, atsaucīgs un smalkjūtīgs, dvēselīgi trauisls, neraugoties uz reālistisko prātu, viegli ievainojams sāpņotājs, tāds viņš nesa caur dzīvi savu sirdi.» Vulfu atceras rakstnieks Kārlis Štrāls.

Edvarda Vulfa daiļradē zināmā mērā atgādina A. Čehova literārās darbības sākumu. Viņš tāpat ne mazums pūļu izšķieda, publicēdamies daždažādos bulvāru izdevumos. Taču, ja Čehovs tālākajā daiļradē pievērsās sabiedriski nozīmīgām tēmām, Vulfs savu talantu izniekoja dienas preses aktualitātēs. Rakstīja daudz, pievērsdamies dzejai, dramaturģijai un prozai, taču sasteigtī un tāpēc ne vienmēr mākslinieciski augstvērtīgi.

Rakstnieka žanriski bagātajā daiļradē lielu vietu ieņem arī humors un satīra. Ilgu laiku (1909—1914) viņš vadījis laikraksta «Latvija» satīrisko pielikumu «Skaidiena». Un, kaut gan Vulfa teļetoni vēltīti galvenokārt sadzīves tematikai un tikai retais skar sabiedriski nozīmīgus jautājumus («Melnais brauciens» un daži citi), tomēr tie valdzina ar komisku stilu, dialektu un žargonu atdarināšanas meistarību un šaržēšanas dotībām.

1914.—1915. gadā Vulfs rediģēja Ā. Alunāna Zobgala kalendāru.

Vulfs ir bijis labs skatuves pazinējs. Viņa dramaturģijas pūrā ir ap 40 sacerējumu. Vispopulārākā ir komēdija «Svētki Skangalē». Lielu atzinību guvusi «Sensācija» — asprātīga luga par mazpilsētas inteliģenci.

Vulfa pseidonīmi: Pullera Padēls, Odiņš, Do, Amigo, Riemers, J. Jo-na.

## PORTFEĻA MONOLOGS

(Glīti, labi nostrādāts, ar apkaltiem stūriem, no miera laika ādas, guļ — nē, graciozi atdusis! — viņš Kraukļa ādas preču veikala skatu logā.)

«Mana pirmā sajūta apzinīgas eksistences periodā bija — spārīgs trieciens. Protiet, mans kungs un meistars Krauklis, mākslinieka dvēsele caur un cauri, nevarēdams apmierināties ar prasto, vienmuļīgo ikdienas darbu, bija mani radījis vaļas brīžos, mākslas aizrautībā no skaistas miera laika ādas. Viņa sieva turpretim, prozaiska, brutāla sieviete, šādu niekošanos ļaunā ņemdama, tikko mani ieraudzījusi, iedegās dūmās un iezvanīja manu dzīves rītu ar triecienu pa vīra muguru! Viņa skaļi prātoja: «Kas tev tagad tādu krāmu pirk! Tam jau vajadzētu ministrim būt!»

Bet nu tomēr es guļu sava meistara skatu logā visai pilsētai par apbrīnošanu. Es esmu optimists, un pasaule man ļoti patīk. Pirmais skaits, kuru es metu uz ielu, krita uz kādu garāmejoša maiznieku puikas ūdenskliņģeru kurvī. To es uzskatu par labu zīmi un domāju: ak, mans mūžs būs interesants un rožains.

Pats par sevi saprotams, ka mani kā apzinīgu portfeli interesē jautājums, kam rokās es nonākšu, jo man tak nevar būt vienaldzīgi, vai mani paņem kāds kara laika bagātnieks, piena vai kartupeļu kupčs, vai varbūt kāda inteliģenta un smalka persona. Ka man izredzes nav nekādas sliktās, par to liecina pēdējo dienu novērojumi. Protiet, pēdējās dienās uz mani vērsto skatu ir bijis sevišķi daudz. Pie tam — interesanta parādība! — vienas un tās pašas personas ik dienas noraugās mani, dažas pat divreiz dienā.

Un vakar es dzirdēju šādu interesantu sarunu starp diviem pie loga pienākušiem kungiem:

«Nu, kas ir — pirksi?»

«Pērc tu: tev tā lieta drošāka! Es tak nevaru izdot trīs simti, kad nezīnu — būs vai nebūs!»

«Nu, un es? Es laikam varu galvot? Tagad, mīļais, tādi laiki,

ka pat labākais draugs fīri mierīgi ņem un balso pret tevi. Nē, es vēl nogaidīšu. Pērc tu, bet, ja tev nevajadzēs, es atpirkšu.»

Šī mistiskā saruna man tomēr vēl būtu palikusi neizprotama, ja tūlīt pēc šiem diviem nepienākuši vēl divi, ne tik iznesīgi kā pirmie, bet tomēr ne bez savas bravūras.

«Es tev teicu, ka tas . . . (vārdu nesadzirdēju) nocels tev to portfeli. Ej iekšā un maksā naudu ciet.»

Otrais izņēma maku, izskaitīja. Trūka divdesmit piecu rubļu. Viņš sevi mierināja ar vārdiem:

«Nu, kad tik tā čina rokā, — portfeli jau netrūks! Vai tu esi dzirdējis, ka kādam ministram bijis jāatteicas no amata portfeli trūkuma dēļ?»

Ahā! . . . Ministrs . . . no amata . . . Nu es saprotu! Te tuvumā tiek dibināta kāda valsts, un tāpēc visi ar tādu kāri raugās uz mani. Bet viņiem bail mani pirkt, jo neviens nav drošs par savu ievēlēšanu. Bez tam — ja arī ievēlē — var ievēlēt par ministri bez portfela kā savā laikā Šeidemani. Pie tagadējās ādu dārdzības, jādama, sevišķi daudz būs šādu ministru bez porfeļiem.

Pēc šitās sarunas es par savu likteni jutos puslīdz drošs. Un visi, kas uz mani skatās, — labais vai kreisais, — viens jau mani iegūs. Manu sirdi tikai sāpina kāds romantiskas dabas apstākļis. Protiet, te man blakus — skatieties pa labi! — guļ kāda apburoša dāmu rokassomiņa, kāda debešķīga pompadūrīte, un — es tanī esmu iemīlējis. Un, ja nu man būtu no viņas jāšķiras, — ko tad? Bet arī šai ziņā es ticu savai laimīgajai zvaigznei. Un arī šai ticībai ir savs iemesls. Šorīt te garām gāja divas dāmas. Viņas apstājās pie loga un apbrīvoja manas sirds izredzēto.

«Lieliski! . . .»

«Debešķīgi! . . . Bet — astoņdesmit rubļu! . . .»

«Nu, prezidenta kundzei tak tas nebūs par dārgu! . . .»

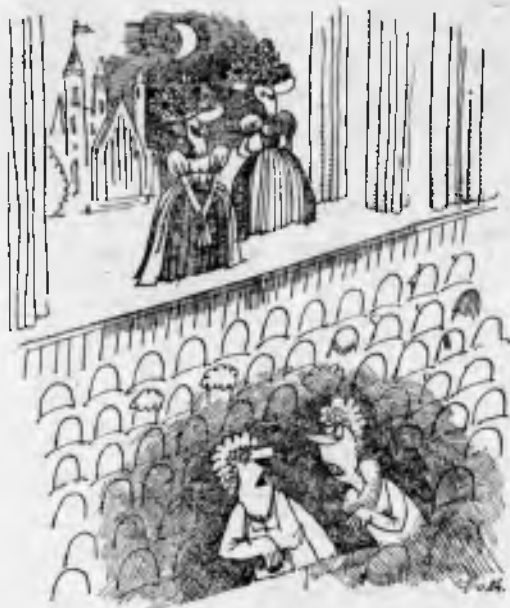
«Ak mīļā, kas jums par asu mēli! . . . Un tad — tas vēl tik tālu! . . .»

Urrā! . . . Kam laime, tam laime. Katrā ziņā tak, ja būs ministri, tad būs arī ministru kundzes. Vai varbūt līgavas. Vai varbūt (čukstoši) mīļākās! Un kas ir ministra kundze vai mīļākā bez pompadūras? Vai jūs dzirdat: nupat iedrāzās veikalā mans meistars. Viņš sauc kā traks:

«Sieval! Sieval! Es esmu vinnējis! . . . Ādu šurp! . . . Mēs taisīsim portfeļus . . . Piecus . . . desmit . . . divdesmit! Zini, viņi jau tagad grib viens otru gāzt — kas tad nu vēl nāks vēlāk! . . .»

Kāds dūšīgs kungs — laikam arī no ministru kandidātiem —  
līpni aizstājās man priekšā — un es vairs nesadzirdēju portfeļa  
monologa beigas.

To gan es sadzirdēju, ka tas kungs pie sevis norūca: «Nez, kad  
izeļas konflikts, vai tad ar tādu portfeli var tā pamatīgi iezvelt  
vai ne?»



— Mijā, ejam prom, kas tā par pirmizrādi!  
Sādas cepures jau sen vairs nevalkā!

E. Ols



25.

DECEMBRIS

PAIET 60 GADI,  
KOPŠ DZIMIS (1926)  
ZIGMUNDS SKUJIŅŠ,  
LATVIJAS PSR  
TAUTAS  
RAKSTNIEKS.



ZIGMUNDS SKUJIŅŠ

Mūsla

— Cik burvīga nakts! Tik košas zvaigznes ir vienīgi augustā. Es kauf kur lasīju: dimanta rota uz nakts melnajām krūtīm. Jauki sacīts, vai ne, bet par sīku. Kā var salīdzināt zvaigznes ar dimantiem, ja katra zvaigzne ir vesela pasaule. Un kad vēl iedomājamies, ka Visums piebērts ar zvaigznēm kā apcirknis ar graudiem...

— Piebērts? Ha! Tā tikai izskatās. Visums, ja gribat zināt, ir tukšāks par tukšu šķūni. Iedomājieties — starp atsevišķiem debesu ķermeņiem ir milzīgi attālumi, kas ne ar ko nav pildīti. Sen jau matemātiski aprēķināts, ka viena Galaktika var šķērsot otru bez saskaršanās.

— Un tomēr, tomēr... Paskatieties debesīs! Zvaigzne pie zvaigznes. Ne gala, ne malas. Vai jūs to varat aptvert? Kad es reizēm tā sāku domāt, sirds krūtīs sažņaudzas un notrīs. Prāts par īsu: bezgalība un vēl izplešas. No kurienes? Uz kurieni? Un kas tad agrāk bija tajā vietā? Cik tālu tā bezgalība izpletīsies?

— Cik tālu.. Ha! Atkarībā no mērītāja priekšstatiem. Bezgalība ir princips, saprotiet — princips, nevis mērvienība. Lai ieraudzītu Visuma modeli, ņav nemaz jāskatās debesīs. Nemsim kaut vai ābolu vai šo te ķirbi. Tajā arī ir Visums. Un tāpat arī bezgalība, ja gribat zināt. Skrien elektroni pa savām orbītām, bet starpā tukšums. Attālums arī tur no viena elektrona līdz otram salīdzinājumā ar masu nebūs mazāks kā, sacīsim, starp diviem debesu ķermeņiem. Visu sapuotro vienīgi mūsu cilvēciskie pieņēmumi par lielumu un mazumu. Nedrīkst salīdzināt nesalīdzināmo. Svarīgs ir pats princips. Vienīgi princips!

— Nuja, bet kā lai cilvēks tiek vaļā no savas cilvēciskās domāšanas? Jūs sakāt — ķirbī bezgalība. Nu labi, lai būtu. Bet saprāts neņem preīti. Cilvēks nav spējīgs skatīties uz bezgalību no ārpuses.

— Kāpēc ne? Palieliet tādu ķirbja sloksnīti zem elektronu mikroskopa, kas palielina 100 000 reizes, un principā tā pati ieniršana Visumā. Pienāks laiks, un būs mikroskopi, kas palielina 100 000 000 un 500 000 000 reizes. Un tad mēs aplūkosim elektronus tāpat, kā tagad aplūkojam planētas: uz viena atradīsim vulkāniskus krāterus, uz otra, sacīsim, okeānus ar koraļļu salām, noteiksim atmosfēras sastāvu un iežu īpatnības.

— Ho, ho, ho... Varbūt jūs domājat, ka ar mikroskopa palielību atklās arī citas civilizācijas?

— Bet kāpēc ne? Sakiet — kāpēc ne? Ja atzīstam, ka vielas uzbūves pamatos ir vienots princips. Šajā gadījumā tāpat mūs mulsina aprobežoti priekšstati par lielumu un mazumu.

— Un tomēr, tomēr... Sakiet, ko gribat, bet es esmu pārliecināts, ka mīklas atrisinājums meklējams tur. (Rāda ar pirkstu debesīs.) No pasaulēin, kuras atklās mikroskops, mēs mūžam būsīm šķirti. Uz tām mēs nekad nevarēsīm nokļūt un izkāpt kā, piemēram,

uz Marsa vai Veneras vai vēl daudz tālāk. Kaut gan atkal, ja tā padomā, zvaigznes tik tālu, bet cilvēka mūžs tik īss. Nav mums lemts aizsniegt citu saulu sistēmas.

— Ha! Laiks arī ir relatīvs jēdziens. Mirklis no mūžības principā ne ar ko neatšķiras. Piemēram, ja mēs kustāties pa trajektoriju ar ātrumu tuvu tam, ar kādu pārvietojas gaisma... Sakiet — vai tur, tālumā, nepaspīdēja uguns?

Jautājumu nedzird, sapnīgā aizrautībā:

— Jā... Tās tādas lietas, ko cilvēkam grūti aptvert. Mēs te stāvam, bet zvaigznes mirdz. Kāpēc? Un ja vēl iedomājas, ka mēs uz apaļas bumbas skrienam pa melnu tukšumu, kas nemitīgi izplešas... No kurienes? Uz kuriem? Līdz kuram brīdim?

— Viss ir ārkārtīgi vienkārši, ticiet man. Mēs arī esam ķirbī iekšā. Skaidrs? Radās aizmetnis, un sākās sākums. Un pagaidām tas bumbulis aug un briest. Citiem vārdiem sakot — izplešas. Bet lielums un laiks ir relatīvi jēdzieni...

— Skatieties, nāk autobuss! Nu, paldies dievam. Pēc mana prāta, gan tā kā par ātru. Kāpēc nepietur? Ei, kas nu būs! Apturiet! Apturiet!... Aizbrauca... Mijā stundīņ, kur gan mēs stāvam, šeit jau nemaz nav pieturas!

— Ko te cilvēks var saprast! Apgaismošanas stabu nevar ierīkot. Tumšs kā ellē!

ZIGMUNDS SKUJIŅŠ



Ainiņa no nesenās pagātnes

Ap pusdienas laiku pakļīdušas valodas, ka ar Mijlo kaut kas nav kārtībā. Kā tad. Kalniņš atsoferējis gluži bāls vaigā un iedrāzies pie priekšsēdētāja kantori, pat acu nepamētis uz Otīliju. Tas pa jokam nevar būt, šaubu nekādu — uguns pakulās. Priekšsēdētājs tūda!

licis sameklēt Gudrobērziņu, bet Otilijas smalkajai un vingrinātajai dzirdoi nepagājusi secen gaužā nopūta, kas izlauzusies pār priekšsēdētāja lūpām.

— Iespējams, ka tikai pagājis, — sacījis Gudraisbērziņš.

— Es domāju, beigts un pagalam, izlaidis garu, — sacījis Kalniņš.

Tad visi salēkuši kabīnē, un sviesta krūsas cisterna ar uzrakstu «PIENS» uz «Poģēniem» aizšāvusies kā šīsvasaras pirmais zibens.

— Dzīvs gan, — sacījis priekšsēdētājs, — bet vārgi pukst.

— Jāmēģina dakterēt ar nokarsētu akmeni, — sacījis Gudraisbērziņš.

Tā arī izdarījuši. Bet vai nu akmens bijis par dižu, vai, kas ticamāk, par karstu, Mīļais sācis trakot.

— Šitāds sātans, ne kauna, ne goda, — sacījis Gudraisbērziņš.

— Mēs ar viņu tik vārgi kā ar pēdējo termometru, bet šis kā tāds ērzelis.

— Tāds tik jāspundē iekšā, kamēr nav par vēlu, — sacījis priekšsēdētājs. — Uz pagrabu projām, lai nomierinās.

Jaunā ziņa satricinājusi visus līdz sirds dziļumiem.

— Ar Mīļo piesardzīgi, — pamācījis grāmatvedis Ozoliņš. — Tas nav vājnieks, tas ir briesmonis.

— Posts un negals, — telefoniski savas domas darījusi zināmas slaucēja Kārkliņa. — To jau varēja paredzēt, vai tad pirmā reize.

Tikai Krūmiņš, elektrības vīrs, ticīgi kratījis galvu:

— Esiet mierīgi! Būs labi, pieminiet manus vārdus.

Tā arī notika, redziet nu. Līgo vakarā mucas no pagraba aizveda uz Poģu kaļnu, uzcēla steķos un izpušķoja ar ozolu zariem. Alus lija krūzēs, mīlīgi čakstinādams putas. Bet vīri, sildami jaukumā un priekā, slaucīja ar delnām lūpas un nebeidza atkārtot:

— Ak, mūsu Mīļais, cik tu labs! Nav maigāka un mīlīgāka par tevi uz pasaules.



25.

DECEMBRIS

PAIET 100 GADI,  
KOPŠ DZIMIS [1886]  
PĒTERIS RAMIZARS  
{Pēteris Ozoliņš},  
LATVIEŠU PADOMJU  
HUMORISTS UN  
SATĪRIĀS.  
MIRIS 1985. GADĀ.



P. RAMIZARS

## AUTOBIOGRĀFISKA SKICE PIETIEKAMI AUGSTĀ PATICAMĪBAS LĪMENĪ

Minot dažus biogrāfiskus datus par sevi, centīšos to izdarīt godīgi, bez lielas plātīšanās un liekas bravūras, jo citādi neviens uzrakstītajam neticēs un teiks, lai nepūšu pīlītes.

Tā stunda, kad pirmoreiz ieraudzīju petrolejas lampiņas gaismu un kad mani kliegzieni nodrebinaja apkārtnes sastingušo gaisu, — tā stunda zūd tālāk, miglainā pagātnē. Mana atmiņa nesniedzas tik tālu, tāpēc nevaru arī apgalvot, vai man būtu bijusi tā pārdrošā vēlēšanās pašam pārkost nabas saiti (kā to par sevi saka kāds dzejnieks). Jādomā, ka es laikam jau tad būšu bijis pietiekami gudrs un sapratis, ka bez zobiem tur nekas prātīgs nevar iznākt.

Par savu rezidenci biju izvēlējis tumšu, dūmainu istabiņu, kur

logu rūtis lupatām aizbāztas un uz mūriņa, aiz krāsns un uz kula prusaki un cita dzīva radība jaucās cita caur citu.

No dabas neesmu bijis augstprātīgs, ja jau labpaticies piedzimt zemnieku būdiņā, kalpa ģimenē. Nebūtu pareizi man pārmeš necieņu pret vecākiem. Bet, ņemot vērā vispār cilvēka draņķīgo dabu, tagad, ja man liktu no jauna piedzimt, izvēle varētu būt arī citāda.

Tofies vietās izvēlē man ir bijusi laba gaume: esmu dzimis vienā no jaukākajiem Vidzemes apgabaliem, kas tolaik bija pazīstams sevišķi ar āžiem, jēriem, ratiņiem, teļādām un audekliem. Tas bija novads, kurā vispār daudz lielu vīru dzimuši, auguši, uz kūtsaugšas gulējuši un meifās gājuši.

Jau no pašām pirmajām dienām man varējuši novērot skaidras uztveres spējas, gaišu, apķērīgu prātu un zināmā mērā pat savas šķiras apziņu. Tā, piemēram, kad vēl četrpāpus gājis, savās personīgajās darīšanās vienmēr esot centies ielavīties blakus — saimnieka istabā un pēc tam uz ātrāko meties atpakaļ savējā — kalpu galā pie durvīm. Pie tam ne sirdsapziņas pārmetumu dēļ, bet tikai pašai aizsargāšanās instinkta dzīts.

Patstāvīgas gaitas sāku ar cūku ganīšanu (tās trīs aitas, aprīļa mēnesī izdzītas uz pērnā rugāja, es neskaitu par pilnu — aita paliek aita). Cūkgana pienākumus veicu ar stoisku mieru un dzelzs pacietību. Cūkgans — tas ir zināmā mērā volontieris, un bez bārieniem un āzēšanas cits nekas viņam nav paredzēts. Govju gans turpretim pie bārieniem un āzēšanas klāt saņem arī nelielu atalgojumu. Taču finansiālo pusi kārtu pieaugušie, bet par visu citu ganam ar savu ādu jāatbild vienam pašam. Kaut gan govīs, kā zināms, dod mums pienu, es ar šiem ragulopiņiem nekādas draudzīgas attiecības nepratu nodibināt un pēc vairākiem izmēģinājuma gadiem devos uz Rīgu.

Te, sākot ar pašām pirmajām dienām, pieliku visus spēkus un enerģiju pie pilsētas apgaismošanas, izvadādams Nobela petroleju, un saņēmu par to astoņus rubļus mēnesī ar savu iztiku. Sai dzīves posmā tiku atzīmēts kā «jaunskungs no laukiem» utt. ar caurām biksēm un milzīgu ēstgribu. Mūžīgi izbadējies, ļoti apmānītu vēderu, pirkus un ēdu sacietējušu vai, kā citi zobodamies teica, — apbrūķētu baltmaizi.

Petrolejas lampas ar sauli konkurēt, protams, nevar, tāpēc pavasarī vajadzēja meklēt darbu citur. Pie Dancigera, apsvilinājis ar

gludekli kāda švīta gaišās vasaras bikses, biju spiests atzīt, ka šai arodā man nav nekādu doļību. Tā kā Andersona svaru darbnīcā Dzirnavu ielā arī nekādus racionalizācijas priekšlikumus darba ražīguma kāpināšanai nebiju paspējis iesniegt un nākotnē nekas labs nebija gaidāms, tad labprātīgi no turienes aizgāju uz Fēniksu un iestājos čugunlietuvē.

Kādu dienu, slāvēdams pie čuguna kausējamās krāsns, tā sauktās domnas, nejauši dabūju dzirdēt šādu sarunu.

Darba meklētājs: — Meistar Magone, vai jums nav vajadzīgs lājējs?

Magone: — Priekšstrādniek Liepiņ, vai pie mums beidzamajās dienās ir kāds applaucējies vai apdedzinājies?

Liepiņš: — Nē, nav gan.

Magone (uz darba meklētāju): — Paši redzat, nav brīves vietas. Darba meklētājs: — Nu, tad es pienāksū pēc kādas nedēļas. Varbūt uz manu laimi ar kādu notiks nelaime.

Un darba meklētājs paskatījās uz mani. Man likās, ka viņš ar prieku redzētu mani jau apsvītinātu. Vai tas nebija likteņa mājiens — uzmanīties?

Pasteidzos pāriet uz elektromehānisko darbnīcu. Tur mani drīz vien sāka saukt par Zibeņu Frici, laikam sakarā ar jaunajiem darba apstākļiem.

Ar šo pseidonīmu es parakstīju arī savus pirmos satīriskos un humoristiskos (ne)darbus «Vārdotājā», «Vērotājā», «Gailī», «Pātagā», «Žagaros» un citur. Visiem šiem žurnāliņiem bija apbrīnojami liels dzīvīgums: cara cenzūra tos smacēja, žņaudza un aizliedza, bet tie atkal un atkal, līdzīgi filtrējošiem vīrusiem, parādījās no jauna dienasgaismā ar citu, dažreiz līdzīgu nosaukumu («Gailis», «Sarkanais gailis», «Gailis ar lielo seksti» utt.), tā veidami savu darbu.

Visgrūtāk man gāja ar pirmo dzejoli. Saņēmis to, Jānis Kukurs sāka stostīties:

— Redzat, mīļais, pirmie kucēni jāsli...

— Vai prāts!... Nedrīkst! Nedrīkst! — iesaucos. — Es žēlošos dzīvnieku aizsardzības biedrībā!

Šādi draudi, redzams, Kuruu ietekmēja, viņš dzejoli pieņēma gan un arī nādrukāja. Vēlāk jau gāja vieglāk, bez draudiem.

Bet tad kādā ziemas naktī bruņoti vīri, nemaz neatvainodamies, mani pamodināja un paziņoja, ka jābrauc uz Centrālo akadēmiju

(tā tolaik dēvēja Centrālcietumu). Tiesa, pa ceļam viņi pārdomāja un pie Pāvila baznīcas varen uzstājīgi mudināja mani bēgt (laikam jau sirdsapziņa pamodās), bet es nodomāju, ka tik un tā šonakt vairs gulēšana neiznāks, tāpēc atliecos bēgt. Par šādu laipnības apsmāvēšanu dabūju ar šauteņu laidēm pa muguru un pakausi.

Tad nu akadēmijā — sākumā bariņā, vēlāk pēc darbošanās 1. Maijā izolēts vieninieku kamerā — sāku studēt politisko ekonomiju un iepazīnos ar dažādiem virzieniem gan sabiedriskajā dzīvē, gan literatūrā un mākslā.

Uz konsultācijām (pratināšanu) dažreiz gāju kopā ar dziedoni Rūdolfu Bērziņu, bet tad viņš gan nedziedāja, kaut citādi bija jautrs un dzīvesprieka pilns.

Pēc 15 mēnešiem atzina, ka pirmo kursu esmu beidzis, un mani izlaida brīvībā.

Bija aprīlis. Pavasaris.

Un dzīves vētras un bangas sāka mani atkal svaidīt un mētāt virpuļvirpuļiem gan uz augšu, gan uz leju, gan viņāt, grūstīt, mīcīt, gan spaidīt, lauzīt, visādi grozīt un slīpēt. Tāpēc tagad varu teikt ar pilnām tiesībām:

Esmu diezgan slīpēts!

PETERIS RAMIZARS

## PADOMS

Kas otram bedri rok,  
Pats iekšā krīt,  
Tā otram maz ko  
Var padarīt . . .

Un tāpēc, lai būtu  
Tev prātnieka gods,  
Tu otram ne bedri,  
Bet — bedrē to roc!

1922

## PRAULI UN SAULE

Runā sapuvušie prauli  
Tonī saudzīgā par sauli:  
— Līdzīga ar mums tai krāsa.  
Tīri izskatās kā māsa,  
Tikai gluži nav tik stalta:  
Saule dienā liekas balta,  
Naktī tumšā neredz sauli, —  
Tumsā spīdam, lūk, mēs — prauli!

1922





Nezin kāpēc mēs esam iedomājušies, ka romantisku iemeslu dēļ atriebības divdesmitā gadsimta beigās nav vairs modē. Ir modē, ir! Te gan jāpiebilst, ka mūsdienās atriebības dunci savam tuvākajam mugurā nedur piešmaukti vīri vai jaunekļi, nē, to dara pensionāri. Tā vien gribas sasist rokas un saukt: «Prātiņ, nāc mājās! Kādus briesmu darbus var pastrādāt pensionārs siltās ētibās, kurš caurām dienām kopā ar citiem pensionāriem sēž piesaulītē un gudri runā par gremošanas traucējumiem, par hiperfoniju un pasaules bojā iešanu?»

Uz to var atbildēt pavisam noteikti: «Pensionārs var pastrādāt lielus briesmu darbus! Ai, cik lielus!» Lūk, mūsu priekšā stāv pensionārs Krīts, drusku salfcis vecītis labsirdīgām, zilām actiņām stipri apvalkātos svārkos un spieķīti rokā. Tūlīt aizrādīsim, ka Krīta gēnos nav ierakstītas patoloģiskas tieskmes un novirzes, gluži otrādi, Krīta līdzšinējā dzīve ir gaismas apmirdzēta no visām pusēm. Viņš nav ne sodīts, ne strāpēts, ne lamājies, ne kāvies, ne zadzis, ne blēdītjies. Nav viņš dzinies arī pēc greznības, mantas un goda — jau kopš bērna kājas Krīts mitinās mazā vienistābas dzīvoklī ar daļējām ērtībām un tualeti koridorā. Bet vorbūt viņam ir slepenas kaislības un netikumi? Nē, un vēlreiz nē! Taisnība, viņš mēdz nodoties pašiedvesmas treniņiem. Tādās reizēs Krīts koncentrēti skalās uz kādu spožu priekšmetu — piemēram, uz niķelētu tējkannu — un paklusām skaita:

— Es valdu pār saviem instinktiem... es pakļauju instinktus savai gribai... es esmu savu instinktu kungs...

Tāču pašiedvesmas treniņi nav nekas nosodāms, turklāt Krīts treniņiem nododas slepus. Kāpēc slepus? Tāpēc, ka viņa laulātā draudzene Ivonna murmināšanu nevar ciest — un pašiedvesmas treniņi tiek pārtraukti visai brutālā veidā. Ja Krīts nevaldītu pār saviem instinktiem, viņš noteikti

tādās reizēs sāktu kliegt un vicināt spieķīti pa gaisu. Pateicoties izkoptai pašsavaldības spējai, nekas tam līdzīgs nenotiek. Pēc pirmā aizrādījuma un pirmās dunkas Krītis treniņus nekavējoties pārtrauc, noskūpst Ivonnai rociņu un saka:

— Labi, pelīt un cukuriņ! Kā tu gribēsi, tā būs!

Pēc tik sirsnīgas atbildes arī Ivonnai vajadzētu kļūt sirsnīgākai, bet tas diemžēl nenotiek. Būdamā par Krītu jaunāka — starp mums runājot, stipri jaunāka — Ivonna no dzīves vēl šo to grib paņemt. Tieši tā viņa arī saka:

«Klausies, vecais mērķaki, es gribu no dzīves vēl šo to paņemt!» Bet ko Krītis viņai var dot? Tikai savu pliko pensiju. Taču Krīta pensijas pietiek vienīgi smaržām, pūderiem un šampūniem, bet par kādiem līdzekļiem lai Ivonna pārķer nagu laku, lūpu krāsu, losjonus un krēmus, kas palīdz pret krunkām? Kur lai viņa ņem naudu ilgviļņiem, sejas masāžai, manikīram un mākslīgām skropstām?

Par laimi, Ivonna prata kustināt smadzenes, tāpēc viņa bija izdomājusi ģeniāli vienkāršu gājienu, kā reizi par visām reizēm tikt laukā no mūžīgās tīnansu krīzes. Lai Krītis sāktu anelēties ar šņabi, un viss būs kārtībā! Vēlu vakaros un naktīs, kad bodes ir ciet, izslāpušas dvēseles varētu pagrabināties pie Krīta durvīm, pa durvju spraugu pasniegt desmitnieku un pretī saņemt kristāldzidru trauciņu.

Diemžēl Krītis Ivonnas ideju neatbalstīja. Vēl vairāk, viņš tai kārpījās pretī ar rokām un kājām. Kārpījās tāpēc, ka Krītam bija bail. Ja nu viņu pieķer, ja viņu tiesā, ja viņu iesēdina, ko tad? Nē, nē, to tik ne!

Ivonna maigi sagraba Krītu aiz vestes, ļoti saudzīgi sapurināja un teica:

— Paskaties, mūdzi, uz mūsu sētnieku, uz Ķermenī! Vai Ķermenis kādreiz ir pieķerts, vai viņš ir tiesāts un iesēdināts? Nekad!

Tā bija svēta patiesība. Ķermenis jau gadiem paklusām anelējās ar šņabi, bet iekritis viņš nebija. Vēl vairāk, Ķermenis nemaz nevarēja iekrist. Nevarēja tāpēc, ka viņu sargāja parole. Šādi tādi, kas naktīs grābstījās ap Ķermeņa durvīm un bāza durvju spraugā desmitniekus, tika laipni, bet



noteikti pasūtīti uz ... Vienalga, kur viņi tika pasūtīti, bet šnabi šādi tādi nedabūja. Šnabi varēja dabūt vienīgi kārtīgie, uzticamie cilvēki, kas trīs reizes piekļāvēja un, kad pavērās durvis, paklusām sacīja:

— Neēd galošas, vēders sāpēs!

Kāpēc arī Krīts nevarētu izdomāt paroli, kas viņu droši sargātu no visām nepatīkšanām? Piemēram, uzticamie šnabja kārofāji varētu sacīt: «Klausī sievu, un tev labi klāsies virs zemes!» Vai kaut ko tālīdzīgu. Nu, ja Krīta raksturs patiešām ir tik bailīgs, kas viņu kavē ar pašiedvesmas spēku sevi uzmundrināt un iedrošināt?

Godīgi jāatzīst, ka Krīts to bija mēģinājis darīt. Stundām ilgi viņš koncentrēti skatījās uz nīkelēto tējkannu un murmināja:

— Es esmu drošs ... es kļūstu arvien drošāks ... es nebaidīšos audeļties ar šnabi ... es noteikti nebaidīšos to darīt ...

Diemžēl pašiedvesma nenieka nelīdzēja. Krīts no savām nepamatotajām bailēm nekādi netika vaļā. Kad Ivonna stingri noprasīja, vai audeļlēšanās beidzot sāksies vai ne, viņš salika rokas un pūkstēja:

— Mīļo pelīt un cukuriņ! Mani nervi to neturēs, man celsies asinspiediens, es dabūšu kuņģa čūlu un mocīšos ar hronisku bezmiegu!

Objektīvi spriežot, Krīts patiešām izskatījās drusku nocenots. Ar ķermeni viņu pat salīdzināt nevarēja! Taisnība, ķermenis bija drusku par resnu, toties stipri plecīgs un ar varenām dūrēm. Starp citu, ķermeņa resnumu viņam klātesot nekādā ziņā nedrīkstēja pieminēt, citādi viņš briesmīgi saniknojās, atvēzēja savu āmurīgo dūri un gāza bez kavēšanās.

Vienlaikus ar gāzienu noskanēja pārkonīgs blāvniņš:

— Es tev, draņķi, mācīšu gar maniem taukiem zobus trīt!

Lai nu būtu kā būdams, bet Krīts pie šnabja audeļlēšanas nekādi nebija piedabūjams. Šis apstāklis Ivonnu ļoti sarūgtināja. Viņa Krītam kategoriski aizliedza turpmāk nodoties pašiedvesmas treniņiem, jo šie treniņi, kā redzams, bija mērķaķošanās un nekas vairāk. Gandrīz katru dienu Ivonna sāka atgādināt, ka Krīts ir sabradājis viņas mūža laimi un pārvērtis viņu par ubadzī, kura pat jaunu korseti nevar sev nopirkt. Atgādināšana vienmēr noslēdzās ar sirdi pļošušu raudāšanu. Kamēr Ivonna, uz kušetes nokritusi, izmistiģi elsoja, Krīts mudīgi šļūca pie mājas aptieciņas pēc baldriāna pilieniņiem un «Adonis-Brom» graudiņiem. Ivonna visas pasniegtās zāles precīzi iemetā Krītam gīmī, atrāva durvis un iekliedzās:

— Es aizeju no dzīves! Tu mani vairs nemūžam neredzēsi!

Krīts ļoti labi zināja, ka Ivonnu viņš redzēs gan, turklāt visai drīz, tāpēc viņas prombūtnes laikā steidzīgi nodevās kārtīgam pašiedvesmas treniņam. Viņš nolika sev priekšā spožo tējkannu un skaitīja:

— Es esmu mierīgs ... pilnīgi mierīgs ... mani locekļi kļūst silti manī pārņem labsajūta ...

Tā viņš murmināja, kamēr Ivonna atgriezās un sāka pie spoguļa pūderēt savus saraudātos vaidziņus.

Mīli skandāliņi ar pārmetumiem, raudāšanu un projām skriešanu Kriša ģimenē bija visai parasti un likās — tie turpināsies mūžīgi. Taču pēdējais skandāls beidzās pavisam negaidīti — Ivonna kā skrēja, tā aizskrēja. Ne, galu viņa nebija padarījusi — kas par muļķībām! — viņa bija aizskrējusi pie resnā Ķermeņa, kas andelējās ar šnabi un bija visnotaļ naidīgs.

Ar prātu spriežot, Krišam tagad vajadzēja nobuļot Ķermenim roku. Ķermenis viņu bija izglābis no mūžīgiem skandāliem, no bukņīšanas, no pārmetumiem, no badināšanas, no dīdīšanas un nabadzības. Nu Krišam palika visa viņa pensija, viņš varēja gulēt, cik ilgi grib, ēst, ko grib, iet, kur grib, skatīties uz spožo tējkannu un murmināt, cik grib:

— Es valdu pār likteni... es esmu sava likteņa pavēlnieks... es jūtos līdzīgs dieviem...

Jā, Krišs patiošām varēja murmināt, cik grib, taču vienlaikus viņš sāka Ķermeni nīst. Vai dienīn, kāpēc? Uz šo jautājumu Krišs atbildēt nespēja. Viņš ļoti labi saprata, ka nabaga resnais Ķermenis ir nonācis lielā postā, ka drīz, ļoti drīz Ķermenim nāksies noklausīties pirmo skandāliņu, pēc tam otru, trešo un tā joprojām. Tagad Ķermenis stenēdams nesis savu krustu, bet Krišs tikmēr varēs dziedādams līdināties kā putniņš ziņā gaisā. Un tomēr Krišs sāka Ķermeni nīst. Briesmīgi nīst!

Pie tā zināmā mērā bija vainīgi pensionāri, kas sēdēja piesaulītē uz soliņa. Tiklīdz Krišs apsēdās viņiem blakus, nobira netaktisku jautājumu krusa. Vai pamestais vīrs ņems citu sievu? Ja ņems, tad kādu — jaunu vai vecu? Un kāds galu galā bija iemesls sievas aiziešanai?

Uz visiem jautājumiem Krišs atbildēja mierīgi un ar cieņu. Par nākamo sievu viņš vēl īsti nav skaidrībā, bet tai katrā ziņā vajadzēs būt prātīgai sievietei, kas pārāk nepucējas un neiebilst pret pašiedvesmas treniņiem. Iemesls — kāpēc sieva aizgāja? Ļoti vienkāršs — raksturu nesaderība. Pensionāri saskaņijās. Ak tad raksturu nesaderība... Var jau būt, var jau būt... Neviens nespēj otra ādā ielīst...

Iespējams, ka Krišs kļūdījās, bet viņam likās, ka daži pensionāri smīn. Neķītri smīn, tātd nelic raksturu nesaderībai, tātd domā pavisam ko citu... Nekas, lai domā, Krišs pierādīs, ka viņš ir īsts vīrietis, kas prot atriebties un nomazgāt savu negodu ar asinīm! Nu, tieši ar asinīm varbūt ne, viņš to nomazgās ar lielām ziepēm, kas drīzumā gāzīsies pār Ķermeņa nolādēto galvu!

No pensionāru sabiedrības Krišs aizgāja stalti izslējies, cik nu stalti viņš vispār varēja izslēties, un spieķīti līcinādams. Viens no pensionāriem



paklusām ieminējās, ka pamestais vīrs ejot Ķermenī sist. Šoreiz pārējie patiešām smīnēja — apžēlīgi, resnais Ķermenis noškaučīšies, un Krīts aizlidos ar visu sifamo! Nekad vēl nav pasaulē piedzīvots, ka blusa spētu ziloni nosist. Vai ne?

Nevajag tik pārsteidzīgi spriest. Krīts patiešām ņēma un Ķermeni nosita! Pārnestā nozīmē, protams, laču pēc Krīta sītiena Ķermenis bija beigts un izputināts. Nē, tas nenotika tūlīt, Ķermeņa posta brīdis pienāca drusku vēlāk.

Kopš tās dienas, kad pensionāri Krītam bija uzdevuši netaktiskos jautājumus, viņš pagalmā vairs negāja un piesaulītē nesildījās. Krīts kā apvainots zirneklis sēdēja savā dzīvoklīti ar daļējam ērtībām un perināja drausmīgu atriebību. Perināšana tika apvienota ar pašiedvesmas treniņiem. Stundām ilgi viņš skatījās uz vairākkārt minēto tējkannu un skaitīja, skaitīja, skaitīja:

— Es atradīšu pareizo gājienu... es noteikti atradīšu pareizo gājienu... Man jāatrod pareizais gājiens...

Bet atrast pareizo gājienu bija ārkārtīgi grūti. Grūti tāpēc, ka atriebībai vajadzēja būt, pirmkārt, velnišķīgai un, otrkārt, tādai, kas garantētu atriebēja pilnīgu drošību. Var pat rasties šaubas, vai šādas prasības vispār ir reālas, vai Krītam beigu beigās no atriebības nebūs jāatsakās.

Viņam nebija jāatsakās. Pēc nedēļu ilgas murmināšanas Krīta pašiedvesma bija kļuvusi tik traki spēcīga, ka pareizais atriebības gājiens viņam iekrita prātā pats no sevis.

Iejā liktenīgajā naktī Krīts pagalmā parādījās īsi pirms pusnakts. Klusiem zagļiem soliem viņš aizgāja pie soliņa un apsēdās. Pārējie pensionāri savās gultās jau svētlaimīgi krāca, bet Ķermeņa dzīvokļa logi bija gaiši un atvērti. Tur laikam gāja vajā lustes — varēja dzirdēt, ka vairākas rīkles dzied un zviedz.

Pēc brītiņa pie pagalma vārtiem pienāca trīs vīri. Divi palika stāvam, bet trešais, pabiezis tēviņš, drusku nedrošiem soliem tuvojās Krītam.

— Papiņ, kur šite var dabūt šnabi? — viņš paklusām prasīja.

Krīts norādīja ar spieķīti uz Ķermeņa durvīm.

— Skaties, tur! Bet vai tu zini tos vārdus?

— Neēd galošas, vēders sāpēs!

— Nē, nē, tagad tas vairs neder! Tagad jāsaka: «Lābvakar, resnā cūka!» Saprati?

— Mersī! — pabiezais tēviņš atbildēja, pielika pirkstu pie cepures naga un ligoja uz Ķermeņa durvju pusi.

Kamēr viņš ligoja, Krīts kā trenkta zebiekste metās uz otru pusi. Zips! —



vins jau bija ieskrējis kāpņu telpā un trīsošām rokām slēdza vajā dzīvokļa durvis — žips! — viņš jau bija pie loga.

Tajā brīdī, kad Krīts izbāza galvu pa logu, pagalmā noskanēja briesmīgs Ķermeņa blāviens:

— Aikārfo!

Pabiezais tēviņš laikam aikārtoja, jo Ķermenis blāva otrreiz:

— Es tev, draņķi, mācīšu gar maniem taukiem zobus trīt!

Un tūda! nožakstēja varens zvēliens. Nu blāva pabiezais:

— Ak šitā? Maita!

Atkal žlakstēja zvēliens, un varēja dzirdēt, ka pagalmā viens smagi krata. Pabiezais laikam sita vēt, jo Ķermenis iekviecās kā aizkauts:

— Palīgā! Slepkaivo!

Noklaudzēja durvis — tā tad Ķermenim skrēja palīgā viņa viesi.

Krīts izkārs pa logu gandrīz ārā, bet redzēt nekā jēdzīga nevarēja, toties pabiezā brēciens bija dzirdams ļoti labi:

— Gunča! Fre-ēdi!

Kaut kas būkšķēja, kaut kas brakšķēja — tur pabiezā tēviņa draugi lika sētu, lai dabūtu sitamos. Un tad gāja vajā. Vismaz desmit personas blāva, rēca, stenēja un zvetēja, zvetēja, zvetēja...

Visā mājā vērās logi, un vairākas balsis izmisīgi sāka kliegt:

— Milicija! Milicija — ā!

Tas tad arī būtu viss. Vēl jāpiebilst, ka Ķermenim Krīta atriebība nodarīja milzīgu postu — viņš tika finansiāli iznīcināts. Aktā, ko oficiālas personas sastādīja par skandāla sarīkošanu un kaušanos, bija ierakstīts pāris nāvējošu rindiņu: tā un tā, pilsonis Ķermenis neatļauti tirgojies ar degvīnu. Un viss. Bet tas nozīmēja, ka turpmāk viņu stingri turēs acīs, un tas apstāklis bija līdzīgs cirvim, kas pastāvīgi karāsies virs Ķermeņa resnā kukla. Līdz ar to šnabja andele tika pārtraukta.

Andeles pārtraukšana nepalika bez sekām — ņemot vērā, ka Ķermeņa ienākumi bija katastrofiski samazinājušies, Ivonna atgriezās pie Krīta. Tagad viss turpinās pa vecam. Pensiju viņa atņem, vajadzības gadījumā Krītu iebuknīt, murmināt stingri aizliedz, un, kas attiecas uz skandāliem, tad tie notiek regulāri.

Un tā tam jābūt. Atriebība ir noziegums, bet noziegumam neizbēgami seko sods.



**TĀDU MULĶU NAV!**

Lai gulēja, kas gulēja,  
Es miedziņa negulēju,  
Es miedziņa negulēju,  
Līgaviņu auklēdams.  
Man rociņa nogulēta,  
Kā lai darbā parādos?  
Kā lai darbā parādos?  
Dakters brīvu dienu dos!

Dakters brīvu dienu deva,  
Es miedziņa negulēju,  
Es miedziņa negulēju,  
Līgaviņu auklēdams.  
Otra roka nogulēta,  
Kā lai darbā parādos?  
Kā lai darbā parādos?  
Dakters brīvu dienu dos!

Ļauni ļaudis mēles trina,  
Ka es zaļi dzīvojot,  
Ka es darbā neejot,  
Līgaviņu auklējot.  
Vār jau citam bērnu dot,  
Ja grib nakti pagulēt.  
Kas gan savu līgaviņu  
Atdos citam paauklēt!  
Tādu mulķu nav.





Bez vārdiem.

L. Bulikina



— Par ātru, miļā, viņu pacienāji!

D. Breičis



VALDIS LUKSS

## PĒC SENA PARAUGA

Pa ezeru peld pīle,  
stāv krasta malā Mīle —  
lūk, kā tas rīmējas!  
Un ezers uzsīt vilni,  
ar putām našļi pilni —  
tas arī rīmējas!

Un Mīle stāv kā senāk,  
bet trakais Mikus nenāk —  
tas slikti rīmējas!  
Un ceļas spārnos pīle,  
un ezerā lec Mīle —  
tas nerīmējas vairs.  
Un kapu kalnā zvana . . .  
Vai kāds tur Miku mana?!  
Vai tas vairs rīmējas?!  
Nu it nemaz!

DAGNIJA ZIGMONTE

## PUĶU VALODA

Ar dārzkopību nodarboties Augusts negribēja — lui, prātā tas viņam nenāca! Pa dobītēm lai kasās sievieti un vistas, Augusts paceltu galvu ies savās vīrišķīgajās gaitās, un lai mēģina viņam ko izdarīt! Augusts bija izteikti vīrišķīgs, jā, pat tik lielā mērā, ka nemaz nebija apņēmis sievu. Viņš teica, ka nezino, ko lai ar sievieti ikdienā iesāk. Sievietes esot kašķīgas. Un vispār. Kad tu apprecies, tev katru vakaru, vajag vai nevajag, liek mazgāt kājas. Kad tu apprecies, tev pat pie televizora neļauj pasēdēt, ko jūs, tu pat nedrīkstī skatīties hokeju! Nā, Augusts gribēja mazgāt kājas tieši tik bieži, cik ienāks prātā pašam, nevis otram radījumam. Un hokeju viņš gribēja skatīties nevis tāpēc, ka no šīs spēles diezin daudz ko saprastu, bet tāpēc, ka to skatījās viņa darbabiedri. Visi, kas gribēja būt vai arī tiešām bija vīrišķīgi.

Bet ar to dārzkopību . . . Piķis parāvis dārzkopību! Piķis parāvis namu pārvaldes veceni, kura uzstāja, ka viņu mājas dārzā katram mītniekam jābūt pa dobītei! Vai Augusts nebūtu bez dobītes izticis? Bet, kad citas sievas sāka ķorķdamas apgalvot, ka Augustam gan nenākas, viņš iespīlējās. Ja nu citi grib izlemt, kam būs notikt ar to daļu, kas viņam pienākas, tad viņš pateica, ka viņam vajag gan.

— Ko tad tu tur stādīsi? — viņam vaicāja murgākā no ķērceļām.

— Tabaku, tabaku, — ciņa sauca. — Ko tad varpūsim citu vajag, tikai to ļuļķi, ko zobos nesprausl!

Augusts cēli klusēja. Tāpēc, ka viņš tiešām nezināja, ko dobē likt. Viens viņam bija skaidrs, ka tabaka tā nekādā ziņā nebūs. Vai viņam nebija laika apdomāties? Un beigu beigās tur varēja iekaisīt kaut vai dilles. Vai stādīt ķiplokus. Tagad visi kā traki audzēja ķiplokus, to varēja apjaust no fakta, ka tirgū ķiploki bija kritušies cenā. Labi, Augusts ķiplokus nestādīs, viņš...

Viņš audzēs kaut ko negaidītu. Ārkārtēju. Tādu, ka citiem no brīnumiem mutes paliks vaļā!

Augusts vairākkārt izstaigāja Centrāllirgū dēstu rindas un vienmēr atgriezās mājās nervozs. Tur piedāvāja visādus debusu brīnumus, cilvēki staigāja ar visziņu sejām un laustīja, un kaulējās, un pirka...

Augusts nepirka nekā. Viņš vēl vienmēr nezināja, ko pirkt. Bet, kad pavasarī ar varītēm gāja tikai uz priekšu un cili nama iemītnieki dārzā vien kašņājās, Augustu pārņēma tāds, ja varētu sacīt, radošs nemiers. Viņš saprata, ka nedrīkst ilgāk gaidīt. Jo vairāk, gaidīt nezināmo. Un Augusts nolēma uzticēties liktenim. Viņš tirgū noskatīja pēc visām ārējām pazīmēm godīgu vecenīti un gāja viņai klāt, un domāja: es pirksū! Un kaut vai tie būtu krešu salāti!

Kāpēc Augusts domāja tieši par krešu salātiem? Prasi, kas cilvēkam izšķirēja brīdī iekrīt prātā! Bet vecenītei, par laimi, nebija krešu salātu, viņa, lūk, gribēja tikt vaļā no saviem gladiolu sīpoliem, kaut vairums audzētāju savas plantācijas jau bija apstādījuši. Pircēju viņa apsvoica ar patiesu prieku, viņš jau pa gabalu izskatījās tāds, ka tam mierīgi varī iesmērēt aizpērnos zirņus par maizes koka sēklām.

Vecenīte tā nedarīja. Viņa godīgi atzinās, ka šie bumbuļi ir gladiolas. Profams, viņa teica, izcili labas šķirnes, lai gan pati no šķirnēm nekā nezināja. Viņai, lūk, radi bija iedevuši sīpolus, kuri pašiem palikuši pāri. Vece-





nīte tikai atkārtoja, ziedi esot debešķīgi, kad viņai pērn ziedējuši, ļaudis no ielas laužušies iekšā pirkt, lai viņa prasījusi, kādu cenu gribēdama.

— Es ne pārdošanai, es savam priekam, — Augusts domīgi nomurmurāja. Viņš vēl ļaubījās, un vecenīte, pūļu netaupīdama, ņēmās vārdot. Viņai izdevās, Augusts nopirka visas gladiolas un samulsis gāja mājās.

Sausmas, viņš domāja, viņu kaut cik mierināja vecenītes vārdi, ka gladiolas tikai jāierušina zemē un šad un tad jāizravē. Un jāapkāplē. Un vēlāk, kad nāks jau pumpuros, jāpiesien.

Jāierušina, jāapkāplē, jāpiesien! Vai tas ir daudz vai maz? Augusts nezināja. Bet, kad viņš pēcpusdienā gāja ar saviem sīpoliem dārzā, viņš to darīja paceltu galvu. Un arī stādīja ar paceltu galvu, cik nu tas bija iespējams.

Sievās viņam tuvumā indīgi šņācā. Augusts klusēja, sirdi piešalca laimes pilna doma: viņam ir savas gladiolas! Viņam būs tādi ziedi, ka cilvēki laužīsies skatīties un pirkti! Bet Augusts nepārdos nevienu ziediņu!

Dobīte stāvēja klusa un vientuļa. Ja arī kaut kas cerīgs lida laukā, tas beigās izrādījās par nezāli. Vai lādzīgā vecenīte viņu būtu piekrāpusi? Augusts mulsa. Bet tad kādu ritu pēc sevišķi rasmīga naktslietus viņš dobītē saskaitīja trīs zaļus asņus. Nākamajā rītā bija vēl četri. Pēc tam.. Pēc tam viņš vairs neskaitīja. Bija daudz.

Augustam sākās dārzkopja rūpju pilns laiks. To nav ko apcerēt, jo zinātajiem viss skaidrs tāpat, bet nezinātāja dēļ nav vērts muti dzisināt. Augusts bija zinātājs. Kaimiņienes, kuras sākumā bija smējušās, nu šad un tad piestāja pie viņa dobes. Viņas klusēja. Tā bija neapšaubāmi dairrunīga klusēšana, un Augusta sirdi tā priecināja. Varētu arī teikt, viņš jutās laimīgs.

Protams, bija brīži, kad Augustam zuda dvēseles līdzsvars. Tāci, kad visas gladiolas bija jāpiesien. Jo nu jau tās riesa pumpurus.

— Manas gladiolas! — beidzis darbu, Augusts laimīgi sacīja. Un pirmo ziedu viņš nogrieza un ielika savā skaistākajā vāzē. Kristāla vāzē, kuru viņam reiz bija uzdāvinājusi Nellija. Augusts lūkojās uz vāzi un uz ziedu.

Diez, kā tagad klājas Nellijai? Viņš bija dzirdējis, Nellija neesot apprecējusies.

Vēl pēc dienām trim jau ziedēja kādas desmit gladiolas. Augusts nogriezta tieši pusi, tālād piecus ziedus, un istabā meklēja otru vāzi. Gladiola Nellijas kristālā vēl bija itin spīrgta. Man ir labas šķirnes, Augusts priecājās. Viņš ieraudzīja skaistu tautisku bunduli, tas bija kā radīts piecām sarkanām gladiolām!

Virgīnija, viņam ienāca prātā.

Virgīnija bija pasista uz visu tautisko. Viņu tsajā laimes laikā Virgīnija bija Augustam uzspiedusi valkāt tautisku prievīti. Prievīte pa šiem gadiem, protams, bija novalkāta, bet vāze, lūk, palikusī. Augusts domīgs lūkojās uz Virgīnijas vāzi un uz savām gladiolām. Virgīnija īstentībā bija bijusi jauka sieviete. Vienu brīdi Augusts pat bija uzdomājis viņu precēt. Vai nu tur tā nelaimes prievīte bija nākusi pa vidu, vai cits kaut kas...

Tad viņš uzlūkoja Nellijas vāzi. Jā, Nellija bija uz smalkām dāvanām. Tiesa, kristāls agrāk bija dikti lēts. Bet vāze simpātiska, sevišķi, ja tur iekšā simpātiska puķe.

Bet kāpēc tikai viena? Kāpēc viena? Vai Augustam dobe neziedēja visās krāsās kā čaklai mātesmeītai pūrs? Viņš gāja laukā, un — ak tavu prieku! — bija atvēries vēl viens zieds, lašrozā tas bija, vai, cik smuks! Augusts stāvēja, un pienākusi kaimiņiene viņam teica:

— Nu jau tīri uz tirgu būs jābrauc, ko?

— Nē, nē, es to visu savam priekam, — Augusts ātri atteica.

— Kur jūs viens visu šīto lērumu vinnēsiet, — kaimiņiene prātīgi bīda.

— Te jau spainī drīz nesabāzīsiet. Noziedēs, neviena neredzētas...

Gribēja gan, kaza, lai viņai arī nogrieži! Negriezīs vis! Kāpēc tad, kad dalīja dobes, palaidi muti? Augusts nogrieza divus viscēlākos ziedus un gāja iekšā, un kaimiņiene palīka dobes galā, Augusts cerēja, palīka līdzīga apļietai vistai.

Bet, kad nu viņš bija izdaiļojis savu istabu un līdz apnikai izmielojis acis, viņš juta, ka pilnīgi nesaprotamā kārtā mācas virsū skumjas. Vai varbūt saprotamā? Kāpēc viņš te sēdēja viens? Viņam, protams, bija draugi. Bet tie nebija puķu skaistuma novērtētāji. Tiem ir viepalga, rādi orhidejas ziedu vai siena kaudzi, bet vislabāk nerādi neko. Ziedu skaistumu īstentībā novērtēt prot vienīgi sieviete. Pat tā kaimiņu kaza pirmīt, padomā



Augusts jūta, ka viņa lielajai laimei nošķēlusies maliņa, pareizāk, izdrupis caurums. Cauruma malas sāpīgi grieza. Kur? Nu, protams, sirdī.

Filozofiem laisnība: nevar būt tik pilnīgas laimes, kura nenestu sev līdzī... Pag, ko tā nesa? Nu, katrā ziņā kaut kādas nepatīkšanas.

Augusts slaigāja kā vakardienu pazaudējis. Pilnīgi bez kāda pamata, es teikšu vēl vairāk, bez vajadzības, nāca virsū atmiņas par kaut kādiem aizgājušiem laikiem. Kā viņi ar Nelliju bija braukuši uz Jūrmalu sauļoties; kā viņi ar Virgīniju ābolu laikā bija braukuši pie Virgīnijas radiem.

Bet tagad tas viss bija pagājis, tagad, ak vai, Augusts nebrauca vairs nekur. Ja tā padomā, vai nav šausmas, viņam pat mašīnas nebija!

Augusts atkal piegāja pie loga un vērās uz savām gladiolām. Viņam šķita, tās cita pēc citas viņa acu priekšā raisās vaļā. Un tad Augusts straujā lēcienā metās... nē, nevis ārā pa logu, bet gan pie sava grāmatplaukta. Viņš tomēr nešķīra vaļā nevienu grāmatu, kurās taču būtu atradis dažu labu dzīves gudrību, tādā nolūkā jau grāmatas tiek rakstītas. Nē, Augusts grābāja pa aizmugurēm, un, raug, viņš izvilka apbružātu piezīmju bločīņu...

— Tas nav tas, — Augusts bubināja un meklēja vēl. Un viņš atrada.

Nellijas adrese. Augusts brīdi apdomājās. Beigu beigās Virgīnija arī bija dāvinājusi viņam jaukus mirklus un vienu vāzi tāpat. Kur ir Virgīnijas adrese?

Augusts nežēlīgi grieza nost skaistākos ziedus un atcerējās: Nellija viņam reiz tika teikusi — bez sievietes rokas viņš pavisam droši aiziešot postā.

— Postā? Es? Nu paskatīsimies, kādā postā es esmu aizgājis! Tev acis paliks uz kātiņiem, kad tu manas gladiolas ieraudzīsi!

Augusts ilgi un ar mīlestību kārtoja pušķus, vienreiz viņam likās, ka smukāk ir tā, un tad atkal, ka citādi. Un pušķus taču vajadzēja divus, citādi nebūs taisnīgi. Turklāt gladiolas ar laiku pārzied.

Vispirms viņš ies pie Nellijas. Kā viņa apmulsīs! Augusts, protams, ir

dīvullmenis un neatgādinās Nellijai viņas neapdomātos vārdus. Viņš vienlābi apsēdīsies Nellijas istabā, viņi patērzēs... Ak tā, Nellija vispirms priekšlēs vāzi un teiks: vai, cik skaistas puķes! Un Augusts atbildēs: ko nu, tāds sīkumiņš, toties no mana dārza. Nellija apmulsīs vēl vairāk. Viņai trīcēs rokas, ziedus vāzē kārtojot, un viena gladiola nokritīs uz grīdas. Augusts to pacels un pasniegs Nellijai, un šai brīdī viņu abu rokas satrāsīs, bet Augusts parūpēsies, lai šī saskaršanās nebūtu par daudz ilgā. Lai izbijušo simpātiju samulsinātu vēl vairāk, Augusts atsauks viņai atmiņā dāvāto kristāla vāzi. Un tūlīt arī piemetinās — lai Nellija neiedomājas kaut ko nevajadzīgu —, ka priekšmeti, lai cik tas dīvaini, bieži dzīvo ilgāk par pašām stiprākajām cilvēku jūtām. Ai, cilvēku jūtas īstenībā ir trauslas, trauslākas par Venēcijas stiklu...

Ko Nellija atbildēs?

Viņas acīs pavīdēs skumjas. Augusts iztēlēs jau redzēja, cik skumjas būs Nellijas acis. Un tad viņš pasmaidīs — rāmi un saprotoši. Vāzē būs gladiolas. Istabā būs klusums. Istabā jābūt klusumam, ja divi cilvēki nesarunājas un televizors un radio nav ieslēgti. Augusts atvadsīsies, Nellija, protams, aicinās viņu palikt, bet Augusts teiks nē, viņam ir vēl darīšanas. Nellija jautās, vai Augusts nākotnē varbūt kādreiz... vai varbūt viņi kopīgi varētu kaut kur aiziet?

Augusts nezināja, ko viņš tad atbildētu. Aiziet jau varētu. Bet īsti viņam negribējās. Un tāpēc viņš jautājumu atstāja neatbildētu un domās devās tālāk, pie Virgīnijas.

Arī Virgīnija, protams, būs pārsteigta. Bet... Kur Augusts to bija padzirdējis, ka Virgīnija apprecējusies? Nu, protams, šai nepastāvētajā laikmetā viņa varēja atkal būt izšķīrusies. Bet īsti droši cilvēks šādās lietās nekad nav jūties. Varēja notikt tā, un varēja notikt citādi. Varēja notikt, ka Virgīnija viņam mestos ap kaklu — viņai bija tāda spontāni impulsīva daba, vai zināt, — bet varēja arī Virgīnijas vietā Augustam atvērt durvis bullīgs tēvainis ar neizgulētu pēcpusdienas miegu šaurajās ačtelēs. Neizgulejušies cilvēki vienmēr ir nelaiņi, Augusts sprieda pēc sevis. Un vispār, vai būsi sevišķi laipns pret savas sievas bijušo pielūdžēju?... Protams, Augusts jau varētu paskaidrot, ka viņi ar Virgīniju bijuši tikai pazīstami. Un nekādā gadījumā nevajadzētu pieminēt Virgīnijas dāvāto tautisko vāzi, par prievīti nemaz nerunājot, lai gan īstenībā Virgīnijas tagadējais varētu

būt par to priecīgs. Tikai prievītes dēj Augusts neapņēma Virgīniju! Varbūt omēr censties to viņam izskaidrot?

Nē, Augusta sirdsbalss noteikti sacīja — to nevajag darīt. Viņš visumā mēdza paklausīt savai sirdsbalsij. Tāpēc viņš arī šoreiz vērtīgi ieklausījās, vai tā neteiks vēl ko vērā ņemamu, un, vai varat iedomāties, tā teica gan, un diezgan daudz ko! Piemēram, minētā sirdsbalss aprādīja, vai gan Augusts esot padomājis, ka puķēm esot sava valoda, tālād katrs puķu pušķis kaut ko svarīgu nozīmējot. Kā par nelaimi, prātīgā sirdsbalss nevarēja atcerēties, ko īsti nozīmētu gladiolas, un tas bija pavisam nelāgi. Ja nu gladiolas nozīmēja karstu atzīšanos mīlestībā? Un, ja tas ir tā, tad kurai — Nellijai vai Virgīnijai? Un, ja Nellijai, tad kāpēc vispār vajadzīgs vēl otrs pušķis — Virgīnijai? Un, ja nu Virgīnijai, tad kāpēc lai viņš iepriekš brauktu to gaisa gabalu pie Nellijas? Sieviete nekad nesapratīs, ka vīrietis var nest puķes daudzām. Viņa necietīs pat, ja puķes tiks nestas otrai sievietei. Ja nu vienīgi mammai vai vecmāmiņai.

Un ja nu vēl — bailēs padomāt — puķu valodu prot tulkot Virgīnijas nīgrelis?

Bet, vienu acumirkli, kurš tad ir teicis, ka Augusts grib atzīties mīlestībā? Ne un vēlreiz ne! Viņš tikai vienkārši, cilvēciski un gluži nesavtīgi vēlējās sagādāt gan Nellijai, gan Virgīnijai mazliet prieka. Sakiet lūdzami — kas tur stīkts? Augusts bija pārliecināts, ka nekas. Un viņa pušķi izskatījās tik skaisti.

Bet — Virgīnijas vīrs, viņas miegainais nīgrelis?

Bet — vientuļā Nellija, kura, kas zina, tagad kā pie salmiņa ķeras pie jebkuras iespējas nodibināt ģimeni, lai arī ar nokavēšanos? Augusts kaut kur bija lasījis, ka ikviena sieviete cenšoties likt pie vīra.

Un vēl pie tāda vīra kā Augusts!

Protams, viņš jau varēja Nellijai uzreiz pateikt, kas un kā. Un Virgīnijas mājā iepriekš griezties pie sētnieka un noskaidrot Virgīnijas pašreizējo ģimenes stāvokli.

Visu to Augusts varēja darīt. Bet jāatzīstas, ka viņam arvien mazāk sāka gribēties to darīt. Viņš pēc dabas bija mierīgs cilvēks un nemeclēja asus



pārdzīvojumus. Viņš līdz šim tā bija pratis piejaucēt savu likteni, ka tas viņam vairāk vai mazāk paklausīgi ēda no rokas. Un tagad — izaicināt to, satracināt?

Nē, Augusts teica sev. Viņš skatījās uz debešķītajām gladiolām, kuras šimbrīd netiks pasniegtas ne Nellijai, ne Virģinijai. Zāl, ja padomā . . .

Nu, un kas par to, vai beigu beigās tās bija vai nebija Augusta paša gladiolas, un vai viņš ar tām nevarēja darīt, ko grib? Tā sacīt, gribu, lieku vāzē, gribu — izmetu laukā . . .

Nē, kāpēc uzreiz laukā? Augusta vārā, vēl attīstībā esošā dārzkopja dvēsele saslējās mēmā protestā pret šādu barbarismu, tāpēc viņš nomierinoši uzplīkšķināja tai pa pakausīti. Nebēdā neko, mīļā dvēselīt, Augusts puķītes nemētīs vis laukā, Augusts rīt aiznesīs tās uz darbu un uzšķīņkos grāmatvedei. Viņa pēc gada iet pensijā, un viņai ir vīrs, bērni un pat mazbērni. Dāvāt puķes sievietei, kurai ir mazbērni un kura neslēpj šo faktu, nav bīstami. Viņa nemūžam nepētīs, ko puķu valodā varētu nozīmēt tāda rīlavana.

Tāpēc Augusts nolēma puķes līdz rītrītam ielikt spainī ar ūdeni vēsā, patumšā vietā.

## JOCĪGAS SARUNAS

— Nedusmojieties, mīļais draugs, bet jūs esat ēzelis!

— Es nemaz nedusmojos, tikai gribu zināt: vai esmu ēzelis tāpēc, ka esmu jūsu draugs, vai arī jūsu draugs esmu tāpēc, ka esmu ēzelis!

— Nesaprotu, kā tu vienas dienas laikā paspēj izdarīt tik daudz muļķību!

— Es ceļos ļoti agri.



## CEPURE

Cilvēki parasti saviem apģērba gabaliem pievērš maz uzmanības, nepievērš, cik daudz viņu likteņus ietekmē kāda skrandā, teiksim, kaut vai cepure. Kādā jautrā sarunā pie ugunsкура dzirdēju aizraujošus nostāstus par apģērbiem maldinošo lomu. Kā apdāvināts žurnālists vienkāršo drēbju dēļ kādā vietā noturēts par galdnieku, citur par darbu vadītāju, vēl citur par izlaidīgu dīkdieni un slaistu. Kā atbildīgas pārvaldes atbildīgam darbiniekam, medībās, brienot, pāri iedalītais laucinieks teicis: «Tu izskaties lāga vīrs, tāds patā plukata kā es, teikšu tev skaidri, ka tie pārvaldes priekšnieki gan ir murmulji, sola, sola, bet neizpilda, te, šito ceļu piecu gadu laikā nevar iztaisīt.»

Mēģināju atcerēties, vai ar mani arī notikuši līdzīgi starpgadījumi kādā drēbes gabala dēļ, bet nevarēju nekā vēra liekama iedomāt. Cilvēki man ir vairāk vai mazāk noticejuši, kad esmu uzdevies par sagādnieku, par spekulantu, pat par ārzemnieku, pāris reizi nav noticejuši, kad uzdevos par rakstnieku, vairākumā gadījumu tomēr noticejuši, bet drēbju dēļ it kā nekādu pārpratumu nebūtu bijis. Tad pēkšņi atcerējos cepuri. Jā, cepures dēļ man sanācis krietni daudz rūpestu. Kas zina, varbūt cepure ir pat izšķīrusi manu likteni.

Kad man bija seši gadi, krusttēvs no Rīgas aizsūtīja puslietotu ausaini, piebildejams pavadvēstulē, ka tā viņa galvai esot par mazu. Cepure bija tikpat kā jauna, man ļoti palika un galvā stāvēja gluži ciešami. Tūlīt to uzliku un izskrēju pagalmā ar brāli pīkoties. Viņš bija bez cepures, tāpēc drīz taisījās iekšā. Tas nebija man pa prātam. Norāvu savu jauno ausaini no galvas, uzstūķēju viņam, un pīkošanās turpinājās. Brālis cepuri ar spiedpodziņām zem zoda sakņopēja, lai sniegs neielīstu pie kakla. Es apstājos un brīnījos. Cepure brāli padarīja skaistu. Brūni zeltainā uzbūzinātā mākslīgā spalva vērtā vaigus apaļākus, saīsināja viņa garo degunu, padarīja acis domīgas un pieri cēlu. Vēlāk, sevi pētdams, uzliku cepuri galvā un, piegājies pie spoguļa, vēroju izskatu. Jā, arī mani cepure vērtā skaistāku. Nu ko, tas nebija nekas ļauns. Dzīvoju tālāk savu draiskulīgu puīšļa dzīvi, bet katreiz, kad mātei ciema tantēs par mani teica: «Vai, cik jauks puika!» —

atcerējos, ka visā nopelns ir cepurei, ka sieviņas, nabadzīfes, kļūdās, nezina, ka izskalos smuks tikai cepures dēļ, cepure viņas vāzā, tā teikt, aiz deguna. Pie sevis klusībā smīnēju, bet skaidroties, profams, nēstaku. Ko tu mazs lielam cilvēkam ieskaidrosi, saņēmsi tikai vēl apvainojumus, nosauks par mazo muļķīti, kā jau pāris reizi par kādu citu iebildumu biju apsaukāts. Kā nekā puīšeliem bija krietna dzīves pieredze, es taču biju jau sešus gadus vecs.



Šo cepuri valkāju ilgi, visus skolas gadus. Vēlāk, kad sāka spiest galvu, pastiepu, paplētu, cik nu bija iespējams, un valkāju tālāk. Skaistās galvassegas dēļ manī trešajā klasē iemīlējās skolas glītākā meitene. Ka tas nolika cepures dēļ, šaubu nebija, jo viņa man visdedzīgāk smaidīja, kad mēs pirmdienas rītos, uz skolu ejot, vai sestdienās pirms braukšanas no skolas satikāmies pagalmā, gaitenī vai uz ceļa. Kad cepuri noņēmu, skaidri izjutu, ka no manis aiziet skaistuma burvība, palieku plīks, noplucis un neglīts kā tikko no olas izšķīlies cālis. Vai jūs neesat novērojuši, ka visi ļaudis pēc cepuru noņemšanas kļūst tādi kā jēli, kā pļencīgi? Ne velti sievietes izkarojušas tiesības nenoņemt galvassegas pat tādās vietās, kur vīriešiem tās obligāti jānoņem, jo sievietes labāk izjūt skaistumu un prot to aizstāvēt.

No šīs cepures valkāšanas kopumā man palikušas labas atmiņas. Bet smadzenēs dzelzaini iespiedusies arī viena praktiska un cieta doma: cilvēki otru vērtē pēc cepures. Lai gan tautas gudrība saka: neskati vīru no cepures, tik un tā cepure aizvien tiek ņemta vērā. Par to pārliecinājos arī vēlāk.

Augstskolas laikā šī skaistā auseiņa, profams, veirs nederēja, bija ne tikai galīgi novalkāta, bet studentam valkāt ausaini tolaik ļoti nepiedienēja. Jaunie ļaudis staigāja vasaras cepurēs arī ziemā. Tā kā man ausis bija vērtīgas, laikam šīs pašas skaistās krusttēva cepures izlufinātas, par lētu naudu nopirku tumši zilganu slēpotāju cepuri ar nagu, sānu malas aukstā laikā tai bija nolaižamas pāri ausīm. Cepure bija ļoti praktiska, jo derēja jebkurā gadalaikā un tik ļoti turējās galvā, ka nekāda vētra to nenorāva. Es varēju pārākumā smaidīt, kad redzēju platalmaļu īpašniekus vājainā



laikā ķeram savas galvassegas citiem no kāju apakšas, kur tās nokritušas un vēja dzītas ripoja. Protams, šāji par to nesmejās, jo, stipri pārākš juzdamies, cilvēks parasti tikai līdzjūtīgi pasmaidā par otra nelaimi.

Diemžēl šī praktiskā visu gadalaiku «ķepka», kā es to biju iesaucis, radīja citu neērtību. Veikalos un tiem līdzīgās sabiedriskās vietās ļaudis noturēja mani par vācieti, jo karš tikai nesen bija beidzies un šī cepure kaut kā bija līdzīga vācu karavīru formas naģenei. «Tas ir vācietis,» pirmo reizi dzirdēju universālveikalā, kuru tautā dēvēja par ekīti. Atskatījos, jo domāju, ka vācietis nāk man aiz muguras. Kad pamanīju, ka runālāja pēti tieši mani, sapratu: pie aplamajām runām vainīga mana cepure. Pēc tam par atkārtotiem līdzīgiem pārpratumiem vairs neuztraucos, stāstīju citiem, ka cepures dēļ mani vecenes notur par baigo friči, un gudri vīpsnāju.

Slēpošanai tāda cepure bija lieliska. Vējš nepūta cauri, kā tas ir ar adītām rūķitenēm vai, kā dažs seka, galvās maucamajām puszeķēm, arī ausis nesela un galva nesvīda, kā tas notiek vātētās ausenēs vai papahās. Vārdu sakot, cepure bija universāla, es ar to biju gatavs staigāt visu mūžu līdz simt gadu vecumam. Diemžēl tā man drīz pazuda, jo kādu brīdi biju gaužām sanervozējies par lietām, kas bija krietni svarīgākas par cepurēm. Pat tagad nevaru atcerēties, kad, kur un kāpēc pazuda.



Kādu gadu demonstratīvi staigāju bez cepures. Arī ziemā, jo toreiz bija tāda mode — lepoties ar savas galvas izturību pret meningītu pašos grūtākajos atmosfēras apstākļos. Beigās to pamanīja mans kursa biedrs Arturs, rūdīts bobrenpuika, kas vismaz kādam ducim pietiekamu godu neprotošiem jaunekļiem bija nosītiis no galvām viņu strīpotās, ar smagu nagu uz priekšu novilktais žokejcepures.

«Nem šīto bobreni,» viņš teica. «Man tādu ir čumī kvadrātā. Veltīgi mājās vietu aizņem un mammai nervus rīvē. Tu, ar basu globusu šķūkdams, dabūsi vēl smadzeņu caureju. Nem, nežņaudzies, mēmais!» Es paņēmu šo manīu rokās, pacilāju. Nags bija vismaz puskilogramu smags, turklāt tieši pāri pierai bija trīs strīpās iziruši diegi. «Uz pieres kritīs,» es teicu un pataustīju nagu. «Un strīpas tādas neglītas.» — «Vai tu slimš esi?» Arturs sašutis brīnījās. «Tā ir atamana zīme.» — «Bet es tak neesmu atamans,» iebildu. «Tas nekas, ņem,» Arturs uzslāja.

Tā tiku pie bobrenzēnu ģenerāļa cepures.

Ar to tad nu iznāca pulka nepatikšanu. Sākumā daudz ko nesapratu. Piemēram, kālab pretī nākošie jaunekļi un diemžēl arī meitenes allaž pāriet ielas otra pusē vai bijīgi pieraujas taciņas malā. Vakaros, kad reizēm pašam bija bailīgi puskrēslā klaiņot, šāda pretimnācēju rīcība šķita patīkama. Kad par to pastāstīju Arturam, viņš man mīriņģīgi paskaidroja: «Tev griež ceļu, jo tu esi bobrenpuiku atamans. Vai tad es tev to neieklārēju? Tev briesmas draud tikai tad, ja sastapsies ar otru līdzīgu vai arī ar civilo bandu, kas uzklūp atamaniem. Bet tādu tagad likpat kā nav.»

Pēc šīs sarunas es pa ielām gāju uzmanīgāk, vērodams, vai kur neparādīsies cits līdzīgs cepurnieks. Ilgi nevienu tādu nepamanīju, bet tad pēkšņi viens briesmīgs drūmulis man nāca pretī un pagāja garām tik vienaldzīgi, tadā baismīgā «miera pīpja» garastāvoklī, ka es vēl pēc tam ilgi domāju: «Ja es spētu būt kaut vai pusi tik vienaldzīgs, tad gan būtu zelta dzīve: par visu viens pīpis un no apkārtējiem neviltoja apbrīna.» Jā, tam vīram uz cepures bija tādas pašas zīmes kā man, bet tāpēc viņš mani sist netaisījās. Dažs labs zemākas pakāpes čālis reizu reizēm glaimīgi man tinās klāt, bet es skarbi atraucu, ka man nav laika, lai skrapstina vien tālāk ar savām kaulainajām kājām, kamēr tās vēl klausā. Čāli pēc tādas runas atsprāga no manis kā pēc petardes sprādziena sprinteri no starta vietas. Kad vēlāk par to izstāstīju Arturam, viņš nodvesās: «Tu esi baigaist! Tas tač kolosāls drauds. Turklāt tavš ģīmis zem bobrenes izskatās pēc pacelta pusķieģeļa. Paskat, veči, — vai šito ģīmi bobrene neiztaisa pēc miljona? No tevis puskrēslā ļautiņi droši vien bēg pa kilometru.» — «Isti kilometru nebēg,» es vienietīgi atbildēju, «bet bišķi pieraujas gan.» — «Nu, vai zin,» Arturs netīcīgi grozīja galvu. «Pat man šermuļi iet pa kauliem, tevi uzskatot. Pievelc nagu šitā un piemiedz vienu aci! Re, veči! Divi miljoni, goda vārds!»

Pēc šīs jūsmošanas sapratu, ka cepure mani pārvērš par īstu bobrenpuiku, no kura baidās paši drosmīgākie Rīgas pašpuikas. Pašam, spoguļi skatoties, nāca smieklī. Kas nu tas par bobrenzēnu? Pajāja pusgads, pagāja gads. Staigāju ar bobreni, jo citas cepures nebija. Pasniedzēji sāka mani vērot, viens pasauca sānis, lika saprast, ka man vajadzētu iegādāties citu cepuri. Bet studentam naudas bija maz, tā ielplānota citām izdošanām. Universitātes



vestibilā biju iepazinies ar kādu burvīgu, smaidīgu meiteni, kuru man par katru cenu vajadzēja aizvest vismaz uz kino. Vulgāri izsakoties, biju bezdievīgi iemīlējies, un tādās reizēs gudro labie padomi, kas neattiecas uz mīlas objektu, šķiet gaužām sīki un naivi. Bet te nu liktenis un cepure izspēlēja ar mani ļaunu joku. Iedams uz salikšanos, protams, uzliku galvā bobreni. Tā bija ērta un pierasta, turklāt, kā jau teicu, citas cepures nebija. Satikšanās vietai tuvojoties, sāku cītīgāk pētīt apkārtni, tādās reizēs mans skats kļūst ass kā nazis. Un, ja vēl galvā žokejnīca ar biezu nagu un strīpām pār pieri, tad katrs var iedomāties, kādu iespaidu tas atstāj. Redzēju meiteni nākam, steidzos pretī, protams, ne pārāk naivi tiešā ceļā, mulķīgi smaidīdams, bet ar nelielu likumu un cieņu. Un tad pēkšņi pamanīju, ka viņa patūkojas uz mani un pieliek soli . . . pretējā virzienā. Sāku soļot ātrāk. Viņa tāpat. Apstājos. Padomāju. Viņa gāja projām. Metos skriet. Viņa dziedā vēl ātrāk. Atmetu ar roku. Vai tad lai drūms bobrenzēns skrietu pakal kādai tur fidai? Turklāt viņa izskatījās tik izbiedēta, ka man sāka bail mesties, ka nesāk saukt pēc milicijas.

Kad meiteni pēc pāris dienām satiku, viņa centās no manis izvairīties, beigās uz maniem taujājumiem izmeta tikai vienu atvairīgu frāzi: «Nezināju, ka jūs esat huligāns.» — «Neesmu tāds!» es dedzīgi skaļi sauca pāri gaitenim, visu studenta kaunu mezdams pie malas. «Tā ir tikai cepure! Cepure! Cepure! Tukša cepure!» Nekas nelīdzēja. Šī burvīgā būtne skatīja vīru tikai pēc cepures. Sevi mierinādams, vēlāk centos iegaivot, ka labi vien ir: ko es būtu iesācis ar sievu, kura visu vērtē pēc cepures, bet mierinājums nelīdzēja. Cietu dvēseles mokas un, jāsaka, atceroties mazliet nelāgi jutos vēl tagad.

Par spīti rūgtajai pieredzei, bobreņcepuri neatmetu. Sūrās sāpēs gāju pa ielām, tīši baidīdams nervozas dzūlījas un žanetes, izaicinoši raudzīdamies sejā dūšīgiem jaunekļiem, kas dažkārt, būdami divreiz būdīgāki par mani, mulsī saminstinājās, bailīgi parāvēs malā, kad slāju viņiem virsū. Visi grieza ceļu pa gabalu, nevajadzēja teikt ne vārda, katrs prata parādīt godu. Pamazām pie tā pieradu. Diemžēl fakultātes dekāns beidzot lika nopietni pie sirds, ka nākt uz lekcijām bobreņcepurē ir neētiski. Es viņam spītīgi atbildēju: «Citai cepurei nav naudas.»

Pēkšņi grupas biedra kāzās mana bobrene no priekšnama pakaramā pazuda. Varbūt zudību bija noorganizējis dekāns, nezinu. Pazuda uz

viņam laikiem. Pēc nedēļas jaunais vīrs, kurš bija kātu vaininieks, atnesa pavecu platmali ar platām malām kā kompensāciju zudušās bobrenes vietā. Tāpat pēc kāzu burkšķa palikusi pāri, un īpašnieks pieņēma nepiesekoties. Platmale bija man nedaudz par lielu. Iedodzu sānos robiņu, lai savilktu ciešāk, un valkāju vesels un mierīgs. «Nu, brāl, tagad tu izskaties pēc amerikāņu plantatora,» teica grupas biedri, cenždamies uzlabot manu sabojāto garastāvokli.



Ar laiku pieradu pie platmales, pat iemīļoju. Šī solidā cepure padarīja manu nokareno zirga ģīmi mazliet apaļāku, vērtā mani cienīgāku. Bet taisni tas drīz vien kļuva par drūmu sarežģītumu cēloni.

Mana pirmā darbavietā pēc augstskolas beigšanas bija arodbiedrības republikāniskajā komitejā. Strādāju par instruktoru. Daudz braucu komandējumos. Bet jo sevišķā braukāšana sākās, kad notika pārskata un pārvērtēšanu sapulces jeb konferences: tad uz šāda liela notikuma vietu izbrauca vesela delegācija ar arodbiedrības republikāniskās komitejas priekšsēdētāju priekšgalā. Tādi izbraukumi bija tikami, jo pašam ne par ko nebija jā rūpējas. Lielie vīri visu noteica, izrikoja, atlika tikai izpildīt šādu tādu sīku uzdevumu. Kad kopā apstaigājām ražošanas objektus, man līdzīgie un es bijām tikai pavadītāju svīta un nekas vairāk. Bet te nu platmales dēļ sākās sarežģītumi. Komitejas priekšsēdētājs, vēlēdamies pēc iespējas tuvoties strādniecībai, galvā bija uzlicis žokejcepuri, tas ir, ne bobreni, bet cepuri ar normālu nagu un bez diegu izvilkumiem, bet taisni šīs cepures dēļ neviens vietējais arodbiedrības pārstāvis nespēja uzminēt viņa augsto amatu. Allāž visi vērsās pie manis, stāstīja par panākumiem darba apstākļu uzlabošanā utt., kamēr es, sagaidījis izdevīgu brīdi, patapu viņiem parādīt īsto priekšsēdētāju, kurš stāvēja aizmirsts un, protams, sapīcis. Tā tas gāja visas desmit dienas, kuras pavadījām, braukādami pa rajona konferencēm. Kad vajadzēja braukt nākamo reizi, es, pretēji apstiprinātiem plāniem un grafikiem, vairs netiku ieskaitīts pavadītāju vidū. Vēl vairāk. Kad pēc dažiem mēnešiem tika lemts jautājums par štatu samazināšanu, es biju pirmais kandidāts, kuru albrīvoja, nepiedāvājot citu darbu.

Pēdējās nepatīkšanas man iznāca ar balto tūristeni. Vienmēr biju staigājis vasarā bez cepures, bet Tallinā nez kāpēc nolēmu nopirkt tūristu cepuri.



Nopirku un uzliku tūlīt galvā. Cepures dēļ biedri mani nepazīna. Lai gan cēlu un purināju roku, viņi neapturēja auto, un es pa pērkona lietu, kāds līst tikai Tallinā, dabūju nošpagot kājām skumjus trīs kilometrus. Tā nu lieku reizi pārliecinājos, ka vīrs tiek skatīts no cepures.

Tagad, uz vecumu, cenšos laboties. Kad šo stāstu nesīšu uz redakciju, noteikti uzlikšu galvā piemērotu cepuri, teiksim, bereti, lai redakcijas veči uzreiz saprot, ka nāk cilvēks ar mākslinieciski ieskrūvētām smadzenēm, citādi, kas zina, nelaidīs pār sliekšni, vēlīgi atvairīsies: «Mīļais, cienījamais, ar iesniegumiem pensijas jautājumos griezīties citā iestādē, te mēs ar tādām sīkām lietām nenodarbojamies, te risinām globālas problēmas ar kotosāliem mērogiem, te nāk tikai ļaudis, kurus skārusi katarse, eiforija vai kāda cita svešvārdiska prāta apdvesma.»



Saviem bērniem par cepures milzīgo lomu cilvēku likteņos vēl neesmu bīldis ne vārda. Lai jau paši uzzina, kas un kā. Ja stāstīšu, tik un tā neticēs. Jo noticēt visgrūtāk tieši tam, kas patiesi ir patiesība.

## DOMU INVENTARIZĀCIJA

**Ja darbam pielikts punkts, bet palikusi astīte — tas nozīmē, ka vajadzēja likt komatu.**

**Kad mīlētāji viens otram redz cauri, tie nereti ierauga trešo.**

**Ja muļķības runā kārtīgs cilvēks, tad tās vismaz ir tīras muļķības.**

A. Lejiņš

## JOKA PĒC

Lai atrastu sevi, pietiek saņemt sevi rokās.

Nestrebiet karstu putru, nenoskaidrojuši, kas to ievārijis!

Pūšana cita stabulē attaisnojama, ja spēj noturēt savu meldiņu.

Ja cilvēks sāk iesūnot, tas vēl nenozīmē, ka viņš tuvojas dabai.



— Tas, lēt, nav Jānītis. Jānītim bija citādāka  
šilte uz biksēm!

G. Bērziņš



## VAI TĀ IR KĀRTĪBA?

Es jums teikšu tā: man reizēm uznāk dusmas. Skatos, piemēram, televizorā filmu. Ko citu lai iesāk rudens vakaros, kad aiz loga tumšs, vējš loka koku galotnes un pret patodzi pakšļ lietus lāses? Skatos filmu, un te pēkšņi visizšķirtīgākajā brīdī mašīnai, kurā brauc galvenais varonis, kaut kas salūst! Vārda pilnā nozīmē desmit metrus no galamērķa, kur viņu nepacietīgi gaida pulciņš labu cilvēku. Un viens no negatīvajiem galveno pozitīvo nošauj. Filmas vidū! Tālāk sižets jau iet kā pa celmiem. Tīrās bēdas.

Jājautā, vai filmas uzņemšanas grupai nevarēja iedot labāku auto? Tādu, ar kuru var godīgi braukt līdz filmas beigām?

Esmu ievērojusi, ka tehniska rakstura ķibeles allaž piemeklē tieši pozitīvos varoņus. Tam negatīvajam ierocis taču kalpoja nevainojami!

Citā filmā autoinspektors nepanāca autozagli tikai tāpēc, ka viņam, autoinspektoram, salūza motocikls. Zaglis aizbrauca smaidīdams.

Aiceros, kādā visādi skatāmā kriminālfilmā viens, lai brīdinātu draugu, piecas reizes ieradās pie viņa ciemos. Brauca ar trolejbusu, gāja kājām, kāpa augšā piektajā stāvā, ilgi zvanīja pie durvīm. Visas piecas reizes drauga nebija mājās. Bet pa to laiku nolika frakas lietas!

Vai atkal — cilvēks spēlē ģitāru. Smeldzīgi, skumji. Bet apkārt elles troksnis, kalrs runā savu, neviens viņā neklausās. Vienīgi es, skatītāja, klausos, kaut lāgā nevaru sadzirdēt. Vai tad te nevarēja saorganizēt kulturālāku grupu, kam mūzika kaut cik patīk?

Hokejā vai futbolā ir pavisam cita attieksme. Nekad neesmu novērojusi, ka, sacīsim, futbolā, ja viens spēlētājs ir ticis pie bumbas, pārējie par viņu neliktos zinīs, bet ietu papļāpāt ar vārtsargu vai kopā ar tiesnesi uzdziedātu kādu dziesmiņu. Nē, viņiem, futbolistiem un hokejistiem, ir atbildības sajūta! Visi cenšas. Un arī komentētājs nepļāpā par literatūru vai mākslu, bet runā tikai par to,

kas notiek laukumā. To es saprotu. Skaidrs mērķis un skaidra rīcība. Bumba! Ripa! Vārti!

Šovakar atkal skatos filmu. Ekrānā vīrietis, viņam mugurā tumša auduma uzvalks, uz acīm brilles ar tumšiem stikliem. Vīrietis brauc vilcienā. Jau labu laiku brauc. Cilvēki iekāpj vagonā, izkāpj. Saņemst vakars. Aiz loga vairs neko nevar redzēt, pat ne telefona stabus. Tikai vienas vienīgas ugunīņas. Un viņš tik brauc. Bet pirms iekāpšanas vilcienā ēda vakariņas stacijas restorānā. Par kādiem līdzekļiem, jājautā. Nu bet it nekas nav skaidrs! Vai tā ir kārtība?

## KLEKSTĪŠI

Aleksandrs Čaks savai dzejai materiālu gūst pilsētas nomalē, kuru viņš ar savu daiļradi padara nabadzīgu, bet mīļu.

Labs skolēns prot slinkumu savienot ar gribu, un ar viņu skolotājiem nav nekādu darīšanu.

Brīviņu saimnieku raksturo viņa apģērbs: vadmajas uzvalks, jauni zābaki un melna bārda.

Aspazija savā dzejā vērtē mūža aizvadītos gadus un secina, ka laiku pa laikam viņa nemaz nav dzīvojusi.

No skolēnu sacerējumiem norakstījis A. Barisjans



Reiz — tas gan tagad būs pirms gadiem trīsdesmit —, kad vēl biju jaunais mākslinieks, es uzgleznoju nelielu kluso dabu ar tomātu un gurķi, abus noliktus uz apskrupuša darbnīcas galda. Apakšā biju pasviedis puslīdz tīru divi — tā, lai izveidotos auduma krokas — tradicionāli nejausi, kā to biju noskatīties mūsu klasiķu kluso dabu gleznojumos. Bet tomātu un gurķi es izvēlējos jeb, pareizāk būtu sacīt, tie gadījās man pa rokai nejausi un tā prozaiskā iemesla dēļ, ka nekā cita rosinoša darbnīcā neatradu. Jaunais mākslinieks vienmēr ir un paliek jaunais mākslinieks, kas tādām ir mājā, tas drīz pazūd mutē, vai — kā tautā saka — «visa manta mugurā, bagātība vēderā». Šis tomāts vakar vēl bija mazliet negatavs, tādēļ aizķēries no tā puskilograma, ko atļāvos sev nopirkt. Bet gurķi atnesa mana cēlā modele Džū, teikdama: «Es to ieraudzīju tirgū vienai vecenei un tūlīt iedomājos tevi — tas ir tik skaists!» Un kā tādu es to arī neiedrošinājos sagriezt, paredzēju kaut kur iegleznot, un tajā liktenīgajā rīta iedvesmas stundā, kad man steidzīgi vajadzēja ar krāsām apliecināt sevi, jo tuvojās kārtējā jauno mākslinieku darbu izstāde, es šo gurķi pievienoju tomātam, nekas cits man neienāca prātā.

Gleznu pabeidzu ātri. Tā laika jaunie mākslinieki vēsturiski atšķiras no šī laika jaunajiem māksliniekiem — mēs sīki negrabinājāmie. Ja kāds ko rūpīgāk vai bailīgāk darīja, to paslavēja retrogrādi, bet visi protestējošie, progresīvie gari necildināja, pat apsaukāja par salonisku akadēmiku vai aprobežotu naturālistu. Tādēļ es triepu ar nesaudzīgi atraisītu temperamentu žigliem vēzieniem — kas ir, tas ir, kā nav, tā nav — iesārto tomātu cirkulāri, zaļo gurķi taisni un slaidi uzziēžot ar paletes nazi. Divi un

galda virsu paveicu ar visplatāko otu «žviks un žvaks» — tā šis opuss drīzi vien tika gatavs, un, kad pirms pusdienām pie manis darbnīcā ar vīna pudeli iegāzās divi visuzticamākie draugi Valdis un Egils, es varēju savu uzstādījumu nojaukt, gurķi un tomātu ņemt nost no dvieļa un tos atkal pazemināt par pārtikas produktiem.



Gleznu es atslēju pret sienasskapi, un, vienīgo darbnīcas glāzi ar vīnu apkārt laižot, sākām manu jaunpiedzimušo šedevru apspriest un izvērtēt — Tā nekas, — Valdis sacīja. Viņš tādās reizēs vienmēr bija ļoti tolerants.

— Jā, gluži nekas, — Egils piekrita. Arī šāds teiciens mums tad skaitījās kā atzinības frāze, jo vecajā Rozentāla skolā tā bieži izsacījās kompozīcijas pasniedzējs Osītis: «Tā nekas, pat galīgi nekas.»

— Bet kā tu savu gleznu esi nosaucis, ko? — Egils jautāja, un Valdis piebalsoja. Valdim vienmēr tik vairāk piebalsojot, nekā runāt pašam. Bet, ja reiz viņš ko ir teicis, tad tā vienmēr ir bijusi balta patiesība.

Man atlika atzīties, ka par nosaukumu vēl neesmu padomājis. Faktiski nepaspēju, jo, kā notiku otas, tā arī šie bija klāt.

— Nu, vecīt, tad tev tagad nekavējoties tas jāizlemj, jo labs nosaukums — tā ir puse no darba un pat vairāk, — viņi mani mudināja. Egils iekārtojās pussēžus uz manas salauztās taburetes, ko biju pieslējis pie sienas, un tagad, ar iztukšoto glāzi žestikulēdam, pamācīja: — Ja tu nosauksi varenī, būs varena bilde. Bet, ja tikai šā tā, tad arī nebūs nekā.

— Jā, tev jānosauc īsi, bet spēcīgi, — Valdis piebalsoja, rezvēlies brakšķīgajā darbnīcas dīvēnā, un, paņēmis no Egila glāzi, to atkal prepildīja.

— Pati glezna ir kā... Nu, kā matērija, kā māli un vairāk nekas. Bet nosaukums, tas ir augstāk un visam pāri, tur sākas smadzeņu kustība, fabulas smalkmehānika, — viņi spriedelēja, galvas apcerīgi atgāzuši.

— Vai nu tik traki? — es mēģināju iebūt. — Gribēju nosaukt pavisam vienkārši: «Klusā daba ar tomātu un gurķi» vai arī «Tomāts ar gurķi mākslnieka darbnīcā».



Tā parasti savus darbus nosauca lielais Sezāns. Viņa populārākās gleznas ir «Klusā daba ar dārzdājiem», «Klusā daba ar āboliem», «Klusā daba ar tējkanīņiem».

— Nē, nē! Tas nekur neder! — Egils mānī apturēja. — Tā ir galdīgi novecojusies koncepcija. Ka tev tur gurķis un tomāts, to katrs muļķis

redz. Bet visu izšķir doma, zeuleksts. Mēģini atcerēties, kāda tev bija doma, kad tu sāki.

— Doma? — Biju spiests brīdi minstināties. — Loikam gan nekādas. Man to atradās tomāts un gurķītis, iepatikās krāsa un gaisma, ļoti vienkārša forma, noliku tos sev priekšā un uzgleznoju. Tas ir viss.

— Pagaidi! — Valdis devās man palīgā. — Tā nav, ka tev tur viss uz dullo. Ieskaties labi, tu esi ņēmis sarkano un zaļo kā kontrastus, kā priekmetu krāsas. Tas vien jau ko nozīmē, un no tā vajag izieft. Varbut konflikts, cīņa viņu starpā, teorētiski, protams. Bet tu padomā!

— Jā, jā! Nav ko vanckaroties! Tikai nosaukums var vedināt uz dziļu jēgu, — Egils piebilda. — Lai arī sākumā nekas nebūtu bijis, beigās idejas lielums ir jāizsmadzeņo. Nosauc «Saulē daļa zemes augļus» vai arī «Saulē zemi ceļ».

— Man neērti, — es vēl mēģināju iebilst. — Katrs taču redzēs, ka nostādījums vien bijis.

— Neesi naivais! Tā tu nekad pie atzinības netiksi, — Egils iedegās. — Skaties, kā Guntis Segliņš tukšaj Rīgas ielas skatu nosaucis «Kad visi ļaudis darbā». Padomā tikai, cik veikli! Viņa uzgleznotā iela tādēļ ir tukša, ka visi cilvēki ārkārtīgi strādā. Ar to viņš izpelnījās visaugstlāko atzinību izstādē. Un visādi citādi vecmodīgajam docentam Straumem Gaujas skats ar plōstiem? Viņš to nosaucis «Kokmateriāli lielajām celtnēm», un lūdzu — prize rokā.

— Nav ko raustīties, labs nosaukums vedina uz augšu, — Valdis piebalsoja. — Pat saussais anatomis Teodors Vēlme savu vienkārši sēdošo meitenes portretu nosaucis «Kad pūpoli maucas». Lai skaltītāji pameklē, kur tie pūpoli un kas tur maucas. Un Ludis Līdums galīgos nabagmājas večus,

kuri uz sola saulītē sasēduši un pīpē, pasniedzis kā «Jaunās ražas saimniekus». Re, kā tas jādara! Pakustini arī tu savas smadzenītes, ja gribi tikt uz līmeņa.

Valdim! tā bija gara runa, lādēj, to pabeidzis, viņš nokusis iegrīma dīvāna salauztajās atsperēs.

— Bet varētu arī tā liriski, — acis viltīgi piemiedzis un balsi īpaši pieklusinājis, Egils atsaķa. — Var, piemēram, kā Knuts Knifentāls to labi prot, — visu it kā caur atceri, caur noskaņām, caur neliešu līdzību vai arī suminādams. Tādā griezumā tu varētu nosaukt savus fruktus «Fernāna Ležē piemiņai» vai arī «Atceroties Mocartu un Saljēri», vai — vēl labāk — «Kārļa Marijas Vēbera mūzikā iedziļinoties». Nu? Vai nav smalki?

— Par saldu. Tad jau labāk caur dabu, — Valdis atkal iesaisījās sarunā. — Nosauc vienkārši «Selekcionāra vasara» vai «Atvadas vasarai», izceļot dabas veltes vai auglības brīnumu.

— Nē! — Egils ierēcās. — Nu tu pats kļūsti banāls! Pamatīgāk ir «Ave, sol!» — kā Rainim. Sveika, saule! Ko jūs par to sakāt? Bet, ja vēl vairāk grib pasvītrot lauku bagātības un auglības ideju, tad jānosauc «Kāds brīdums!». Galu galā — šai gleznā ir leģenda par pilnību. Bet paga, paga — te var labi izmantot dabas aizsardzības tēmu, kas tagad augstu kotējas, teiksim — «Dzīvības avoti sauc» vai «Dabas auglība jāaizsargā!». Ko tu saki, Valdi?

— Nu nē! Vairāk stūrē uz filozofiju! Manuprāt, tur tomēr saskatāmi divi pretpoli, bet pretmetos pasaules kustības noslēpums. Tādēļ glezna jānosauc, kā es jau teicu, īsi, bet spēcīgi. Var nosaukt «Pretrunas», un punkts. Var arī «Nesaderība», un punkts. Vēl pamatīgāk būtu «Diskusija». Nu? Vai nav labi? Bet ko mēs te mācām! Lai viņš pats tiek galā ar savu bildi! Tagad jau zinās, kas jādara. Ejam!

Abi atvadoties draudzīgi papliķēja man pa žaketes polsteriem, vēl apsveico, vēl uzslavēja, tad, durvis aiz sevis piecirtuši, prom bija. Es tukšo pudeli





noliku stūrī pie citām romantiskām tā laika pudeļēm un, pārpalikumu glāzē vēl brīdi rokā turēdams, sāku visu pārdomāt.

Filozofisms man patīk. Tas ir nāvīgi stiprs arguments, Valdim taisnība. Zālais un sarkanais kā pretmeti — kā man tas pašam agrāk neienāca prātā! Laikam vairāk zemapziņā esmu domātājs, idejas ienāk manos darbos intuitīvi,

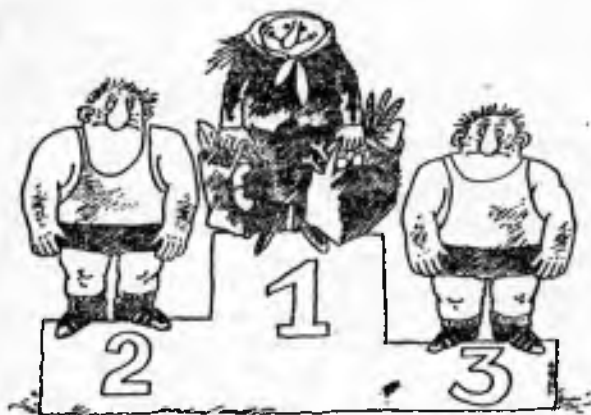
pat gluži nemanot. Tomēr gudru bildi esmu radījis. Kosmisku. Kāda visas cilvēces likteņa apjaušana līdz šim nemanīti mājotusi manī, bet tad spontāni izlauzusies un kā garīga koncentrācija pēmusi daļību šīs gleznas tapšanā. Katrā ziņā iespējama pat notieša galaktikas līdzdalība, krāsas maisot un oļu piecērtot. Būtības apskaidrība radījusi uz audekla šos divus plastiskās izteiksmības fenomenus — gurķi un tomātu. Radies dziļi nozīmīgs un lapidārs risinājums. Bet kā tad īsti man to nosaukt? Mūžības motīvs? Situācija a-b? Atnākšana? Izcelšanās? Esības liecinājums? Jā, kā tad īsti lai nosaucu? Draugi problēmu tikai ierosināja, daļēji to apgaismoja, bet atslēga bija jāatrod pašam. Man gribējās vēl mazliet dziļāk, vēl pamatīgāk un reizē arī neskaidrāk nosaukt šo darbu, lai totāli saintrīgētu skatītājus. Lai arī viņi padomā! Lai pārslēdzas uz jauno divdesmitā gadsimta un varbūt pat uz divdesmit pirmā gadsimta domāšanu! Te nav vairs nekāds Sardēns, Sezāns vai Pivī do Sovāns, bet gan kaut kas būtiski jauns, kaut kas daudz dziļāks, kad glezniecībā ienāk filozofija.

«Visuma duālistiskais spriegums» — tā es parakstīju gleznu un aizesu uz jauno mākslinieku darbu izstādī, kur man to pieņēma.

Izstādē, pats par sevi saprotams, skatītāji, ja vien bija izlasījuši gleznas nosaukumu, pie mana darba uzkavējās ilgāk nekā pie citiem. Daži pat atgriezās pie tā vairākkārt un brīnīdamies raustīja plecus. Viens tradicionālais kritiķis, vecs sklerotiķis, avīzē rakstīja: «Jaunais mākslinieks klusai dabai devis neizprotamu un visai nelogisku nosaukumu.» Bet es par to tikai pasmējos, jo manā pusē nostājās mūsu paaudzes apjūsmotājās un ēktās rakstītājas Dagnija Sarma un Rīma Pupuce, kas parasti sastādīja kopīgus rakstus, visur gāja kopā, visu darīja kopīgi. Izstādes iztirzāšanā viņas

visai auditorijai atgādināja, ka mūsdienu skatītājs ilgojas pēc padziļināti saturīgas mākslas un ka šajā sakarībā ir izteikti arī augstāki vēlējumi un norādījumi. Tieši mans darbs veiksmīgi atbilstot padziļinātai sabiedrības procesu un problēmu šodienīgi mākslinieciskai analīzei. Un ka šī atklāsmē manā darbā sasniegta, pārnesot izraudzītos tēlus aktīvas globālas domāšanas kategorijās, līdz ar to tieši mans darbs izvirzījies izstādes visnozīmīgāko darbu skaitā.

Es biju kā spārnos. Biju laimīgs un apmierināts — klusībā arī pateicīgs uzticīgajiem draugiem Egilam un Valdim —, ka tik negaidot un tik viegli esmu pārtapis un arī uzlabojis savu mākslu. Tagad lai nu skatītājs papildus tikt man līdzi, lai mācās saprast un lai ceļ savu erudīciju, pirms nostājas padziļināti šodienīgas gleznas priekšā.



Bez vārdiem.

T. Sergijenko



\*\*\*

Kā idiots, pilns kaislību un bēdu,  
Pie savas rakstāmmašīnas nu sēdu  
Un noraugos, kā, manu mūžu ēdot,  
Gar logu aizzib rudens lapu pēdas . . .  
Kurp viņas bēg? Kāds velns gan viņas rauj?  
Nu visi koki tikai plikadīdas jau.  
Es arī lapām līdzī gribu diebt,  
Bet diemžēl neaiž priekšnieks mans un dievs,  
Un tā kā idiots, pilns kaislību un bēdu,  
Pie rakstāmmašīnas, un nevis krogā, sēdu . . .

## JOCĪGAS SARUNAS

— Tev ir dīvains paradums, — pāns Jaroslavs draugam saka.  
— Līdzko ierodamies kaut kur viesos, tu sēties pie klavierēm, bet nespēlē.

— Kā tad es varētu spēlēt, ja neprotu . . .

— Tad kāpēc tu tur sēdi?

— Tāpēc, lai tur neapsēstos kāds, kurš iedomājas, ka viņš prot spēlēt.

Pie zobārsta atnācis patients. Asistente viņam saka:

— Doktors ir izgājis.

— Ļoti labi! Vai jūs varat pateikt, kad viņš nākošreiz būs atkal izgājis?

# Dzīvokļu maiņa

Skečs

Darbojošās personas:

**Lejiņš** — pilsonis, kurš vēlas ļoti labu dzīvokli.

**Kalniņš** — pilsonis, kurš vēlas ne sliktāku dzīvokli.

**Kantora Meitene** — dzīvokļu maiņas biroja darbiniece.

Pie maiņas biroja lodziņa pienāk Lejiņš un sniedz aizpildītu anketu, paskaidrojams:

— Meitenīt, man vajadzētu tādu variantu, lai dzīvoklis būtu ļoti labs!

**Kantora Meitene**: — Acumirkli, paskatīsimies! Tā... tā... Jā, šeit ir pilsoņa Kalniņa iesniegums. Viņš piedāvā apmaiņai ļoti labu dzīvokli.

Izdzirdis savu vārdu, kājās pietrūkstas Kalniņš, kurš pie kāda galdiņa iedziļinājies maiņas piedāvājumu kartotēkā.

— Jūs, meitenīt, mani saucāt?

**Kantora Meitene**: — Vai jūs esat Kalniņš?

**Kalniņš**: — Jā, tas es esmu.

**Kantora Meitene**: — Šeit ienācis dzīvokļu maiņas piedāvājums, kas atbilst jūsu prasībām.

**Kalniņš** (pagriežas pret Lejiņu): — Ļoti priecājos! Jums vajag ļoti labu dzīvokli? Ko varat dot pretī?

**Lejiņš**: — Divstābu dzīvokli, ne sliktu!

**Kalniņš**: — Jeuk! Man arī ir divstābu dzīvoklis.

**Lejiņš**: — Patikami! Iesim malā aprunāties.

Abi apsēžas pie galdiņa zem gumijkoka.

Lejiņš: — Tātad man ir tā: no priekšelpas tieši pretī gaitenis, pa kreisi vannas istaba ar labierīcībām, tālāk durvis uz virtuvi... Gaitenā galā divas durvis, katras uz savu istabu...

Kalniņš (viņu dzīvi pārtrauc): — Kreisajā pusē sešpadsmit kvadrātmētru, ar izeju uz balkonu, labajā pusē — četrpadsmit kvadrātmētru. Man ir tieši tāpat!

Lejiņš: — Oho! Un kurā stāvā?

Kalniņš: — Ceturtajā.

Lejiņš: — Vienreizēja sakrišana! Man arī. Pēcstāvu māja.

Kalniņš: — Tas pats, tas pats! Viesistabā mums ir mēbeļu garnitūra «Rīga-1».

Lejiņš: — Mums arī «Rīga-1». Sekcijas augšējos plauktos grāmatas, apakšējos — kristāla salātbļoda, konfekšu trauks, arī kristāla, puķu vāze un kafijas burciņa «Nescafe».

Kalniņš: — Mums viss tas pats, tikai kafijas vietā «Tuborg» firmas alus bundža. Paklājs...

Lejiņš: — ... pie kreisās sienas. Nozīmīšu un vimpelišu kolekcija

Kalniņš: — ... labajā pusē. Kādas jums ir grāmatas?

Lejiņš: — Balzaka kopotie raksti, ievērojamo aktieru dzīve, «Laiks dzīvot un laiks mirt»...

Kalniņš (piekrišotī locīdams galvu): — «Serengeti negrib mirt»

Lejiņš: — ... «Gržimeks pie zvēriem»...

Kalniņš: — ... un «Zvērudārzs manā bagāžā!» Jā, mums arī tas viss ir. Un gleznas?

Lejiņš: — Klusā daba ar sīpoliem, kokā griezts Pēterbaznīcas gailis, kalendārs «Aeroflot».

Kalniņš: — Mums ir «Interflot» kalendārs. Bet tas nekas. Tiklīdz viss būtu labi... Gulamistabā mums ir garnitūra «Aija». Starp citu, manu sievu arī sauc par Aiju.

Lejiņš: — Kāda sagādīšanās! Arī manu sievu sauc Aija.

Kalniņš: — Brunete?

Lejiņš: — Nē, gaišmate.

Kalniņš: — Interesanti... Manējā ir brunete.

Lejiņš (smaida): — Brunetes esot brīnšķīgas sievietes. Bet gaišmates...

Kalniņš (sarauc pieri): — Hm, kā to ņem... Visādi gadās. Jā, un vēl: man ir meita Evija. Septiņpadsmit gadu, nāk jau kavalieri.

Lejiņš (vairs nesmaida): — Manai Evijai arī nāk.

Kalniņš (ļoti nopietni): — Nu jā, tā viņš ir... Gadī skrien, un mēs tiem līdzi. (Pēc nelielas šaubīšanās, izlēmīsi.) Vai atkrītumu spainis uz konteineru jānes jums?

Lejiņš: — Ne vienmēr. Bet ālgas dienās viņa pārbauda kabatas.

Kalniņš: — Manējā arī.

Emocionāli piesātināts klusuma brīdis. To pārtrauc Kantora Meitene's balss:

— Pilsoni Kalniņš un pilsoni Lejiņš, vai esat vienojušies par dzīvokļu maiņu?

Abi pilsoņi pieceļas kājās un saskatās. Tad Kalniņš piesardzīgi bilst:

— Hm... Manuprāt, dzīvokļus mainīt nav nozīmes. Bet, ņemot vērā, ka mans dzīvoklis ir ļoti labs...

Lejiņš: — ...un mans ne sliktāks...

Kalniņš: — ...mēs vienosimies tā: es pārēju dzīvot uz Lejiņa platību... Viens pats.

Lejiņš: — ...un es uz Kalniņa! Arī viens pats. Tātad norunāts!

Kalniņš: — Lai notiek!

Draudzīgi smaidīdami, abi spiež viens otram roku un, paņēmuši savus iesniegumus atpakaļ, dodas uz izeju.

Kalniņš (pie durvīm kaut ko atcerējies, pēkšņi apstājas): — Vienu acumirkli! Vēl pēdējais jautājums, būfībā formalitāte. Cik jūs esat ar mieru piemaksat?

Lejiņš (patiesi pārsteigts): — Jūs jokojat! Piemaksāsietaču, protams, jūs!

Kalniņš: — Es atvainojos, par manu ļoti labo dzīvokli?

Lejiņš: — Piedodiet, bet manējais ne par maņu nav sliktāks!

Kalniņš: — Tādā gadījumā pats sapratīsiet — no mūsu varianta nekā neiznāk.

Lejiņš: — Diemžēl jums taisnība. Visu to labāko!

Kalniņš: — Jums tāpat!



(Abi aiziet.)

VALDIS RŪJA

## IK DIENA NOSLOGOTA . . .

Lai ražošanu pacelt spējam,  
Ne mirkli liekās sēdēs netērējam.  
Nekādu sapulču par tēmām citām!  
Mums viens vien darba jautājums! Bez mītas  
Pie priekšnieka, pie vietnieka io spriežam,  
Pēc tam pie palīga mums jāiegriežas:  
Par laika taupīšanu laza  
Viņš lekciju, kas pāris stundu prasa.  
Patiešām pildām pasākumu plānu:  
Kā izskaust dīkstāves pie ceļamkrāna!  
No darba mājup ejam stīvi, bāli —  
Ik diena noslogota maksimāli . . .



Bez vārdiem.

T. Sergijenko



— Vai jūs gribat teikt, ka mana mašīna ir suns?

E. Ols



Mundra. (. .) Es nesen redzēju filmu par Ziedoni, tur rādīja arī dakteri Liepiņu — tas vēl prot jāt, vienīgais no visas mūsu intelligences.

Inģelīda Sokolova.  
Septiņas šķautnes.  
R., 1983, 220. lpp.

Lai gan, kad ir izlasīta kāda «Rīgas Kinoekrānu» anotācija par filmu «Ķer nu vēju», kļūst saprotams, ka kaskadierim iespējams uzsisties augstu (netiešā nozīmē, tiešā — pats par sevi saprotams), jā, pat par scenāristu un režisoru, parasti

tomēr kaskadieris paliek kinomākslinieku hierarhijas pašā apakšā. Kad mani režisore Laima Zurgina uzaicināja par aktieri, vismaz kaskadieri, vienā no savām dokumentālajām filmām, nevaru sacīt, ka būtu varen iepriecināts, bet, tā kā filma bija par Tautas dzejnieku un es pieradu pie viņa tautas, nevarēju arī atteikties. Jau vasaras sākumā man tika uzdots sameklēt labu zirgu galvenās personas vajadzībām un otru, arī labu, bet ne tik izcilu, pašam, lai varētu doties līdzī filmējamā izjādē. Skaisti zirgi tagad ir visās malās: Kurmenē, Tērvetē, Gailīšos, Burtniekos, bet es, saistīts pienākumos Jēkabpilī, meklēju tuvāku vietu un izraudzījos Korneta zirgus Cesvainē. Cesvainē turklāt ir diža pils, uz kuras fona divi neprofesionāli jātnieki izskatītos tomēr ciešami. Vecajās angļu gravīrās un viņu ēnainajās gleznās bieži figurē motīvs ar diviem jājējiem: pa priekšu eleganti rosās kāds princis vai līdzīgi augsttūlētis vīrs un viņu pavada piķioris, reizēm pat dzejnieks, kas tad varētu būt es. Šis ainas prātā turēdams, bažījies tikai, vai mums arī būs iespējas iegādāties spožus piešus un pietiekami reprezentablus žabo, ar ko rotāt savas krūtis, bet speciālisti no dokumentālās filmas «Diagnoze» (par zinātnieku vasaru Augšzemē) mierināja, ka es esot uzaicināts īpašā dokumentālā filmā,

proti, tādā, kurai paredzēti pat ģērbēji, grimētāji un rekvizitori, kas līdz šim esot atvēlēti vienīgi mākslas filmām.

Taču iepļānotais brauciens uz Cesvaini vienkāršu ģeogrāfisku misēkļu dēļ neīstenojās, jo dzejnieks un režisore bija sajaukuši Bērzgala skolu ar Birzgalī, un mēs nesatikāmies. Tad lika nolemts filmu daļēji uzņemt



Dzejas dienu laikā Cēsīs. Arī Cēsīs, protams, ir labi zirgi, vismaz savām piecām sekcijām, bet ne ar vienu no tām nebija runāts; un kā nu tā pēkšņi skriesi stallī ar kinokamerām un baltiem žabo bruņojies! Tomēr kinomākslinieki bija neatturami, un brīvākā (īstēni ne brīvākā, bet grupas vadītājam Ilgonim Bērsonam nokrāptā) priekšpusdienā kinostudijas mašīna devās no Cēsu viesnīcas prom uz Valmieras pusi, cerēdami, ka vismaz Burtņiekos, ja citur ne, zirgi būs dabūjami.

Pa ceļam jau Liepā pamanām labus zirgus ganāmajos šosejas malā, melnāmajos Kainaižos iekšā un apturam lielo mašīnu pie treneres puķu dobēm. Pašas jātnieces gan nav mājās, bet vai nu māte spēs atteikt kinostudijai, un kurš vispār tai ko spējīgs atteikt! Tā mēs tiekam pie diviem labiem zirgiem, Arsas un Zīles, segliem un pat tērpiem. Tērpu, raugiet, kinobriģādei tomēr nav līdzī, ģērbējas tāpat, un tadējādi man jāapmierinās ar sieviešu biksēm (tās, par laimi, tagad maz atšķiras no vīriešiem domātām), sieviešu vējjaku, uz kuras, protams, vairs neder žabo, ko drošības labad somā līdzī ved galvenais varonis pats.

Taču īstēnais pārsteigums nāk vēlāk, kad uz otra zirga uzsēžas nevis filmējamā persona, kuras dēļ visa šī hipoloģiskā apieska tika organizēta, bet operators Juris Podnieks koka tupeļēs, ar kādām staigāja citkārt lauku saimnieces uz kūti. Jā, filma paredz, ka galvenā persona skries basām kājām jājējam blakus, un, ceļu krustojumā tikušiem, viņiem būs jāšķiras, kājāmgājējam būs jāuzskreij augstā kalnā, zirgā sēdētājam, ne pārlieku augstu šķērslī pārvarējušam, jāpazūd tuklajā.

Bet, pirms pie tāda skata tiek, kā visos labos mākslas darbos, jāizdara mēģinājumi: vai jājējs maz spējīgs turēties zirga mugurā? Un pārbaudei





viņš tiek iedzīts mazupītē tieši tai vietā, kur tā visstaignākā. «Tagad auļos uz priekšu!» nokomandē režisore un neapmierināta skatās zirgā un jājējā, kas staignu vietu nespēj auļos pārvarēt. Tā kā operators, savulaik slavens pieccūņnieks, arī noriskē tādā bīstamā vietā trikus demonstrēt, filmētāji apmierinās ar to, kas iespējams, un pēc tam pāriet pie galvenā sižeta. Bet

pirms tam operators vēl sniedz instrukciju drošības tehnikā un liek parakstīties kādā kinostudijas mapē, ka teiktais ir saprasts. Ja aktierim jānot rastos kādi miesas bojājumi, par to tiksot atlīdzināts.

Ķivere no sekcijas vadītājas izlūgla nelika, tālab es turu galvā savu modes cepuri, Varšavā iegādātu, bet filmā pavadonim paredzēts būt bez cepures, lai tādējādi labāk varētu izcelt galvenās personas kuplos, leicemi koptos malus. Nav vairs silts, pūš it brangs ziemeļrietumu vējš, bet cepure ir jāņem nost, jobšu pat vasaras svelmē esmu redzējis īstenus jātniekus ar mazāni žokejcepurēm galvās eleganti kratāmies zirgu mugurās. Un dažs, man liekas, tikai skaistas cepures dēļ vien ar jāšanu nodarbojas.

Par laimi, parādās saule, taču šoreiz filmētāju negribēta — it kā ēnas, respektīvi, grumbas pierē būšot par dziļām —, un rodas laiks apdomāt, vai dokumentālais kino ir māksla. Dokumentāļa lento, protams, nav sausu faktu devēja un konservētāja. Man jau ir darīts zināms, ka Pēterim Pētersonam vēl gūlākā situācijā bijuši uzdoti triki ar motociklu. Tālabed iekšēji esmu gatavs ne tikvien pārvarēt šķēršļus, bet arī sliepties pāri nukļojam, sēdēt saīracināta zirga mugurā, kas slejas pakājkājās, mani tikai dara raizīgu, vai man būs pietiekami iemaņu un liziskas veiklības. Jā, kāpēc gan varonim jāskrien basām kājām līdzī mudīgam zirgam? Arsa ir leicama Latvijas šķirnes ķēve, ar ko tās ipašniece ne reizi vien dabūjusi modaļas, un tāds zirgs nav uz skrīešanu skubināms, nedz uz trikiem dzenams, it viegli pats pakājkājās pacelsies, filmētāju nerosināts. Piespiežoties var jau piedalīties pat rodeospēlēs, jo zomāk par zemi taču nokrist nevar un ikviens, kas kritīs, drīkst atkal celties vai, kā pieredzējušais zirgkopības speciālists

Vilis Stukulis saka, krišana no zirga ir neizbēgama, bet nav sāpīga. Visu, it visu varētu paciest, ja vien saprastu, kas slēpjas aiz savādā pretnostatītjuma: galvenais varonis basām kājām, pakārtotais labā zirgā viņam līdzās! Kverulantisms man ir viens no visnotīkamākajiem dvēseles stāvokļiem, un man nav ne mazākā prieka tādu atbalstīt. Bet kas nu krišana no zirga salīdzinājumā ar Pētersona triekšanos Apšūcīma voikala tukšajās kaslēs, kas gāzdamās sasītušas ne vien dramaturga pieri, bet arī iznomātā motocikla priekšējo spārnu, par ko motocikla īpašnieks no studijas pieprasījis bargu sāpju naudu.

Septembra dienās laiks parasti ir untumains, pa naktīm jau bija klājušās salnas, tā ka palīkami staigāt basām kājām nevar būt. Redzu — galvenais varonis mīņājas, bet filmētāji vēl nav gatavi, jo arvien spīd salta saule un mākoņi nerādās, mākoņi, kam jānosiedz dzejas valdnieka un zirga valdītāja asās grumbas.

Fotogrāfs jūris Krieviņš skraida ar saviem diviem aparātiem un cenšas fiksēt visefektīvāko baskāja pozu. Beigās, vai nu fotogrāfa -pielūcis, vai dzejniekam patiešām sāk salt kājas un vajag apsēsties, lai tām uzpūstu siltu dvašu, filmas varonis atlaižas zaļganpelēkajās Liepas meža sūnās un sāk spēlēties ar kāju tīkskiem, par ko viņš vairākkārt rakstījis savos dzejoļos un epifānijās. Tas nu ir tik svēts brīdis, ka visi, kam tikai kāda kamera ir pie rokas, metas uz dzejnieka pusi, arī operators, kas todien vairāk nodarbojas ar zirga tracināšanu nekā ar filmēšanu. Zirgs vieglprātīgi tiek palaists pavisam vajā, un labi, ka tas nav ērzelis, kas tūlīt dotos prom uz aploku! Sacikšu ķēve ir labi skolota, arī bez jātnieka brīdi stāv izbrīnījies un noskatās uz vīriem un sievietēm, kas lokās pie priedes, zem kuras savus skaistos kāju pirkstus kustina varonis.

Kad nu ir galā šī epizode, kas, par nožēlošanu, filmā neparādījās, tiek dots uzdevums ķert rokā pamesto zirgu un gatavoties (vēl arvien — tikai gatavoties!) filmēšanai. Protams, zirgu puīša kinostudijai nav, un man ir



jāvelk bērā ķēve tuvāk filmētājiem, kas allaž ir sašutuši, kad viņus sēuc vienkārši par filmu vīriem vai sievietēm. Tsi sakot, zirgs nogādājams kino-mākslas meistaru tuvumā.

Man ir pilnīga pārliecība, ka nu filmēšana beidzot ieritēs tais sliedēs, kas sākotnēji viedētas, proti, segļos metisies Anglijas princis un viņam sekos — mazākajā un neizskatīgākajā zirgā! — viņa pavadonis.

Bet filmēšana tomēr nenotiek. Otrs zirgs tiek pavests sānis, un tai pašā cēlajā liek sēsties pavadonim. Taču nu uzsēšanās nav vairs tik viegli īstenojama kā pagalmā. — Zirgs ir sanerrots ar visādām metāliskām kamerām, tām sicut un knikšķot, sabudināts, tā ka par labu jātnieku uzdotais tikai tāpēc vien tiek augšā, ka viņš taču nevar izjaukt Ingrīdai Sokolovai iecerētās lugas rakstīšanu (skatieties viņas «Precību sludinājumu!»). Tanī pēc kāda laika būs jāfigurē tam, kas hipoloģijas jautājumus gan iztirzā, taču tikai teorētiski, ne kā vairums citu lugā par inteliģenci dāvēto pārstāvju, kuri nebeidz vien spīdēt presē ar izcilajiem panākumiem jāšanas sportā — un visi kā viens, saprotams, sakarā ar kādas filmas uzņemšanu! Pēteris Gaudiņš savus sasniegumus kādā filmā saista tieši ar jātnieka iemaņu apgūšanu, un pat Kārlis Sebris, runādams par Dimā epizodēm Kaukāzā, vairāk atceras panākumus jāšanā nekā rakstnieka literārās sekmes. Par Gunāru Cilinski es ij nepieminu — viņš jāšanas sportā ir ārpus konkurences. Man šeit jāpbbēdina Ingrīdas Sokolovas uzcītīgie lasītāji: manas iemaņas jāšanas sportā nav dižas, tā ka tikai ar grūtībām varu būt par pavadoni Imantam Ziedonim, kurš, kā ikvienam skaidrs, raksta ne vien lieliskus dzejoļus, bet teicami arī jāj pa klaju lauku un šķēršļotu apvidu. Tomēr tik daudz man godaprāta ir, ka es nevaru jaukt ārā filmu, par ko pašam vēlāk televīzijā vajadzēs Mihailam Savisko stāstīt, cik dziļu māksliniecisku pārdzīvojumu es no tās esmu guvis jau tapšanas laikā.

Tātad svinīgais brīdis nāk arvien tuvāk. Jau priedes asā vējā iedūcas kā ērģeles, korālim «Cerē, mana dvēs'le» atskanot. Un arī mani pārņem tāda sajūta, kādu tai pavēl Rīgas kinostudijas dokumentālisti un neredzamais ērģeļu spēlētājs (vai nav tikai Margeris Zariņš, viņš jau vienmēr zina, kur vajag palaist tos stiprākos reģistrus, lai klausītājs aiz svētlaimes ievaidas!) ar «Cerē, mana dvēs'le, uz to kungu vien», konkrētajā situācijā — uz operatoru, kas tur neapmierināto zirgu aiz pavadas un rauga uz mest filmas sekundāro varoni segļos, bet viņa kājas negrib maukties kāpslī, jo,

pa sūnu ar vecas ādas zābakiem staigājot, zole top nežēlīgi slidena un uz metāla neturas. Redzu, operators sāk skaisties, domādams laikam, ka es tīšuprāt ķēmojos, gribēdams izjaukt šā gadsimta nozīmīgāko kinematogrāfisko sasniegumu. Arī dzejnieks ir jau piecēlies un, kā sprinteris pirms starta saliecies, gaida, kad režisore dos savu mājienu filmēšanu atsākt.

Beidzot ķēve, laikam divu stipru vīru cīņšanās apnikusi, paļaujas, un pieminētajā lugā «Precību sludinājums» pacildinātais hipoloģijas zinātni kandidāts patiešām ir zirgāl Visapkārt pēc ziemas sniega lauzumiem ir daudz pāri ceļam pārlikušu koku, kas nav novākti. Te nu ir branga izvēle kinostudijas speciālistiem: kura no kritušajām priedēm būs visfilmiskākā, kurai jānorāda jāņem pāri fikt. Saprotams, neba zemākā.

— Nu tad pāri! — skāji aust iekļiedz operators un ar savas kameras ādas sloksni uzšauj zirgam, kas tūlīt ir stāvus gaisā un nomet nost virsū sēdētāju. Tagad nu jāsāk no gala. Vai jāņem otrs zirgs, kuru filminieks atdevis kādam tehniskam darbiniekam, kas, labs jātnieks būdams, ar to tipina pa sāncelīpu absolūtā mierā. Taču, kā jau reiz aizīts, otra ķēve nav tik izskatīga, lai gan katram skaidrs — mierīga un uzticama.

Jaukajā Liepas mežā jauku cilvēku sabiedrībā varētu kavēties neapnicis — saprotams, mierīgākā gaisotnē — kad netirkšķ kamera, kad kinokungi neizdala pavēles, taču arī pašreiz nav nekādas vainas uzturēties svaigā gaisā, kamēr citi Dzejas dienu dalībnieki sava virsgana vadībā staigā pa skolām, kur skābeklis līdz pēdējam noelpots. Es nesteidzos. To pasaku operatoram, kas tādu pavēstījumu uzskata gluži par visa kino apsmiešanu, un es jau maģiju denktā piecīņnieka muskuļu niknu saraušanos žokļu rajonā. Tūlīt, tūlīt atskanēs kāds bargs pārmetums neveiklajam un nepieklājīgajam aktierim. Vienīgais glābiņš ir tas, ka dokumentālo filmu nodāļa nemaksā honorāru aktieriem, un tādējādi man ir mazs trumpis rokās, ar ko varu draudēt bargi dedzīgajiem kinodarbiniekiem.

Bet, kad es ieskatos ciešāk operatora sejā, redzu — tajā ir vēl tik daudz puiciskas bezbēdības un nenoslēpjamās labsirdības, ka viņš man arī liekas par vienu no salīgajiem aktieriem, kurš ar grūtībām jaudā veikt savu lomu. Un man top viņa žēl.

Galū galā rakstniece mani slavēs savā lugā, tā, iespējams, izrādīs Drāmas teātris, varbūt tieši Velta Līne spēlēs Mundru, un, izrunādama pacildinājuma vārdus par mani, viņa faktiski pels savu vīru, kas tiks atzīts par

nepietiekami labu jātnieku. Tādēļ vien ir vērts censties! Un bez Podnieka konsultācijas, bez viņa palīdzēšanas, bez saucieniem un uzmundrinājumiem no malas jāšanas sporta bakalaura metas pāri vienai no pašām dramatiskākajām priedēm. Viss būtu lieliski, bet kamera nebija ieslēgta, un atkal jāšāk no gala.

Operators lūdzoši saka: «Doktorkungas, vēlreiz!» Tas nu ir ko vērts! Par doktorkungu mani dēvē vienīgi dažas vecas pacienles (turklāt — tikai paša sarakstītos stāstos), tāpēc lūdzēja smalkums man jānovērtē.

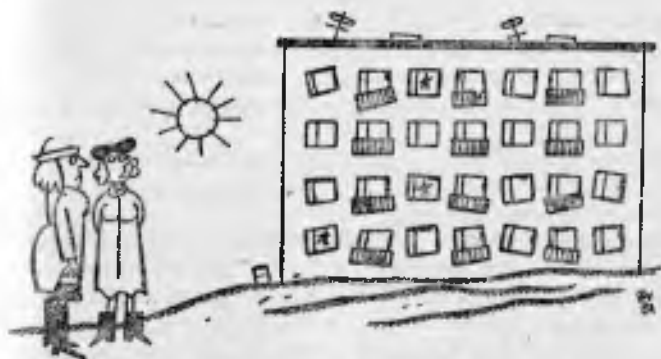
Nu iznāk vēl labāk! Pār priedi pāri liek zirgs un zirga nostais, tikai ar mazu atšķirību no iepriekšējās reizes, tagad zirgs pēc šķēršļa šaujas tik strauji sānis, ka neuzmanīgais jājējs likumā tiek izmests no segliem un ievojas sūnās, kas, kā jau visos Latvijas mežos, ir mīksts un saudzīgas. Par laimi, šo momentu kamera vairs neliksē, un visiem paliek ilūzija par aktiera lieliskajiem panākumiem jāšanas sportā.

Filmā paliešām viss izskatās lieliski. Kāds padomju ārsts vai citas ievērojamas profesijas pārstāvis pa savu privātparku izjāj skaistā zirgā, viņš nejauši tur sastop tikpat ievērojamu dzejnieku, kurš izpilda vingrojumus pēc pazīstamās brošūras «Bēgšana no infarkta» norādījumiem, un, saprotams, neliedz bēdzējam to prieku viņa veselības labad izmantot savu privātmežu.

Jaukums ir cauri. Pēcskatās sākas Cēsīs, kur dzejas grupas vadītājs tūlīt izsaka publisku nosodījumu ievērojamajam latvju hipoloģijas darbiniekam, bilzdams, ka sūdzēsies sekretariātā, ja līdzīgi disciplīnas pār-

kāpumi atkārtosies. Un toreiz jau vēl nebija tik stingri ar disciplīnu kā tagad! Esot tikusi mainīta programma, vidusskolas vietā bijis jādodas uz Cēsu alus darītavu, un tur vairāku atturības klubu godabiedram pieklājies uzstāties ar audzinošu runu. Tagad — bez tās — pārējie literāti tomēr drusciņ dzēruši un beigās vēl lasījuši anakreontiskus dzejoļus. Par sodu man liek uzstāties Cēsu stacijas buletē, bet filmas galvenajam varonim pasniedz bronzas zirgu Pegazu izskatā.





— Celniekiem jau pašā sākumā sotiĶa, ka viņiem  
piešķiriot dzīvokļus trešajā stāvā.

Ķ Meigallis



— Kāds klusums! Var lieliski atpūsties!  
— Tikai pagaidām. Drīz šeit ierikos atpūtas zonu.

Ķ Meigallis

SLAISTAM

Mēnesī no darba dienām  
Tev par divām vien ir prieks —  
Smaidīgs tu pie kases pienāc:  
«Rublis it nekad nav liekts!»

Darbā tu par sevi gādā,  
Kaut ko dari cik nebūt...  
Kur gan teikts, ka vajag strādāt!  
Svarīgākais: darbā būt.

Dzīve esot pienīgs govslōps,  
Kuru barot citiem ļauts.  
Kamēr viņi, muļķi, knosās,  
Gudrais pamanās un — slauc.

Tevi aizvadīt ar mietul  
Nevajag: tu alzej pats  
Prom uz jaunu darbavietu,  
Kur ir darbaroku bads.

Beigsim reiz šo spēlēšanos!  
Rakstām, lai tev ausis svīst,  
Ne «uz paša vēlēšanos»,  
Bet gan — «darbam neatbilst».



Bez vārdiem.

T. Sergijenko

## ROZES MĀJAS DRAUGAM

Veltījums godājamam A.D. pafeiģībā par ideju

Dega sveces, dzirkstīja šampanietis — un viesi sauca: «Rūgts, rūgts, rūgts!» Augusts, svinīgi saposies, sēdēja man līdzās, un Elīna, mana vecmeitās palikusī draudzene, teica saldi indīgu runu par saderīgas kopdzīves jaukiem. Roze, mana otra draudzene, sapīkusi audzināja turpat pie galda savu kārtējo vīru un atklāti žēlojās, ka nav pratusī tā kā es ar to pašu pirmo nodzīvot līdz apaļai jubilejai. Bērni spulgām acīm apbrīnoja mūs, savus satīcīgos vecākus, un viss bija gandrīz kā toreiz, mūsu kāzu dienā, un varbūt pat vēl labāk.

Un tad es sapratu, ka to tā nevar atstāt. Mans pienākums bija to izdarīt, un es arī izdarīju: aizgāju pie šīs sievietes, kuras adresi jau izsenis biju norakstījis no Augusta kabatas kalendāra.

Mani ieraudzījusi, viņa nedaudz sagriļojās. Vispirms viņa gribēja bēgt, tad lepni saslējās un panācās man pretī. Kā drošs atbalsts un iedvesmas avots viņai aiz muguras vīdēja Augusta dziļdomīgais vaigs. Fotouzņēmums bija sevišķi izdevies, un Augusts tajā izskatījās daudz krietnāks un vīrišķīgāks, nekā patiesībā bija.

— Es zinu, kas jūs esat! — viņa traģiski izdvesa. — Viņš man par jums ir daudz stāstījis!

— Pļāpa tāds! — es maigā pārmetumā nogrozīju galvu. — Par jums gan viņš nav bildis ne pušplēsta vārda.

— Tā fikai vēl trūka, lai par mūsu attiecībām viņš stāstītu mājās! — Šai sievietei bija apskaužami skaidri priekšstati par to, kā vīrietim jāuzvedas mājās un ko viņš var atļauties ārpus mājām.

— Lūs veltīgi nācāt! — viņa steidzās ieņemt vēl patētiskāku pozu. — Es viņu jums neatdošu!





Varēja domāt, ka Augusts ir tepat aizdurvē noslēpies un bailēs trīc, ka es viņu tūlīt nogrābšu aiz čupra un aizstiepšu sev līdzī, lai cik sīvi viņš pretotos. Pafiestībā man Augusts nemaz nebija prātā. Viņš palika mājās pie ķēķa galdīņa strebijam zupu un aizdurvē būtu varējis noslēpties vientīgi tad, ja pārvietotos ar skaņas ātrumu.

— Dārgā, — es sirsnīgi sacīju, — vai jūs nepacienātu mani ar kafiju! Manu draudzīgo lūgumu viņa uztvēra tā, it kā es būtu palūgusi pasīt viņas sirds asiņu.

— Jūs esat ragana, — viņa iešņācās. — Viss, ko viņš par jums stāsta, ir balta patiesība!

— Un ko tad viņš stāsta? — es labprāt gribēju zināt. Mani vienmēr interesē, ko par mani stāsta, jo tas ir vēl jaukāk nekā lasīt zinātnisko fantastiku.

— Jūs esat sagandējusi viņa mūžu! — viņa velnišķīgā priekā sāka mani atmaskot. — Jūsu dēļ viņam ir aplauzti spārni, jūsu dēļ viņš stiegs sadzīves dumbrajā...

— Nabadziņš! — es mājīgu, ka mani pārņem dziļa līdzjūtība. Arī man bija aizdomas, ka Augustam aplauzti spārni, bet to, ka viņš vairs stingr neturas paš uz zemes, es vēl nezināju.

— Jūs esat viņa lāsts un nelāime! — mana sarunu biedrene savā pārliecībā bija negrozāma. Pēc viņas domām, es nebiju nekas cits kā melns darva mākonis, kas liktena ironijas dēļ nolījis pār Augusta gaišo galvu.

— Savādi, — es atļāvos nedaudz pabrīnīties. — Kāpēc tad viņš nebēg no manis projām?

Manai sāncensei arī šai jautājumā viss bija skaidrs.

— Bet bērni, dzīvoklis, karjera?

Bija redzams, ka šie klintsbluči jau daudzkārt iedragājuši viņas sāpņu un cerību kuģus.

— Bērni jau lieli, dzīvot varēt tur, kur sāliekaties, un karjeru viņš tikpat nekad neuztaisīs, — es viegli, kā izgainīdama olu klimpas zupā, nolīdzināju visus šķēršļus, kuri neļāva Augustam aiziet, un pamantīju viņas acīs apmulsumu. Tomēr šaubījās viņa tikai mirkli. Tad dzēlīgi pasmīnēja un cirta galdā galveno trumpi.

— Viņš jūs zēlo! Negrib vecumdienās atstāt vienu!

Viņas vārdos bija atklāts mājiens, ka šis skumjais laiks, kas man jau sācies,

viņiem abiem vēl tālu aiz kalniem. Lāvu viņai palikt šais rožainajās ilūzijās. Biju taču viņas parādniece līdz mūža galam.

— Nemiet! — es izlinu rozes visresnākajos un garākajos kātos, kādus privātražotāji spēj izaudzēt.

— Tas jums no mums ar Augustu! Mazs sveiciens un paleicības apliecinājums mūsu kāzu jubilejā!

— Man? — viņa bija tik pārsteigta, it kā rožu vielā es viņai piedāvātu trīs šņācošas odzes. — Par ko tad man?

— Par jūsu pašreizējā pūlēm mūsu laulības saglabāšanā un stiprināšanā! Par milzīgo palīdzību šī pakļideņa Augusta noturēšanā ģimenes klēpī! — un es lielā sirsnībā dzīros savu labvēli noskūpstīt, kaut sapratu, ka tik labi kā Augusts es diezīn vai spēšu to izderīt. Viņa, liekas, domāja tāpat un, draudīgi vicinādama ērkšķainos rožu kātus, turpināja uzskaitīt manas sliktās īpašības.

— Jūs esat egoiste, ļauna, viltīga un neciešama sieviete! Augusts, — viņa dedzīgi piespieda ērkšķus sev pie krūtīm, — stāsta par jums briesmu lietas!

— Redziet nu! — es biju spiesta atvērt viņai acis. — Viņš runā tikai par mani, atceras tikai mani...

— Aiz izmisuma! — viņa nepiekāpās. — Tikai tādēļ, ka nezina, kā tikt no jums vaļā! Un viņam ir taisnība, jo sievietei, no kuras vairās tik brīnšķīgs vīrietis, ir jābūt vismaz raganai kvadrātā.

Un viņa godīgi atzinās, ka neieredz mani vēl vairāk nekā Augusts. Neieredz tik ļoti, ka Augusts, šis bruņinieks, ir spiests mani aizstāvēt.

— Jūs neprotat ne cept, ne vārīt, — viņa meta man acīs skarbo paliestību. — Un tomēr viņš aiz tīras augstsirdības aizstāv jūsu viltotos zaķus!

— Viņš aizstāv arī manu likumu, nepiekrīt, kad jūs pierādāt, ka viņu nemīlu, un skrien projām, kad jūs sevišķi dzēlīgi nonicināt mūsu laulību!

Mulsums viņas sejā mijās ar izbrīnu, un es sapratu, ka būtu grēks arī turpmāk ļaut tik vaļsirdīgai un godīgai sievietei maldīties neziņas tumsībā.



— Tikai jūsu pārmetumi viņam atver acis — un viņš ierauga manas dvēseles cildenumu, — es palīdzēju viņai uztaustīt lietas kodolu, — tikai jūsu uzbrukumā liek viņam aizstāvēt savas ģimenes godu. Jūsu dēļ mans piedegušais zaķis viņam garšo labāk par jūsu sulīgo tītaru, un vienīgi jūs spējat viņu novest tiktāl, ka mūsu ģimenes elle viņam sāk atgādināt saulainu paradīzi.

— Bet kā gan... — viņa stomījās. — Kā jūs to visu varat zināt?

— Ak mīļā, — es uzsmaidīju viņai pārākuma apziņā, ko agrī vai vēlū mēs iegūstam kā mierinājumu par sarmu matos un krunkām zem acīm. — Ne jau visu mūžu, esmu gozējusies precētas sievas laimē. Ir bijis arī otrādi.



— Jūs nemaz nevarat iedomāties, kā man bija jācīnās, lai panāktu vienādas tiesības ar sievieti!

E. Rusmanis

## LIELI ĪPATŅI

Ja runājam par cilvēkiem ar dīvainībām, īpatņiem, es jums varu pastāstīt par blītkotājiem. Jā, par žibulētājiem. Vienu tādu pati savām acīm esmu redzējusi. Tēpat kaimiņos. Malles vīrs līdz savam četrdesmitajam gadam bija cilvēks kā cilvēks, bet tad sāka žibulēt. Un, lūdzu, Mallei īpatnis mājās!

Viendien aizeju ciemos, skatos, Malle rāpo pa virtuvi un ar čību klapē pa grīdu: plakš, plakš!

— Malle, — es uzsaucu, — vai tu pie pilna prāta?

— Bišķīt nervi ir čupā, bet mans vecais galīgi prātu izkūkojis, — Malte atbild. — Sabāza ledusskapī tārpus, tie izmuka un nu visi rāpo pa ķēķi. Nāc, palīdzi, ka nenolien apakš mēbeļēm!

Metos Mallei blakus, bet, vai noklapējām visus tos krāsainos, sīkos un žiperīgos, dies to zina.

Malles Fredis pa to laiku sēž ēdamistabā uz paša sameistarotās zili krāsotās kastes un, saulaini smaidīdams, slīpē kaut ko spožu.

— Ak debess! — Malle iesaucas un sasit plaukstas. — Tā taču vecmāmiņas sudraba tējkarotītel Ko tu, pagāns, tur dari?

Pagāns pašlaik ķibina pie vecmāmiņas tējkarotītes sarkanu zīda diedziņu, paskatās uz mums ar Malli kā pirmoreiz, un nevar saprast, vai cauri redz vai vispār mūs neredz. Pat nelāgi sametas ap dūšu.

Un, kad sāk taisīt ēsmu, tad ir vēl trakāk. Iekārtojas virtuvē un lipina ķieģelkrāsas smilšu mīklu. Ja Malle papētī, kas no ledusskapja pazudis, un pajautā, kāpēc milti pa grīdu izbārstīti, bola acis kā asaris un klusē. Un tikai lipina savu ēsmu.

Lieli īpatņi. Bet ar apbrīnojamām spējām. Ar pārdabiskām nojautām. Kā viņi jūt lielo lomu, parastam cilvēkam to nekad nesa-prast. Dažubrīd skaties: tup vienā vietā uz ledus vesels bars — vīrs pie vīra. Sacaurumojuši ledu kā sietu. Jājautā, kas tad tur apakšā? Taču tikpat liels bars zivju.

Reizēm pret pavasari peld tāds īpatnis uz ledus gabaļa, domās iegrimis, turas pie sava auziņa un ne redz, ne mana, kā saulīte silda, vējiņš pūš un pavasara ūdeņi viļņo. Nezin no kurienes atceļojis,



nezin uz kurieni dodas. Noslēpums. Uzsauksi no krasta, pajautāsi... Vai viņš tev atbildēs?

Viņsvētdien agri no rīta skatos — aiz mūsu šķūnīša pļaviņas vidū viens tāds uzradies. Sēž uz kastes un bļitko. Savu mūžu mūsu pļavā nav bijušas zivis, bet viņš zina. Sestais prāts. Drīz te tupēs melnais tūkstotis, tas arī skaidrs, jo, kur ir, tur rodas.

Raugos iztālis, klāt neeju. Var vēl sadusmoties, noclomāt, ka

nāku tišuprāt viņam zivis biedēt prom.

Bet pret vakaru man nav miera, eju šim klāt — lūkot, vai ir kas ķēries.

— Kāds tad, mīļcilvēk, loms, — es jautāju, — te tai mūsu pļavā?

— Pļavā? — šis pārjautā. — Vai te ir pļava?

— Kā tad. Vasarā te ganām gotiņu un aitu.

— Tāpēc jau domāju, kas par lietu, ka nemaz neķeras. Ko mulžo cilvēku? Visu dienu skaties gar paksi, bet pateikt nevari! Vai tad te nav Liepājas ezers?

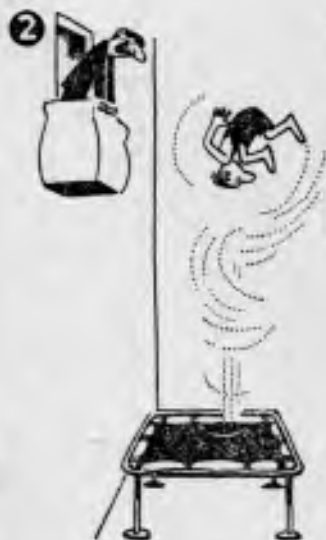
— Nav gan, mīļcilvēk!

Pielēca kājās un prom bija. Uz šoseju, pāri šosejai un laikam jau ezera virzienā. Tik vien palika kā caurums ledū un pēdas sniegā.

Bet man kļuva nemierīgs prāts: bļitkotāji tomēr ir un ir apveltīti ar nojautām, par kurām pašiem nav jēgas. Ja tupēja uz ledus pļavā, tad taču iemeslam ir jābūt. Senos laikos mūspusē staigājušas kāpas, gadu simtos arī ezers ir mainījis gultni. Vai kāds brīnums, ka uz mūsu pļaviņu atnāk ezers ar visām zivīm? Tas bļitkotājs tikai atskrēja maķenīt par agru. Pa tumsu atnāca, tāpēc noteikti kaut kādu strāvu vadīts. Kā putns, kad tas pavasarī atlido un rudenī aizlido.

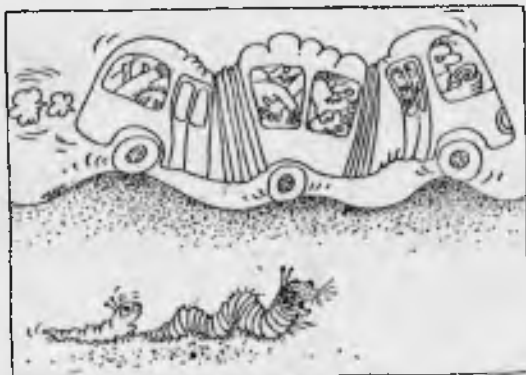
Tādu divaini, lielu īpatni, es, rau, viņsvētdien redzēju pļaviņā aiz mūsu šķūnīša.





Bez vārdiem.

E. Rusmanis



Bez vārdiem.

T. Sergijenko



Bez vārdiem.

E. Rusmanis

## KLEKSTĪŠI

Veidenbaums ar savu īso dzīvi ir pierādījis, ka īstam dzejniekam, lai uzrakstītu simts dzejoļu, nemaz ilgi nav jādzīvo.

Andreja Upīša Spartaks apsola, ka neatstās gladiatorus pat tad, ja cīņu nāksies zaudēt un viņš aizies bojā.

Upīša Mārtiņš dzīvo viens, jo ģimenes pienākumu pildīšana viņam traucētu būt par labāko strādnieku Brīviņos.

Kad Atraitnes dēls redz, ka viņš nevar padarīt turīgu sevi un savu māti, viņš nolēmj padarīt turīgu visu tautu.

Ernesta Birznieka-Upīša sacerētos stāstus mums pastāsta pelēks akmens.

Ja lauku sievietei nav neviena, kas audzinātu viņas bērnus, tad tas jādara viņai pašai.

No skolēnu sacerējumiem norakstījis A. Barisjans



## DOMĀŠANA AR GALVU

Pimberu pilsētciematā ir universālveikals un trīs gudri vectīši — Liesumiņš, Pērminders un Knaģis. Universālveikals atrodas galvenajā ielā, bet gudro atrašanās vieta nav noteikta. Kad pienāk autobuss, viņi parasti sēž uz soliņa pie autobusa pieturas, vēro braucējus un pārrunā, kur kurais brauc, kādās darīšanās un vai braucējs atgriezīsies skaidrā vai žvingulī. Siltos mēnešos, kad Pimberos iekļūst vasarnieki, pārrunas drusku ieilgst, jo gudrie visus vasarniekus nepazīst. Viņi lēnām pīpē un prāto, pie kura šitais vai tas ir apmeties, cik maksā par istabu un cik ilgi te paliks.

Vēlāk, ja negadās kāds ievērojamāks notikums, gudrie pārvācas uz tukšajām kastēm pie universālveikala, vēro publiku un spriež, ko katrs pirks. Re, šitā tantiņa iet pēc biežpiena un maizes, tas ir skaidrs, tie divi garmatāinie noteikti līdīs dzērienu nodaļā. Bet ko meklē briļļainais plikpauris? Vai nu tupeles, vai baltu audekla cepurīti par astoņdesmit kapeikām, jo plikpaurainie sauli kaitināt nedrīkst: viens dūriens — un gatavs!

Taisnība gan, savās prognozēs gudrie dažreiz maķenīt kļūdās — tantiņa no veikala iznāk ar baltu audekla cepurīti, matāinie ar biežpienu un maizi, bet briļļainais plikpauris parādās ar zvaigzņotu trauciņu. Bet parasti gudro prognozes ir simtprocentīgi nemaldīgas.



Vai gudrajiem piemīt pārdabiska gaišredzība? It nemaz, pareizās prognozes var izskaidrot pavisam vienkārši — Liesumiņš divdesmit piecus gadus ir cilājis veikalos kastēs, grozījies pa noliktavām un stāvējis aiz letes. Pērminderu un Knaģi par tirdzniecības speciālistiem nevarētu saukt: viens visu mūžu ir ārstējis lopus un otrs slaucījis skursteņus, taču arī šie darbi stipri veicina domāšanu un psihoanalīzi.

Pats par sevi saprotams, ka gudrie nemaldīgi spēja paredzēt arī revidentu ierašanos. Ja vecā Helēna, kas mazgāja universālveikala grīdas, viņiem pačukstēja, ka direktora Bērniņa kabinetā no paša rīta tiek klāts kafijas galds ar smalkiem ēdamiem, gudrie droši varēja sacīt:

— Jūs redzēsiet, tūlīt no autobusa izkāps trīs madāmas!

Un tiešām, trīs madāmas no autobusa izkāpa un stingriem soļiem devās uz universālveikalu. Viņas ieraudzījis, direktors Bērniņš vienmēr sasīta rokas un iesaucās:

— Vai! Šoreiz gan mēs jūs negaidījām!

Pret gudrajiem Bērniņš izturējās diezgan lepni un iecirtīgi. Kad gudrie, uz kastēm sēdēdami, viņu sveicināja, viņš aizskrēja garām mērkaķa ātrumā. Taisnība, roku pie savas smukās hūtītes Bērniņš pielika, taču tas bija par maz, viņam vajadzēja apstāties un apjautāties, vai gudrajiem vecīšiem nav reimatisma un, ja ir, tad kā viņi to ārstē un dzen ārā. Isi sakot, viņam vajadzēja aprunāties kā cilvēkam ar cilvēku.

Un tomēr, lai arī Bērniņa uzvešanās bija lecīga, gudrie atrada par iespējamu viņu glābt no mitzīgām nepatīkšanām. No sēdēšanas glābt!

Tajā liktenīgajā dienā rūpniecības preču nodaļā bija laisti pārdošanā jeb, kā mēdz teikt, bija izsviesti mākslīgās ādas sieviešu mēteļi. Āda izskatījās uz mata kā īsta, un cena mēteļiem bija visai mērena — simt rubļi. Tik lielisku preci parasti izsviež vienīgi ceturkšņa beigās, kad veikalam jāpilda plāns, tāpēc pircējam sākumā šķita, ka viņas redz mirāžu. Tiklīdz mēteļi bija aptaustīti un konstatēts, ka te nekādas mirāžas nav, ziņa par notikušo brīnumu aplidoja visus Pimberus. Tūlīt uz universālveikalu gāzās sieviešu armija — vietējās, vasarnieces, iebraucējas, visas, visas, kurām pie dvēseles bija simt rubļu.

Gudrie, kā parasti, sēdēja uz kastēm, pīpēja, skatījās un klausījās. Rūpniecības preču nodaļa bija otrā stāvā, logi atvērti un brēcī-



nus: «Nelaidiet to bābu bez rindas!» — varēja dzirdēt pilnīgi skaidri.

Liesumiņš izsacīja domu, ka šīta lieta nav tīra, un pārējie gudrie viņam pilnīgi piekrita. Nav tīra, nav! Tādus retumus pirms ceturkšņa beigām izsviež vienīgi tajā gadījumā, kad jātiek valā no kreisās preces. Tātad, ar prātu spriežot, glaudnie mēteji bija nākuši līku ceļu. Paņēmis stibiņu, Liesumiņš smiltis izrēķināja, par kādu summu kreisā prece tiek realizēta. Pēc vecās Helēnas ziņām, kas, starp citu, vienmēr bija pareizas, ir atvesti simt mēteļi. Simts reizināts ar simtu būs . . . būs . . .

— Desmit tūkstoši! — Pērminders pateica priekšā, un viņam, kā vienmēr, bija pilnīga taisnība.

Nu re, tagad arī nelikumīgi pārdotās preces vērtība vairs nebija noslēpums.

Knaģis, kā allaž, būdams skeptiski noskaņots, sāka šaubīties. Varbūt mēteļu andele ir pilnīgi tīra. Bērniņš dzērumā iedomājies, ka šodien ir ceturkšņa beigas, un devis pavēli, lai mēteļus sit gaisā. Tāda iespēja nav izslēgta, vai ne?

Liesumiņš un Pērminders paskatījās uz Knaģi ar nožēlu un sāpēm.

— Tev ir skleroze paurī, — Liesumiņš Knaģim sacīja. — Pie-mini manus vārdus: es veikalu lietās neesmu kļūdījies un nekļūdos! Drīz tu varēsi par to pārliecināties.

Tiešām, Knaģis par to varēja pārliecināties ļoti drīz, pēc desmit minūtēm. Pienāca autobuss, no autobusa izkāpa frīš revidentu ma-dāmas un stingriem soļiem devās uz universālveikalu.

Pērminders tūlīt piebikstīja Knaģim.

— Ko nu tu teiksi? Vai Bērniņa kabinetā kafijas galds ir uzklāts? Nē! Tas nozīmē, ka Bērniņš par revīziju neko nav zinājis. Revīzija ir negaidīta. Saproti? Bet negaidī-tas revīzijas uzkrīt tikai tad, kad veikalos notiek žulcības! Pašomā ar galvu, un tev viss būs skaidrs!

Liesumiņš Pērminderim pilnīgi piekrita. Tagad atlika vienīgi gaidīt, kad atnāks milicija un Bēr-niņu arestēs. Arests ir pilnīgi ne-



izbēgams, jo kasē izrādīsies desmit tūkstoši rubļu vairāk, nekā būs konstatējams pēc preču pavedzīmēm. Bet pārpalikums ir simtkārt sliktāks par iztrūkumu, tas nepārprotami liecina par grupveidā izdarītu noziegumu. Vieni fabrikā mēteļus zog, otri atved un trešie pārdod. Pēc tam nauda tiek sadalīta uz galviņām. Jā, Bērniņš ir iekšā ar visu dziesmuģrāmatu.

— Zēl cilvēka, — Knaģis nopūtās. — Lai arī lecīgs, tomēr vietējais. Es atceros, kā viņš skraidīja tsās biksītēs. Māte viņu tepat aizsētas čurināja . . .

— Viņu vēl varētu glābt, — Liesumiņš pēc brītiņa sacīja. — Kā? Vajag domāt ar galvu!

Gudrie padomāja ar galvu un glābiņu atrada. Ja atmāktu pie revidentu madāmām kāds cilvēks un apliecinātu, ka viņš iedevis Bērniņam desmit tūkstošus: viss būtu kārtībā. Kāpēc cilvēks naudu ir devis glabāšanā Bērniņam, nevis nolīcis krājkasē uz grāmaliņas? Tāpēc, ka veikalā ir naudasbaspis, bet krājkasē jau trešo dienu stāv aizslēgta. Viens no krājkasē skuķiem precas, un pārējie viņam palīdz. Jā, bet kur tādu cilvēku, kam būtu desmit tūkstoši, lai atrod? Gudrie vēlreiz padomāja ar galvu un atrada veselus trīs — Cimmaru/ Kaulaino un Vēzīšmamma. Cimmarš grozījās pa pienotavu, Kaulainais staigāja apkārt ar melno brigādi un kolhozos būvēja cūku kūti, bet Vēzīšmamma savā dārziņā audzēja šausmīgi skaistus puķes — gladiolas, matiolas, kārsrozītes un citus vēl brīnišķīgākus ziedņus. Rulliene, kas dzīvoja turpat kaimiņos, bija izrēķinājusi, ka Vēzīšmamma par gladiolām vien gadā ieņem vismaz tūkstošus.

Kad desmittūkstošnieki bija noskaidroti, Pērminders stenēdamš lēnām pieslējās stāvus un teica:

— Ja mēs Bērniņu gribam glābt, ir jārikojas. Ejam pie Cimmar! Cimmarš par gudro ierašanos bija varen pārsteigts.

— Jūs, papiņi, pie manis? Na nū! Ko, ko, man jāiet liecināt? Un kas jāliecina?

— Redzi, tev ir desmit tūkstoši, — Liesumiņš prātīgi sāka skaidrot. — Nupat ir atbraukušas revidentes . . .

Cimmarš satvēra Liesumiņu aiz žaketes.

— Kas tev, papiņ, to teica? Nu, atbildi!

— Mēs revidentes redzējām savām acīm. Pērminders un Knaģis var apliecināt!

Jā, Pērminders un Knaģis to varēja apliecināt.

Cimmarš zibenīgi paskatījās apkārt un sāka runāt čukstus:

— Kas vēl jums, papīni, ir zināms? Vai revidentes ieradušās tāpat, vai kāds ir uzrīdījis?

— Mēs domājam, ka uzrīdījis, — Pērminders atbildēja. — Kāpēc viņas uzradās tieši tad, kad notiek žulicības?

— Un ko tas rīdītājs ir muldējis? Par tauku procentiem vai norakstīto sviestu?

— Par mēteļiem, — Knaģis skumji ierunājās. — Vai tu atceries, kā Bērniņa māte kādreiz aiz sētas viņu čurināja?

— Pagaidi, pagadi! — Cimners iebēcās. — Cik to mātīšu ir?

— Trīs, — Liesumiņš droši sacīja. — Mēs saskaitījām!

Tad notika kaut kas negaidīts — Cimners ņēma un aizskrēja. Neatvainojies, neteicis, kad atgriezīsies, vārdu sakot, aizdrāzās kā jūcis.

— Gudrie saskatījās, nospļāvās un gāja pie Kaulainā.

Kaulainais bija drusku jautrā prātā un kairā ziņā gribēja, lai viesi vispirms iedzertu pa trauciņam.

— Nav laika, — Liesumiņš viņam cieti atteica. — Revidentes jau atbraukušas. Mēs zinām, tev ir desmit tūkstoši...

Kaulainais neļāva Liesumiņam pabeigt, apkrita viņam ap kaklu un sāka raudāt.

— Es to paredzēju, es to zināju! Cik reizes veciem teicu — jūs esat ļopi un ēzeļi, nepērciet bleķi, pērciet šiferi! Ar šiferi vienmēr var izkruķīties, bet bleķis ir cilpa, bleķis ir nāve! It īpaši cinkotais, to uz jumta var redzēt no simt verstu tāluma!

Pērminders mēģināja apgaismo! Kaulainā prātu, bet viņš neklausījās, viņš raudāja arvien skaļāk.

— Visu mūžu man pāri ir darīts, ar kājām esmu bradāts, mocīts un apspāudīts! Par ko? Tu man atbilde — par ko?

Knaģis arī apraudājās, viņš teica, ka cietēju esot diezgan daudz, Kaulainais tāpat nav vienīgais. Lūk, Bērniņš, kas šepat audzis, īsās biksītēs skraidījis, tam draud vēl lielākas ziepes, tāpēc vajag viņu glābt.

— Mans tētiņš nomira, kad es vēl šūpulī gulēju, — Kaulainais elsoja, — tāpēc visi domā, ka man uz galvas var malku skaldīt. Bet viņi maldās, vai, kā tie riebekļi maldās! Es sevi aizstāvēšu!

Tad runāja Liesumiņš, un atkal nekā.

— Ejiet, vecīši, pie Šmita, pie mūsu brigadiera, — Kaulainais sāka pavēlēt. — Sakiet, lai negāž mani iekšā, citādi es viņam pilnīgi visus zobus izsiftīšu! Ejiet, kad jums saka! Marš, pie Šmita!

Te vairs nekas nebija darāms. Paņēmuši spieķīšus, gudrie aizkāpa pie Vēzīsmammas.

Paudzirdējusi, ka viņai ir desmit tūkstoši rubļu, Vēzīsmamma stipri noskaitās.

— Balti meli! Posts un plika nabadzība, tas ir atraitnes liktenis! Trūkumā dzīvoju, garoziņas ēdu, dies mans liecinieks!

Tikpat ātri kā sadusmojusies, Vēzīsmamma kļuva laipnīga.

— Pasakiet, mīlie, pasakiet, labiņie, kas tās šeras par tūkstošiem palaida! Rulliene, es jau zinul! Un vai to viņa arī teica, kur tā mana naudiņa stāv? Zemītē ierakta vai uz grāmatīņas nolikta?

Nu savukārt Liesumiņš kļuva dūsmīgs.

— Jēl domā ar galvu! Cilvēks jāglābj, tāpēc nevāries un klausies! Bet Vēzīsmamma negribēja ne klausīties, ne domāt ar galvu.

— Tu, Liesumiņ, esi glums kā iesmērēta čūska! Kad tev par naudiņu prasa, tu ņem un šķērsām aizlien! Atzīsties, Rulliene teica, ka mana naudiņa ir skapī pabāzta zem vešas! Nu, Kristus vārdā, atzīsties!

Redzēdams, ka Liesumiņš ievēl elpu kārtīgam bļāvienam, Pērminders viņam uzlika roku uz pleca un teica:

— Neuzbudinies. Akmenim tu vari prātu iedot, bet bābai — nemūžam!

Pie universālveikala gudrie atgriezās klusi un bēdīgi.

— Nu Bērniņš ir beigis, — Knaģis smagi nopūtās. — Bet mūsu vainas tur nav, to es varu visai pasaulei acīs pasacīt!

Pēc tam viņi nosēdās uz kastērn un sāka gaidīt, kad Bērniņu apcietinās un vedīs prom.

Pēc stundas Liesumiņš ieminējās, ka Bērniņš droši vien ir jau aizvests, un Pērminders gāja apjautāties Helēnai, vai apcietinātais pretojies vai gājis ar labu.

Helēna ziņoja, ka Bērniņš vēl grozoties pa veikalu. Revidentienes gan esot prom, viņas pirmīt atskrējušas nevis uz inventarizāciju, bet pēc smukajiem mēteļiem. Taču nelikumība bija nolikusi — Bērniņš viņām iedevis mēteļus, kas iepriekš tikuši nobāzti zem letes.

Gudrie priecīgi saskatījās — domājot ar galvu, bija maz ticams, vai mēteļu pabāšana zem letes būs pietiekams iemesls Bērniņa iesēdināšanai.

Šo jautājumu gudrie tomēr līdz galam nepaguva pārspriest — pievakarē paklida valodas, ka pienotavā degot. Un tā izrādījās patiesība! Neizprotamu iemeslu dēļ pienotavas grāmatvedībā sa-



dega skapis ar papīriem par tauku procentiem un norakstīto sviestu. Protams, nelaime varēja būt lielāka, bet Cimmers to laikā bija pamanījis un uguni apdzēsis.

Drīz pēc tam tika piekauts Kaulainais. Viņu piekāva melnās brigādes vecī, jo viņš uzbruka brigadierim Šmitam un gribēja tam izsist pilnīgi visus zobus.

Par trešo, arī ļoti ievērojamu notikumu, gudrie tā arī neuzzināja. Neuzzināja tāpēc, ka trešo notikumu neviens neredzēja. Pēc

pusnakts, kad mēness ielīda mākoņos, no savas mājiņas klusītiņām iznāca Vēzīšmamma. Viņa padusē nesa rūpīgi aizsietu polietilēna maisiņu ar naudu, kas līdz tam bija glabājies, pabāzts skapī zem veļas. Uz pirkstu galiem aizgājusi dārza stūrī, Vēzīšmamma maisiņu iebāza labi dziļi komposta kaudzē.

Tur naudiņa ir pilnīgā drošībā, jo neviens prātīgs cilvēks nevar iedomāties, ka komposta kaudzē glabājas desmit tūkstoši.

To, starp citu, nevar iedomāties pat gudrie vecīši. Nevar iedomāties neatkarīgi no tā, vai viņi domā ar galvu vai kā citādi.

A. LEJIŅS

## JOKA PĒC

**Reizēm, lai nelauztu kaklu, vajag laikus dabūt pa sprandu.**

**Daudz sološo talantu ir vairāk nekā daudzsološo.**

**Arī rakstniecībā svarīgi, lai nebūtu poētisku pierakstījumu.**



Bez vārdiem.

A. Liepiņi



Bez vārdiem.

I. Melgailis



ARNOLDS AUZIŅŠ

**MĀKONI**

Man ir mākoņu piere,  
Man ir mākoņu mati,  
Un kā mākonis kaistošs  
Pasaulē ieplūstu pati.

Marta Bārbele  
«Dzimtās puses mākoņi»

Dzejniece mums dzeju lasa,  
Pēkšņi zūd un izgaist vējā,  
Vēlāk ieraugām virs galvas —  
Mākonī tā kondensējas.

Tas nekas, ka tiekam slapji,  
Nebēdāsim, vajag ticēt:  
Tas nav lietus, kas tur līnā, —  
Dzejniece mums virsū špricē.

Taču viņai affaisnojums:  
— Tā nav, sābri, mana vaina,  
Tāds ir Murmastienas klimats —  
Bieži esmu mākoņaina.



— Vajadzētu iet uz darbu.  
— Es vēl neesmu tā pa Istam iešūpojies.

I. Melgailis



Bez vārdiem.

T. Sergijenko

MĒRIJA MUSA

## VĒSTULE

Man ir viegli atbildēt uz jautājumu, kad ieskatījos Jānī. Jau pašā pirmajā darbadienā, kad ar augstskolas diplomu un speciālu norīkojumu ieradās mūsu konstruktoru birojā. Pārskrējušas plašajai telpai ar daudzajiem rasejamajiem galdiem, manas acis apstājās pie sīka jaunekļa. Ai, viņš bija mans tips... Meitenīgs, gaišu vaigu, izskatījās tāds naivs un neaizsargāts. Manī lūlīt uzvirvoja dabas ieprogrammētā sievišķīgā sūtība, tāds kā mātes instinkts, vai, Pārliecinājusies, ka džinsu josta savilkta pietiekami stingri, es devos pie Jāņa un aicināju viņu trepēs uzpīpēt.

— Zini, Mērij, es laikam gan bez tavām rūpēm būtu pazudis, — Jānis drīz vien atzinīgi novērtēja manas spējas, kad, izlauzusies cauri pūlim ēdnīcā, es pie mūsu galdiņa atnesu divas pilnas paplātes — pa vienai uz katras rokas.

Jā, te Jānis sēdēja un pacietīgi mani gaidīja. Jo vai tad viņu varēja būtīt tādā burzmā? Vēl saspiedis, pāri nodarīs, zupu kāds var uzliet vai ar mērci apšļakstīt. Vispār bija daudz tādu vietu, kur Jānis gaidīja pie durvīm, kamēr es rīkojos pa iekšu. Piemēram, gastronomijas nodaļā, kur tirgojas arī ar cigaretiem un vīniņiem. Tur mūždien apgrozās tipi ar zili zaļiem deguniem. Tādi apvainos maigu būtni un pat nenožūvāsies! Tāpēc es liku Jānim stāvēt tālāk no veikala ieejas, vislabāk ielas pretējā pusē, kamēr pati pērku, kas bija vajadzīgs.

— Tu, Mērij, esi viens kārtīgs čoms, — Jānis sacīja, kad es kārtējo reizi biju izsturmējusi delicētas koncerta biļetes. — Tev var uzticēt visgrūtāko.

— Un kas tas būtu? — vaicāju, būdama iekšēji gatava varoņdarbam. Taču izrādījās, ka Jāņa veči ceļ dārza namiņu un vajag izrakt būvbedri. Protams, ekskavators būtu ficiis galā ātrāk, bet pa sestdienu un svētdienu tik galā arī es. Pirmdien kauļi sāpēja ne jau tāpēc, ka Jānim neļāvu rakt: mani niazliet



saduncēja divi tipi, kuri Jānim mijkrēslī pie stacijas prasīja uzpīpēt. Es, protams, tiem brāļiem arī parādā nepaliku, varat būt droši!

Nu, lūk, mūsu konstruktoru birojā nevienam vairs neradās šaubas, ka mēs ar Jāni esam ciets pāris. Mana labākā draudzene Marianna taujāja, kad es savu iecerēto veditu uz dzimtsarakstu. Viņa ar savējo šo jautājumu jau bija nokārtojusi. Tiesa, viņš uz to pusi vilcietis tik lēni, ka Mariannai bijis krietni jānopūlas, lai šo paskubinātu. Viņa domāja, man šis darbiņš veiksies daudz vieglāk, Jānis taču pulka sīkaks augumā par Mariannas sirdsāķīti.

Taču taisni tajā pašā dienā, kad biju jau izstrādājusi ar svarīgo apmeklējumu saistīto rīcības plānu, man pēkšņi iekoda dtulla muša. Jo kā gan citādi man galvā būtu ienākusi doma — likt Jānim sevi iepazīt no neparastas puses. Lai viņš atkal sacītu: nu, Mērij, tu gan esi viens! Ilgi domāju, ar ko varētu Jāni pārsteigt visvairāk. Sagaidīt, kad viņu mājā izceļas ugunsgrēks, un no liesmām izreut ne tikai pašu Jāni, bet arī krāsaino televizoru un klavieres? Es to varētu, bet ugunsdrošības līmenis kļūst arvien augstāks, tāpēc piemērota reize var nemaz nepienākt. Varbūt panākt, lai pilsētas tēvi

dod rīkojumu noasfaltēt ielu, kurā Jānis dzīvo? Es to izkarotu, bet panākumu laurus bez sirdsapziņas pārmetumiem piesavināsies kašķīgu pensionāru grupiņa, kura uz visām pusēm raksta vēstules par visu ko, arī par dubļaino un bedraino brauktuvi bez ietvēm.

Bet kāpēc arī es nevarētu uzrakstīt vēstuli? Jānim... Kas par to, ka tiekamies katru dienu! Man būs iespēja pavēstīt, ka allaž pēc viņa ilgojos. Ideja iepatīkās, taču dabūt to gatavu nenācās tik vienkārši, kā liekas. Kad apsēdos pie ballas papīra lapas, atskārtu, ka nemaz nepārvaldu vēstules žanru. Kā tad vajadzētu sākt? «Čau, vecā miesa!» — tā mani skolas gadu zīmītēs uzrunāja Raimonds. Hm... Patiesību sakot, šī uzruna ir stipri nodrāzta. Taču neba grūtību dēļ es atteikšos no savas ieceres! Divus vakarus nosēdēju bibliotēkā. Izstudēju labākos vēstulju paraugus. Un mana, Jānim rakstītā, iznāca ievēribas vērtā.

«Sveiciens no tuvas apkāmes!» es iesāku atturīgi un vienkārši. «Rakstu Jums, Jāni, tāpēc, ka jūtu Jūsos sev tuvu dvēseli. Jums taču arī patīk zilgaiss jūras klaidis un sārtais saulriets, Jūs taču arī ar divvainām ilgām pavadāt dienas spīdekli, kad tas aiziet naktis dusā? ... Dabā ir tik daudz vienkārša un tajā pašā laikā neizdibināma. Kad to apzināties, patī pelēkākā ikdienu uzmirz kā pērle. Šī izjūta ļoti palīdz darbā, kas reizēm šķiet pārlieku vienmuļš. Bet zinu, ka profat tikt tam pāri. Jūsos, Jāni, mājā kāds īpatnējs spēks, kas mani piesaista. Un redzat — vairs nekautrējos savā vājunā atzīties...»

Jūsu — M.»

Kad rakstīto vēlreiz pārlasīju, man asaras saskrēja acīs — tik romantiski, tik jauki bija iznācis. Un, lai vēstule ātrāk nonāktu galā, es to neuzticēju sakaru darbiniekiem, bet vēlā naktī aizbraucu līdz Jāņa mājai un pašrocīgi iemetu aploksnī pasta kastītē.

Rītā Jānis nokavēja darbu. Es bažījos, vai nav kas sliktis gadījies. Nojauta pastiprinājās, kad Jānis parādījās — pavisam savāds, sarkaniem plankumiem vaigā galos. Neruvozi pagrozījies gar savu galdu, Jānis man pamāja:

— Ejam uzvilkt dūmu!

Viņš izskatījās tik satraukts, ka piesmēķēja tikai trešajā paņēmiēnā.

— Mērij! — Jānis teica tik apņēmīgi, ka man notirpa celi kādā priekšnojautā. Tūlīt, tūlīt viņš paņems mani pie rokas, ieskatīsies acīs... — Mērij, es gribu uzticēt tev savu lielāko noslēpumu. Tikai tāpēc, ka tu esi savs puika un proti turēt muti. Zini, VIŅA ir atradusies!

— Kāda viņa? — samulsu ne pa jokam. — Vai tad jūsmājās bija kaut kas pazudis?

— Viņa — tā ir debešķīga būtne, par kuru es nebeidzu sapņot visus pārējos gadus, — Jānis sacīja, un viņa acis mirdzēja. — Ak, Mērij, ja tu zinātu, cik reizes man nav piedāvāta roka, sirds ar vasarnīcu Jūrmalā, superžiguli, tūkstošiem krājkasē... Bet es turpināju gaidīt VIŅU — sievišķīgu, neaizsargātu, maigu. Un, lūk, te tā ir, — Jānis iebāza roku kabatā



un izvilka manu vēstuli. Apjukusi pārlaidu tai acis un apstājos pie paraksta — M.

— Tas droši vien nenozīmē viņas vārdu, — Jānis runāja tālāk. — To vajag saprast kā — Mīļotā... Ja tu, Mērij, zinātu, cik es esmu laimīgs! — Viņš sakēra mani ap vidu un pat pacēla gaisā.

Laikam jau man vajadzēja tūda! izklīdināt Jāņa iedomu mākoņus un ienest šajā lietā skaidrību. Es mēģināju to darīt, sacīdama, ka rakstītāju taču var saziņēt pēc rokkraksta. It sevišķi, ja, iespējams, Jānim ir kaut kas konkrēts padomā.

— Nē, — viņš purināja galvu, — nē, mūsu iestādē nevienas fādas

nav. Lai arī viņa raksta, ka esot no tuvas apkaimes. Tādas dziļas dvēseles izpratnē mūs abus vienojoša ir visa Saules sistēma, nē, viss kosmoss!

Viņš nūdien izskatījās drusku jucis. Ar tādu Jāni es Tsti nezināju, ko iesākt. Tāpēc vedināju atpakaļ pie darba. Priekšnieks mums ir briesmīgs āda, jau tā skatās pakal ar kaulainu aci.

Noļēmu Jānim vakarā atklāt savu vēstules autores inkognito. Taču viņš mani nemaz nelaida pie vārda, kad mēs abi, uz akmeņiem pavārtē sēdēdami, sūcām alu no vienas krūzes, ko es ar lielu kauju šepat pie mucas, kur tirgojās ar dzērienu, biju izcīnījusi.

— Kā tu domā, Mērij, vai VIŅA! nav gari, zidaini mati? — Jānis sapņaini prātoja. — Un vieglas caurspīdīgas drānas, kas vējā plivo maigi kā glāsts? ...

Es noglaudīju savu spuraini apcirpto pakausi un pataustīju, vai bikšu gali nav apskranduši. Tad piesardzīgi bildu:

— Galvenais taču ir iekšējā pasaule.

— Protams, Mērij, kā tad! — Jānis man dedzīgi piekrita. — Taču sievietē jābūt maigums. Bet kad es paskatos uz tām skuķēm visapkārt ...

Man nebija īpašas vēlēšanās uzzināt, ko viņš paskatījies domā, tāpēc sacīju:

— Āriene var būt maldinoša.

— Protams, Mērij, kā tad! — viņš atkal piekrita.

Tā ritēja mūsu dienas — katrā brīvē brīdī Jānis sauca mani malā, lai kaut mazliet parunātos par VIŅU. Marianna teica, ka lāda čukstešanās pa kaktiem no mūsu puses, kad visi zina, kas man un Jānim padomā, ka tāda izdarība ir vienkārši muļķīga. Bet es taču nevarēju slāstīt Mariannai Jāņa noslēpumu. Vispirms jau tāpēc, ka apsolīju viņam klusēt. Otrkārt ... Arvien biežāk es

sāku aizmirst, ka pati esmu vēstules autore. Man šķita, ka patiešām kaut kur mīt engēlisks radījums ar gariem, vijņainiem matiem un dūmakai līdzīgām drūnām, ka šī būtne uzrakstījusi Jānim vēstuli, kuru viņš iekonservējis speciālā plastmasas plēvē, lai dārgais sūtījums no biežās locīšanas locījumu vietās neizirtu. Reizēm manī iesvēlās šausmīga greizsirdība pret to sievišķi, kurš arī iekārojis manu Jāni...

Protams, personības dubultošanās vēl nevienu pie laba gala nav novedusi. Gan jau arī man uzglūnēja kāda liga, un kas to zina, kā vēl viss būtu beidzies, ja vienudien Jānis drūmā nolemtībā neteiktu:

— Mērij, es saprotu, ka VIŅA man uzrakstīja, lai pēc tam pazustu varbūt uz visiem laikiem... Taču es nespēju savu dzīvi saistīt ar kādu citu sievieti, jo man allaž jādomā un jārunā par VINU. Ja nu tu būtu tik augstsirdīga un kā savs zēns allaž atrastos man līdzās...

Taču dzimtsarakstā es gandrīz pateicu «nē» — kad Jānis pašā atbildīgākajā un aizkustinošākajā brīdī sāka taustīt krūšu kabatā ielikto vēstuli.

Tagad mums ar Jāni aug divi braši knēveji, un es viņam — pasarg dies! — neļauju slaiptīt bērnu ratiņus augšā uz piekto stāvu. Vai man roku nav! Ko gan es neprotu vai nevaru?!

Dažreiz man gribas uzrakstīt savam vīram vēl vienu vēstuli ar tādu pašu parakstu, bet baidos. Ja nu Jānis tur neatrod to dziļumu un maigo neaizsargātību, kas, viņaprāt, caurstrāvo pirmo sūtījumu? Tad taču viņš var iekrist grūtsirdībā, nodomādams, ka debešķīgā būtne nebūt nav ne tik cēla, ne tik nesasniedzama. Ir daudz patīkamāk, ja vīrietis ilgojas pēc kaut kā labi zināma un pazīstama. Pie tāda secinājuma es nonācu, lādējot pagrabā no laukiem atvestos kartupeļus.



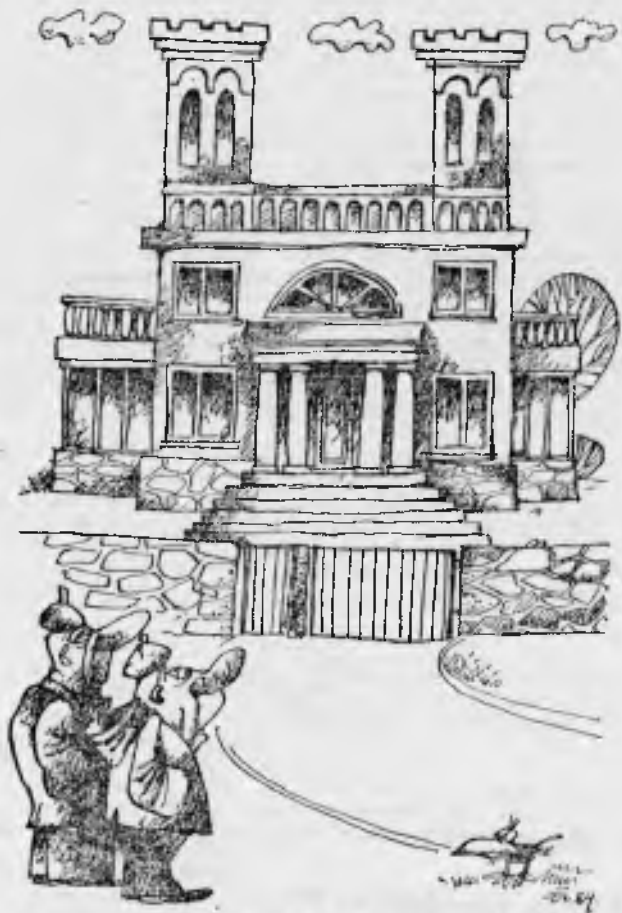
J. OSMANIS

KOPIETNA ATTIEKSME  
PRET REFERĀTU

Tribīnē viens salmus kuļ.  
Zālē klusums. Vīsi guļ.

SVARĪGAIS UN  
MAZSVARĪGAIS

Darba rezultāti  
Var būt iespaidīgi un vāji.  
Galvenais —  
Kādi ir rādītāji!



- Kas par vasēnīcu! Tam nu gan fantāzija  
augstu uzlidojusī!
- Bet pats viņš zemu nolidoja.

E. Oty

LAIMONIS VÄCZEMNIEKS

## ALERĢIJA

Tik tālu jau esam,  
ka paši sevi  
dažbrīd vairs nepanesam.  
Tik ilgi jau svīstam  
pa pasaules riju  
slīmi ar dvēseles alergiju.  
Druvu šalkās  
vairs klausīties netīk,  
ziedu dvesmu  
sirds neņem pretī;  
dziesma par birstalu baltu  
derdzas un drebina;  
viss šķiet par saldu,  
viss šķebina.  
No zaļas zāles  
asinis žūst,  
no zilās tāles  
nelabi kļūst;

no melodijas,  
kas dzejā guldz,  
tek žults,  
un dvēselē dažā  
ar jūtām jau mijas  
roboā emocijas,  
uz sazobes principa  
radītas,  
ar kļoķvārpstas inerci  
vadītas.  
Bet  
neapsūdzēsīm senci  
par  
emoimpotenci,  
jo paši mēs kuļam  
to kvēpaino riju  
slīmi  
ar dvēseles alergiju.

## STARP CITU


Suns ir cilvēka labākais draugs tikmēr, kamēr nav iektupis stilbos.

Ne viss, kas spārno, veicina lidošanu.

Par visu jāmaksā, arī par to, kā nav.

A. Lejiņš





# Principu sadurome

Man ir savi principi. Tāpēc, kad vajadzēja nākt meistaram salabot krānu, mājās paliku es, bet sievu aizsūtīju pie draudzenes. Viņa ir vāja sieviete, sapratu, nenoturēsies un noteikti iegrūdīs. Zinādama, ka man ir principi, iebāzīts kabatā slepeni, citādi viņai, lūk, sirdsapziņa mieru nedošot. Un tā, aizsūtījis sievu tālāk no grēka, sāku gaidīt.

Meistars ieradās tieši norunātajā laikā, kas mani mazliet pārsteidza. Atzīšos, pat izraisīja tādu kā labvēlību pret viņu. Padevis pieklājīgu labdienu, meistars pie durvīm noslaucīja kājas. Bet es nopriecājos, ka sieva aizgājusi, jo meistara smalkais tonis viņu tā būtu sajūsminājis, ka tūlīt sāktu klāt galdu.

Meistars, lietpratīgi aplūkojis vainu, naski ķērās pie darba. Strādāja centīgi, reizēm drusku iesēkdamies, kad bija krietnāk jāpiepūlas, lai sarūsējušo krānu dabūtu nost. Es krekstēju līdzī, un mums radās pat tādas kā savstarpējas simpātijas, kādas cilvēkos izraisa kopīgi darīts darbs. Bet manus principus tas grozīt nespēja; lai jau pūlas, tas ir viņa pienākums, un lai nemaz necer — nedošu. Klusībā pat nosmējos — re, kā cenšas, jauno krānu nospodrinājis, ka tas spīd kā izstādē izlikts patvāris! Nekas, jo lielāka būs vilšanās, kad pienāks laiks atvadīties.

— Liekas, krāns ir kārtībā, — meistars teica, rūpīgi visu aizsevis novākdams.

— Nu tad paldies, meistars, — es teicu un sniedzu roku.

Meistars roku paspīda, bet no paldies atteicās, neesot par ko, viņš jau fikai savu tiešo darbu paveicis. Bet, ja vēl kas gadoties, lai zvanot atkal, ar lielāko prieku atnākšot...

Es apjuku, no manas puses tā būtu vismelnākā nepateicība — tik labu, centīgu darbinieku palaist ar pliku paldies. Nez vai nākam-

reiz nāks ar tik lielu prieku, kā sāka. Atsūtīs kādu ģurbaku, kas trīs dienas muļļāsies, visu pielācos . . . Mana roka gluži neviļus sāka slīdēt uz kabatas pusi, tikai ar lielu gribasspēku, piesaucot palīgā visus savus principus, izdevās roku apturēt. Bet meistars, kurš bija vērtīgi sekojis rokas kustībai, satriekts pašūpoja galvu.

— Tā jau ir, — viņš teica. — Dod mūsu brālim, dod. Un ņem ar mūsu brālis, ņem, nevaru noliegt. Bet man ir principi . . .

— Principi? — es pārsteigts iesaucos. — Tas ir interesanti. Jūs neņemat, kad dod?

— Ņemu, — smaga nopūta izlauzās no meistara krūtīm. — Ņemu, ja citādi nevar. Kad redzu, ka cilvēks, ja neņemšu, zaudēs sirdsmieru. Vai varu to pielaut? Pašam smagi, bet ņemu. No jums, — viņš skeptiski manī pavērās, — neņemtu.

— Kā, — es izbrīnījos. — Kāpēc?

— Jūs nedotu.

— Pareizi, — es pašapzinīgi sacīju. — Nedotu. Man ir principi.

— Laba lieta, — meistars piekrita. — Tāpēc es saku, ka neņemtu. Man arī ir principi.

— Bet ja es tomēr dotu? — man gribējās zināt.

— Neņemtu, — meistars stingri teica, citu pēc cita kravādams rīkus somā.

Savādi gan, no citiem ņemtu, no manis ne! Melo — pagāns! Principi šim esot . . . Zina, ka nedošu, tad jau viegli būt principiālam. Bet, ja neviens no manis neņems, ko es iesākšu ar saviem principiem? Ar ko savu bērnu un mazbērnu priekšā varēšu lepoties? Viņu, šito meistarū, gan vēl ilgi ar cieņu un lepnumu atcerēsies nākamās paaudzes. Nu labi, brālīt, apskatīsimies, cik tavi principi stingri!

— Rubli gribi?

— Jūs mani apvainojat, — meistars pagriezās uz iešanu.

— Bet trīnītī? — nolēmu pārbaudīt šo līdz galam.

— Nē, — viņš purināja galvu.

— Piecīti arī neņemsi? — turpināju kārdināt.

Meistars bēdīgi paskatījās uz



naudu, bet palika nelokāms. Jā, tam nu gan ir svina iekšas. Atteikties no pieciem rubļiem! Tāds debesu brīnums uz zemes vēl nav manīts. Visu cienību!

— Nu tad šē tev desmitnieks! — es izvilku no maka sarkanu naudaszīmi. Brašs vīrs, diez vai es pats būtu labāk turējies.

Brīdi viņš vērās manī, tad paņēma naudu un izgāja pa durvīm. Kad tās aizvērās, es atjēdzos. Kā tad tā! Tā taču tirā laupīšana! Izskrēju gaitenī. No lejas atskanēja balss.

— Tu, vecīt, zaudēji! Re, ko es no tā gaunera izvilku! — meistarā balss lepni teica.

— Kā tas tev izdevās? — otra balss dvesa.

— Tas, var teikt, ir principu sādursmes rezultāts.

«Labs gan rezultāts, neko teikt!» iegājis dzīvoklī, nodomāju. «Labāk būtu turējies pie saviem principiem, nevis centies lauzt citu principus par tik dārgu cenu...»



LAIMONIS VÄCZEMNIEKS

### ČIGĀNA NOLĀDEJUMS

Ak ne jau čigāns  
to mācīja,  
kā veicama  
kanalizācija!

Top upēs akmeņi  
prelīgi glumi,  
pār radzēm skalojas  
atkritumi.

Un, iebriidis strautā  
saltūdeni smelt,  
aiz pārbīja nezinu,  
acis kur celt.

Vai tiešām tik tuvu  
jau pienācis mums  
sensenais čigāna  
nolādējums:  
«Kaut ķerdams tu ķertu,  
ko nevar ķert!  
Kaut, ūdenī stāvot,  
tu prasītu dzert!»



Bez vārdiem.

T. Sergijenko

## SAPŅU TULKS

Žanis uz pārvaldi atnesa pagalam sadriskātu sējumu.

— Sapņu tulks! — viņš sauca un vicināja grāmateli. — Unikāla manta! No makulatūras vācējiem nopirku.

— Vai tad pareizi tulko? — Arčibalds zobgalīgi ievaicājās.

— Nu mats matā! — Žanis dievojās. — Es sākumā arī neticēju, bet kad . .

— Māži! Tumsnība! — Žani pārtrauca Arčibalda blāviens. — Ar liku koku lādiem ļaužu mānītājiem!

— Visādi brīnumi dažreiz notiek, — es iejaucos sarunā. — Pat zinātnieki strīdas par tiem pašiem sapņiem.

— Vēl viens dullais uzradies! — Arčibalds iesaucās un izskrēja no kantora.

Pēc pāris dienām Arčibalds ieradās darbā bāls un sabozies.

— Vella būšana, — viņš īgni nurdēja. — Visu nakti neesmu gulējis. Kolīdz acis ciet, tā visādi mūdži tinas apkārt. Ķirmji, prusaki . . . Uz rīta pusi utis sāka kost. Tlu, nelabais! Vēl tagad nomodā jākasās.

Žanis no galda atvilktnes izvilka Sapņu tulku un ātri to pārlapoja.

— Utis ir manta, — viņš nopietni sacīja. — Un arīdzan nauda. Prie-cājies, Arčibald! Saņemi mantojumu vai kāds atdos parādu.

Arčibalds īabu laiku skatījās uz Žani, tad izteiksmīgi piesita pirkstu sev pie pieres.

Pēcpusdienā es pāršķirstīju jaunāko laikrakstu ar mantu loterijas sarakstu. Pienāca Arčibalds.

— Ehē, izloze! — viņš iesaucās. — Ļauj paskatīties. Man arī viena biļete.

Brīdi lūkojies avīzē, Arčibalds sāka brēkt kā uzkāpis uz kaktusa:

— Veči! Šito cūceni! Es esmu vinnējis!

Pieskrēja Žanis, vēl kāds, un visi kopāņēmāties pētīt Arčibalda lozi. Jā! Grozi biļeti, kā gribi, bet mūsu kolēģim klavieres rokā!

— Ko es teicu? — Žanis gavilēja un vicināja Sapņu tulku. — Ute — tā ir nauda!



Arčibalds jau pavēra muti kārtējām nievām, bet pusvārdā aplūsa un, kaut ko nesakarīgu murminādams, atslīga krēslā.

Rudenī Žaņa grāmata jaunāko Arčibalda sapni iztulkoja kā tālu ceļojumu. Sorciz pat es neizturēju neiebildis:

— Nu gan tu, Žani, šauj pār strīpu! Uz kuriem tad šis brauks? Singapūrā mērkaķus dresēt, vai?

— Ar mietu tādiem! — Arčibalds pa paradumam iebļāvās.

Tā viņš klaigāja līdz brīdim, kad arodkomitejas priekšsēdētājs ienesa Arčibaldam pārvaldes samaksātu ceļazīmi uz dienvidiem...

Atgriezies no kūrorta, Arčibalds nolika uz Žaņa rakstāmgalda konjaka pudeli.

— Sveiciens no Melnās jūras, — viņš bijīgi sacīja, — es par tevi bieži iedomājos. Re, kā visiem ģeķiem mutes ciet, ko? Bet tagad, Žanī, esi tik mīļš un paskaties, ko gan tas varētu nozīmēt, — sapnī mani sievasmāte sita ar slapju lupatu.

Žanis glāimots pasmaidīja un žigli atrada vajadzīgo.

— Sievasmāte bučo — cietumā tikt, — viņš vilka ar pirkstu pa rindinām. — Ja lamā vai arīdzan kaujas — paaugstinājums amatā. Par lupatu te nekas nav teikts.

Arčibalds neslēpa apmierinājumu.

— Augstākā krēslā sēdēt, tu saki? Khm! Viss var būt. Dzirdēju, mūsu šefs faisolies pensijā.

— Tavu sagādīšanos, — es iejaucos sarunā. — Man pagājušajā naktī fieši tāds pats rādījās.

Arčibalds uz mani pat nepaskatījās. Mīļīgi apņēmis Žani ap pleciem, viņš dudināja:

— Mēs vēl dzīvosim, draudziņ! Bet to tavu grāmata es došu iesiet ādas vākos!



---

Pārvaldes priekšnieks tagad esmu es. Pat caur cieši aizvērtām kabineta durvīm var dzirdēt, kā Arčibalds klaigā, kad Žanis ieminas par savu Sapņu tulku.

— Nost no acīm, šamani! Kurš teica, kurš solīja? Tumsoti! Ar līku koku...

## TRAGISKĀ MĪLA

Nē! Un vēlreiz nē! Viss pagalam. To viņa vēl nožēlos. Varēs kost pirkstos, bet būs jau par vēlu. Ar manu sirdi viņa vairs nespēlēsies! . . .

Jons Mickis nopūtās un paņēma papīra lapu. Ar avīzi piesegta lampa mēģināja blāvu gaismu uz aizkustu maizes rīcieni galda vidū. Saurajā kopmītnes gultā optimistiski krāca draugs.

Jons vēlreiz nopūtās un sāka rakstīt:

«Milda! Šie mani vārdi tev būs pēdējie. Es vairs nolicu nevienai sievietei. Kas sapratīs manas sirds sāpes? Mīlēt? Skatīties, kā tu spaidies ar to diega dvēseli Vicku? Nē! Es vēl papriecāšos par tavu šausmu izķēmoto seju. Krāpniecības, vārda laužējas seju! Viens spiedienu, šāviens — un viss ir nokārtots! Vari būt droša, uz tavām bērēm es neiešu! A rivederči ellē!

Tevi reiz mīlējašais  
Jons.»

. . . Tas notika pirms trim dienām. Bet šodien Jons drūmi sēž kursa biedru sanāksmē. Tiek izskafīta viņa uzvedība.

Milda neatnāca. Nervu satricinājums. Viņa līdz pusnaktij centās neaizmigt, bet aizmīga. Mildas dēļ aizgulējās divas viņas istabas biedrenes, kuras atnesa dekānam Jona vēstuli.

Tenku vāceles! Sūdzībkales! Vai tādas spēj saprast cilvēka sirdi? Bet Mildas tagad, skaidrs, ar to smurguļi sēž kino. To iedomājies, Jons noņņirkstināja zobus. Un ļoti nelaikā.

— Mūsu laikmetā cilvēks cilvēkam ir biedrs, brālis, drau . . . — kolēģe Mārīte pēkšņi aprāvās un nobālusi apsēdās. «Slepkavnieks. Visīstākais slepkavnieks. Šitāds visas apšautu! Un nekaunas mūsu klātbūtnē griezt zobus! Bet garie mati viņam ļoti piestāv. Varbūt viņš patiesi spēj tik dziļi just? Kas zina!» viņa ar trīsām sirdi nodomāja.

— Cilvēkā visam ir jābūt skaistam, — aktīviste Gintare sparīgi iesāka. — Lūk, papriecājieties: frizūra moderna, uzvalks elegants, bet kas ir iekšā? «Spiedienu, šāviens, redzēsīmiēs ellē!» Tad tāda ir viņa pateicība par iespēju izglītoties, mācīties, par iespēju maigi mīlēt? Mielpilsonības atraugas plūst viņā pāri malām. Un mēs visi esam vainīgi, viss kolektīvs, ka ļāvām viņa

dvēselē šazelt nezālēm. Te ir vajadzīga visstingrākā rīcība, — Gintare vienā elpas vilcienā nobēra savu runu un apsēdās.

Jons sēdēja, kā sēdējis, — drūmu seju — un ne ar vārdu nemēģināja taisnoties.

— Paskatieties uz viņu! — smalkā balsī iesaucās kursa vecākā Vingile. — Viņu neuztrauc, ko mēs pārdzīvojam viņa dēļ. Viņu neuztrauc arī Mildas skaidrā mīlestība. Viņš ir apņēmis to zemiski nogalināt! Nogalināt viņu un viņas skaidrās jūtas. Tādiem nav vietas mūsu sabiedrībā, kas ceļ gaišu dzīvi!

Apspriešana turpinājās jau krietnu stundu.

Bet Jons sēdēja un klusēja. Likās, viņš nedzird visas šīs nosodošās runas. Pirmajā rindā noklepojās un piecēlās kājās pasniedzējs Biļdiņis.

— Varbūt tagad atļausiet man . . .

Zāle apklusā.

— Tad, lūk, pasaki tu man — vai armijā esi dienējis? . . . — Biļdiņis sāka lēnām, bet pamatīgi pralināt grēkāzi.

— Nē-ē, — nedroši atbildēja nākamais slepkavnieks.

— Vai ir gadījies kaut kad no kaut kā šaut?

— Nē-ē . . .

— Vai ir gadījies, saki man, redzēt, kā šauj no ložmetēja, lielgabala vai kāda cita šaujamrīka?

— Tētis šāva no bises . . .

— Bet vai tev pašam ir, sacīsim, kaut kāds revolveris?

Jona drūmums kļuva par apjukumu.

— Nē-ē . . . N-nav . . .

— Tad kāpēc tu pļurksti bītnas? Un vēl rakstiski. Ja tev nav ar ko šaut, kāpēc soli to darīt? Un kā tu nemācēdams šausi? Un, ja netrāpīsi un viņa tev ar gludekli — bac! — pa galvu, kas tad būs?

Jons klusēja.

— Nu, pieņemsim, tev izdosies trāpīt — kur tu viņu pēc tam liksi?

Kolēģu sejas nobāla. Jona pieri pārklāja sviedri.

— Sacīsim, tu viņu nes, ietinis palagā, bet pēkšņi šai izlien kājas. Kas tad būs, ko? Visu dzīvi pēc tam tev tās kājas rēgosies. Tiesas medicīna zina tādus gadījumus. Viens šī iemesla dēļ pats lūdzās, lai viņu pēc iespējas drīzāk pakar.

Dažas kolēģes ievaidējās. No Jona augstprātības nekas nebija palicis pāri. Pagalam sašļucis, viņš aizvien vairāk saduga krēslā.

— Ļoti nepārdomāti, kā redzējāt, Jons Mickis biedēja savu kolēģi Mildu. Nu tad ar to es arī beigšu, ja atļausiet. — Pasniedzējs Biļdiņis paņēma no krēsla savu portfeli un nesteidzīgi izgāja no zāles.

Jonu, kurš bija pagibis, pie savaņņas ar ūdeni dabūja viņa draugs.

Jons Mickis norausa asaru un žēlabaini jautāja saviem draugiem:

— Ko zviedzat, muļķi?



J. OSMANIS

Es tevi neaiztiktu. Ko tu!  
Bet tu mani aiztiki.  
Es arī protu.  
Nekas jau nav,  
Tikai dots pret dotu.

EGĪLS ZIEMELIS



Izlasījis vēstuli, meistars Nārāns nopūtās. Tas Knusperštoks tik tiešām bija dulns! Cienījams krāsotājs, bet ņem un ievāra tādas ziepes. Vispirms jau aiziet darbā piemālējies. It kā nezinātu, ka tas jādara pēc darba vai vismaz pēcpusdienas cēlienā. Tad vēl brūķē muti. Tik stiprus vārdus, ka remontējamā dzīvokļa saimniecei vaigi svīlušī. Viņai pēc tam mājas aptiecinā bijis jāmeklē sirdszāles... Ai, Knusperštok, Knusperštok, vai tā drīkstēja, kad remontkantorim iecelts jauns priekšnieks! Tagad brigādi ņems priekšā katrā sapulcē.

Meistars Nārāns nopūtās vēlreiz. Šitāda ķēpa, šitāda ķibeļe. Ne gaidīta, ne nosapņota.

Droši vien prēmiju arī noņems... Meistars Nārāns atkal nopūtās. Tas būtu sīkums, jo prēmiju vienmēr var kompensēt, vajag tikai mācēt. Bet vēstules kreisajā augšējā stūrī lieliem burtiem bija uzrakstīts: «Pārkāpumu izskatīt brigādes sapulcē un vainīgo stingri sodīt. Par rezultātiem ziņot personīgi.»

Lūk, tas jau bija sliktāk. Sodīt, ziņot... Bet kā sodīt? Nevar taču viņam raut galvu nost un atļāist no darba ar ierakstu! Ko nabaga Knusperštoks pēc tam darīs?

Tā tad vecais zēns jāglābj. Iespēju robežās, protams. Tas nu skaidrāks par skaidru. Bet kā to izdarīt?

Meistars Nārāns atbalsstīja galvu rokās, bet neko jēdzīgu nespēja izgudrot. Galva tukša — neviens prāfīgas domas.

Vainīgais ieradās pēcpusdienā, rādīdams smaidīgu vaigu. Šķita, ka viņš par lielajām nepatikšanām neko pat nenojauta.

Meistars sarauca pieri un iespējami bargi teica:

— Tev vajadzētu tā sadot, tā sadot, lai tu reiz saprastul

— Lēnāk, lēnāk! — Krāsotājs Knusperštoks nebija ar pliku roku ņemams.

— Es, zin, ar varu sadusmoties.

— Par tevi uzrakstīta sūdžibal

— Nofekti esmu nepatiesi apmelots. Vai tik nebūs mana vecene? Saproties, viņai tāda kaite. Ja kaut kur neaizraksta, sāp galva un krustos lauž.

— Tu krāsoji dzīvokli Bērslapiņai?

— Ā... Atceros, atceros, — Knusperštoks iesmējās. — Ja tu zinātu, kas tā par eksemplāru! Velna vecmāmiņa salīdzinājumā ar viņu liktos vistākā kukažiņa.

— Tu esot, khm, izrunājies...

— Bet ko citu man bija darīt? — Knusperštoks noplātīja rokas. — Es viņai veselās desmit reizes liku saprast, ka tāpat vien krāsa nežūst, ka vajag drusciņ... Bet ko viņa? Izbola acis un sāk kliegt — visi dzērāji esot izspiedēji un nelieši! Viņa žūpas neciešot ne acu galā! Tad man pietika. Tad es šai noprasīju: «Ak es būšu tas plēgurs? Ak es, ko?...»

— Un tas bija viss?

— Viss. Vēl trijos vārdos pateicu, ko par to domāju. Nu, varbūt bija kāds vārds vairāk. Kas tos skaitīja. Tad pie krāna padzēros ūdeni, savācu pindzeles un gāju prom. Pavisam mierīgi un kulturāli. Pat ārdurvis aizvēru bez īpaša trokšņa. Bet šī — tūlīt raksta. Vai nav gnīda, ko?

— Tevi tomēr jāso da, — meistars Nārāns grūtsirdīgi sacīja. — Priekšnieks prasa.

— Sodji, — krāsotājs Knusperštoks bija ar mieru.

— Bet kā?

— Izdomā! Tā ir tava darīšana.

Meistars Nārāns atbalsstīja galvu rokās. Ak, kāda ķibebe, ak, kāda ķēpa...

— Vai kāda piezīme tev jau ir izteikta?

— Ir.

— Un aizrādījums?

— Reizes četras.

— Brīdināts esi?



- Esmu.  
 — Bet stingri brīdināts?  
 Krāsotājs Knusperštoks uz brīdi iegrīma domās.  
 — Tā kā būtu gan. Tas laikam bija pavasarī.  
 — Nu ko lai tagad ar tevi dara? — meistars Nārāns nostautēja pieri.  
 — Vai stingra atbildība no tevis ir prasīta?  
 — Ir gan.  
 — Slikti, — meistars Nārāns teica. — Tik tiešām slikti. Tu taču, aunapiere, nemaz nesaproti, ka bez soda šoreiz nedrīkst. Lai būtu par brīdinājumu citiem.  
 — Neesmu jau muļķis, visu saprotu, — krāsotājs Knusperštoks apvainojās. — Ja sabiedrības labā vajag to sāgo sodu, vai es ko saku. Vai pretī tuos? Cietīšu un nepīkstēšu.  
 — Bet kā tevi sodīt?  
 — Vai nevarētu stingri aizrādīt? Tik smaga soda man līdz šim vēl nav bijis.  
 Bet ja vajag .  
 — Lai tā arī būtu, — meistars Nārāns nolēma.



Krāsotājs Knusperštoks pamāja ar galvu un piemiedza aci.

— Tagad derētu viens polšs un pusducis alus, — viņš draudzīgi teica. — Pēc pirts tas vienmēr der. Dakteri pat iesaka. Un vai šitā nebija visistakā pāršanās, ko?

— Man ārsts aizliedza alu dzert, — meistars Nārāns, kā tas pieklājas, ievēroja zināmu atturību.

— Nekas, — Knusperštoks bija ar mieru piekāpties. — Alus vietā pāņemsim vēl vienu polšu — un lieta darīta!

LAĪMONIS VĀCZEMNIEKS

ANTIODA DABAI

Puķei

Kurš vairs šodien bauda puķi  
 tik ar acīm vien un snuķi!

Katru ziediņu un puķi  
 kārtojām kā jaunu skuķi.  
 Paliek dvēselē no puķes  
 tikai kātiņi un suķes.



— Kāds veļns mūsu aparātus uzsīta gaisā?

E. O.

## PAGANĪNI UN CITI

Viņi sēdēja bāriņā un runāja par hokeju.

— Starp citu, reiz bija tāds vijolnieks Paganīni. Viņu uzskata par ļoti izcilu mūziķi. Vijolei pārtrūka trīs stīgas, bet ar vienu atlikušo viņš spēlēja, it kā nekas nebūtu noticis, — Mamaizels stāstīja.

Tas nevienu nepārsteidza.

— Nu un tad? — Klaiņniece paraustīja plecus un paņēma smalkmaizīti.

— Mums ateljē ir tāds Buldūzis, viņš ir visstākais šujmašīnas Paganīni. Viņš pašuj kreklu tā, ka no četrām pogām var aizpogāt tikai vienu, un svētā mierā šuj tālāk, it kā nekas nebūtu noticis.

— Parasta lieta, — Prikšķis piekrita. — Es pats pazīstu Gafelsēnu. Viņu droši var saukt par mēbeļu Buldūzi. Iedomājieties: skapim durvis četru viru vietā turas vienās. Bet kā turas! Ne vaļā dabūt, ne ciet aiztaisīt!

Aiz letes rīkojās bārmenis. Viņu varēja uzskatīt par kafijas automāta Paganīni vai bāra Buldūzi. Vai vismaz par apkalpošanas Gafelsēnu. Jo kafija, ko viņš dabūja ārā no sava automāta, bija vistīrākais ūdens.

Bārā bija arī vijolnieks. Viņš uz visām četrām stīgām spēlēja krokodila Genas dziesmiņu, un viņa uzvārds bija Ceplītis. Ceplītis visiem ļoti patika, kaut gan Paganīni, protams, viņš nebija.

MĒRIJA MUSA

## EFEKTS

No pirmdienas sākt jaunu dzīvi es biju faistījusies ne reizi vien. Bet allaž gadījās kaut kas svarīgāks. Taču, kad uzņēmuma ballē mans Bonifācijs uzkrītoši sāka dancināt blondo mašīnrakstītāju, es sev teicu: ja tagad tu, Mērij, nesaņemsi un turpināsi ik dienas štopēt kūkas un smalkmaizītes, ja tu nespēsi atgriezties pievilcīgajos apģērba gabalos, no kuriem tevi izspieduši liekie kilogrami, tad... Tad? Re, re, kā Bonifācijs blenž uz to blondo...

Pieņemt lēmumu — tas sievietes dzīvē, protams, ir daudz. Bet, ja runā par daļēji zaudētās pievilcības un slaidās līnijas atgūšanu, tad visi apgalvo, ka te neko nedrīkst uzsākt bez speciālista padoma. Tāpēc nolēmu vispirms apjautāties savai draudzenei Lonijai, kur viņa griežas un ko dara, kad vēlas uzlaikot banānbikses.

— Mērij, tikai skriešana sīkā rīksītīt! — Lonija kategoriski paziņoja. — Kas tas ir — katru rītu un vakaru pa stundiņai! To nu katra sieviete var atļauties.

— Jā, bet Jānītis uz dārziņu un Minnīte uz skolu . . . — Es sāku šaubīties, vai varēšu izmantot ieteikto radikālo līdzekli.

— Lai Bonifācijs ved! — Lonija manu dzīvi mācēja izrīkot kā pieredzējis karavadonis armiju. — Kad tu būsi aizskrējusi, viņam nekas cits neatliks kā ņemt bērnu pie rokas un pildīt savu tēva pienākumu. Tu taču gribi sākt jaunu dzīvi?

— Jā, protams, un es varu arī agrāk piecelties, vēlāk aiziet gulēt.

— Nekādā gadījumā! — Lonija mani brīdināja no šīs pārsteidzības. — Sieviete! Ja viņa vēlas labi izskatīties, ir jāievēro normāls miega ritms, jāguļ ne mazāk par astoņām stundām.

Draudzenes padomam sekodama, sāku rīkšot jau nākamajā rītā. Tiesa, iznāca neliels misēklis, Bonifācijs domāja, ka esmu aizgājusi pēc piena, aizgulējās pats un bērni arī. Pēc nelielas vārdu pārnaiņas mans laulātais draugs teica: labi, viņš paskatīšoties, cik ilgi man pietikšot dukas. O, viņš, izrādās, mani nepazīna! Es jozu, ka prieks bija skatīties. Drīz vien pagalma teritorija likās par mazu, tādēļ devos uz tuvējiem kapiem. Apkaimē pakļīda runas, ka tur rītos un vakaros spokojoties, taču neko tādu neliku manījusī.

Kad pagāja desmit dienas, es kritiski izvērtēju savu ārieni un atradu to bez izmaiņām.

— Mīļā, bet kad tu pēdējo reizi esi bijusi kosmētiskajā kabinetā? — mātišķā bažīgumā apvaicājās Almiņa, visnotaļ laikmetīga sieviete. Viņa pati pieteicās mani iepazīstināt ar speciālistu, kurš visus defektus prot pārverst efektos.

— Katru dienu pa stundiņai masāžas, maskas, speciāli vingrojumi. Daudz es jums nesolu, bet Monai Lizai mazliet līdzīga būsiēt, — efektu meistars sacīja.

Gribētu zināt, kura sieviete spētu atteikties no šāda priekšlikuma? Taču es gandrīz nolīku ieročus, kad Bonifācijs mājās sarīkoja nelielu jautājumu un atbilžu vakaru: ko es domāju un kad tas beigšoties?

— Tu traka esi, pamest iesākto pusceļā! — Linda, kura mūsu kantori izceļas ar dzelžainu raksturu, rokas vien sasīta. — Viņam nepatīk, ka tu mazāk laika pavadi pie kastroļiem un pannām? Dabiski. Viņš tev rīko tračus? Cītu neko viņi neprot! Tev, Mērij, pašreiz vairāk nekā jebkad vajadzīgas pozitīvas emocijas, tādas, kas dvēseli dara gaišu. Zīni, man ir iespēja vienu cilvēku iedabūt populārajā lektorijā — atslābināšanās, relaksācija, pašiedvesma un tā tālāk. Pierakstīšanās divi gadi uz priekšu! Kas tas ir — katru dienu pa stundiņai! Jā vai nē?



Manas jaunās dzīves modeļa veidošanā iesaistījās viss mūsu kantora draudzīgais kolektīvs: Zete pierakstīja ritmiskās vingrošanas sekcijā (nieka četrdesmit minūtes katru dienu!), Lolīta atgādināja, ka iekšējam veidolam noteikti jāaskan ar ārējo, un sagādāja iespēju apmeklēt lekciju ciklu par mākslu un mūziku, bet Brigita darīja visu iespējamo, lai sestdienās un svētdienās es neizkristu no režīma, tādēļ iesaistīja divdienu pārgājienos un laivu braucienos.

Ko par to visu teica Bonifācijs? Nudien nezinu, jo izrādījās, ka jaunu dzīvi uzsākusi sieviete ar savu vīru faktiski vairs nesatiekas. Dažreiz darbadienas ritumā mēs sazvānījāmies pa telefonu, es viņa balsī manīju metāliskus toņus. Kad apjautājos par bērniem, Bonifācijs teica, lai es neuztraucoties, viss esot kārtībā. Reizēm man šķita — viņš nemaz negrib daudz runāt. Es pat pajautāju, varbūt viņam nav vaļas. Un Bonifācijs atsacīja, ka patiešām nav gan, vai es to varot iedomāties. Man no sirds kļuva vīra zēl. Ieteicu viņam apmeklēt moderno deju kursus, kurus man kā kolosālu tonusa paaugstināšanas līdzekli rekomendēja Māra. Neslēpu savas domas, ka tik daudz laika jau nu vīrietis nedēļā var atrast. Tāpat kā dažāda veida diētu ieviešanai un citām laikmetīgām nodarbēm. \*Vai tiešām Bonifāciju nemaz nesatrauc viņa liekie kilogrami? Un atkal viņš atbildēja, lai es esot bez rūpēm.

Nu, gluži tā dzīvot es nevarēju. Vai gan viegli bija sagādāt ceļazīmi uz modernu sanatoriju, kur iespējams pielikt punktu sevis atjaunināšanai! Tas prasīja milzumu nervu enerģijas, kaut cik sliedēs es iegāju tikai pašās atvaļinājuma beigās. Bērni uz kūrortu man atsūtīja divas kartītes, kurās rakstīja, ka viņiem ejot labi. Ko vēl sieviete var vēlēties no šīs dzīves?

Par tādu labšķaņu jūzdamās parādā liktenim, nolēmu palīdzēt jaunu dzīvi sākt arī Bonifācijam. Taču šie vārdi tā arī palika neizteikti, jo pēc atvaļinājuma dzīvokļa durvis man atvēra slaidis tumsātmatis ar cildenu sarmojumu deniņos. Kur palicis vīra puncītis, dubultzods un sēcošā elpa?

— O, tu jau esi sācis jaunu dzīvi! — man paspruka.

— Pa kuru laiku, — laulālais draugs almeta ar roku un aizsteidzās uz vannas istabu, lai turpinātu veļas mazgāšanu, ne ar vārdu nenovērtējis manu slaido līniju un pārējos efektus. Nuja, kuram pašam viss nāk bez pūlēm, tāds otra centienus nepamana. Vīrieši tomēr ir bezsirdīgi un nesmalkjūtīgi radījumi. Par to es domāju, izkrāvādama ceļasomu un meklēdama variantus jaunās dzīves sākšanai. No pirmdienas.





Bez vārdiem.

L. Bulikina

A. KORPS  
«Pikker», Tallina

## BILANCE

Dažas dienas pirms ceturkšņa beigām celtniecības pārvaldes priekšnieks pavēlēja ar pilnu jaudu iedarbināt visas skaitļojamās mašīnas, lai laikus iegūtu priekšstatu par pārskata perioda rezultātiem. Kantorī tūlīt sākās rosība kā skudru pūznī, un trešās dienas beigās iepriekšējā kopsaviļkuma bilance galvenajos vilcienos bija gatava. Un te gadījās misēklis.



Galvenais grāmatvedis ieradās pie priekšnieka. Bilance padusē, seja tik skāba, it kā cilvēks būtu sataisījies pats uz savām bērēm.

— Kas alkal gadījies? — apvaicājās priekšnieks, kurš necieta pintiķus. — Kapeika pazudusi vai lieka gadījusies? Man taču nav tevi jāmāca, kā dabūt kopā galus ar galiem!

— Kapeika, tas būtu nieks un sīkums, — galvenais grāmatvedis nošņauca degunu. — Ja tās būtu kaut vai desmit tonnas cementa un simt kubikmetru kokmateriālu, visu nobāztu. Bet te ir vesela divstāvu māja!...

— Kas par māju? Nemels niekus!

— Parasta māja. Petera Metslas brigāde uzcēla. Nupat brigadieris piezvanīja. Lūdza atsūtīt pieņemšanas komisiju, vēl pagūšot uzņemt ceturkšņa pārskatā.

Priekšnieks joprojām negribēja ticēt savām ausīm.

— Tas ir kā — māja? Bez projekta un pārējiem dokumentiem? Bez tāmes un materiāliem? Bez manas ziņas?! Blēņas tās ir, beidz stāstīt pasakas! Bet, starp citu, pagaidi! Kas tā par māju, kas parādījusies netālu no pirts? Kura organizācija to būvē?

— Es tieši par objektu pie pirts arī runāju. Tas ir mūsu objekts, tāpēc uztraucos. Jo tāmes nav un materiāli tam netika izrakstīti. Un visbriesmīgākais — iztrūkuma tomēr nav! Bet māja ir uzcelta!

Jaunā vēsts bija kā pērkona spēriens no skaidrām debesīm. Priekšnieks kļuva sarkans.

— Dabū šurp Metslu dzīvu vai mirušu! Tūlīt uz vietas!

Galvenais grāmatvedis izlidoja no kabineta kā bezdelīga. Drīz viņš bija atpakaļ un, rokas plātīdams, sāka stāstīt šausmu lietas. Izrādās, Pēters Metsla ar brigādi pašlaik objektu tīra un spodrina — piekrāso, kur vaja-dzītgs, pārbauda, kā veras logi un durvis, vai ir kārtībā sanitārie mezgli, ūdensvads, elektriskās instalācijas. Bet atnākt uz kantori Pēters apsolījies vēlāk.

Priekšnieks klausīdamies iebāza mutē cigareti ar otru galu. Atklepojies pavēlēja mašīnrakstītājai Pētera Metslas vārdā uzrakstīt atļūgumu un uzlika rezolūciju: «Piekrītu.» Pēc tam sasauca kopā darbu vadītājus un brigadierus, un visi ar priekšnieku priekšgalā devās uz pēkšņi radušos neparedzēto objektu.

Būvlaukumā patiesi stāvēja māja, kas nebija uzrādīta nevienos papīros. Laba, kārtīgi nostrādāta — priekšnieka lietpratīgā acs to tūlīt konstatēja. Saglabādams mieru un aukstasinību, priekšnieks pasniedza brigadierim Metslam iesniegumu un teica: «Paraksti.»

— Kāpēc? — Metsla vientiesīgi pajautāja. — Es netaisos aiziet no darba. Brigāde pienāca tuvāk savam brigadierim.

— Es nevaru pieļaut, lai kādam man uzticētās celtniecības pārvaldes darbiniekam būtu jāiet pie tiesas, — priekšnieks teica. — Tas mestu ēnu

uz visu mūsu krietno kolektīvu. Tāpēc esi tik labs, klusi aizej no mums, būvlaukumu gan jau paši nokopsim.

— Par ko gan pie tiesas? — brigadieris vaicāja.

— Tas ir kā — par ko? Kur ņēmi materiālus? No debesīm taču tavā objektā tie nenokrīt! — priekšnieks pacēla balsi.

— Tu, priekšniek, pats laikam gribi iet pie tiesas par brigādes apvainošanu, — Metsla sacīja. — Šeit nav neviena zagļa dēlīša, neviena ķieģeļīša.

— No kā tad māja ir celta? — priekšnieks neatlaidās.

— Viss ir ļoti vienkārši, — Metsla teica. — Mēs neierakām zemē paneļus, nedauzījām ķieģeļus, nelaidām pa kreisi brusas, dēļus, cementu un citus materiālus... Iemācījāties nešķiest laiku. Pajautājiet puisiem!

Brigāde visu apstiprināja.

Darbu vadītāju un brigadieru vidū — viņi bija nostājušies puslokā aiz priekšnieka — iestājās miems klusums.

— Juri, pasaki tu, kā viss bija, — priekšnieks teica tuvāk stāvošajam brigadierim.

— Ko tur daudz runāt, viss taču skaidrs, — Juris negribīgi atburkskāja.

— Arī mums palika pāri daži bloki un paneļi. Pēters atnāca un lūdza, lai atdodot viņam. Es nodomāju, savs zēns, ņēmu un atdevu. Vārbūt viņš grib garāžu vai mājeli sev uzcelt, bet te materiāli iet zudumā.

— Un ko tu sacīsi, Ant?

— Mums dažreiz javu atveda darbadienas beigās, visu izlietot nevarējām. Parasti to turpat pametām. Žēl, protams, bet ko darīsi! Te Pēters sāka nākt pie mums. Atnāk un maļ kā vecs runcis: dod man javu, darbam vajadzīga. Tūlīt arī ar šoferi sarunāja... Man tāpat likās, ka viņam paša mājai vajadzīgs. Tāpēc arī atdevu. Šā vai tā, viss tika norakstīts.

— Tagad tu, Heino, — priekšnieks turpināja pratināšanu.

Heino nosplāvās un teica, ka arī viņa objektā bija jānoraksta ne mazums materiālu — dēļi, brusas, līstes, vairāki konteineri silikātķieģeļu... Ja būtu zinājis, ka Pēters Metsla tā iezāgēs, nebūtu Pēteram pat skaidriņu priekš zobu bakstāmā devis. Kārtīgs individuālais būvētājs par tādu mantu ar zelta rubļiem būtu maksājis!

Pēdējos vārdus Heino bilda klusāk, bārdā, tāpēc priekšnieks tos nezdirdēja.

Jā, priekšnieks šai brīdī būtu palaidis gar ausīm pat lielgabala šāvieni, jo viņam prātā bija viens — ko tagad lai dara?

— Bet laiks? — priekšnieks izmēģināja vēl vienu aķi.

— Mēs visu darījām darba laikā, — Metsla noteikti atbildēja. — Mēs pilnīgi izmantojām darbadienu; visiem atklātajiem un slēptajiem darba kavējumiem krusts pāri. Avansa un algas dienas neatzīmējam, zilās pirmdienas nesvinam.

Priekšniekam vairs nebija ko teikt.

Šis notikums likās prātam neaptverams. Kur gan redzēts, ka viena brigāde ne no šā, ne no tā ņemtu un uzbūvētu māju no ietaupīta materiāla. Bet turpat otra brigāde nekādi nespēj iekļauties normās...

«Kaut tu izputētu ar visu savu brigādi!» priekšnieks, sēdēdams kantorī, drūmi domāja un kopā ar galveno grāmatvedi gudroja, kā tikt valā no sasodītās mājas, ko uzcēlusi Pētera Metslas brigāde, un kā sabalansēt kopsavilkuma bilanci.

ŽANIS EZĪTIS

## RŪGTS!

Labdien! Jūs kāzām ceremonijmeistaru meklējāt? Saviesīgai daļai. Esmu jūsu rīcībā. Divi simti — un novadišu, ka nemetas! Viss norisēs organizēti, mērķtiecīgi un jautri. Tikai naudiņu, piedodiet, iepriekš. Nē, es neesmu amatieris. Tagad vairs nav amatieru laiki, tagad kāzas ir kā teātris un teātris kā kāzas. Tik vien tās starpības, ka teātrī maksā skatītājs un skatās uz lugas varoņiem, kāzās maksā varoņi un skatās uz skatītājiem!

Sākam? Labi! Kā sauc jaunus? Jāniš un Aija? Nu, Aijiņ, apsveicu ar iebraukšanu laulības ostā! Jāni, apsveicu ar to pašu iebraukšanu! Aijiņa savu mūžu pie plīts vēl nav slāvējusi, tagad no divsimts gramiem kartupeļu un kilograma sāls tādas pusdienas tev vārīs, ka ēdīsi tikai ar biedru tiesas spriedumu. Divu kārtības sargu uzraudzībā, ho, ho, ho!

Nu tā, ja formalitātes jau galā, pases pie vedējtieva, gredzeni pirkstos, tad marš — autobusus! Ātrāk, ātrāk!... Šofer, liec robā! Uz kurieni, uz kurieni!... Palūkoties uz atskurbtūvi! Jaunajam vīram taču jāzina, kurp ved visi ceļi, ho, ho, ho! Jaunajai sievai jāzina, kur vīru meklēt!

Palūkojāmieš! Nu tad, šofer, uz kāzu namu! Klāt esam? Labi! Jāni, ņem Aiju uz rokām un stiep iekšā! Nevaru, nevaru!... Pats zinu, ka nevari! Tava Aija kā Rīgas televīzijas jaunais fornis — redzēt redzi, pacelt nespēj. Ho, ho, ho! Bet kārtība paliek kārtība! Ja nevari celt, vajadzēja nolīgt ekspresus!

Ienesīsi? Pats? Nu, mācācis! Nu, spēka mitriķis! Bet tagad atvelc elpu un kod ābolā! Kur, kur! Diegā karājas! Kod fiksāk! Redzi, viesiem acis vien spīd, mēnesi gavējuši, lai tagad varētu delikatesēm klupt virsū.

Paklau, līgavaini, ko skrubini ābola serdi? Tev taču vēl malka jāzāgē! Liec pagali uz krāģīša, ņem zāģi!... Tantiņ, no kurienes tu te gadījies, kāpēc līgavainim kvartu, kāpēc divdesmit piecus rubļus stūķē kabatā?

Viņai, redz, desmit steru malkas vajag sazāgē! Onkul, kāpēc rindu aizfantīnas veido? Tev arī malka zāgējama?! Kur jūs šeit zāgerus redzat? Tie nav zāģeri, tas ir jaunais pāris! Nu pareizi, līgava kombinēzonā. Bet tagad tāda mode, visi kombinēzonos staigā. Lai nevarētu saprast, kurš darbā, kurš atpūtā...

Dārgie kāzu viesi, kamēr šie zāģē, lūdzu pie galda! Mīlie, kas pudeļu un karafīšu! Nu tad uz jaunā pāra veselību! Uz viņu vecāku veselību! Uz vedējmātes un vedējtieva veselību... Ko tu teici? Tagad dāvanas vajag pasniegt? Nav ko ceremoniju stiept garumā, lieciel visu vienā kaktā. Vēlāk jaunie saskaitīs un sarēķinās.

Re, Jānis arī klāt kā brīdis! Ko brēkā: zog, zog! Te neviens nezog, te nes klāt. Jāni, nekārti gībonī! Nebija plānots, nebija plānots... Dzimstība, mīļais, ir vienīgtais, ko neplāno, ho, ho, hol

Nu, ko tu vēl brēc, kādēļ gumijkoku ar asarām slapini? Tavu Aiju ar visu zāģi nozaga? Priecāties vajadzētu, ja laimīgi uz brīvām kājām ticis. Un zāģi var katrā saimniecības preču veikalā nopirkt!

Cienījamie kāzu viesi, kamēr līgavas nav, izmantosim šo atelpu un nofotografēsimies! Sarūmējas ciešāk, fotogrāfs taisīs vienu smuku masu bildi. Ciešāk, ciešāk! Kurš teica, ka ciešāk nevar? Amerikā piecdesmit studenti var ielīst vienā telefona būdīnā, mēs lai nedabūtu divsimt kāzu viesu vienā bildē?! Dabūsim! Sarūmējas vēl ciešāk, vēl mazliet... Paskat, kā pavieglākie uz augšu izspiesti! Lai visiem sejas redzamas! Ho, ho, hol

Kārtībā? Jāni, smaidi! Ko tu stāvi kā tāda nelaimes čupiņa! Skaties, tavu nozagto dārgumu, tavu Aijīņu ved atpakaļ un vēl izpirkšanas naudu prasa! Jāni, neesi traks, nemaksā! Kāpēc, kāpēc... Nu, ja esi tik bagāts, maksā! Kā vēlies, vari iedot rubli. Kaut gan ar piecdesmit kapeikām arī pietiktu, vienalga Aija no tevis nekur projām nespruks!

Nu tad — uz satīcību! Uz saderību! Kurš tur atkal taurē: zog, zog!.. Aizdomīgs vecis zem galda tukšās pudeles lasa? Tas nav nekāds aizdomīgs vecis, tas taču vīratēvs! Viņš ir taupīgs un tālredzīgs, katra pudele — zemē nomesta nauda, bet pēc kāzām katra kapeika būs rubļa vērtē! Ho, ho, hol

Un tagad visi — uz Jāņa veselību! Viņš Aijai tūdaļ nonēs zvaigzni no debesīm! Uz vienu kāju, uz trešo kāju, uz deviņdesmit deviņto kāju!... Vēl viena kāja, un mēs jau būsim kļuvuši par simtkājiem!

... Jāni, mosties! Kur mēs esam? Kāpēc tu guli dzelzs gultiņā? Kāpēc tev mugurā tikai balts paladziņš? Un kāpēc kāzu viesi ar numurētām kāju pēdām mums blakus krāc? Tu taču Aijīnai solīji nonest zvaigzni no debesīm, un mēs visi skrējām tev pakaļ skatīties... Bet kas notika tālāk? Lai fiktu līdz debesīm, bijī uzkāpis — kur? Kur, tu sakī? Apgaismes stabā?! Un zvaigznes vietā gribēji nonest lielo apgaismes spuldzi?!

Nu, skaidrs, kas tās par gultiņām... Skaidrs, kas par paladziņiem... Rūgts... Rūgts, mīļie, un nav kas aizskrien pakaļ!...



Bez vārdiem.

A. Liepiņš



Bez vārdiem.

I. Sergijenko

Mani iemeta otrajos basos. No ražošanas kultūrā. Kā kolhoza priekšsēdētāja vietnieks pārzināju lopkopību. Man teica: «Gan jau noganīsi arī kori.» Noganīju. Aizdziedājāmies republikā augstu jo augstu. Skanēja un skan dūšīgi. Bet revidents arī saklausīja. Tagad jāķēpājas ar viņu. Otrajos basos laikam palikšu. Bet priekšsēdētāja vietnieka amatu vajadzēšot upurēt. Kur tu skrīsi, vanadziņi, ar tiem vaska spārniņiem — dziesma gluži kā par manu likteni.

Revidents iķirsta kora protokolu klades, balsu grupu reģistrācijas burtiņas un salīdzina ar lopus grāmatām. Kas varēja paredzēt, ka līdz tādai jezgai aizdziedāsimies? Būtu izlikuši bez jautā kora — kā iztikām agrāk. No Rīgas kultūra pati piebrauca klāt — gan spēlēja, gan runāja, gan dziedāja. Piemaksa māksliniekiem benzīna naudu, un pat mašīna nav jāšūta šiem pakāļ.

Bet sāka mūs locīt pa rajonu. Izslaukumi lieliski, dzīvmasas pieaugumi karāiski, taču cilvēki nedzied. Kāpēc? Citiem ir pašdarbība, bet jums nav. Lai aplklusinātu kritizētājus, nopirkām estrādes ansambli ar visu komponistu. Pašiem savi vārdi, un pašiem savas meldijas. Tagad jau vārdu daudz nevajag. «Zied rudzi atkal kolhozā.» Cetri vārdi vienkārša melodijā. Tā mums kļuva par kolhoza galveno dziesmu. Apsējībās, apkūlībās visi dziedāja līdzī. Tomēr rajonā urdās un urdās — estrāde esot laba lieta, bet, ja vēl būtu koris... Jāsaprot jau rajona vadītāji arī. Viņiem taču lielajos dziedāšanas svētkos jāsoļo gājiena spicē. Bet, lai soļotu spicē, aiz spices jābūt masām. Beidzot mums apnika. Nolēmām — ja grib, tad var, ja vajag, tad dzied. Priekšsēdētājs valdē noturēja runu un nobeidza ar vārdiem: «Koris jāuzskata par ražošanas iecirkni. Tam jābūt tik salīdzināms ar varošām, kāda ir mūsu vienotā darbuzdevuma kartupeļu audzēšanas brigāde.» Tā mani iemeta otrajos basos. Ne tikai iemeta, bet uzticēja arī kora prezidenta godpilno amatu. Sākumā biju neievēlētais prezidents — nebija jau, kas ievēlē, jo paša kora vēl nebija. Kad noorganizējāmies, tad ievēlēja. Priekšsēdētājs lika priekšā mehu kandidatūru, un visi trīsdesmit deviņi pacēla rokas. «Nu tā,» teica priekšsēdētājs, «tagad jums būs dziedošs prezidents.» Savu mūžu neesmu koros gājis, bet, ja kolhoza uzdevums, nedrīkst gorities — jāvada un jādzied! Tā nav, ka nemaz nebūtu balss trenēta. Mūsu pašu estrādnieki uzdāvināja tādu jauku ģaldadziesmu: «Pumpiņu, pumpiņu, piespied pumpiņu, lādīte vaļā — klāk!» Atkal dzīves gudrība viena teikumā. Vai tad viss negrozās ap pumpiņu? Vispirms to jāprot atrast. Kad esi atradis, tad jāprot piespiest. Un, kad lādīte vaļā, tad jau tu esi noteicējs.

Sākām organizēties. Palūdzu no speciālistiem kora šķērsgriezumu. Nospriedām, ka ar kameņas kori ir par maz un, cik pa televizoru redzēts, tur jāprot no lapām notis lasīt. Palikām pie viena lielā autobusa sastāva.

Lai var iesēdināt dziedātājus, diriģentu un pārstāvjus. Pieprasīju četrdesmit cilvēku jauktā kora šķērsgrīzumu. Iznāca šāda struktūra: deviņi pirmie soprāni, pieci otrie soprāni; picci pirmiealti, deviņi otriealti; četri pirmie tenori, divi otrie tenori; divi pirmie basi, četri otrie basi. Priekšsēdētājs teica: «Tu esi kolhoza resnajā galā, būsi arī kora resnajā galā.»

Apstiprinājām kora statūtus, ievēlējām kora padomi. Lai būtu lielāks svars, padomes locekļus nosaucām par ministriem. Ar to pašu pielikām organizatorisko punktu.

Diriģenta sameklēšana tāpat nesagādāja grūtības. Sarunājām vienu slavenību no Rīgas. Glancei. Ikdienas darbam dabūjām konservatorijas beidzēju. Iedevām dzīvokli.

Kora komplektēšanas dienu izsludinājām tūda! pēc ražas svētkiem. Vajadzēja ierasties tāpat kā uz fluorogrāfiskajām apskatēm. Pensionārus gan likām mierā.

Ja vajadzētu komplektēt tikai pēc balsu grupām, tā būtu špicikas lieta. Taču korī vajadzēja panākt iekšējo līdzsvaru. Ja jau veido jaunu ražošanas iecirkni, tad kauns būtu korī sastātī kantoristus un speciālistus vien. Kur slaukšanas operatores? Kur traktoristi? Par to jau sākumā izšķīrāmies, ka piedesmit pieciem procentiem jānāk no ražošanas. Lai var ar pārliecību sacīt, ka vairāk nekā puse ir pamatprofesiju pārstāvju.

Man nācās žonglēt kā cirkā. Jāatbild par lopkopību un jāatbild par kori. Kamēr operatore mēģinājumā vai koncertbraucienā, grafikā jāieliek aizstājēja. Kamēr traktorists vingrina balsi, kabīne nedrīkst palikt tukša. Krietni vien vajadzēja pārkārtot ražošanu. Rajona vadītājiem mēs bijām devuši solījumu, ka līdz nākamajiem dziedāšanas svētkiem uzstīsim vilni un par mums kaunēties nevajadzēs.

Ilgi lauzījām galvu par kora nosaukumu. Uzvarēja mans viedoklis. Teicu, ka visi liriskie un senatnīgie vārdi jau nodeldēti. Vajag kaut ko tādu, lai raksturo mūsu profilu un lai izstaro gaišumu. Teicu, ka nosaukumā jābūt arī sasniedzumiem. Ierosināju kori dēvēt šādi: «Kartupeļu ziedi». Kāpēc? Man sirdij tuvāka lopkopība. Bet nosaukumā no lopīņiem ne vēsts. Lopkopība ir zemtekstā. Ja ir kārtīgi nostādīts kūtsdarbs, tad ir daudz labu mēslu. Ja ir daudz labu mēslu, tad kartupeļu vagās ir spēks. Ja kartupeļu vagās ir spēks, tad ziediem ir turības svars. Un galu galā mēs taču esam specializēta kartupeļu audzēšanas saimniecība. Palikām pie lietišķi liriskā — «Kartupeļu ziedi».

Komplektēšana pagāja ar pajokošanos un svētku noskaņā. Bet, kad kori vajadzēja iedzīt repertuāru, sākās nogurdinoši mēģinājumi.

Ne visiem, kuriem ir labas balsis, ir arī nāktgribēšana. Par jauniešiem — nekāda bēda. Satrāpījušies tādi, kuri tiecas bariņā būt. Viena daļa, kuri vērtākos gados un kuriem uz citu sievietēm un citu vīriem gribas acis pamest, arī disciplinēti. Ne viņiem kādas atrunas, ne viņiem gripa metas. Kā mēģinājums, tā klāt. Bet ir arī gorģie. Dažs jāvelk uz sadziedāšanu

kā auns uz kaušanu. Es viņiem saku: «Ja jūs būtu nozīmēti cementu no vagoniem izkraut, tad es vēl saprastu. Bet te — ne putekļu, ne sviedru. Diriģents par jums visiem strādā, korim atliek tikai muti plātīt.» Bet šiem atkal savs sakāmais: «Bagātā kolhozā pat muti neviens par velti neplāta.»

Sākumā koris tika turēts kopā ar priekšsēdētāja vietnieka svaru. Bet tie, kas no kora grib sev labumu izsist, nebija noremdināmi. Par govju slaukšanu maksājot — vai tad dziedāšana neesot darbs? Saku, ka ir gan, taču brīvprātīgs darbs. Uz to viņi man pretī — ja brīvprātīgs, tad varot nākt un varot nenākt. Tāpēc vajagot ieinteresēt. Saku, ka goda raksti būs un karogi būs, un avīzēs raksti būs. Nekā. Turas pretī. Salīdzina. Kad no Tautas saimniecības sasniegumu izstādes atzinība nākot, tad dokumentiem svars esot apakšā. Dažam pat automašīna par pliku velti tiekot. Un tā visu laiku — vilē un vilē. Gribēju patriekt, ar diriģentiem izspriedāties. Viņi savukārt iestājās par labām balsīm. Tāds vajagot uz rokām nēsāt. Un mainīt ietrenētās balsis pret netrenētām — tas būšot aikritiens. Skaidri un nepārprotami: tu esi prezidents, un tev jāgādā par disciplīnu.

Ar leikozēm, slajām vasarām un dispepsiju esmu ticis galā, bet tāds nieka četrdesmit sievu un vīru koris smagāks par visām fermām, kopā ņemot. Agrākie nekurnētāji arī sāka piebalsot. Lai balsis skanētu, tās jādzirdinot. Balsij vajagot iedvesmu un materiālu pamatu. Izrunājāties ar priekšsēdētāju. Nospriedām, ka atpakaļceļa vairs nav. Rajonā jānoskan, zonā jānoskan un republikā jānoskan. Lai maksā ko maksādams.

Sākām maksāt. Vispirms ar sivēniem. Kantorī pie ziņojumu dēļa piespraudām paziņojumu: «Kora dalībniekiem sivēnus pārdod par puscenu.» Noskatījāties un noklausījāties, kāda reakcija. Koristi uztvēra priekšlikumu kā pašsaprotamu lietu. Mazliet bažījāties, ko sacīts citi kolhoznieki. Uzņēma kā materiālā stimula izpausmi, un viss.

Turpinājām saliedēt balsis. Ar pussivēniem pavisam cita saskaņa un pavisam cits pacēlums. Bet noskaņa atšļuka pēc sabraukšanas vakara. Norunājām kopā ar sacensības partneriem rīkot dziedāšanas koncertu. Divi atbraucējkori un mēs. Pēc tam pasēdēšana pie zirņiem keramikas blodās. Tostu reizēs cilājām no pienotavas atvesto tīrkultūru. Pieredzi klāstīdami, neapdomīgi izplāpājāties par tiem pussivēniem. Kaimiņpriekšsēdētājam to tik vajadzēja. «Ja atļauts pie tik saturīga galda,» tā viņš iesāka, «arī kādu kritisku blusas kodienu izteikt, tad es...» — un pacēla tīrkultūras pokālu. Iedzērām, saprazdami, ka nupāt sāks sprēgāt. Kā tad! «Būšu atklāts no augšas līdz apakšai un no apakšas līdz augšai. Tik turīgi kaimiņi — un koristi jāspoko ar pussivēnu prēmijām. Ja es būtu korists, tad šo mājienu saprastu kā uzdevumu dziedāt puscūkstus. Kad dos veselu sivēnu, tad raus pilnā balsī!» Nu visi auroja un aplaudēja tā, it kā būtu cukurbiešu alu ar vaivariņu piedevām sadzērušies. Bet uz mēģinājumiem vēlāk nāca ar pussivēna dopingū. Tiem, kuri mājās lopus netur, pussivēna vērtību izmaksāja kā prēmiju.



Pirmajā skatē izgājām lideros. Citādi arī nevarēja būt. Ja ražošanas iecirknī kārtība, tad jābūt arī rezultātiem. Pēc skates koristi man pie dziesmas: «Prezident, dod šurp veselu sivēnu! Vai tad noesam nopelnījuši?» Tādu sīkumu pat ar priekšsēdētāju nesaskaņoju. Pie mūsu apgrozības divdesmit sivēni šur vai tur. Gaļas plānu tāpat ar uzviņu pildām.

Turpinājām korim uzdzīt švunku. Lai varētu ietekmīgi noslartēt zonālajā skatē. Ziemā rāvāties nepārtraukti. Vasarā kopā sanācām retāk. Bet neizlaidām nevienu mēnesi. Dirigents piekodināja, ka lielas pauzes nedrīkstot turēt, tad balsis atdziesot. Varot aizsilt pavisam. Siena laikā noorganizējāties divu nedēļu noslīpēšanās nometnē. Oficiāli to noformulējām par lopbarības sarūpes talku. Tā arī bija. Dienā — pļavā, vakaros pie uguns-kura — mēģinājumi. Aizstājēji govīs slauc, traktorus stūrē un ar mašīnām brauc. Kad slīpēšanas nometni slēdzām, katrs korists saņēma desmit luņķus pašu kolhozā propētas un kūpinātas desas.

Zonālajā iedziedājāties atkal lideros. Gods un slava, krīta papīrs, ko pie sienas likt, un apņemšanās republikas dziedāšanā bez lauriem mājās nebraukt. Katrs korists par velti varēja saņemt audzējamo telīti. Kam neva-jadzēja, varēja parakstīties, ka prēmija saņemta naudā.

Kad devāmies uz Rīgu lielajā dziesmu karā, priekšsēdētājs izvadīdams solīja: «Par uzvaru apzeltīšu. Galvaspilsētas gājienā pats būšu klāt.» Mēs jau bijām izdziedājuši autoritāti. Netautas koru grupā «Kartupeļu ziedi» kotējās augstu.

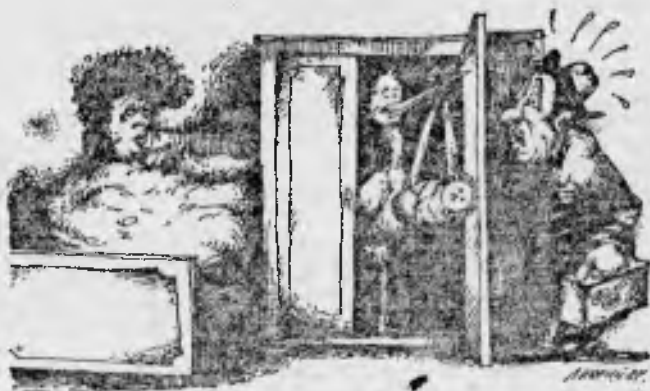
Kolhoza un rajona godu aizstāvējām, kā nākas. Pārradāmies kā uzva-rētāji. Pie kolhoza robežstaba mūs sagaidīja ar ragu mūziku. Jātnieku sekcijas dalībnieki pusriekšjošos zirgos pavadīja līdz birztalai, kur gaidīja galdī ar grauzdētām mandelēm un bērzsulu šampanieša pudelēs. Priekš-sēdētājs paziņoja, ka valde nolēmusi katram piešķirt ieskaites svāra bulļi, ieskaites svārs — četri simti trīsdesmit pieci kilogrami. Ja kāds gribot, varot bulļi vēst uz mājām. Ja ne, tad lai atļaujot vēst uz gaļas kombinātu un naudu pārskaitīt uz krājgrāmatīņu. Ja gribot, varot izmaksāt arī skaidrā. Priekšsēdētājs mūs slavēja par uzvaru, mēs priekšsēdētāju — par kondi-cijas bulļiem.

Noskanējām pa visu republiku. Tiktāl, ka arī revidents saklausīja. Uz-krita uz galvas, sēd, šķirstā kora protokolu klades, balsu grupu reģistrā-cijas burtnīcas un salīdzina ar lopu grāmatām. Vienudien revidents man prasa: «Vai jūs domājat arī Tautas koru grupā pakāpties?» Es viņam ar pilnu pārliecību: «Kas tas par karavīru, kurš netīko ģenerāļos tikt? Kas tas par kori, kurš netīko Tautas koros iekļūt?» Revidents prašņā tālāk: «Bet kur jūs zilonus dabūsiet?» Es sāku domāt, ka pārbaudītājs, pa grā-matām rakādāties, nojucis. Prasu: «Kādus zilonus?» Viņš man: «Kādu lopu tad jūs domājat piešķirt par uzvaru?» Ej nu atrodi kopīgu valodu ar tādu paragrafu! Cilvēks, kurš tikai pa ciparu ailēm rakājas, nekad nesa-prātis pašdarbības jēgu.



Bez vārdiem.

A. Liepiņš



Bez vārdiem.

A. Liepiņš



Bez vārdiem.

I Melgailis

DAGNIJA ZIGMONTE

## MAMMA PAGRĪDĒ

Amats mūsu laulībā nekad nav lamāts. Nelamā to arī šodien, īpaši ja atklājas, ka amatu pieprof sieva. Zināt, tas uzreiz piešķir laulības dzīvei stabilitāti. Nē, nē, es neesmu par to, lai vīrietis kā tauriņš lidinātos dažus metrus virs ikdienas pelēkās virsmas. Vīrietim arī jāstrādā, vismaz jāizrāda vēlēšanās strādāt. Bet nedrīkst uzvelt vīrietim pārāk daudz. Tad jau vairs nebūs saprotams, kāpēc sievietes savā laikā ar zobiem un nagiem plēsušās pēc vispārējās emancipācijas. Būtu mierīgi sēdējušas, kurinājušas ģimenes pavardu un ucinājušas bērnus. Ak nebija labi? Nu tad tagad nepīkstiet!

Roksāna nepīkstēja. Roksāna bija progresīva sieviete, un viņa pieņēma progresu ar visām no tā izrietošajām īpatnībām un pat grūtībām. Roksāna iemācījās amatu, piekopa to čakli kā bitīte, un, kas viņu patīkami atšķīra no laikabiedreņu bikšotā pulka,

bija tas, ka Roksānas amats izrādījās vienreizēji sievišķīgs. Viņa, lūk, bija mākslas audēja. Viņa bija pelnījusi labu un mīļu vīru, un pat ja viņai šis mīlais vīrs būtu mazmaznieciņ jāapgādā, nu tad beigu beigās apgādātāja būtu Roksāna un neviens cits! Roksāna domāja, — kāda tur liela stāpība, vai apgādājamo sauc par vīru vai bērnu. Viņai bija klukses daba. Apgaismības gara skartas klukses, nepieciešams piebilst.

Varētu vēl papildināt, ka Roksāna bija glīta no vaiga, viņai bija šķirīga valoda, un sabiedrībā viņa neuzliepa citiem savas zināšanas, lai gan tās viņai bija manāmi augstākas nekā citiem. Roksānai bija mierīga daba, pat skolas gados viņa bija kāvusies tikai lielas nepieciešamības spiesta. Tagad tādas vajadzības, palīdzes mīļajam dieviņam, nebija. Roksāna strādāja savu darbu un auda daiļus audumus, citu par citu sarežģītākus, un viņu uzteica par labu darbu. Viņa smaidīja, klausīdamās, bet ak, — kad dienas kņada bija norimusi un debesīs sāka stīgoties mēness viltīgie stari, tad pār Roksānas vaigu noritēja žigla aseriņa. Dažreiz pietika ar to vienu, bet citreiz nāca vēl citas, it kā pēc tām būtu bijusi liela vajadzība, un Roksāna raudāja kā izkulta. Bet vai viņu kāds bija kūlis?

Ak tā, tomēr. Tas bija pats bargais liktenis, lemdams Roksānai vientulību. Un tā ir tik sarežģīta un nelāga lieta, ka pret to nelīdz arī visnocietinātākā, visemancipētākā sirds, kādas Roksānai turklāt nemaz nebija!

Viņai gadījās iepazīties ar vienu otru simpātisku vīrieša cilvēku. Viņa rīkojās pēc labākajiem klasiskajiem paraugiem; uzaicināja ciemos, kur tiem bija izdevība redzēt Roksānas ligzdīņu, izklātu skaistiem audumiem un izgreznotu citiem mākslas priekšmetiem. Viņi jauki patērēja, tad atvērās durvis, un Roksānas mamma ienesa paplāti ar kalijas traukiem, kuri vēl pirms pusgada bija greznojuši kādu mākslas izstādi. Roksāna jūsmoja par skaistiem priekšmetiem ikdienā.

Mamma bija pati laipnība. Mamma negribēja sliktu savai meitai un arī viņas apmeklētājiem ne. Mamma gribēja auklēt mazbērņus. Tāpēc vērtīgi aplūkoja ik atnācēju, viņa vēlējās redzēt, kāds varētu izskatīties viņas mazbērniņš, ja, pieņemsim, par tēti būtu šis te... Mēs nedrīkstam mammai to pārnest, vai ne?

Divaini, bet ciemiņus tas uztrauca. Dažs no viņiem iegriezās Roksānas mājā vēl vienu reizi, bet tad gan vairāk ne. Kaut arī

šais mājās dzirdēja ar izmeklēti labu kafiju un Roksānas mammas ceptās maizītes bija patiesi brīnišķīgas!

Lūk, tāpēc mēnešainos vakaros, un dažkārt arī biežāk, Roksāna raudāja savā labiekārtotajā istabā, un mamma nāca viņu mierināt, — tad viņas raudāja abas. Tā būtu bijusi daļburvīga, harmonijas caurvīta bilde, ja vien tās saturs nebūtu tik skumdiņošs.

Roksāna un viņas mamma kādu laiku laužija galvas, kāds iemesls gan varētu būt šādam pielūdzēju kadru nepastāvējumam. Viņas tiešām nesaprata. Bet reiz Roksānai atvēra acis viena draudzene, viņas abas bija mācījušās mākslas vidusskolā, bet draudzene bija aizgājusi uz akadēmiju un gleznoja apstulbinošus plikņus, pati uzskatīdama, ka ir bīstami moderna. Tālad šī draudzene teica Roksānai:

— Miļā, tu nekad neapprecēsies, kamēr tev māte būs pie sāniem!

Roksāna dedzīgi ņēmās apgalvot, ka viņas, Roksānas, laime esot arī mammas laime. Draudzene paraustīja plecus un iesmējās.

— Viss var būt, — viņa teica, — tikai tavi brūtgāni to nezina! Roksāna izlūdzās, lai draudzene nelietojot tik frivolu vārdu. Draudzene teica, lūdzu, kā Roksāna vēloties, lietas būtību tas nemainot. Un īstenībā nevarot jau arī runāt par brūtgāniem, kas tie par brūtgāniem, kuriem no mammas baill!

— No manas mammas? — Roksāna bija pārsteigta. Kopš bērnu dienām mamma bija Roksānas

drošā klints. — No manas mammas? — Viņa atkārtoja, kad draudzene klusēja. Bet, kad draudzene sāka runāt, — un vai dienā, kas viņai bija ko teikt, — vai dienā, kā Roksāna brīnījās!

Draudzene vaicāja vai Roksāna esot ievērojusi lielo kārpu mammai uz vaiga? Ar tādām pumpām parasti zīmējot raganas.

— Manu mammīti neaiztiec!

— Es tevi apgaismoju, dumjā, — draudzene sacīja. — Un vai tu zini, cik caururbjoši tava mamma mēdz skatīties... Tā, it kā



viņa gribētu izvilkt pašu pēdīgāko  
nolāpumiņu.

— Bet tas taču ir tikai para-  
dums, — Roksāna aizstāvēja.

— Viņi visi raustās no tavas  
mamma! — Draudzene cieši pa-  
lika pie sava. Un beigās Roksāna  
nodomāja, varbūt draudzenei  
tiešām taisnība. Vīrieši ir glēvi.  
Sevišķi precību lietās. Tur viņus  
baida pat melns kaķis. Vispār jau  
mums nepatīk, ja mūsu drau-  
dzenēm ir taisnība, bet, kad retā  
gadījumā esam spiestas to atzīt,

tas ļoti ceļ šo draudzeņu autoritāti. Roksāna sāka pārdomāt, un  
viņa aicerējās vairākus gadījumus. Sākumā viņa nebija pievērs-  
usi tiem uzmanību, bet, lūk, izrādījās, tie ir raksturīgi . . .

— Ko man darīt? — viņa beidzot jautāja.

— Ja gribi būt laimīga, novāc savu mamma, — draudzene at-  
bildēja. Roksāna izbijusies palūkojās, un viņa sastapa cietas pār-  
liecības pilnu skatienu. Roksāna nolieca galvu. Viņa apdomājās.  
Viņa pārdomāja. Nākamās ģimenes laimes vārdā . . . Vienalga!  
Roksāna to nespēj. Roksānai ir sirds. Un, galu galā, viņai ir arī  
sirdsapziņa!

— Nežēlīgā, ko tu no manis prasi! — Roksāna izdvesa no sa-  
žņaugtas krūts. Nevar taču sacīt — no saspīestām plaušām, kaut  
arī tas būtu zinātniskāk, toties neiederētos šai vēstījumā.

Draudzene pārsteigta kādu brīdi cieši raudzījās uz Roksānu,  
tad iesmējās.

— Tu taču esi dikti dumja, — viņa mīļi teica. Mums visām patīk  
konstatēt savu draudzeņu dumjību, sevišķi — cēlu nodomu vārdā.  
— Vai tad to es no tevis prasī!

— Bet ko tad? — Roksāna jautāja, vēl joprojām aizdomu pilna.  
Un draudzene paskaidroja.

— Mīļo māmiņ, — Roksāna sacīja.

Mamma paskatījās, un Roksāna nodomāja, — draudzene savas  
aizdomas nav no gaisa grābusi. Mamma skatījās kaut kā briesmīgi



aizdomīgi, un kārpa uz viņas vaiga šūpoja trīs garus iesirmus matus. Roksāna atcerējās, viņai bērniībā bijusi grāmata, kur tieši tāda bijusi zīmēta ragana... Mamma... Roksāna iegrimā pārdomās.

Mammai toreiz nebija tādas pumpas. Stāsta, ka meitas ar laiku sākot savām mātēm līdzināties. Jāprecas, kamēr uz Roksānas vaiga nav neviena pumpa parādījusies. Un varbūt labi vien būtu, ja pa to laiku mamma neatrastos tiešā tuvumā.

— Māmiņ, es tev gribēju ko sacīt, — Roksāna bilda. — Varbūt, māmiņ, tas tev no sākuma liksies savādi, bet iedomājies, mīļo māmiņ, ka mēs to darām tikai apstākļu spiestas...

— Ko tu īsti gribi? — mamma jautāja, un Roksāna atbildēja, sirdij un balsij neietrīsoties:

— Es gribu, māmiņ, lai mēs šķiramies.

Mamma nebija ar mieru. Viņa raudāja un teica, ka negrib. Ka ir pieradusi pie savas parastās dzīves. Ka viņas vecumā sākt kaut ko pilnīgi no jauna ir neiespējami.

Raudāja arī Roksāna. Un raudādama teica, viņa visu saprotot un viņas karstākais sapnis esot nekad nešķirties no māmulītes. Bet viņa taču gribot apprecēties, lai māmiņa varētu paauglēt mazbērniņus. Varbūt māmiņa vairs negrib auklēt mazbērniņus?

Mamma teica, ka grib, un turpināja raudāt.

Roksāna pastāstīja par graujošo iespaidu, kādu mamma atstājis uz pielūdzējiem, mamma sašuta un jautāja, vai tiešām viņa izska-

toties pēc vecas raganas. Un vai arī Roksāna tā domājis.

— Fui, nē! — Roksāna atsauca. — Tu esi mana debešķīgā māmuliņa! Bet kad nu šodienas vīrieši ir tādi glēvuļi!

— Es nemaz negribu glēvuļi sev par znotu, — māmiņa tiepās.

— Viņi vēlāk labojas, — Roksāna solīja. Viņa pati esot dzirdējusi par šādiem labošanās gadījumiem. Kas notikuši agrāk, iespējams — arī tagad. Vismaz viņa, Roksāna, cieši tam ticot.



Mamma gribēja zināt, kur Roksāna viņu noslēpšot.

Roksāna sacīja, par visu esot domāts. Un mamma atgriešanās būšot vienkārši triumfāla.

Mamma priecājās par to. Viņas abas apskāvās un vēl drusku paraudāja, tāpat vien, bet varbūt arī tāpēc, ka gaidāma šķiršanās. Tiesa, uz ļoti īsu brīdi.

Mūsu steigas un nemiera pilnajā laikmetā mēs ne pārāk interesējamies par draugu un paziņu radniecīgu loku. Mums pilnīgi pietiek ar faktu, ka dzīvi un pie veselības ir mūsu draugi un paziņas paši. Tāpēc neviens nekāroja zināt, kas noticis ar Roksānas māmuli, vistīcāmākais, ka viņa gājusi visai dzīvībai radībai novēlēto ceļu. Jo lielāks pamats pakalpalicējiem baudīt dzīvi. Baudīt dzīvi — nu, tas varbūt skan nelāgi. Sacīsim — kaut ko gūt no dzīves. Izmantot mums piešķirtos īsos mirkļus. Katrs domāsim tā, kā piederas mūsu raksturam un pasaules uzskatam.

Roksāna auda savus dekoratīvos audumus, un kāda mākslas zinātniece atklāja, ka viņas krāsziedā vairāk esot nopietno, tumšo toņu. Zinātniece vairāk nekā nefeica. Viņa uzskatīja, ka bijusi gan asredzīga, gan smalkjūtīga.

Roksāna, kādu brīdi attālinājusies no sabiedrības, atkal sāka iekļauties tajā, un sabiedrība Roksānu labprāt uzņēma. Tas bija patīkami.

Roksānā ieskaftījās kāds jauns flautists.

Roksāna ļoti apmulsā, kad par to uzzināja. Vispār, no sākuma viņa šaubījās. Bet tad kādā naktī — par laimi, neliņa — flautists vairākas stundas pūta savu instrumentu Roksānas piemājas dārziņā. Kad Roksāna nogurusi beidzot ieaicināja viņu iekšā un deva dzert kaspiedu tēju — to bija atsūtījusi mamma — flautists neaicināts paskaidroja, ka esot dziedājis aizejošajai vasarai.

— Ak tā, — Roksāna sacīja.

— Es un mana flauta, mēs esam viens, — flautists, kura vārds bija Amorijs, paskaidroja.

— Ā, — Roksāna atkal teica. Viņa ielēja flautistam ofru tasi tējas un pajautāja, vai tas nevēlētos cepumus. Amorijs, kurš izskatījās, it kā iztiktu tikai no nektāra un ambrozijas, neatteicās un noēda apmēram trīs simtus gramu. Tad viņš pateicās un piebilda, mājas cepumi viņam garšojot labāk.



- Mana mamma cepa, — Roksānai paspruka.
- Vai sen? — Amorijs jautāja.
- Ne pārāk, — Roksāna atbildēja.
- Vai viņa jums neatstāja recepti? — Amorijs ieinteresējās.
- Tas ir ļoti skaisti, ka receptes tiek nodotas no paaudzes paaudzē. Tradīcija, vai zināt. Pārmantojums.
- Jā, — Roksāna piekrita.

Pirms viņi šķīrās, Amorijs lūdza Roksānu parādīt māmiņas fotoattēlu. Roksāna drebošiem pirkstiem pasniedza vienu — uz tās liktenīgā ķārpa nemaz nebija redzama. Amorijs skatījās ilgi un uzmanīgi.

— Kāda apgarola seja, — viņš sacīja.

— Jūs domājat? — Roksāna bikli vaicāja. Amorijs mēmi loctīja galvu, viņš vērās fotogrāfijā vēl un vēl. Roksāna tikko iespēja viņam to atņemt, patiesi, palika iespaidis, ka jaukais flautists vislabprātāk nekad vairs nešķirtos no bildes. Tad viņš gāja projām, izspiedis no Roksānas atļauju ierasties vēlreiz. Ja gribam runāt atklāti, tas nenācās pārāk grūti. Pilnīgā vientulība, kādā Roksāna pēdējā laikā bija dzīvojusi, tika darījusi savu. Turklāt kaut ko nozīmē arī tāds brīvkonzerts pašā nakts vidū, pat ja tu īpaši nejūsmo par flautu kā mūzikas instrumentu. Roksāna bija pietiekami cēla sieviete, lai novērtētu Amoriņa pūlīšus.

Viņas vienas labā.

Kad Amorijs ieradās otru reizi, Roksāna kvēlojošiem vaigiem cēla viņam priekšā pašdarinātus cepumus.

— Man neiznāk tik labi kā mammai, — viņa paškritiski piebilda.

Un neiznāca jau arī. Roksāna bija pūlējusies vaiga sviedros, nolādādama Amoriņa noslieces. Bet viņai vajadzēja izpafikt. Viņa skaidri jūta, ka vajag.

— Tā varētu būt, — Amorijs lēnprātīgi piekrita. Roksānas sirdī iedzēla maza sāpīte. Amorijs gremoja cepumus, atmiņās un iztēlē kavēdamies pie mūsu māiēm un vecāmmātēm, kuras rosījušās ap pavardu kā labās burves, darījušās daļu un tīkamu visu apkārtni.



Roksāna iešķībi lūkojās uz savu patīkamo interjeru, viņa domāja, vai nu te neatrodas nekā uzslavas cienīgs... un viņa tā bija pūlējusies, putekļus slaucīdama, un vispār... un vispār, kaut mamma drīzāk varētu atgriezties mājās, lai tad viņa cep un berž... Viņa, protams, klusēja par visu. Smalkjūtīgām sievietēm dzīvē iznāk klusēt daudz vairāk nekā... nu, citām. Viņas klusē pat tad, kad dvēseles kliezd.

— Vai tev ir mammaite? — Roksāna izteica un kvēli nosarka, viņa taču bija izteikusi intīmo — tu. Bet Amorijs gavilēdams spieda Roksānas abas rokas sev pie sirds un sauca, viņš esot laimīgs, laimīgs, ka izdzirdis šo sev tik dārgo vārdu no mīļotās lūpām! Un, tautjāts vēlreiz, viņš atzinās, ka barga slimība aizrāvusi šo eņģeli — atcerieties, mēs runājam par Amoriņa mammu — uz čitu, labāku pasauli. Roksāna izdvesa vibrējošu nopūtu. Pie sevis viņa nodomāja, tas nemaz nav tik briesmīgi. Pietiek, ja ģimenē ir sievasmāte.

Pēc šīs tikšanās Roksāna sīki jo sīki par notikušo uzrakstīja mammai. Tā viņām bija norunāts. Un lai mamma nedomā, ka Roksāna neizmanto laiku. Īpaši Roksāna uzsvēra Amoriņa ģimenīgumu, tā taču bija laba pazīme. Arī patiku pret mājas cepumiem. Un, protams, Amoriņa izteikumu, ka viņš labprāt ienāktu ģimenē, kur ir sievasmāte. Roksāna domāja, mamma sirdij tas būs īsts bālzams. Vēstules beigās piemetināja, — viņai tā trūkstot mīļās māmiņas. Tas bija teikts no sirds, un tas bija saprotami, ja atceramies cepumus un dzīvokļa kopšanu.

Mamma atbildēja, viņa priecājoties. Tikai flautists... vai tas neiznākot drusku nenopietni? Flauta esot mazs instruments, vai ar to maz varot nopelnīt iztikai? Un vai tikai Amorijs nedzerot? Dzērājs vīrs esot briesmīga nelaime. Tā nobrīdinājusi mīļoto meitu, mamma pārgāja pie sava vientuļnieces dzīves attēlojuma. Beidzot lasītājam varam atklāt noslēpumu, — kas īsti bija noticis ar Roksānas mammu. Un noticis bija sekojošais: viņa bija aizbraukusi uz kādu mazu lauku ciematu, kur mīta bērnības draudzene. Tur viņas abas tagad vientuļībā dzīvoja, atcerēdamās jaunību, cik tā tomēr bijusi skaista un cik zēl, ka pagājusi. No atmiņu cilāšanas brīvajā laikā viņas staigāja pa gleznaino ciema apkārtni, kur mamma jau bija salasījusi liepziedus un plānoja iet dzērvenēs. Draudzenes nelaika vīra brālim, lūk, esot vecais moskvičs. Viņas lasot arī sēnes. Ar moskviču.

Roksāna nolika mammai vēstuli un nodomāja, tik garlaicīgi mammai nemaz nav. Es arī labprāt pastaigātu pa rudenīgu mežu, Roksāna prātoja. Bet Roksāna, lūk, nevarēja vis, viņai bija jāauž un jāauž. Un pa vidam jāsatiekas ar Amoriņu. Roksāna pārdomāja mammai vārdus par dzeršanu un nolēma Amoriņu pārbaudīt.

Kādu vakaru, kad ieradās mīlotais, viņa nolika tam priekšā alkohola dzērienu. Amorijs sašutis atraidīja, viņš teica, alkohols viņam esot nāve un vai tad Roksāna nezino, alkohols vispār esot nāvē! Viņš diezgan aizdomīgi noskatījās uz Roksānu, kura noslēpa nāvi nesēju pudeli sekcijas plaukta dziļumos. Vai varbūt viņš gaidīja, ka Roksāna ugunīgo šķidrumu lies ārā? Teicamo konjaku par divdesmit rubļiem? Nu nē! Bet vispār Roksāna bija apmierināta ar sava eksperimenta rezultātiem un vēstulē paziņoja par tiem mammai. Mamma atbildēja, tas, protams, esot labi, dzērājs esot sievas nelaime, bet atteikties no tik laba konjaka... par divdesmit rubļiem! Nu, mamma ar savu draudzeni kaut ko tādu nevarot atļauties. Tas jau skanēja kā pārmetums. Un vēstules beigās bija sekojoši vārdi:

«Mums te ir švaka krāsns. Nellija saka, ziemu slikti sildot. Vai tavs flautists ilgi domā kavēties??»

Ar frim jautājuma zīmēm, jā gan. Roksāna uztvēra to kā izmīsumu kliedzienu. Viņa labprāt būtu pasteidzinājusi savas attiecības ar Amoriņu. Viņi patika viens otram. Viņi bija brīvi cilvēki. Viņi... kas, jods, viņus kavēja atklāt viens otram mīlestību?

Ak, tikai tas, ka to dara vīrietis, nevis sieviete. Bet Amorijs vēl nedarīja. Tā vietā viņš plaši runāja par harmonisku ģimenes dzīvi.

Un jau kuro reizi nožēloja, ka pietrūks mīlošas sirmas māmuļas, kas ar saprotošu skatienu vērotu viņu abu un viņu bērnu — Roksāna pietvika — dzīvi. Un dotu labus padomus.

Roksāna iebilda, reizēm šie sirmie cilvēki esot naida un kašķa cēlēji pār deviņi novadiņi. Amorijs lika Roksānai atnest pazīstamo fotogrāfiju, ilgi vērās tajā, tad teica:



— Man liekas, tu savā laikā neesi novērtējusi savu māti! Šis gaišais cilvēks! Šī atklātā seja!

Ar to pārrunas beidzās. Ne ar ko! Kad Amorijs aizgāja, Roksāna ilgi pētīja sevi spogulī, bet nespēja savā sejā ieraudzīt nevienu pumpu, pat ne tās pazīmes. Tad kāpēc Amorijs bija tik neuzņēmīgs? Roksāna juta, ka nogurst. Viņai ļoti bija vajadzīgs mammas atspajds. Bet viņa nevarēja pie mammas tikt. Mamma ganījās jaunības atmiņās un lasīja sēnes. Būtu kādu burciņu Roksānai atsūtījusi!

Un būtu nu ātrāk bildinājis, viņa domāja par Amoriņu. Nē, viņa nedomāja, viņa ņurdēja. Viņai bija pamats ņurdēt. Cik ilgi var tikai pūst flautu un ēst Roksānas mājas cepumus? Tagad tie viņai izdevās arvien labāk. Vai Amorijs uzstāvēja? Jā jau, bet tikai tā, starp citu. Viņš sāka pierast. Pierašana ir bīstama lieta.

Laiks ritēja.

Mamma rakstīja, ka salastījusi astoņus litrus dzērveņu, lai Roksāna — dieva dēļ — dzērvenes nepērkot tīrgū, tur par tām plēšot necilvēcīgu naudu.

Amorijs iestudēja jaunu koncertprogrammu.

Roksāna auda.

Laukā bija plīks un kaitis rudens. Roksānas dzīvokļa radiatorī patīkami sila, viņa negribot atkal iedomājās par mammu. Žēl bija mammas. Un tādēļ, ka bija žēl mammas, viņa izdomāja ļoti gudru kara viltību — saslima. Viņa saslima smuki — gulēja gultā ar ziedošu sātumu vaigos, līdzās atradās glāze ar ābolu sulu un grāmata par jōgu mācību. Kad kāda uzticama draudzene uz Roksānas pašas lūgumu par slimību pavēstīja Amoriņam, viņš rīkojās tā, kā jārikojas ik mīlošam vīrietim: atstāja savu flautas koncertu pusstudētu un atdrāzās šurp. Roksāna sacīja, neesot bijis vajadzīgs. Kāpēc Amoriņam uzpurēties? Viņa pieradusi visu izciest vienatnē. Nu, vientulībā. Lai Amorijs viņas dēļ nekādi nepiepūloties.

— Es tevis dēļ esmu ar mieru! — Amorijs atkal spieda rokas pie sirds, par laimi, šoreiz tās bija viņa paša rokas.

Roksāna smaidīja kā skumjš eņģelis. Un Amorijs darīja prātīgāko, kas tādos apstākļos vispār bija iespējams, viņš bildināja Roksānu, saņēma negaidīti ātru piekrišanu un uzvārija mīļotajai karstu tēju. Parasto, jo liepziedus Roksāna bija nolikusi pašā augšējā plauktā, viņa vairs neatcerējās, kurā bundulī.

Uz lūpām laimīgajai Roksānai jau bija atzīšanās vārdi. Par mammu, protams. Bet viņa gribēja atlicināt priecīgo mirkli. Vai Amorijs savukārt nebija viņai licis ilgi gaidīt? Tāpēc, kad līgavainis nopūzdamies sacīja, kas gan nekaitētu, ja mājās būtu mīļš cilvēks, kurš aptekātu slimnieci, — tad Roksāna arī tikai nopūtās.

Un pēc Amorijs aiziešanas rakstīja mammai vēstuli. Viņa pateicās mammai par tās labprātīgo trimdu, kas nu bija beigusies. Ja tur ir dikti auksti, tā Roksāna teica vēstulē, tad lai mamma vienkārši kāpj vilcienā un brauc šurp, bet, ja viņa ir ar mieru pagaidīt, tad pakaļ aizbrauks viņi abi divi. Ģimene atkal būs kopā, mamma ceps maizītes un pieskatīs māju un, kas zina, drīz varēs auklēt arī mazbērniņus, Amorijsam ārkārtīgi patīkot bērni.

Mammās vēstule pienāca ne tik drīz, kā varētu domāt, precīzi izsakoties, tā pienāca ar prāvu nokavēšanos.

Mamma rakstīja, ka priecājosies par Roksānas laimi. Jauki, ka meitai beidzot paveicies, tad nu lai abām rokām turoties pie vīra, citai jau tas vienīgais, kas ar mokām dabūts, visu mūžu jāšargā kā labā acs pierē. Kas uz Roksānas mammu attiecoties... viņa neņemot pašas meitai ļaunā, ka tā miesīgu māti no mājas izdzīvojusi tikai tāpēc, ka pašai nekādi nepaveicies ģimeni nodibināt. Viņa, mamma, savu ģimeni gan nodibinājusi bez īpašām grūtībām. Tas ir, nodibināšot, viss jau esot norunāts, draudzenes rads vairs ne mirklīti nevarot bez viņas, vienkārši aizkustinoši, cik liela mīlestība. Vai Roksānai tā neliekoties? Viņam esot sava mājiņa. Ar kolosālām krāsniņām! Un moskvičs nemaz neasot vecs, astotais numurs tikai, un dikti labi saglabājies. Pāris litru dzērveņu viņa Roksānai varēšot dot, uz kāzām taču tāpat būšot vajadzīgs. Varbūt viņa ar Ludi vēl kādu reizi aizbraukšot uz dzērveņu purvu, raug, Ludim mežsargs pazīstams, un tad jau salasīšot, cik grib. Lai tikai būtu labs laiks.

Roksāna roku ar vēstuli nolaida klēpī.

Vispirms viņa domāja, nodevība. Vai tiešām man tagad viensi būs jāperas pa saimniecību? Pīķis rāvis draudzeni ar visiem viņas padomiem!

Tad viņa sprieda, katram savs kreklis tuvāks. Un — katrs pats ir savas laimes kalējs, un vēl līdzīgus gudrus vārdus. Īsienībā — vai viņa savai mammai nevēlēja laimi? Un vai tad, kad būs bērni, tā viena istabiņa lieti nenoderēs? Lai dzīvo vien ar savu Ludi! Jāteic, smieklīgs vārds, ne uz to pusi kā Amorijs.

Kad Amorijs jautās, kā tad tā, tu teici, tev mammas neesot, bet viņa taču ir un dzīva, tad es atbildēju . . . jā, tad es atbildēju: viņai pašai sava dzīve un ģimene. Tu taču teici, es tagad labi ceļot pať kēksus. Mīļo Amorij, viņa teiks un izstieps rokas saderētajam pretī.

Bet par to, cik vienai oļrai grūti precinieku dabūt, par to mammai gan nevajadzēja. Rokšānas maigās lūpas sakniebās ciešāk.

Dr. T. DITERIHS

## BRANDVĪNS

Brandvīns ir tas nelabais, ļaunais gars. Kuram brandvīns galvā, pie tā velnam darbs. Zūpis un kroga papa, kas ieradis sivo tā piedzerties, ka utis galvā plīst, visiem godīgiem cilvēkiem savā trakā, bezprātīgā būšanā būs par apsmieklu un ātri gan aizīs, ka miesa un dvēsele jo dienas, jo vairāk maitāsies. Rokas sāk trīcēt, miegs zūd, vēders paliek jēls un vārgs, kājas uztūkst un acu gaišums zūd, tās apsāp un paliek purvēšu pilnas. Cits tad apvārgst ar dzeltenu kaiti, citam sāk plaušas pūt, tas novārgst ar delatnu kaiti jeb ar ūdens sērgu, citam uzbrūk it īpate dzē-rāju slimība, un tad tāds paliek treks un duļš, un pavisam muļķis: dažādi miega mell un bailēs visus kaulus pārņem sajauktā prātā, tad redz dažādus baidekļus, žurkas, peles, vārdes un riebīgus kustoņus, ērmus un zvērus, kas vīrsū lien. Zāles tādām maz ko līdzēs, un sirds nemierībā un neizteicamās bailēs tāds nelaimīgs cilvēks beidzot sev pašam galu dara. No brandvīna ceļas ķildas, ķibeles, nemiers, dažādi grēki un slepkavu darbi. Brandvīns ir jau dažu ļaunību pārlauzis un gānījis, daļa cilvēka godu pie kauna staba maitājis. Brandvīna zūpis ir kā izdedzis prauls ar savu samaitātu miesu un dvēseli — ja brandvīnu atmetīsī nost, tad izbēgsi no velna nagiem.

Alus, kad ļabi izrūdzis, ne visai stiprs, jauns, bez mielēm un piepēm, vai arī ļabas patekas — kad nedzer gluži ik dienas — ļaunumu nedarīs, bet ļai dzer ar mēru. Mielu tāpa jeb alus muša, kas nevar piepildīt savu kuņģi un bezgala rīklē gāž, kamēr muca vēl ļāv uz pagāzu, gan ļitgi vesels nepaliks un savā rīšanā un plītešanā galu dabūs.

«Veselības kopšanas grāmata», 1862



## ŠAHA KRIKUMI

Vilhelms Steinics kādā Vīnes kafejnīcā spēlēja vieglas partijas pret dažādiem partneriem. Viens no šīs raibās publikas pārstāvjiem izdarīja gājienu f. e4, un pēc Steinica atbildes 1. e5 iegrīma dziļās pārdomās. Steinics kļuva nepacietīgs: laiks ir nauda!

— Varbūt jūs apsverat, vai riskēt un nospēlēt pret mani karaļa gambītu!! — lielmeistars sapīcis iesaucās.

Šaha draugs smagi nopūtās:

— Nē. Es tikai visu laiku laužu galvu, kā īsti liet tie sasodītie zirdziņi . . .

. . .

Vācu meistaram Harvicam 1858. gadā mačs pret Morfiju bija ievirzījies ļoti nepatīkamā gultnē. Aizbildinoties ar sliktu veselību, Harvics paņēma ilgāku pārtraukumu. Liels bija Harvica cienītāju pārsteigums, kad viņj meistarū atrada kādā kafejnīcā spēlējot vieglas partijas ar gadījuma partneriem.

— Ko lai dara, šahs ir mans vienīgais un labākais mierinājums visās dzīves likstās, — maestro faisnojās.

. . .

Savā laikā kādā no daudzajiem turnīriem, kur spēlēja arī izcilais igauņu lielmeistars Pauls Keress, viņa partneris ar baltajām figūrām acīm redzami centās pēc figūru nomainām un spēles vienkāršošanas. Galu galā šī partija beidzās neizšķirti. Žurnālisti lūdza Keresu pateikt savas domas.

— Ko lai dara, pret nomainām šahā aizsardzības nav . . . — igauņu lielmeistars atbildēja.

Bulgāru lielmeistars Milko Bobovecs reiz jautāja:

— Ar ko izskaidrojams, ka Taimanovs vienlīdz labi spēlē gan ar melnajiem, gan baltajiem kauliņiem!

Un saņēma šādu atbildi:

— Ar to, ka viņš ir pianists.

Agrāk šaha noteikumos nebija norādīts, ka bandinieks var pārvērsties tikai par tās pašas krāsas figūru. Liekas — īstais sākums!

Poļu šaha darbinieks un žurnālists Vladislavs Litmanovičs savā grāmatā «Jauni interesanti gadījumi šahā» stāsta, ka šo spraudziņu noteikumos

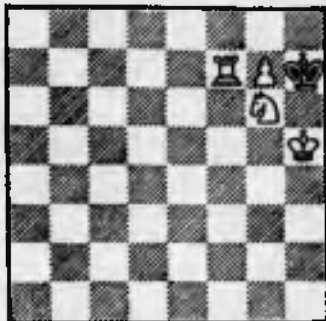
visai asprātīgi izmantojis slavenais šaha lielmeistars Cukertorts. Viņš sastādījis šādu uzdevumu:

Baltie sāk un piesaka matu vienā gājienā. (Sk. diagrammu.)

Tālaika risinātāji vēlīgi laužīja galvas. Mūsdienu šaha draugiem novēlam labākas sekmes. Bet, ja arī viņu pūles izrādītos nesekmīgas, atgādināsim atrisinājumu:

1. g7-g8 Z (melnais!)

Tas pilnīgi atbilst agrākajiem šaha noteikumiem, un neviens nevar apgalvot, ka maestro Cukertorts būtu likumu apgājis ar līkumu...



Cetrās augstas kārtas franču dāmas 1867. gadā Parīzes turnīra laikā vēlējas spēlēt šahu ar meistariem. Turnīra organizētāji ieteica francūžiem Arnū de Rivjēru un vācieti Gustavu Neimani, cerēdami, ka šie šahisti, kas prata smalki uzvesties, attapsies paspēlēt. Notika konsultatīva partija, kurā meistari spēlēja, neskatīdamies uz galdiņu.

— Tas mūsu uzdevumu sasodīti sarežģīja. — Arnū de Rivjērs vēlāk žēlojās. — Izrādās, neredzot galdiņu, atstāt figūru zem sietena ir daudz grūtāk...





## LEONS BRIEDIS



Dziļā ziemas vakarā  
viens tāds JĀ un viens tāds NĒ  
abi gāja pastaigāt —  
viens tāds JĀ un viens tāds NĒ.  
Visi, kuriem pretī nāk  
viens tāds JĀ un viens tāds NĒ,  
rausta plecus neziņā,  
kurš ir JĀ un kurš ir NĒ.

Iet un iet pa ceļu tā  
viens tāds JĀ un viens tāds NĒ,  
kamēr abi apmaldās —  
viens tāds JĀ un viens tāds NĒ.  
Raud nu gaužas asaras  
viens tāds JĀ un viens tāds NĒ,  
jo tie paši nezina,  
Kurš ir JĀ un kurš ir NĒ.



Lielais rutkis,  
mazais rutkis  
medu ēst uz dravu gāja.  
Bet — ak, vai! —  
tiem pretī lācis  
dusmīgi pa taku slāja.

Kur nu spruktis  
lielais rutkis!!  
Kur nu spruktis  
mazais rutkis!!  
Abi daudz vis nedomāja —  
un tik muktis...

Un tik muktis!



Pirmdien Cibrics Cabrics — ko! —  
lasa mežā žagariņus.

Otrdien Cibrics Cabrics — ko! —  
nes no straوتا ūdentīņu.

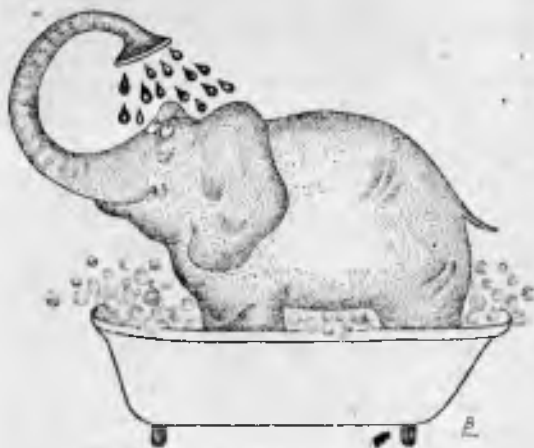
Trešdien Cibrics Cabrics — ko! —  
pavardā kur uguntiņu.

Ceturtdien Cibrics Cabrics — ko! —  
vāra gardus ķiļķēniņus.

Piektdien Cibrics Cabrics — ko! —  
ņem un stūķē puncī viņus.

Sestdien Cibrics Cabrics — ko! —  
visu dienu sēž un svilpo.

Tikai svētdien Cibrics Cabrics  
kā parasts zaķis pa lauku cilpo.



Bez vārdiem,

L. Bulikina



# SATURS

Tabulkalendārs 1986. gadam . . . . .	3
Laika skaitīšana Latvijas PSR . . . . .	3—7
Janvāris . . . . .	8—13
Februāris . . . . .	14—19
Marts . . . . .	20—25
Aprīlis . . . . .	26—31
Maijs . . . . .	32—37
Jūnijs . . . . .	38—43
Jūlijs . . . . .	44—49
Augusts . . . . .	50—55
Septembris . . . . .	56—61
Oktobris . . . . .	62—67
Novembris . . . . .	68—73
Decembris . . . . .	74—79
Jubilejas, jubifāri; humoreskas, dzejoļi un karikatūras . . . . .	80—249
Jautrais šahs . . . . .	250—251
Mazajiem «Dadža» lasītājiem . . . . .	252—253
Tabulkalendārs 1987. gadam . . . . .	254

Союз журналистов Латвийской ССР

ДАДЗИС — 1986

Рига «Авогс» 1985

На латышском языке

Составитель Я з е п с Я у н з е м с

Ответственный редактор Игорс Палкоас

Художник Имантс Мелгайлс

Обложка Эдгарса Озолиньша

Титульные листы месяцев рисовал Угис Межавилкс

Авторы дружеских шаржей Угис Межавилкс и Гунарс Виндедзис

Литературные материалы иллюстрировали Имантс Мелгайлс,

Угис Межавилкс, Эдгарс Озолиньш, Тамара Сергиенко и

Гунарс Виндедзис

ИБ № 1653

Latvijas PSR Zurnālistu savienība

DADZIS-86

Sastādītājs Я з е п с Я у н з е м с

Atbildīgais redaktors Igors Palkovs

Redaktore Lolija Soma

Mākslinieciskais redaktors Ernests Zariņš

Tehniskais redaktors Laimonis Rudzītis

Korektore Jevgeņija Indāne

Notdots sakrātnei 23.05.85. Parakstīts iespiešanai 25.09.85. JT 21623.

Formāts 70X100/32. Tipogrāfijas papīrs № 3. Zurnālu cirstā garnitūra.

Augstspiedums. 11,20 uzsk. iespiedl.; 11,63 uzsk. kr. nov., 12,15

izdevn. l. Melniens 150 000 eks. Pasūt. № 686-5. Cena 50 kap. Pašūtījuma

izdevums. Izdevniecība «Avots», 226050 Rīgā, Padomju bulv. 24.

Izdevn. № 13512185. Iespiests Latvijas PSR Valsts izdevniecību,

poligrāfijas un grāmatu tirdzniecības lietu komitejas tipogrāfijā «Cīņa»,

226011 Rīgā, Blaumaņa ielā 38/40. Vāks ofsetspiedumā iespiests

Rīgas Parauglīgogrāfijā, 226004 Rīgā. Vienības galvā 11